

PROTOCOLL,

HÅLLNE

HOS VÄLLOFLIGE

BORGARE - STÅNDET,

VID

URTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1815.

Andra Delens

2:dra Häfte.

4011

3

STOCKHOLM,

Tryckte hos A. GADELIUS, 1815.

PROTOKOLL,

NYLÉN

HOS VÄLSTÄNDE

BORGARE-STÄNDET,

VID

FRÄMSTA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1815.

Andra Delen

Andra Häftet

STOCKHOLM

Tryckt hos A. G. Carlsson, 1815.

Individer som äro tillåtna att teckna

Den II Julii.

Plenum klockan 8 f. m.

Justerades det återstående af Protocollet för den 2 Julii, äfvensom Protocollet för den 3 Julii.

Upplästes ankomna ProtocollsUtdrag:

— från Hög. PrästeStåndet af den 7 Julii, innehållande inbjudning, att instämna uti det af Hederv. BondeStåndet vid StarsUtskottets Betänkande, om tillökning i de Kongl. och Furstliga Hofvens StarsSummor, gjorde tillägg, neml., att denna tillökning skulle taga sin början från den 1 Januarii detta år m. m.;

— från Hederv. BondeStåndet af den 9 dennes med bifall till de Nio första punkterne och första delen i 16 punkten af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid dess Beräkande om MarkegångsTaxornes upprättande m. m., men afslag å 10 Punkten med dervid gjordt förbehåll, äfvensom afslag å 11, 12 och 13 Punkterne med godkännande af vice Talmannen *Hyckerts* dervid yttrade tankar, och afslag ytterligare å 14, 15 och senare delen af 16

Punkten; samt återremiss af samma Utskotts Betänkande om GränseTullarne mellan Sverige och Norrige, och LandtTull-inrättningen i Riket m. m.

Lades till Handlingarne.

Till justering upplästes följande från ExpeditionensUtskottet ankomna förslag till underdåniga skrivelser, angående:

1:o Wermelands förläggande under Svea Hof-Rätt och domfört antal af Hof-Rätternes Ledamöter,

2:o inrättandet af Allmänna Arbets- och Correctionshus,

3:o förbud mot anläggande af så beskaffade Vattenverk, hvarigenom, förmedelst uppdämningar, angränsande ägors uppodling förhindras,

4:o Arbets- och Correctionshus för Lösdrifvare,

5:o lösens tecknande å Kongl. Maj:ts Domar och Utslag, m. m.

6:o inrättandet af en praktisk BergsSkola,

7:o Skuldebrefs executiva påföljd,

8:o BytesVerket,

9:o Stockholms Stads samt de öfrige Städernas Källare-friheter,

10:o förre Mantals-Skrifvaren *Åkerström*s Lön och Pension,

11:o Vaccinationens befrämjande,

12:o Lönförbättring för Landshöfdingen i Christianstads Län,

13:o fortfarande af det till Hamnbyggnaden i Helsingborg anslagne bidrag af allmänna medel,

14:o Sådane f. d. Konung Gustaf Adolf tillhörige medel, hvilka varit stälde under Presidenten m. m. Friherre *Lagerheims* och StatsCommissarien *Wahlbergs* förvaltning,

15:o Lofås Silfververk i Schedvi Socken af Kopparbergs Län,

16:o Bergsförfattningarnes öfverseende,

17:o de af Gevärsfactoriet i Söderhamn nyttjade Roteskiften,

18:o Svanshamrars anläggande m. m.,

19:o Assessoren *Tinnerholms* balance,

20:o förhöjning i dagtraktamente för Länsmän,

21:o traktamente för Nämndemän,

22:o anläggning af en fyrbåk på Måsesten
vid inloppet till Öregrund,

23:o lösen för Utslag i anmärkningsmål,

24:o höjden af laggild gärdesgård af sten,

25:o Mätare- och Vågpenningar,

26:o Landsvägarnes utvidgning,

27:o ansvar för kreaturs utsläppande å andras
ägor vintertiden,

21:o Luderplatser och allmänna Skallgångar.

Godkändes.

Upplästes å nyo Hedervärda BondeStåndets
ProtocollsUtdrag af den 7 Julii, som förliadne går-
dag lades på Bordet, angående arfvoden för Stån-
dens Notarier och Ordinarie Canzlisters, samt af-
löning från antagningsdagarne för 6 Extra Kans-
listers; och som BorgareStåndets, i samma förhål-
lande som Hedervärda BondeStåndets, Kansli - Be-
tjening, genom mängden af de vid innevarande
Riksdag behandlade mål, varit träget sysselsatt, be-
slöt likaledes BorgareStåndet, att åt StatsUtskottet
öfverlemna, att jemväl för detta Stånds Ordinarie
Betjening ett sådant arvode föreslå; äfvensom, och
då BorgareStåndet redan vid Riksdagens början
varit föranlåtitt, att, till göromålens bättre drift och

en snabbare expedition fyra, Kanslister till bestämd tjänstgöring antaga, hvilka ock från antagningsdagarne varit i oafbruten verksamhet, samt dessutom, bland de under den 29 Mars utsedde Sexton Extra Kanslister, endast funnits en, som allt sedermera med använd flit i Kansli-göromålen biträdt, BorgareStåndet ock för sin del ville göra det förbehåll gällande, att således, utom aflöningen för de i Riksdags-ordningen bestämde 2:ne Kanslister, fullt Kanslist-dagtraktamente från antagningen den 29 Mars, för ytterligare 3 Kanslister anslås; hvarom Resp. MedStånden, genom ProtocolsUtdrag, skulle vördsam och vänlig underrättelse meddelas.

Till Svenska LäkareSällskapet, hvilket genom dess Secreterare Herr Professoren och Riddaren *Trafuenfelt* låtit till Ståndet öfverlemlna ett antal exemplar af Årsberättelsen om Sällskapets Arbeten under det förflutna året, beslöt BorgareStåndet att genom ProtocolsUtdrag betyga sin tillfredsställelse öfver det nitfulla bemödande för denna viktiga Vettenskaps fullkomnande, som Sällskapet oupphörligt ådagalägger, och sin aktning för den uppmärksamhet, BorgareStåndet nu af LäkareSällskapet erfarit.

Uti Memorial af den 6 Julii, som gårdagen lades på bordet, hade StatsUtskottet anmält om ytterligare begagnad Skrifvarehjelp af en Extra

Cantzlist emot det förut fastställda Dagtractamente, hvilket Memorial nu bifölles.

Ståndet lemnade likaledes sitt bifall till ExpeditionsUtskottets den 6 Julii afgifna och den 10 på bordet lagda Memorial om renskrifvare-hjelp för dess Cantslie och Betalning för Register öfver Bihanget till Riksens Ständers Protocoller vid innevarande Riksdag.

Föredrogos och biföllos följande StatsUtskottets den 9 och 10 Julii på bordet lagda Betänkanden:

1:o af den 30 Junii, om föreslagit tillökt anslag för Kongl. Bibliotheket,

2:o af samma dag, om föreslaget understöd af allmänna medel för utgifvandet af skriften Svensk Botanik,

3:o af samma dag om Mantalsskrifvare Provision i Wermeland för åren 1812 och 1813,

4:o af den 3 Julii om RecognitionsSkogarne,

5:o af samma dag, om medel till Kassern. byggnad i Ystad,

6:o af samma dag, angående Krono-Hemmanet Lindö, i Åkers Härad af Södermanland,

7:o af samma dag, angående Fjerdingsmäns aflöning och deras Boställens indragning,

8:o af samma dag, om fortfarande bidrag af Statens medel till Söder-Telje Kanal-inrättning,

9:o af den 4 Julii om lindring uti Båtsmansindelningen i Blekinge Län.

Vid förnyad föredragning, lät BorgareStåndet bero vid StatsUtskottets, den 9 och 10 dennes på bordet lagda,

1:o Berättelse och Utlåtande af den 4 Julii om General AssistanceContoitet,

2:o Utlåtande af den 6 Julii, i anledning af anmärkningar vid Betänkandet om ersättning af allmänna Barnhus-inrättningens förlust genom Stor-furstendömet Finlands afträdande.

Änjo föredrogs StatsUtskottets Utlåtande af den 30 Junii, som den 10 Julii lades på bordet, i anledning af anmärkningar vid dess Betänkande om förlägsmedel till tryckning af Historiske samlingar, hvarvid Ståndet till samma utlåtande och, i följd deraf, äfven till det förra Betänkandet lmnade bifall.

Då nu åter föredrogs StatsUtskottets den 4 Julii afgifna och den 10 på bordet laggda Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid dess Betänkande af den 31 Maji om ersättning för in-quartering för tågande Troupper m. m., fann BorgareStåndet för godt, att det först afgifna Betändet, med de uti det sednare gjorde förändringar och tillägg, bifalla.

Äfven bifölls nu, vid förnyad föredragning, samma Utskotts den 4 Julii afgifne och den 5 på bordet lagda Utlåtande, angående anmärkningarne vid Betänkandet om StatsVerkets inkomster och deras beräkning i RiksStaten ifrån nästkommande års början intill nästa Riksdag.

Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens under den 4 i denna månad afgifna och den 10 på bordet laggda Memorial, angående:

1:o rättelse och tillägg i Kongl. Förordningen om Stängsel-skyldigheten,

2:o ändring i 3 §. af samma Förordning, och

3:o likaledes i Kongl. Förordningen den 2 Febr. 1807 om Enskiften,

före-

Föredrogos nu å nyo och biföllos.

Och lät BorgareStåndet bero vid samma Utskotts den 16 Junii meddelta och den 28 på bordet lagda Utlåtande om Allmogens rättighet, att i Städerne få försälja sine varor äfven i öppna bodar och stånd.

Biföllos LagUtskottets den 10 Julii på bordet lagda och nu åter föredragna Betänkanden af den 4 Julii,

1:o i anledning af återremiss i frågan om forum för mål som röra försummad Väglagning och Kronoskjuts, och

2:o angående tillägg i 9 Cap. 6 §. Handels-Balken;

Äfvensom, och sedan Utskottet under den 30 Junii meddelt sitt förnyade Betänkande om ändringarne i Concours-författningarne, hvilket ock den 10 Julii lades på bordet, Ståndet biföll det förra Betänkandet af den 9 Maji med de förändringar och tillägg, det sednare innehåller.

Föredrogos och biföllos Allmänna Besvärsoch EkonomieUtskottets Betänkanden:

Borg. St. Prot. N:o 167. 168. *Andra Del.*

1:o af den 21 Junii, hvilket den 28 lades på bordet, angående Saltpetter-Näringens tillstånd i Riket,

2:o af den 4 Julii, som den 10 lades på bordet, rörande vissa öfverklagade olägenheter för BåtsmansRotehållare;

Hvarjemte Ståndet

3:o lät bero vid det den 3 sistl. Maji meddeltra Betänkande, om Markegångs-sättningarne m. m. och de förändringar, Utskottet, i anledning af erhållen återremiss, uti sitt den 5 Julii på bordet laggda och nu åter föredragna förnyade Utlåtande af den 29 Junii tillstyrkt.

ConstitutionsUtskottets :ne Memorialer under den 3 Julii, hvilka den 5:te lades på Bordet, angående tillägg och förändringar:

1:o i 81 §. Regeringsformen,

2:o i 15 §. Riksdags ordningen, och

3:o i 53 och 96 § §. Regeringsformen samt 29 och 63 § §. Riksdags-ordningen,

Föredrogos å nyo och godkändes att hvila till nästa Riksdag för den åtgärd, 56 §. Regeringsformen, sådan den vid innevarande Riksdag blifvit antagen, föreskrifver.

Vid samma Utskotts den 3 Julii afgifne och den 5 på bordet laggda Memorial, angående Herr *A. F. Spaldencreutz's* förslag till ändring i JustitiæOmbudsmannens Instruction, hvilket nu å nyo föredrogs, låt BorgareStänder bero.

Föredrogs å nyo följande Memorial:

från *Bevillnings Utskottet*

1:o af den 1 Julii, som den 3 lades på Bordet, om frihet från Landtulls-ersättning för öppna och däckade båtar,

2:o af den 8 Julii, som den 10 lades på Bordet, i anledning af Friherre *And. Cederströms* Motion om Projectet till BevillningsFörordning;

från *Rikens Ständers Särskilda Utskott*

1:o af den 30 Junii, hvilket sedan den 3 Julii hvilat på Bordet, i anledning af flere Memorial om Landets Ekonomiska ställning, ÅkerbruksDisson, JordbruksContoir m. m.,

2:o likaledes, i anledning af 2:ne Memorial om inhämska industriens upphjelpande m. m.,

3:o likaledes, rörande Motion om Götha Canal, samt

4:o af den 4 Julii, som d. 5 lades på Bor-

det, i anledning af 2:ne Memorial om Penninge-
bristens afhjelpande och förbud på 2 år emot im-
port m. m.

Och låt Ständer, vid hvad Utskottet uti dessa
Memorial sig utlåtit, bero.

Föredrogs Särskilda Utskottets Memorial af
den 30 Junii, som sedan den 3 Julii hvilat på
Bordet, angående försäljningen af till införsel för-
budne och förbrukte dömda främmande varor.

Bifölls.

BankoUtskottets den 3 Julii på bordet lagda
Memorial af den 1 i denna månad, öfver hvad
Banken rörur uti StatsUtskottets Betänkande om
Summan till Allmänna Bevillningen föredrogs nu
åter och bifölls.

Föredrogs å nyo Riksens Ständers Särskilte
Utskotts sedan sista Plenum på bordet hvilande Be-
tänkande, i anledning af väckte frågor om under-
dånig ansökning hos Kongl. Maj:t, att det förbud
emot bruk af öfverflödigt Silfver, som genom
Kongl. Förordningen den 2 Augusti 1800 utfär-
dades, måtte antingen upphäfvas eller förnyas.

Herr Borgmästaren *Kjellander* yttrade sig

anse öfverflödet med större Silfver piecers bruk vara ganska skadligt och böra afskaffas, så mycket mer som ett dertill användt Capital ingen ränta eller afkastning kan medföra.

Herr StadsMajoren *Limnelius*: Af allt öfverflöd är visserligen detta det nyttigaste. Mera kostnad lägges stundom på inköp af utländska glas, Porcelain- och Sidentyger, än på inköp af Silfver. Judar utskeppa tilläfventyrs den redbara metallen och införa varor, hvilka dels bero af modet, och dels genom sin bräcklighet med skäl fränkännas allt inre värde. Hvad räntor dragas af granna meubler och stora rum? Deremot är det så kallade öfverflödet med Silfver, Riksgagneligt, det förvarar från förstöring och vansklighet de Capitaler som annars kunde läggas i yppighetsartiklar, — och derigenom uppkommer en tillgång i nöden, hvilken är vigtig både för den enskilde och det Allmänna.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-
lin*: Silfver upphör ej att innefatta ett reelt värde, och dess bruk föranleder dertill, att penningar, som annars kunde på mindre nyttige öfverflöds-artiklar nästan förloras, dertill användas och såmedelst förvaras. Annorlunda förhåller sig med bruket af Jouveller, genom hvars nyttjande, fruntimren liksom ägga hvarann till öfverflöd och luxe, och jag anser den författning, hvars verkställighet kanske redan till $\frac{99}{100}$ upphört, håldre må upphäfras än kraftlös existera. Anledningen till det utfärdade förbudet emot större Silfverpiecers nyttjande var Realisationens verkställande,

men omständigheterna voro då annorlunda än de nu befinnas, hvadan, sedan anledningen upphört, det öfriga dertillhörande äfven borde försvinna. Inrättningen af de så kallade Silfversedlar och Silfrets aflämnande till Banken förnyas ej vidare, men den förvandling som våra Silfver-piecer såmedelst undergingo, äfvensom den utmärkta skicklighet, hvarmed Silfver af våra Guldsmeder blifvit arbetadt, torde någon gång hafva föranledt Metallens export. Allt synes öfverensstämma deruti, att det vore bättre att upphäfva förbudet än att låta det hvila i overksamhet.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh*: Att den ifrågavarande författningen borde återkallas synes mig vara en nödvändighet i en tidepunct då man troligen ej vill blottställa någon för dess åsidosättande; för det närvarande är det hvarje åklagare obetagit, att göra sine anspråk gällande, och utan att vara åklagare eller äga någon slags skyldighet att vara der, är det i alla fall, såsom Embetsman obehagligt att se författningars uppenbara öfverträdande.

Herr Borgmästaren *Norström* instämde härmed, samt tillade, att som den overksamhet, hvilken hos oss vanligen tillhör Författningar då de blifvit gamla, äfven träffat denne, rörande större Silfver-piecers bruk, så vore det alldrabäst att densamma aldeles annihileras. Man bör önska, att allmänheten så väl använder sina pengar som att förskaffa sig hvarjehanda Silfver, hvilket alltid är ett vittnesbörd om förmögenhet, — och då hvar-

je individu uti en Stat är förmögen, kan äfven Staten anses vara det.

Herr Rådmannen *Hamnström*: Angående upphåfvandet är jag äfven af samma tanka, det är orimligt att se huru uppenbart denna författning öfverträdes och öfverses, under samma tid som man med så mycken stränghet förfar i vissa andra fall, t. e. om en fattig InhysesGumina beträdes med att nyttja en liten usel brånvinspanna under olaga tid.

Herr Borgmästaren *Ullberg*: Med vår öfverflöds-förordning, delar förbudet mot större Silfver-piecers nyttjande samma öde, att ej allmänt efterlefvas. Öfverseendet kan antagas som ett tyst medgifvande af Regeringen angående författningens umbärlighet. Icke destomindre anser jag, att författningens tillvarelse medför sin nytta, emedan den i alla fall liksom lämnar ett af opinionen gilladt skydd åt den, som vill undandraga sig öfverflödet af stora Silfver-piecer, hvilket annars kanske ej så allmänt kunde undvikas, och hvarigenom luxen ofelbart skulle ökas. Det tillhör dessutom blott den Lagskipande Makten, att hålla hand öfver författningens efterlefnad, och det torde i detta fall kunna vara nog, blott den existerar.

Herr CommerceRådet *Egge*: Tillståndet för allmänheten att nyttja hurudanna Silfver-piecer som hälst, kan ej åstadkomma någon miss-hushållning, tvärtom, derigenom skall liksom en nödpenning samlas, och i alla fall en redbarhet alstras inom hvarje hus, hvilken är af något solide

värde. Man har exempel, huruledes oordentliga människor blifvit återförde till ordning och skick derigenom, att för dem ingen ting vidare återstått att förstöra än vissa Silfver-piecer, för hvilka de dock, såsom genom arf erhållne, haft ett sådant proctium affectionis, att de håldre öfvervunnit begäret till det behof de annars velat uppfylla, än förgripit sig på sådane egna eller husers tillgångar. Jag nämner detta äfven såsom ett moraliskt skäl till ifrågavarande författnings upphäfvande.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*: Hvad hade det blifvit af 1800 års Realisation, om ej Silfver-tillgången i Landet, densamma understödt, — ännu en gång kunde sådant behöfvas, om samma hårda knut ånyo behöfver lösas. De skäl Herr Borgmästaren *Norström* anfört, synas vara rätt öfvertygande. Gemene man skall uti Silfver-piecer småningom kunna samla sig en liten förmögenhet, som i nödens stund kan komma dem oändligt väl till pass, och hvilken medför honom liksom en liten trygghet af sjelfbestånd. Den förmögnare kan icke ha något Riksgagneligare öfverflöd än detta, och anses sådant obehörigt, då vore det äfven obehörigt att ha blanka Riksdalrar. Jag hemställer derföre att förbudet borde upphäfvas.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh*: Bruket af stora Silfver-piecer kan någon gång kanske anses mera utmärka skryt än verkligt öfverflöd, men då man med glömskan af det varande förbudet redan hunnit så långt, att man

nästan öfverallt, uti så kallade bättre hus, finner en eller flere större Silfver-piecer, så synes det vara otjenligt, att en författning bibehålles, hvilken af en mängd Medborgare aldeles åsidosättes. För min del har jag intet Silfver att i detta fall försvara, och ärnar icke eller begagna mig af någon ny tillåelse af större Silfver-piecers obehindrade bruk, men jag finner, att, sedan de orsaker upphört som verkade förbudet, författningen derom äfven borde upphöra.

Härmed instämde Herr Jouveleraren *Holmer*, Herr Assessoren *Darin*; Herr Borgmästaren *Örnberg*.

Med hvad Herr CommerceRådet *Egge* anförde, instämde Herr Lagmannen *Nøllerøth* samt Herr Lagmannen och vice Talmannen *Landberg*, hvilken tillade: att sedan förbudet uppfyllt ändamålet af dess tillvarelse, detsamma ej derutöfver borde verka till minskning af Allmänhetens hug, att samla redbarheter.

Herr Borgmästaren *Ullberg*: Om man lider vid åsynen af otillätne Silfver-piecers nyttjande, måste sådant ändå mera inträffa, i anseende till bruket af otillätne kläder, hvarföre man naturligtvis måste vara mycket oftare blottstälde. Ämnet är rikt, och erfarenheten är den bästa ledaren. Skulle nu det så kallade Silfver-förbudet aldeles upphävas, skulle i och med detsamma ett mode uppstå att nyttja hvarjehanda sådane Silfver-piecer, hvilka man nu anser sig kunna umbära. Menniskan är underkastad modets lagar, hvilka

stundom äro af alla de kraftigaste. Efter min tanka skulle verkan af ifrågavarande åtgärd vara skadlig i allmänhet, och någon så beskaffad uppmuntran för Guldsmederne lär afven desto mindre behöfvas, som man ingen klagan å deras sida försport. Dessutom är det naturligt, att i samma mohn som bruket af större Silfver-piecer inskränkes, i samma mohn utvidgas bruket af smärre.

Herr CommerceRådet *Santesson*: Jag är af samma öfvertygelse som Herr Borgmästaren *Ullberg*, och tror att inga nyttiga följder skulle kunna genom Förbudets upphäfvande erhållas, och anser att i det fallet både Embetsmän och en del andra, som äro i tillfälle eller behof att representera, skulle vara nödsakade till omkostnader hvilka ej med deras vilkor öfverensstämma, äfvensom tillfälligheter inträffa i hus, t. e. vid Dötrars utstyrande, då mängden annars kunde komma i en obehaglig nödvändighet att bestrida utgifter, som i sjelfva verket skulle öfverstiga deras förmåga, men hvilka moder och allmänna opinionen likväl då torde föreskrifva. Jag tror att saken derföre bör lämnas i sitt närvarande skick, och att något bättre nu ej kan tillgöras.

Flere Ledamöter yrkade på återremiss, jemte öfverlämnande till Utskottet af de nu gjorde anmärkningar, och blef Herr Talmannens Proposition därom, härefter af Ståndet nu bifallen.

Föredrogs Särskildta Utskottets under den 17

Junii meddelte och sedan den 20 Junii på bordet hvilande Betänkande, angående öfverklagad förlägenhet i allmänna rörelsen och förslag till inskränkning af umbårlige utländske varor, m. m.

Herr Grosshandlaren *Lamberg* begärde ordet och anförde:

"Med afseende så väl å den korrta tid som ännu är öfrig för öfverläggningar vid denna Riksdag, som å ämnets vidlyftighet, och den längre tid som säkert skulle upptaga det Särskildta Utskottet, om dess nu upplästa Betänkande blefve återremitteradt, och då detsamma i allt fall kommer att underställas Hans Kongl. Maj:ts Nådiga och visa pröfning, underlåter jag att ingå uti vederläggning af de delar deraf, uti hvilka jag för min del tror misstag uti principer verkligen kunna äga rum; — flera anmärkningar äro vid detta Betänkande allaredan gjorde utaf upplyste Ledamöter inom Högst. Ridderskapet och Adeln, och de i min tanka orätte bedömmanden, hvilka utmärka Betänkandet uti yttranden om Nederlags-rörelsen, äro förut vid denna Riksdag af Herr Grefve *Roosen* och inom detta Stånd af Herr CommerceRådet *Santesson* den 13 April så fullkomligen vederlagde, att jag tror det för Högstärade Ståndet kunna göra tillfyllest, att åt Kongl. Maj:tt öfverlemna Betänkandet och de dervid gjorde anmärkningar, förvissade om att Han i Nader gör det afseende derå det kan förtjena; och skall jag således inskränka mig vid, att vid de Betänkandet åtföljde Tabeller endast göra några anmärkningar.

Jag känner alldeles icke efter hvad principer, Tabellen N:o 1, utvisande Rikets vinst och förlust uti Handel, äro uppgjorde, men främmande och otroligt förefaller det mig, att de 7 senare årens handel åstadkommit en förlust af nära Tjugutvå Millioner Riksdaler Banco. Emedlertid torde man med skäl kunna hysa en motsatt öfvertygelse, eller att förmånligare resultater verkligen varit följden af de årens rörelse.

Det är egentligen vid Tabellerne N:o XIV och XV som jag fästat min uppmärksamhet: — hvad den förra beträffar, så kan jag i fråga om Importen i allmänhet, ej vederlägga den, utan bör förmoda att uppgifterne äro utan fråga rigtige: hvad åter exporten vidkommer, så torde den icke äga den fullständighet som fordras för att i ämnet tjena till upplysning, förnämligast får jag dervid anmärka att uppgiften icke innefattar någon skeppning som blifvit gjord på Finland. Dessa Skeppningar äro ganska betydelige, men såsom gående med Inrikes Pass, hafva de ej blifvit upptagne bland exporten, dessutom har jag trodt, att de många hundra tusende skålpund ToppSocker, CandesSocker och Sirop m. m., som årligen, Finlands consumption oberäknad, från Sverige utskeppas, vid uppgiften bordt komma i beräkning.

När den som, okunnig om ett annat förhållande, blott fäster sig vid Tabellen, och deraf förledes att helt enkelt göra den slutsats, att då så många millioner skålpund inkommit och förtullats, men endast någre hundra tusende skålpund utgått, så är skilnaden consumerad i Landet, har jag trott, att denna anmärkning ej varit otjenlig;

och som Gótheborg särskildt blifvit utmärkt uti Tabellen N:o XV, bör jag icke underlåta att närmare upplysa rätta förhållandet.

Med förutsättande att de uppgifne 5,739,527 # Socker verkligen blifvit under åren 1813 och 1814 der förtullade, och deremot endast 115,838 # exporterade, slutas att Góteborg consumerat skillnaden. Jag är i saknad af 1813 års utskeppningslista, men för att visa huru man i den delen vore missledd, får jag med närlagde, för år 1814, upplysa, att endast det året utgått bland förtullade varor 897,187 skålp. ToppSocker, Sirop och CandesSocker, hvilka artiklar såsom tillkomne af de uppgifne importerade quantum Socker, böra från uppgiften af exporten icke vara uteslutne, hvaribland är likväl icke något upptagit som gått till Finnland. Som jag icke kan göra redo för år 1813, vill jag begagna det tillfälle jag äger, medelst tilläggande af 1810 och 1812 års export-listor, och upplysa att båda åren från Góteborg utskeppades af *fórtullade varor* ej mindre än 1,409,307 # Socker och Sirop. Häraf torde 1813 års utskeppning kunna ungefärligen slutas, och hvarigenom exporten blifver helt annorlunda än den Tabellen uppgifver för 1813 och 1814.

Vid uppgiften af Bomulls-lärfter får jag anmärka, att den alldeles icke är pålitelig: — denna article benämnes uti Tull-Inlagorne, ibland med Bomulls-lärfter, och ibland med Manufacturvaror. Skulle nu så hända, att en stor del vid inkommande benämnts med Bomullsvaror, men vid utgående, med Manufacturvaror, så torde det lätt finnas, att

å uppgifterne i detta afseende icke kan göras någon säker calcule. Vid denna uppgift i synnerhet, skulle resultatet, jag är derom ganska säker, blifva helt annorlunda om uppgiften hade inkluderat, hvad som deraf blifvit försändt till Finnland. Jag tror mig kunna försäkra, att den förtullningsfrihet som varit lemnad, inter åt Gøtheborg ensamt, utan åt hvilken som helst, genom Gøtheborgs Tullkammare för utländske Bomullslärfter alldeles icke utgjort den Consumtions - import hvartill Särskildta Utskottet den uttyder; tvärtom har denna mesure förskaffat Staten uti blott Tull - intrader en reel inkomst af omkring 350,000 R:dr Banco, på bekostnad till den största delen af Utländningar som, för der gällande enskildte Författningars skuld, prefererade att få förtullade varor i stället för Nederlags; en Statsvinst, för hvilken Administration således, i stället för klander, i min tanka förtjent erkänsla." —

Heir CommerceRådet *Egge* yttrade:

Jag erkänner med tacksamhet Utskottets bemödande att omständligt hafva sökt utreda de ifrågavarande ämnen, men jag skulle önskat att Utskottet icke sammanslagit hvad som deraf beror på Riksens Ständers eget beslutande med det som genom underdånige hemställningar bör till Kongl. Maj:t framkomma, för att nu kunna utan återremiss i underd. frambära dessa sednare sedan BancoUtskottets Betänkande öfver det finansiella i ämnet blifvit af Ståndet gilladt.

Då detta icke lärer låta sig göra, hemställer jag ödmjukast om icke Utskottet må uppdragas

att med fränkiljande af hvad på Riksens Ständers åtgärd beror, i en kort framställning upptaga de oeconomiska mål som anses böra i underd. till Kongl. Maj:ts Nådiga godtfinnande öfverlemnas.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-*
lin uppläste ett så lydande anförande:

"Höglofl. Särskildta Utskottets Betänkande om den öfverklagade förlägenheten i allmänna rörelsen och om medlen till dess afhjelpande innehåller en framställning af så många olika ämnen, att det nästan är omöjligt att gifva ett yttrande öfver dem alla, utan att författa en afhandling af samma vidd, som det Höglofl. Utskottets. Då likväl flere af de vigtigaste mål ännu äro hvilande, och den korta tid, som återstår till deras afgörande, föreskrifver att sparsamt hushålla med densamma, utbeder jag mig att endast få yttra mina tankar öfver de förslag som Höglofl. Utskottet hemställt till Riksens Ständers granskning och antagande. Jag bör likväl icke underlåta att nämna, huru i min tanka åtskilligt vore att anmärka vid den tafla, Höglofl. Utskottet uppställt öfver belägenheten i landet, isynnerhet vid de dertill uppgifne orsaker och vid de anmärkningar som Höglofl. Utskottet gjort vid åtskillige administrative åtgärder. Som desse likväl kunna få ett rum vid de gjorda förslagens granskning, hoppas jag att detta förbigående gillas, då det leder till ändamålets korthet och vinst af tid.

Utskottet föreslår först, att Tullen på Utländsk Spannmål alltid må beräknas efter varans inhemska pris med bestämmande af dess minimum till 3 R:d. och till dess maximum af 5 R:d. i Silfver för Råg, och i samma proportion å de öfrige

Sädesslagen, för att derigenom efter behofvet ömsom försvåra och ömsom underlätta importen. Så riktigt detta ock må vara i sin princip, fruktar jag att verkställigheten mötes af stora betänkligheter, om den så utfördes, att den åstadkom så höga pris å Spannmålen, att Rikets öfrige näringar och slöjder dervid icke skulle kunna bestå, utan att till deras understöd använda särskilte hjelpemedel, ibland hvilka ett och annat af de föreslagne likväl vid närmare pröfning torde finnas af den art, att de motverka hvad de skulle befordra, såsom till exempel upphäfvandet af de föreskrifter som bestämma gränsen för den årliga Jern-tillverkningen, och hvarigenom denna för Riket så högst vigtiga näring, som fournerar Rikets första Export-vara, snart skulle i grund förstöras.

Utskottet föreslår vidare, att införseln af Råg skulle inskränkas till Ritorr, och införseln af visse sorter Spannmål och Spanmålsfabricater skulle alldeles förbjudas. Jag tror för min del, att detta förslag icke saknar skäl, men jag hade likväl önskat, att detta förbud blifvit villkorligt, och då först borde äga rum, när prisen å desse articular vore uti ett visst bestämt förhållande, och således införseln åter blifva tillåten så snart prisen öfverstiga det faststälde. Öfver Utskottets förslag rörande brännvins-bränningen och förbudet emot införsel af utländskt brännvin, är allt yttrande af mig öfverflödigt, sedan Högtråde Ståndet gillat Höglofl. Allmänna Besvärs och Oeconomie-Utskottets betänkande i detta ämne.

Förhål-

Förhållandet är detsamma rörande den af Höglofl. Särskilta Utskottet föreslagna fria Victualie-handeln. Hvad Höglofl. Särskilta Utskottet derjemte föreslagit om Tullafgifternes reglerande på dylika varor, anser jag för min del förtjena uppmärksamhet, helst då dervid i betraktande tages, att den motion, som blifvit gjord om kreaturs och victualiers utförsel ifrån Skåne, tyckes gifva anledning till den förmodan, att betydligare tillgångar deraf finnas än som för den ortens behof erfordras.

Sedan det Högtråde Ståndet redan antagit Höglofl. Besvärs och Oeconomic-Utskottets betänkande i frågan om det af Särskilta Utskottet föreslagne LånContoir på fastigheter, anser jag mig icke böra ingå uti något yttrande öfver detta ämne, ehuru mycket dervid kunde anföras. I anledning af hvad Höglofl. Utskottet behagat yttra om fordna General DiscontContoires förtjenst, i synnerhet i afseende å de af detsamma meddelade fastighets-lån, bör jag dock icke underlåta att nämna, huru desse, efter samma Discontsverks upplösning öfverflyttade på Banqven, efter den erfarenhet jag sjelf ägt och som af nuvarande Herrar Banco-Fullmäktige torde äfven nu besannas, icke sällan gifvit BancoStyrelsen mycket bryderi.

Ehuru Höglofl. Utskottet icke ansett sin egenteliga bestämmeelse vara att ingå i någon undersökning om de anstalter, som ytterligare böra vidtagas till hämmande af Lurendrägerie och Tull-

Borg. St. Prot. N:o 169. 170. *Andra Del.*

försnillning, i synnerhet med afseende å den af Kongl. Maj:t redan tillförordnande TullCommité, föreslår Utskottet likväl att tillåtelsen till försäljning i Riket af i beslag tagne Lurendrägeri-varor må upphöra; Som detta ämne likväl redan af Riksens Ständer är särskildt behandladt, tror jag det nu kunna och böra förbigås.

Med särdeles tillfredsställelse har jag funnit Höglofl. Särskildta Utskottets medgifvande af de betydliga förmåner som de författningar medfört hvilka sedan äldre tider blifvit gifne, och utan rubbning bibehållne, till befordran af Handel och Sjöfart. Med Höglofl. Utskottet instämma häruti alla som icke låta vilseföra sig af den ton som är på modet för dagen, och som med grundad kännedom skilja tillfällige missbruk från det helas nytta.

Vid de yttranden, hvilka Utskottet lofvat att gemensamt med Höglofl. Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottet afgifva om införseln af utländske öfverflöds-articlar, om Nederlagsfriheten i Götheborg och Carlshamn och om plantering af Hampa och Lin på Städernes Jord, torde det blifva tillfälle att afhandla desse ämnen, hvilka således äfven tills dess sparas.

Innan Riksens Ständer antaga Höglofl. Särskilta Utskottets Förslag till utvidgande af Stam-Schäfferiers inrättande till befordran af en fårafvel som lämnargrof Ull, torde en närmare kännedom först erfordras om förhållandet med de Schäfferier som redan i Jemtland skola vara inrättade, till utredande af hvad dertill erfordras och på hvilka ställen man

har skäl att förvänta framgång dermed, helst det icke är okänt, att dylike försök på ett och annat ställe, oaktad all använd möda och kostnad, icke lyckats.

Rörande förhöjning på Tullen å Utländsk fin Ull, äfven som på karfvad Tobak, gröfre Papper, beredt läder, Rof- och Lin-olja, torde Committerades åtgärd vid TullRegleringen vara den enda behöfliga. Horn, Tagel och Hår åtfölja Kreaturens hudar och skinn ifrån hushållare och Slagtare till dem som förädla hudarne och skinnene, och troligen låta dessa icke något deraf gå förloradt, helst tvister om Hudarnes förstnämde medfölje ägt rum, enligt hvad tryckte handlingar bevitna. Till befordran af Lumpsamlingen äro så lockande anstalter redan Riksens Ständer föreslagne, att framgången deraf icke bör sättas i fråga. Om den borst som faller i vårt land, är af den beskaffenhet att den förtjenar särskilt uppmuntran för insamlingen, vågar jag icke bestämma.

Till understöd för Höganäs Stenkålsverk är redan det betydliga af Kongl. Maj:t beviljat, att af alla inkommande Engelska Stenkol, som förut endast erlade 6 r. p. Tunnan nu betalas 12 sk. per Tunnan, af hvilka 11 sk. tillfalla Stenkolsverket. Att ytterligare fördubbla denna Tull anser jag för min del högst beräknligt, så länge de Skånska Stenkolens lika egenskap med de Engelska ännu icke är allmänt erkänd. Med största aktning för de intyg som äro kungjorde öfver de med uppviste prof anställde försök, återstå lik-

väl ännu, att det allmänna begagnandet lämnar samma intyg. Intill dess hemställer jag, att icke någon ytterligare tillökning i tullen å Engelska Stenkol må äga rum. Däremot instämmer jag till alla delar, att lämpeliga Exportpremier må anslås för allt som exporteras af Gjutit Jern, och som är af den fullkomlighet att det på Utländske Orter kan täfla med det Engelska. Om ingen annan tillgång till dylika premier skulle gifvas, vore det icke olämpeligt att dertill anslå de Räntemedel som inflyta på de betydande Lån Stenkolsverket erhållit af Statens medel.

Under fortsatt läsning af Utskottets Betänkande finner man sig återförd till ytterligare anmärkningar rörande Tullverket, och ehuru det förut är nämnt, att en af Kongl. Maj:t tillförordnad Comitée fått sig uppdragit, att uppgöra förslag i allt hvad Tullverket rör, äro de här af Utskottet gjorde förslag af den art, att jag anser mig pligtig att icke böra dem förbigå. Då Utskottet anser nödigt, att Styrelsen af Tullverket organiseras på ett annat sätt, tyckes detta förslag innebära ett icke otydligt tillkännagifvande, att den nu varande Styrelsen icke tillfredsställer Utskottets fordran. — Med den närmare kännedom af Tullverkets Styrelse under arrende-åren som jag haft tillfälle att samla såsom nästan ständig Revisor under samma tid, anser jag således min ovillkorliga pligt fordra att återopa deras intyg, med hvilka jag haft den äran dela samma granskning öfver Tull-Styrelsen, att den blifvit förd på ett sätt, som icke lämnar något att önska, hos dem hvilka värdera nit, hushållning, ordning och drift i för-

valtningen af en allmän Inrättning. Därom vittnar ock bäst den högst betydliga förmån så väl Staten som Actieägare njutit, hvarvid icke bör lämnas obemärkt, att, vid en intäkt af nära 20 millioner, endast 2:ne Ballancemål ägt rum, hvilka medfört en brist af icke R:d. 200.

Häraf må hvar oväldig dömma, om TullStyrelsen gifvit anledning till den förmodan, att de låtit hindra sig af andre göromål att med odelad uppmärksamhet följa ärendernas gång, tvärtom skulle jag tro, att den icke kunnat önskas fullkomligare.

Utskottet deremot föreslår, att TullStyrelsen borde skötas af Embetsmän med löner faststälde till visst belopp utan beräkning af visse procent af uppbörden, då det tvärtom borde önskas, att all aflöning kunde ställas så, att fliten, omtanken och driften alltid kunde förskaffa sig en större belöning i samma mån den fullgjorde sin pligt. Allt talar således för ett Styrelse- och aflönings-sätt, som redan i så många år haft så lyckliga följder. Med förbigående af de flere lika olyckliga förslag, till förändringar i Tullverket, som Utskottet framställt och hvilka alla på lika sätt kunna vederläggas, om tiden det tillät, vill jag ännu blott vidröra det, som upptager att TullStaten borde ställas på Militairisk fot. Om härmed menas att den bör utgöras af militaire, helst det föreslås att bevakningen i Skärgårdarne skulle besörjas af Kronans Befäl och Manuskap, så torde mig blott tillåtas att erinra om den stora skillnad som torde äga rum i TullStatens tjenstesprit och i den militairiska, hvilken sednare na-

turligtvis ofra skulle ombyras, och den således hvarje Commenderad Trupp skulle agera efter sitt sätt att anse saken; då skulle till och med lätt kunna hända att dylika scener oftare inträffade som förledit år föreföll, då de från Pommern hemkommande Galerer, seglade Dalarö förbi, utan att låta visitera sig af Tullkammaren, hvaröfver Directionens klagan, mig vetterligt, icke haft någon påföljd. Eburu Lotsar uti SeglationsOrdningen hafva sig föreskrifvit, att vid lika ansvar som Tullbetjente efterse och angifva missbruk, följer dock icke deraf, att Lotsverket, hvilkets hufvudsakliga föremål ju är ett så olika med Tullverkets, borde förenas med det senare.

Tullmedlen insättas nu på bestämda tider i Banken, således är det mig omöjligt att inse fördelen af dessas nedsättning uti Landtränterierne.

Utskottets förmodan att obehörige operationer i Vexelrörelsen betydelsen bidragit till Svenska myntets försämrande, är i min tanka lika väl grundad, som Utskottet gjort ett stort misstag i valet af medel att den för framtiden förekomma; Vexelstadgan är ganska oskyldig till hvad som händt, och huru litet med de mest raffinerade Författningar kan i denna väg uträttas, visar bäst Dannemarks exempel, der författningar öfvertlödade i samma mån som operationerne obehindradt förstörde Landets myntvärde. Med kännedom häraf, ser den kunnige ock genast botemedlet. Ibland alla Styrelsens omsorger är denne en af de ömtåligaste och mest granlaga: likväl saknas äfven hos oss icke anvisningar i fordna tiders erfarenhet huru den kan lyc-

kas. Måtte den snart sätta Kronan på de storverk som skedt till vårt Fäderneslands lyckliga tillväxt i område och ära.

Ehuru kort jag sökt vara, känner jag sjelf det obehagliga af min mångordighet, och likväl har jag icke vidrört något om ordsakerne till den enskilda förlägenheten. Om denne härrör af en någon tid för lätt tillgång på penningar, som förledt många till Speculationer, som en tid lyckats, och af det lefnadssätt som deraf blifvit en följd hos någre och sedan ett mode som varit svårt att motarbeta, så skall den svårligen hjälpas genom öfverflöds-förbud. Rådför om endast erfarenheten, dess anvisningar äro facta som bevisa, då speculative suppositioner så ofta slå felt. När föresyn finnes som bjuder aktning, blifver förändringen lätt, den förnuftige antager så gerna hvad hon finner bätande, endast dåren yfves att genom motsatsen göra sig utmärkt. Ju flere och ju strängare förbud, dess förr blifva de olidelige äfven för dem som skola handhafva deras efterlefnad, och lagen mister aktning ju oftare den strafflöst öfverträdes. Ytterligheter i hvad våg som helst leda alltid till samma slut, merendels motsatsen af det som sökes. Öfverlemn om då till Konungens vishet att föreskrifva hvad efter en mogen pröfning bör vidtagas, för att återföra måtta och sans. Till slut borde jag ock icke underlåta att gifva min röst för eller emot den föreslagne undergörande Journalen, men sedan en skickligare penna redan deröfver yttrat sig, är jag glad att få sluta ett anförande, lika ofullkomligt, som tiden varit knapp till dess förberedande."

Herr CommerceRådet *Santesson* uppläste följande anförande:

"Lika med Herr *J. Lamberg*, med hvilken jag mig uti allt förenar, anser jag äfven ej något särdeles vara att vinna med återremiss af Särskilta Utskottets Betänkande, men jag kan ock lika med honom ej undgå att yttra min kännedom och öfvertygelse uti flere omständigheter, både hvad Premisser och Resultater angår, ej vara förenlige med dem ofvannämnde Betänkande innefattar.

Då detta ämne redan från annat håll blifvit af män med vida större insigter, erfarenhet och skicklighet behandladt, är all vidlyftighet härvid lika onödigt, som det må hända vore ett fåfängt bemödande af mig att försöka gifva Höglofl. Särskilta Utskottets åsigt af ämnet någon annan riktning, aldrähälsat då till ett förut af mig gjordt försök med framlämnande af hvad jag trott utgöra bevis, jemte styrkta uppgifter och verkliga facta, jag menar uti Memorial af den 13 April i frågan om Nederlagshandelns föranledande till missbruk, äfvensom angående af densamma medtagande Fonder från de Inrikes Näringarne, — icke blifvit lemnat något afseende.

När man till stor del på blott suppositioner, utan afseende på talande starka motskäl, grundar calculer och framställningar, och sedan följer den samma ledning vid föreslående botemedel, så är ej underligt, att man kommer till sådane resultater, som en del af dem Särskilte Utskottets Betänkande uppgifver.

Utan att vara Penningeman, tvärtom nästan endast Landtbrukare och Idkare af Inrikes Fabriks-Näringar med alldeles tillräckelige Skulder, hyser jag verkligen en helt motsatt erfarenhet och öfvertygelse än den Särskilte Utskottet pag. 24 af dess tryckta Betänkande yttrar om Fastighetsvingleriet; — detta har verkligen existerat, just i den af Utskottet bestridda afsigt att åter sälja, åtminstone har oemotsägeligen förhållander varit sådant uti Vestergörhland och flere andre Provincer der jag känner det, och detta har säkert alstrat mera behofver och penningeförlägenhet, sedan Speculantens Credit en gång har varit tömd, än de pag. 26 upprepade skäl, hvaribland som hufvudsakligt det, att penningar skulle hafva dragits från Landet till en mera båtande gren af utländska Handeln; men jag är ganska säker, att till hvarken Nederlags eller annan Handelsrörelse hafva sådane Räntor kunnat betalas eller blifvit betalte som der anföras. På de ställen, der den förra nästan endast drifvits, har ÖfverRänta knappast varit hörd, och sjelfva denna Handels natur har skapat Penninge-tillgång i stället för brist; med litet närmare undersökning, skall det visst finnas, att de som icke blott kunnat, utan måst betala öfverdrifna Räntor varit just desse öfverdrifne Speculanter på Egenomsköp och Näringslöse misshushållare i allmänhet, samt deras Mäklare. Om den Handelsstad jag närmast känner, är i Sverige bland de större Handelsstäder, och uti Särskilta Utskottets Betänkande äfven menas bland dem, så bestrider jag och förklarar för alldeles ogrundadt, att hvarken 20 eller ens 7 p:Ct Ränta der under desse åren blifvit betalte;

och för lika falskt, att under desse åren till inköp af Actier i Disconten och Tullarrende Capitaler dragits ut den inre rörelsen. Alla dessa Verk, utom ett, existerade långt förut och voro närmare sitt slut, och Tullarrende Actie - Capitalen hafva under dem helt blifvit infriade, och således i stället gått ut i Rörelsen. Det enda nya Allmänna ActieBolag, Götha Canals, har under desse åren utsläppt och NB. till aldrastörsta delen från Handelsstäderna till Landet, circa $1\frac{1}{4}$ Million R:dr, och igenom dess Discont hafva flere Millioner, som fordom liggat aldeles döde i Handlandes Cassor, från dem hållits Landtbrukarne och Inrikes Näringsidkarne till handa.

Den mängd Lagsökningar uti flere af Högl. Utskottet anförde Provincer, som desse senare åren skall hafva allt mera och mera tilltagit, torde ytterligare tjena till bevis af hvad jag sagt om falska Speculationer inom Landets inre Nåringar, och af just sådane Personer, hvars hufvudyrke, Jordbruket, dermed ock allt mer och mer försumrats och vårdslösats. Emot den nog allmänna tro, att den lättade Penninge-tillgången, som visse Provincer haft af Disconterne, ådragit dem hufvudsakligen eller i betydlig mån den nu varande förlägenhet och olyckor, är jag glad att kunna framte authentika bevis, det ifrån och med detta års början till närvarande månad, hela mångden Lagsökningar för den Discont, Götha Canal, som visserligen mest af alla lemnat biträde till densamma närmast belägne Provincer inom Östergöthlands Län ej har varit öfver 25, att 22 af dem redan äro afgjorde igenom i synnerhet godvillig

betalning (den executiva låter ock sällan på denna tid verkställas) endast 2 ännu under incassering, och blott 1 oafgjordt vid LandsCancelliet; att i Skaraborgs Län af likalets sedan nyår till Lagsökning anmälte 36 Lån, 28 åro på samma sätt för detta, mest igenom godvillig betalning afgjorde, endast 8 återsående, hvilkas hela belopp ej gör öfver 6,800 R:dr, och att i Östergötthland innevarande år, men i Westergötthland, allt ifrån Götha CanalDiscounts början år 1810. ej en enda Fastighets-del på landet blifvit för dess räkning utmätt.

Utskottet har pag. 46 sagt, det af de nuvarande Disconters mer och mindre kände operationer svårligen torde kunna utletas någon sådan riktning af deras rörelse, som egentligen befordrat Landets inre rörelse, och att: "Om deremot afsigten med dem varit, att lemna Penninge-ägare tillfällen, att emot ränta insätta och återtaga sine Capital, att låmna lån till hvilken som helst, utan afseende på beskaffenheten af den rörelse han idkat, och emot Hypothek, som tydligen utmärkt sådane företag, hvilka icke bidragit till en rättshaffens rörelses befrämjande; så är det ostridigt, att dessa inrättningar varit i flere afseenden af skadliga följder, i det att genom deras åtgärder stora andelar af Rikets rörelse-capital blifvit dragne från de productive Näringarne, och deremot betydliga låne-summor slösade till underlåttande af sådane Speculationer, som tydligen röja andra föremål, än de, till hvilka våra gemensamma krafter och bemödande böra syfta."

Jag torde få anmärka härvid, att Disconter-

nas operationer troligen då varit Särskilta Utskottet alldeles intet kända och ej ens undersökte. Uti mitt till Utskottet remitterade anförande i anledning af Herrar *Rothoffs* och af *Uhrs* Memorialer, har jag dock uppgifvit desse operationers förhållande, hvad Götha CanalDiscont beträffar, och de hade väl åtminstone kunnat förtjena en närmare undersökning innan Utskottet fällt en dom alldeles stridande deremot. Om något kan tillvinnas Disconterne, hvilke aldrig varit ämnade till stående lån för Jordbruket och inre Näringarne, utan till momentela biträden, af hvilka i synnerhet Handeln kan profitera, så är det, att de till största delen vändts åt landet, från sitt nämnda primitiva ändamål, till understödjande af Handeln, hvilken jag ansett och skall anse för en lika rättshaffens rörelse som någon annan löfflig handtering, ja både Jordbruk och FabriksNäring, och vida mera rättshaffens än det af Särskilta Utskottet, om icke försvarade, dock mest möjliggen ursäktade, egendoms vingleri. Jag kan ej undgå uti den någon tid och under denna Riksdag rådan-de ton och animocité mot Handeln finna den närmaste ofverenssammelse med Fabeln om Händernes träta med magen, den de ansågo onyttig, och derföre ej mera ville tjena, men derföre ock sjelfve förlorades. Säkert gingo det ock så för Jordbruket och de inre Näringarne, om Handeln, i stället för att lemnas tillräckligt afseende och beskydd, åsidosatts, och kanske förtrycks. Och hvar gifs väl det lyckliga och oberoende land, som ej har en florerande Handel? Jag känner det åtminstone intet.

Med allt nit för Landtbrukets förkofran, med en tämmelig extenderad egennytta dervid, kan jag dock ej biträda förslaget om lån till 3 procent Ränta på Fastigheter efter $\frac{1}{3}$ del af deras år 1814 uppskattade värde. Till 5 procent Ränta skulle desse sökas troligen blott af dem, som behöfde densamma; till 3 procent skola alla söka dem, och de minst behöfvande, sådane som inga in-teckningar hafva, skola säkert, innan man vet ordet af, hafva bemäktigat sig samtliga 2 à 3 millioner. Med denna föreslagna Ränta och beläning af en tredjedel i pantens värde, — skall ej 30 millioner räcka, då deremot med 5 procents Ränta 2 à 3 millioner skulle blifva både drygare och komma på de behöfvande händer.

Hvarföre icke söka upphofvet och ordsakerne till förlågenheten uti de under dessa åren mest påtagliga anledningar: flere och betydliga på hvarandra följande missväxter, saknad sillfångst, saknade arbetare, men deremot beständigt och anse-nligt ökade KronoUtlagor, en jemt stigande luxe och ökad begär till öfverflöd, äfven ock synnerligen ibland Allmogen, hvars mängd gör hufvudsakliga inflytandet, och detta begärs tillfredställande ofta utan eftersinnande, om man har något eller intet att sälja eller förtjena, för att bestå sig sådant. Läggom härtill de å alla varor uppstegrade priser, som gjort rörliga fonden otillräcklig, såsom ej ökad i förhållande till priserne, och de förr omnämnde fastighets-vinglerier. Så är allt lätt förklaradt, och hade visserligen varit värre, om ej de som så skadelige utropade 3 procents UpplåningsMethoder anse-nligen minskat denna kni-

pa, enär de hållit en stor del af både Statens intrader och Privatas annars onyttigt liggande Cas-sor, allmänheten åter till handa.

Jag påminner mig ån allt för väl huru vid 1812 års Riksdags början man allmänt ifrade mot bränvinsbränning, och yrkade dess inskränkning, ja till den grad, att man knappt ville medgifva, att enligt Riksdags-ordningen Motioner derom fin-ge remitteras till behörigt Utskotts beredning, — att man 4 månader derefter ej ansåg sig kunna få Bränvinsbrännings förordningen åter nog fri, och var angelägen att få både Säd och Bränvins-inför-sel förbuden, och att Riksdagsmännen knappast hunno hem, innan igenom 2 à 3 nattfroster he-la utsigten till öfverflöd förvandlades till en be-dröflig, och sedan äfven effectuerad, aning om brist och hunger: — jag påminner mig allt detta nog lifligt, för att kunna deltaga uti anmärknin-gar emot administrationen i hvad angår tillåten införsel af Spannemål, eller biträda tillstyrkandet af en mer eller mindre oinskränkt bränvinsbrän-nings rättighet, vare sig till tid eller quantum, eller båda delar.

Jag gillar gerna all uppmuntran af inhemska tillverkningar, blott ej ledande till minskning af den fattiges behof; — Jag önskar ock, att ej blott en eller annan af Särskilta Utskottet anför-de, utan flere Svenska tillverkningar, som, till-räckeligt både mycket och godt, kunna produce-ras, blifva dervid ihogkomne. Med erkännande de af det Patriotiska uti anläggningen och driften af Högånäs Stenkolsgrufva, bifaller jag ock gerna

att den får premier, likväl tror jag än ej vara alldeles bevisadt, att det går an för alla våra Fabriker gagna, endast och lika väl dessa Stenkol, som de Engelske; i annat fall vore den föreslagna höga afgiften, en allt för dryg Gravation för dem, som kunde snart medföra deras totale förstörelse. Äro de Svenske åter fullgode, visserligen skall afsättning ej tryta dem.

Jag anser de föreslagne Tull-förhöjningar ofelbart leda till Tull-försnillning; man besinne blott hvad uti rockfickan af den artiklen Caffé, kan opåtalat inpractiseras, — för att finna 6 sk. Banko för 1 # af de sämre sorter ej ens till inköpet drygare, alldeles orimligt, och jag kan emot min både kännedom och öfvertygelse ej medgifva, att kontrollen vid förtullning är lättare än vid Nederlags-rörelse: — Motsatsen tror jag mig förut verkligen hafva bevisat.

De Utskottets Betänkande bilagde Tabeller behöfva en fullständigare förklaring, för att ej bibringa aldeles falska slutsatser, och må det tillåtas mig äfven göra denna anmärkning vid den frammanföre dem stående förklaring att orden, *huru mycket Staden Göteborg importerat och exporterat*, bör heta *huru mycket igenom Göteborg eller dess Tullkammare blifvit importeradt och exporteradt*, visserligen ej för blott stadens behof, till consumption och utminutering. Minskom consumptionen, så skall importen minska sig sjelf; — det är åtgången, som skapar tillförsel, och ån aldrig har man sett tillförseln skapa åtgång.

Sluteligen kan jag vid den föreslagna Stats-Ekonomiska Journalen icke lemna obemärkt, att den i 4 punkten dervid gjorda föreskrift, det hvarje StatsExpeditions åtgärder böra utgöra dess föremål, — i min tanka, helst enär sådane, ofta torde ofullständigt om ej framställas, åtminstone af allmänheten läsas, skulle leda till origtige om-dömen, misskännande af Regeringens både afsigter och anstalter, samt verka mycket ondt i strället för godt.; — Glädoms åt den frihet och rättighet vår Grundlag uti der föreskrifven ordning, gifver oss att controllera styrelsens åtgärder, sträcker dem ej till en otidig gransknings- och anmärknings-sjuka; alla utöfver nyttig gräns sträckta pre-tentioner bringa i mistning äfven af det billiga och rätta.

Hvarje fri, och rättighets begagnande med lugn och ordning kan endast försäkra om dess varaktiga bibehållande.

Återremitteras Särskilta Utskottets Betänkande af Högtråde Ståndet till ny handläggning, an-håller jag detta får åtfölja såsom innefattande mi-na anmärkningar i de delar, som jag ej förut kän-ner vara af andra fullständigt behandlade. Hvarom icke, så vare detta uti Protocollet bevis, att jag hvarken förnekat, förtegit eller öfverdrifvit san-ningen."

Herr Grosshandlaren Åberg uppläste: "Om man antager att i början af år 1808 den utelö-pande sedelstocken var circa 20 millioner R:dr, och

och att den ej allenast genom Krigs-omkostnaders liqvid, utan äfven genom utvidgade Discont-rättigheter blef 1809 hastigt ökad med 10 à 12 millioner, så förklaras härigenom orsaken till vår nu varande brydsamma ställning. Denna hastiga tillväxt i RörelseCapitalen verkade i början öfverflöd på penningar, och öfverflöd på penningar verkade deras småningom fallande värde, hvilket så öfverskridit proportionen, att egendomar och produkter stigit 100 procent. Under en sådan Conjunction förtjenas lätt betydliga summor och blir opinionen allmän, det man endast behöfver köpa för att ej långt derefter sälja med vinst. Grunden här till ligger uti tron på representativa myntets jemna fallande, och att man ej betänker, att denna försämring skall afstanna en gång, då sedelstocken ej fortfar att växa. Följden af denna missräkning blir penningebrist, i synnerhet för de som utan egne fonder ingått uti företag, beräknade på National-banqueroutt. De höja nu sin klagoröst, som man lätt förvillar med allmänhetens, då deras antal, ty värr, är talrikt och de förnuftigare tignande lida genom desappointement af personer, med hvilka de oförsigtigt ingått uti förbindelser.

I sammanhang med föregående tror jag mig kunna uppgifva, som ledande till den oreda hvar uti vi befinna oss.

1:o Då sedelstocken år 1808 utgjorde circa 20 millioner R:dr, representerade den lika värde med hvad nu 40 millioner skulle göra; emedan 1 R:dr den tiden gällde så mycket som 2 nu.

Borg. St. Prot. N:o 171. 172. *Andra Del.*

2:o En tilltagande Speculations-anda på Fastigheter af personer, som ej haft reele resourcer.

3:o Luxe hos alla classer, som i senare år spridt sig öfver hela landet.

4:o Högre afgifter.

5:o Misstroende till penningens valeur.

Oaktadt jag tror mig hafva uppgifvit de märkeliga hufvudordsakerne till det onda, vågar jag ej med fullkomlig visshet föreslå botmedlen, och inser svårigheten af, att uppgöra en finance-plan, som, utan att föranleda till Näringsarnes ruine, skulle bereda Bancosedlens återgående till dess rätta valeur; men jag vill försöka att framställa några Principer.

Alla hastigt verkande medel anser jag för högst vådlige. Erfarenheten af 1809 års operation visar, att en förökning af representativa mynter, är ett farligt palliatif, som ej långt efter ökar sjukdomen, och 1765 års Strypsysteme ger oss ett varnande exempel på huru skadlig en forcerad indragning är, och hvad oberäknelige olyckor den har i följe med sig. Medelvägen torde således vara, att *RörelseCapitalet bibehålles i det närmaste vid hvad det dr*, och att ej förrän det lyckats oss, att genom förnuftig hushållning, hämmad luxe och förmanlig handel fälla coursen till 70:s, man må börja med alfvare amortisements-operationen. För att bedömma rätta tiden och sätta oss i tillstånd, att kunna begagna ett gynnande tillfälle,

måste vi lämna till dem som äro Nationens ständige representanter vid penninge-verken, nemligen, Fullmäktige i Banken och RiksgäldsContoiret, det förtroende att rätta sig efter företeende omständigheter, och derefter taga de mesurer som de anse vara mest öfverensstämmande med allmänt bästa. Vi ha så mycket mera anledning att gifva dem detta förtroende, som de under senare år på ett så utmärkt nitiskt och hedrande sätt vårdat Rikets penninge-verk, och genom väl afpassade steg bibehållit allmänna krediten."

Herr Borgmästaren *Hambreus* uppläste ett så lydande Memorial:

"På den verkliga förtjenst, Höglofl. Särskildta Utskottets om öfverklagade förlägenheten i allmänna rörelsen afgifne och från trycket utkomna Beräkande, genom så väl utmärkt bemödande med Riksgagnelige upplysningar och tillstyrkanden, som ock framställningssättet uti en ypperlig skriftart, äger, — vore det att sätta nog litet värde, om man skulle alldeles förbigå de åtskilliga delar, dervid kunde vara att anmärka.

Utur denna synpunct, och ehuru med kännedom af min svaga förmåga att vidröra ett så viktigt och vidtomfattande ämne, kan jag dock ej afhålla mig ifrån skyldigheten att min öfvertygelse härutinnan ådagalägga.

Vid fråga om orsaken till den högt öfverklagade allmänna penningebristen, fruktar jag Höglofl. Utskottet ännu icke tillräckeligen uppfunnit

de källor, från hvilka den kan hänleda sig. Det lär vara utom allt tvifvelsmål, att vid de gång efter annan skedde tillökningar i Sedelstocken, ej allenast prisen å Fastigheter och varu-tillverkningar ansenligen stigit, utan ock penningen deremot i samma mån förlorat sitt värde. Om derföre, å ena sidan, icke mindre de, som hafva penningar till öfverflöd, lägga dem i Fastigheter, än sådane, som sjelfve ej äro penningemän, men i afseende på lätta tillgången skaffa sig Fastigheter, på lånta Capitaler, i hopp om inbillad förtjenst; så följer deraf å andra sidan, att den behållne capitalisten, med inseende af penningens försämrade skick, skall qvarhålla sina penningar intill dess han finner lämpliga tillfällen, att antingen för, om jag så får säga, rampris åtkomma andras Egendomar, eller ockra med penningen mot en förhögd procent, hvilken någon Lag föga lär kunna förekomma. Ju större penninge-tillgångar, desto större skola ock dessa alternativa missbruk blifva. Och när de småningom stigit till sin öfverdrifna högd, skola de naturligtvis leda till den högst vådeliga fölgd, det så kallade strypsystemet med sig för, då genom deras undergång, som med lånta penningar förvärfvat sig Egendomar och Varor, Capitalisten skall med rågad mål igentaga ersättningen för det lidande, han tillföre funnit sig hafva. — Det är således, efter min enfaldiga tanke, af högsta vikt, att för stort penninge-omlopp ej må gifva tillfällen till ofvannämnde missbruk. Afsigten är gemenligen god; men vanligen varder genom missbruk ändamålet förfeadt.

Då erfarenheten visat och Höglofl. Utskottet så omständeligen utredt den för vårt Rike varande högst menliga underbalance å Handels-vågen genom en öfverdrifven införsel af Utländska Varor, emot utskeppningen af de inhemska; så är det ej litet magtpåliggande, att i möjligaste måtto söka foga det ena efter det andra. Men ibland det umbärliga har man icke bordt föreställa sig finna nödvändighets-varor till införsel så hämmade eller försvårade, att de Orter eller Classer, som till införskrifning och köp af sådane äro i behof, skola derigenom blifva försatte i kämbart lidande. Icke utan sina viktiga skäl, har i Freds- och Handels-Traktater med Ryssland Spannmåls-upphandling varit förbehållen. Att nu deremot genom förbuden införsel eller öfverdrifven Tull, lemna våra inhemska Spannmåls-Producteurer och Handlare tillfällen att, i den mån de finna Utländska tillförseln hämmad, uppstegra priserne å den inländska säden, befarar jag medföra enahanda påföljd, som vid inträffade missväxtår isynnerhet i Rikets norra Provincer, bragt fattige, som ej mäktat lösa den dyra säden, till ytterligheten att tillgripa barkbröd och andra onaturliga födämnen.

Att denna min fruktan icke är så utan grund, synes Höglofl. Utskottet sjelft ådagalägga vid ej mindre det förslag, som i detta hänseende göres till bibehållande af Bruksrörelsens bestånd, än åsigten deraf, att arbetande Classen samt Fabrikanter och Slögdeldkare icke skulle sakna tillfällen att uppstegra sina daglöner och varor efter det förhöjda spannmålspriset, hvilket åter för Penningelåntagaren och dem, som lefva af räntan på sitt Capital, förmenes blifva af föga betydelse. Men, med inseende äfven af de tillfällen,

den rikt bemedlade Capitalisten skulle kunna uppsöka för att hålla sig skadeslös, tror jag uppstegring af Spannmål, med de flere, i följd deraf, enahanda öde underkastade nödvändighets-varor, skulle förefalla verkligen nog tung och tryckande ej allenast för BruksEgare, Fabrikanter och bättre SlögdeIdkare, som derigenom sättas ännu mera utur Stånd att täfla med Utlänningen och å sina tillverkningar få den afsättning, deras omtanke och drift fordrade, utan ock för sådane Classer och personer, som äro försatte i den svåra belägenhet, att finna priserna uppstegrade å *allt* för dem *behöfliga*, men sig deremot utur stånd att på något sätt och ännu mindre i mon af rätta förhållandet, öka sina knappa tillgångar eller förtjenster. Dessa, som hafva så mycket skäl att klaga öfver dyra rider, skola ju längre desto närmare bringas till sin undergång.

Af sådana anledningar och ordsaker anser jag hjälpmedlen för vårt i oeconomiskt hänseende nog mycket vanlotrade Rike säkrast grundläggas derigenom, att alla nödvändighetsvaror hållas till sådane priser, att en och hvar af Rikets undersåtare sättes i tillfälle att efter sin förmåga gagna Staten; hvarföre och då Jordbruket är egenteligen det, som skall bibringa oss våra verkliga behofver, synnerlig till dess förbättring ledande uppmärksamhet erfordras, och hvilken förbättring ej litet skulle kunna befrämjas, om, i samma mon som mäktige patrioter af sann Fosterlandskänsla med hvar annan täfla i stora, sig sjelfve och Riket gagnelige företag, de mindre kunnige men idoge Jordbrukare genom upplysande ledningar och tjenliga

uppmuntringar föras till rätta målet, att medelst icke blott spannmåls- utan ock andra nyttiga producter draga all vinst af en i längden verkligen tack-sam Jord.

Så nyttiga sådana uppmuntringar äro, som dels genom hedersbelöningar utmärka verkliga för-tjensten, dels ock genom understöd underlätta den svage arbetarens börd; så litet berättigade till dylika belöningar synas de vara, som endast på öf-verdrifna köpeskillningar och misslyckade lösliga speculationer hafva sig att beropa.

Då Svea Rike ännu länge nog lär blifva i nödvändighet att tillita Utlänningen om Spannmål och Victualievaror; så finner jag ej något skäl till farhåga för bristande afsättning på dessa varor, och hvarföre man ej skulle kunna täfla med Utlännin-gen om priset, helst då det är en och hvar öp-pet att välja de afkastningar honom förmonligast synas. Och tror jag att ibland de oss mótande svår-igheter vi mindre hafva att befara olägenheten af klimatet, som icke fast mera motbjudligheten att gå ifrån gammal vana. Jag har för ringa egen er-farenhet, för att derpå kunna åberopa mig; men vid jemnförelse emellan ena Jordbrukaren med den andra, och den ena orten med andra Landskaper, har jag funnit, att, med liten omtanke och utan synnerlig tillökning af arbetare, förut odlad men ej tillbörligen gifvande jord ansenligen skulle kun-na upphjelpas. Långt ifrån att den Landsort, från hvilken jag är, har med sitt jordbruk å en svår jordmån och under ett verkligen hårdt luftstreck uppnått sin höjd, vågar jag likväl yttra, att den

har synnerligt företrädde för Södra Landsorternes Hemman, i allmänhet tagne, ehuru dessa icke utan skäl böra räknas ibland sjelfva modern för jordbruket. Vid inträffande missväxt måste Bonden derstädes se sitt goda förspillt; deremot han i Norra Provincerne äger att taga sin tillflykt till andra afkastningar, såsom smör och lin, jemte spånad och väfnad. Utom en god tarflig föda, har Norrlänningen af Boskapsskötseln att påräkna anseeligt smör till afsalu, samt betydlig gödsel för åkern. Genom lätt åkerredskap samt mindre kostsamma Trösk- och Linberednings-Verk lisas folket i arbetsvägen, så att vintertiden är öfrig för körslor, spånad och väfnader. Vid jämförelse af jordens godhet och vidd, tillika med arbetare å hvardera af dessa olika Landsorter, gör jag mig derom säker, att resultatet af afkastningen skall blifva så olika, att det mer än mycket skulle löna sig för Sörlänningen att följa Norrlänningens i sjelfva verket talande goda exempel, utom de förbättringar derå, som under en klok tillsättning tillika kunde göras. Derigenom skulle kunna vinnas det närmare förhållande, som emellan Boskapskötseln och Åkerbruket nödvändigt erfordras. Jag tror mig knappt behöfva nämna min tanke vara, det skulle af de stora åkerfält, hvilka, oaktadt sin bördiga jordmon, ändock gifva nog ringa afkastning, så betydlig del igenläggas till tjenligt foder för kreatur, att genom gödsel af dessa icke blott det igenlagda, efter som det i detta hänseende successive behöfde vändas, utan ock den öppna åkern kunde erhålla sin tillbörliga näring. På detta sätt skulle innehafvaren af egendomen kunna få lika mycket om ej mera spannmål än förut, men der-

Jemte betydlig tillökning å afkastningen af den vinst kreaturen medförde, och äfven lättare tillfällen för lin- och hamp-planteringen, hvilken alltid skall blifva förmonlig, om den på ett med Egenomens vidd och växtens erforderliga jordmon enligt sätt utöfvas.

Genom sådane och andre verkliga företag till Jordbrukets upphjelpande, tror jag det hufvudsakliga ändamålet närmast vinnas och kraftfulla uppmuntringar kunna förjerna. Men lika så nyttiga dessa, jemte upplysande ledningar, äro, äfven så skadligt skulle det ock blifva, att genom föreskrifter af tvångsmedel fängsla den kloke jordbrukaren, hvars omtänksamhet alltid sträcker sig till sådane afkastningar, som, med bibehållande af Jordens bestånd, finnas för honom mest lönande.

Jemte de flera anmärkningar, som jag föreställer mig föranleda till återremiss, anhåller jag att dessa mina ödmjuka tankar måtte få Vållofs Ståndets ProtocollsUtdrag åtfölja."

Herr Grosshandlaren *Tråss* uppläste följande anförande:

"Under åberopande af hvad jag om Höglofs Särskildte Utskottets i afseende på införsel i Riket af Utländsk Spannmål föreslagne inskränkning till endast Ritorr Råg, haft uti mitt afgifne enskilda yttrande äran anföra, utbeder jag mig i ödmjukhet få vid detta tillfälle anmäla några ytterligare betänkligheter vid Utskottets Betänkande.

Då Årter äro icke utan skäl att räkna ibland Rikets nödvändighets varor, för både Land, Städer och Handels-Flottans proviantering, samt man hitintills nödgats utifrån förskrifva ett årligt belopp, per medium tagit af mer än 16 à 1700 Tunnor; så anser jag förbud emot införsel af denna vara för närvarande blifva så mycket vådeligare, och i hast kunna än ytterligare uppjaga priset till 40 à 50 R:dr Banco, som i synnerhet Rikets Norra Provincer, der frost vanligen inträffar, icke hafva att räkna på några Årtskördar.

Hafra torde vara mindre att frukta för brist, men skulle ett förbud kunna äga rum till införsel, torde Magazineri vara nödig för utsäde, att i de år, denna skörd affryser, ej Landet i brist af frösäd får låta sin jord ligga osädd, som erfarenheten visat ägt rum.

All den förädling man inom Riket kan åstadkomma, är visserligen en vinst för Riket; men då det införskrifne behovet af malt sträckt sig till icke mindre än 17,600 Tunnor årligen, åren 1813 till 31,080, samt 1814 till 62,837 Tunnor; så är jag af den mening, att förbud emot införsel, skulle, före lämnad tillräcklig tid till inrättande af erforderliga Mälterier, förordsaka icke endast uppstegring af denna nödvändighets-vara, utan ock på flera ställen total brist.

Hvad jag således haft åran anföra, hoppas jag vara fotadt på sådane grunder, att det skall vinna Herr Directurens och Talmannens samt Vällofl. Ståndets bifall."

Herr Handelsmannen *Stabeck* uppläste ett så lydande yttrande:

"Jag har försökt att med uppmärksamhet genomläsa Riksens Höglofl. Ständers Särskildta Utskotts Betänkande, angående den öfverklagade förlägenheten i allmänna rörelsen och om medlen till dess afhjelpande m. m., och jag har funnit att snart sagdt allt hvad det Höglofl. Utskottet så väl uti Reciten som dessa viktiga ämnen anført är så viktigt, upplysande och välgrundadt, att jag icke äger nog skicklighet att derföre så lifligt som jag önskar tolka min innerligaste högaktning; tiden blir den som kommer att vitsorda om 1815 års Ständer göra ett sådant afseende derå som dess vikt förtjenar. Jag för min del instämmer således uti allt hvad Utskottet tillstyrkt som icke skiljer sig ifrån nedanskrifne punkter.

1:o Bör för Jordbruksägare genast lemnas öppet tillfälle att till $\frac{2}{3}$:delar af egendomens uppskattade värde, erhålla följande lån, nemligen: $\frac{2}{9}$:delar mot första inteckningen, 3 procents årligt interesse och 3 procents årlig afbetalning på Capitalet, $\frac{2}{9}$:delar mot andra inteckningen, 4 procents årligt interesse och 2 procents årlig afbetalning på Capitalet, $\frac{2}{9}$:delar mot tredje inteckningen, 5 procents årligt interesse och 1 procents årlig afbetalning på Capitalet, utan andra formaliteter eller för jordbruksägarne förknippade kostnader, ände som med intecknings besörjandet a part äro oskiljaktige; öfver $\frac{6}{9}$:delar af egendomarnes uppskattade värde bör å egendomen icke upptecknas eller belånas.

Om en så rund tillgång, som den jag nu föreslagit, icke lemnas öppen, skall mången omtänksam industriös och driftig jordbrukare gå ruinerad, och penninge- eller rättare pappersägaren deremot blifva den, som skördar; och för dem som i enfald eller okunnighet skrika, att en slik låne-utväg utom flera för Samhället skadeliga följder, skulle medföra den af maktige och bekymmerslösa fastighetsägare, tjénar till upplysning, att climatets hårdhet jemte dryga utskylder till Staten lägger sådane hinder i vägen, att äfven med äfvanskrifne utväg inga andra än goda hushållare blifva i stånd att i längden i egenskap af jordbruksägare sig bibehålla.

2:o Att de i 1794 års Nådiga Förordning stadgade förbud mot bruk af åtskillige öfverflödsartiklar så inom som utom hus den 1 nästkommande Septemb. månad tager sin början för alla andra än domestiker, glädjeflickor och spinhus-hjon, hvilka det borde lämnas tillåtelse att i 3:ne år få begagna hvad klådespersedlar som hälst, samt 3:o, i fall icke Caffé kan rent utaf till in-försel förbjudas, det då, utom de af Utskottet tillstyrkta förhöjda tull- och consumtions-avgifter, kunde tilläggas den önskan att Kongl. Maj:t i Nåder ville låta publicera på Predikstolarne 2:ne gånger om året, att ehuru Kongl. Maj:t icke förbjuder bruket af Caffé, Kongl. Maj:t icke destomindre med särdeles nåd och välbehag vill omfatta hvar och en som med behörige intyg kan styrka att i dess hus icke Caffé consumeras.

Herr Lagmannen *Noréus*: Under afhörande af de anmärkningar, hvilka flere af Ståndets Le-

damöter nu anfört, har jag visst funnit anledning till åtskillige vederläggningar, men något enskilt vederläggande å min sida skulle ej kunna så uppfylla ändamålet, som återremiss till Utskottet kan medföra till vinnande af de upplysningar hvilka ännu synas vara BorgareStåndet nödige.

Herr Borgmästaren *Kjellander*: Jag instämmer äfven i den önskan att Betänkandet bör återremitteras, ehuru jag ej kan godkänna alla de anmärkningar, hvilka i sådant afseende, isynnerhet af Herr CommerceRådet *Santesson*, nu blifvit gjorde.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*: Då så många grundade anmärkningar redan blifvit gjorde, anser jag väl öfverflödigt att tillägga något i och för vinnande af återremiss, men jag kan ej underlåta att tillägga, det min öfvertygelse förbjuder mig instänma med dem som anse Jordbrukets tillväxt vara i ovillkorligt sammanhang med pappersmyntets förökande; endast goda diken och gödsel äro bidragande medel, som öfverväga alla andra. Den som tror, att en oupphörligen fortsatt önskan till vinnande af penningelån, afhjelpar alla Jordbrukarens bekymmer, liknar honom vid den vattusiktige, som, ju mer han dricker, blifver desto törstigare och sluteligen tillsätter lifvet. Dessutom, mätte till Jordbrukaren mindre än till andra, den godkände grundsatsen kan lämpas: "att ju mer man lånar, ju mer man sätter sig i skuld?"

Herr Handelsmannen *Stabek*: Penninge-

understöd som Jordbrukaren behöfver, blifva nytte-
rige för Landet, då de till sitt rätta ändamål an-
vändas. Den handtering han drifver, har icke
ett imaginert värde, och om densamma behöfver
vissa rudimaterier, fås de icke eller utan penningar.
Konung Fredrik den store tillerkände Jordbru-
karen Lån till $\frac{6}{9}$ af Fastighets-värdet, och denna
författning hade på dess Stater det lyckligaste in-
flytande.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nord-
lindh*: Med erkännande deraf, att Utskottet haft
all möda ospard att till väga bringa upplysningar,
i de ämnen som varit till dess åtgärd öfverlemna-
de, finner jag beskaffenheten af ärenderne sådan,
att de till en del antingen redan äro afgjorde el-
ler, ännu under andre Utskotts handläggning, till
afgörande förekomma, så att för hvad återstår
svårligen något annat Riksens Ständers beslut, än
underdåniga önskningsansökan hos Kongl.
Maj:t kan äga rum. Skulle med anledning af de
nu förefallne discoursjoner återremiss äga rum, an-
ser jag mig äfven böra bifoga en liten anmärk-
ning i anledning af hvad derom föreslagit blifvit,
att Fruntimren ej skulle få bära Sidenkläder af an-
nan färg än hvitt och svart. Är skälet dertill nå-
gon fördel för våra inhemska Fabriker, och att
desamma under denna bestämda riktning skola me-
ra stadga och fullkomna sig, — då borde äfven
samma skäl gälla för KlädesFabrikerne, äfven som
deras produkter också inskränkas till 2:ne färgor,
nemligen svart och blått, hvarigenom reciprocité
könen emellan dessutom skulle vinnas. Den grå
färgen synes dock så naturligt uppkomma genom

förening af den svarta och hvita, samt är för mankönets outhärlig, att jag ej kan finna billigt att den blir förbuden, utan tror att den borde, äfven för Fruntimmers sidenkläder vara tillåten.

Herr Borgmästaren *Ullberg*: Hvad an-
fört blifvit, synes ofelbart i flere än ett afseende
föranleda till målets återremitterande. Jag bifogar
endast den önskan, att Utskottet, som föreslagit
utgifvande af en Oeconomico - Statistisk Journal,
hvars verkan en värd Ledamot redan ansett blif-
va undergörande, ej måtte af deremot skeende an-
märkingar afskräckas från försvarer af en anstalt,
som mer än något annat befordrar allmän och en-
skild upplysning, och derföre kraftigast bereder
allmänt väl.

Herr Borgmästaren *Örnberg* instämde här-
med, och yrkade jemte flere af Ståndets Ledamö-
ter, att målet måtte till Utskottet återremitteras,
och hvilket på Herr Talmannens Proposition äf-
ven af Ståndet nu bifölls.

Sedan Högvärdiga PrästeStåndet, lika med
BorgareStåndet, låtit dervid bero, och Hedervär-
da BondeStåndet bifallit, att, i anledning af Hög-
lof. Ridd. och Adels anmärkning vid justering
af Redactionen utaf de till förändring beslutne pa-
ragraver i Grundlagarna, ur 28 §. Regeringsfor-
men skulle utgå allt hvad rörde förslaget till til-
lägg deruti i afseende på utländske Språk- och Ex-
ercitiemästare samt Idkare af de fria Konsterna,

hade Utskottet uti Memorial af den 6 Julii å nyö framlagt berörde 28 §. i det skick, den efter detta beslut bör till Kongl. Maj:t öfverlemnas, hvilket Memorial nu upplästes och gillades.

Härefter föredrogs åter Hedervärda Bondeståndets ProtocollsUtdrag af den 21 Junii, som den 22 i samma månad lades på Bordet, hvaruti Ständer, jemte meddelande af underrättelse om de åtgärder, Ständer vidtagit med Särskilda Utskottets Betänkande angående förlägenheten i allmänna rörelsen, i hvad det samma rörde Banko- Stats- och BevillningsUtskottet, äfven tillkännagifvit sitt yttrande i åtskillige delar af hvad Särskilda Utskottet tillstyrkt och hemställt.

Lades till Handlingarne.

Föredrogs StatsUtskottets sedan den 9 på Bordet hvilande Utlårande, i anledning af En af Rikets Herrar, ÖfversteMarskalken m. m. Herr Grefve *Erik Runths* till Utskottet inkomne ansökning om prolongation med afbetalningarne på de 2:ne Lån som Hans Excellence uti RiksgäldsContoret innehar, det ena stort 93,600 R:dr och det andra 120,000 R:dr Banko, till säkerhet hvarför, utom pantskrifne 78 Actier uti Skånska Srenkols-verket, inteckningar blifvit meddelte uti Frälse-Säterierne Marsvinsholm, Charlottenlund och Hunnesta,

Hunnesta, hvilka, med derunder lydande hemman och lågenheter, blifvit efter Banko-method värderade till 539,920 R:dr Banko, och hvilken Egen-dom, enligt Gravations-bevis af den 17 sistl. Junii, endast förut håftar för ett lån af 48,000 R:dr Hamb. Banko.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-lin* yttrade: Sedan jag af nu uppläste Betänkande funnit, huruledes Hans Excellence Herr Grefve *Ruuth* fullgjordt villkoren för de ifrågavarande Lånens bibehållande, så anser jag att Utskottets Betänkande bör bifallas, om också säkerheten i sjelfva verket ej skulle mer än netto betäcka Lånens belopp.

Herr Directeuren *Flyborg* jemte åtskillige af Ståndets Ledamöter yrkade bifall till Betänkandet, och blef Herr Talmannens proposition derom, med *Ja* besvarad.

Upplästes ånyo Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottets sedan den 11 Julii på border hvilande Betänkande, angående Gränse-tullarne emellan Sverige och Norrige samt Landtulls-inrättningen i Riket och den dervid bibehållne Tull-besvakning m. m., hvarutinnan derjemte hemställes, att underdånig anmälan hos Kongl. Maj:t måtte göras att Commendanten uti Fästningar och Casteller erhålla någon skälig ersättning för det vedträd som i desse Städer Allmogen af hvarje in-Borg. St. Prot. N:o 173. 174. *Andra Del.*

kommande vedlass hittills erlagt, och hvilket onus, Utskottet tillstyrker hädanefter måtte upphöra.

Herr Rådmannen *Sjöbom* anmärkte, att en dylik rättighet blifvit för Carlskrona TrivialSkole etablerad, och förbehöll att ersättning äfven måtte Skole-inrättningen beviljas, i fall någon förändring uti denne dess nuvarande förmån skulle inträffa.

Uppå Herr Talmannens Proposition blef det uppläste Betänkander härefter af Ståndet, bifallit.

Föredrogs ånyo BevillningsUtskottets under den 3. Julii afgifne, samt sedan den 5. Julii på bordet hvilande, Project till förändringar uti 1812 års *ChartæSigillatæ* Förordning.

Herr StadsMajoren *Limnælius* yttrade: Såsom en nog hufvudsaklig anmärkning vill jag anmäla, att den af BevillningsUtskottet, till endast 2 dagar af veckan, i Stockholm föreslagne extra stämpling, blifver i anseende till behofvet alldeles otillräcklig. 1812 års *ChartæSigillatæ* förordning, som icke tillät någon extra stämpling, var överkställbar, hvarföre Embetsverken i Hufvudstaden hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälte de olägenheter som voro en följd af den myckna biläggningen, samt anhöllo, att extra stämpling måtte tillåtas, hvilcket Kongl. Maj:t i Näder biföll med vilkor, att Embetsverken skulle med *ChartæSigillatæ* Contoret hålla morbok. Men då detta har

medfört hinder för extra stämplingen i anseende till private personer, har många olägenheter såsom en följd deraf uppkommit, hvaribland må räknas den orimliga omgången af kanske hela dusinet pappersark, då för en half eller hel Riksdaler Chartor skolas biläggas, som alla böra af vederbörande Embetsmän påskrifvas, och hvilket, då parter vid en annalkande fatalie-tid tillströmma, så medtager tiden, att föra för fataliers förlorende derigenom ofta inträffar, och torde såsom ett exempel, hvilket flere af Ståndets Ledamöter lära hafva sig bekant, Sjörätts målen äfven kunna nämnas. Men skulle Riksens Ständer ej vilja medgifva extra stämpling hvarje dag, så nödgas åter Embets-verken derom hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla.

Herr Borgmästaren *Hambreus*: Riksgälds-Contorets Herrar Fullmäktige, som i detta mål varit hörde, hafva så omständligen och påtagligen upplyst och ådagalagdt skadan af en obehindrad extra stämpling, att BevillningsUtskottet, som ej velat betaga Stockholm den bekvämlighet, hvilken derigenom uppkommer, dock ej trodt sig kunna gå längre än att på 2:ne dagar i hvarje vecka, stämplingen medgifva.

Herr Lagmannen och vice Talmannen *Landberg*: Utan att minska Ständernas beslutande rätt i afseende på ChartæSigillatæ-afgiftens bestämmande, synes varsammast, att låta frågan om extra stämplingen, såsom hörande till Reglementariske föreskrifterne, ankomma på Kongl. Maj:ts Nådig-

ste pröfning, i hvad den bör vara mer eller mindre vidsträckt.

Herr Borgmästaren *Kjellander* yrkade Proposition till bifall, dock med undantag af sista meningen uti 21 §., som borde uteslutas.

Herr StadsMajoren *Limnelius*: Ändamålet med extra stämpling, är dubbelt både i anseende till besparing af tid och af papper. På två dagar i veckan kan den dessutom ej medhinnas, men om den dagligen och successivt får besörjas, kan sådant till allmänhetens nöjaktiga tjenst ske.

Herr CommerceRådet *Santesson*: "För min del kan jag icke finna något skäl till den ändring BevillningsUtskottets förslag innefattar igenom medgifvande af extra stämpling i Stockholm. Vid 1809 — 10 årens Riksdag, fann då varande BevillningsUtskott ingen kontroll möjlig på annat sätt, än att alldeles förbjuda densamma, hvilket Riksens Ständer också då antogo, och som visserligen åfven visat sin goda verkan, så länge detta förbud fick gälla; i Stockholm kunna ju antagas så många Chartæ-försäljare som helst, och då måtte mindre här, än hvar som helst annorstädes, någon särdeles olägenhet härvid uppstå. Jag anhåller, att Högtårade Ståndet på detta skäl afslår alldeles, den häruti föreslagna förändring af författningen."

Härmed instämde Herr Borgmästaren *Immanuel Hök*.

Herr StadsMajoren *Limnelius*: Hvar ock

en skulle visst önska att extra stämplingen ej vore behöflig, men då erfarenheten redan visat att den ej kan umbåras till förekommande af volumineusa handlingar, så borde den införas. Bouppreckningar t. e. skola Charteras på runstycket, och huru vill man till deras beläggning finna passande Chartor, — hvarifrån skall väl papper erhållas för behofvet, då Tumba ej kunnat lefverera hälften deraf. Det synes således som förslaget vore obrukbart i Stockholm, hvarest kanske Consumptionen af Chartor uppgår till $\frac{1}{4}$ mot allt hvad för öfrigt erfordras.

Herr CommerceRådet *Santesson* anförde: "Alla de af Herr Major *Limnelius* uppräknade olägenheter kunna aldrig inträffa till den grad i Stockholm som annorstädes, då man här dock med någon dags, eller kanske blott stunds, omtänka för behofvets ögonblick visserligen aldrig stadnar i förlägenhet, att få hvad Chartæ-valeur som helst; men om ock ej det vore, så anser jag hvarken olägenheten af 6 eller flere gånger 6 arks volumer som Chartæ-beläggningen skulle vålla, — ej heller den åberopade pappers-förödelsen uppväga den osäkerhet hvaruti Staten stadnar för sina inkomster på denna artikel, hvilken aldrig med extra stämpling kunna controlleras."

Härmed förenade sig Herr CommerceRådet *Engge*, som tillade, att olägenheten med BiläggningsChartor visserligen vore minst kännbar uti Stockholm, och att således om någon extra stämpling skulle tillåtas, så borde det vara för Landsortens räkning, hvarifrån postporto är ganska betun-

gande; men ansåg Herr CommerceRådet de emot extra stämplingen anförde skäl vara så talande, att Betränkandet i den delen, helt och hållit borde afslås.

Häruti instämde Herr Rådmannen *Kjellerander*.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wegelin*: Öfverläggningen uti RiksgäldsContoret rörande detta ämne har verkligen varit bekymmersam, och man har trodt sig finna en medelväg, som BevillningsUtskottet äfven antagit, och då genom densamma alla hufvudsakliga anledningar till klagomål och missnöjen kunna anses vara undanröjda, så lär Ståndet med skäl äfven till Betränkandet kunna lemna dess bifall.

Herr Lagmannen *Rönquist*: Om återremiss kommer i fråga, så anhåller jag att få göra den anmärkning, att, bland de nu föreslagne valeurer å stämplarne, 28 och 32 skillings saknas, men hvilka äro högst angelägne, särdeles den sistnämde, hvilken oftast erfordras för Allmogens köpeafhandlingar m. m.; äfvensom författningen säger, att ArrendeContracter uti Städerne ovilkorligen skola på den utsatte Chartan skrivas, och hvilket således ej skulle kunna verkställas.

Härmed förenade sig Herr Borgmästaren *Håk*.

Herr Borgmästaren *Ullberg*: Jag är öfvertygad att all extra stämpling möjligtvis kan bidra till betydlig afkortning på Kronans intrader af denne artickel, ånskönt ock all möda på con-

trollen skulle användas. Jag kan icke eller finna något rätt gällande skäl för dess bibehållande och kan så mycket mindre med Herr StadsMajoren *Limnelius* i detta mål inståmma, som jag är af samma tanka med Herr CommerceRådet *Santesson* och Herr CommerceRådet *Egge*, samt tillstyrker derföre, att all extra stämpling hådanefter måtte förbjudas.

Härmed förenade sig Herr Handelsmannen *Ekman* och Herr Sockerbagaren *Lundgren*.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-
lin*: Jag kan ej tillåta mig nu dölja, att i de ansökningar som berjeningen till RiksgäldsContorets Fullmäktige ingifvit, ett och annat anförande verkeligen nog oblygt utmärkt, att de genom inskränkning af extra stämplingen förlorat i sine inkomster. En oinskränkt extra stämplings införande skulle kunna föranleda landsorterna att hvar för sig önska detsamma. Man har i Stockholm sedt extra stämpling till och med fordras på Mångleri-sedlar, äfvensom på Soldaternes Permissions-sedlar m. m.

Herr StadsMajoren *Limnelius*: Jag hemställer om någon af Rikets öfrige Städer kan jemnföras med Stockholm — med alla sina Embetsverk och Collegier, samt Magistrat, hvilken inom sig äger 4 Collegier eller fördelningar. Erfarenheten i det hela har ofelbart besannat, att Chartæ-beläggningen funnits medföra så stora olägenheter, att Kongl. Maj:t i Nåder tillåtit extra stämpling hvarje dag efter motbok, hvilket jag anser medföra den säkraste kontrollen.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nord-
lindh*: För att bifalla en afvikelse från den nu
gällande Författningen, måste några skäl uppgif-
vas som visa ett verkligt behof deraf; Stockholm
är genom den, så gynnad framför alla öfrige Ri-
kets Städer, att någon utsträckning hvarken lärar
medgifvas eller vara af nöden, och skulle rättig-
heten till all extra stämpling upphöra, hvilket jag
anser vara rättast, så upphör äfven all fråga, om
controllens mer eller mindre tillräcklighet. Skulle
åter endast afseende göras på bekvämlighet, då
kunde man intet annat invända emot den extra
stämplingen, än att den vore likaså behöflig, om
ej mer, uti alla Städer hvarest Landshöfdinge-Re-
sidencer äro, och borde i det fallet äfven på flere
ställen än Stockholm kunna inrättas.

Herr StadsMajoren *Limnелиus*. Då nyttan
erkännes, synes mig äfven deraf böra följa, att
extra stämplingen borde bifallas i Stockholm, hvar-
est är mycket mer att göra, än på andra ställen.

Herr Lagmannen *Noréus*. Stockholm lär
väl i anseende till Chartæ-Consumtionen icke kun-
na upptagas till $\frac{1}{8}$ mot det öfriga Riket. Hvilken
stor fördel hafva icke Hufvudstadens Embetsmän
mot andra, och i synnerhet Domare å landet, som
af egna medel, ofta till flere 100 R:dr måste lig-
ga i förskott för Chartor, hvilka de stundom äro
nödsakade använda på Documenter som sedan cre-
diteras ut och någongång aldrig liquideras. Vid
ett af de större Häradstingen falla på en enda dag
flere expeditioner än under samma tid i Stockholm,
men Domaren å Landet kan icke njuta den be-

qvämlighet och nytta som för Embetsmännen i Stockholm genom extra stämpling är att påräkna; och då härtill kommer, att extra stämplingen ej utan riske för Kronans intrader skall kunna gagnas, så finner jag icke hvarföre Stockholm ensamt skulle berättigas till en förmån som på Statens bekostnad verkställes.

Herr Borgmästarens *Hambrens* anmärkte, att stadgandet uti 21 §. angående Bouppteckningars Charterande ej hade bordt utsträckas till det exemplar som Sterbhuset sjelf behåller.

Sedan åtskillige Ledamöter yrkat på proposition i anledning af den hållne öfverläggningen, blef densamma af Herr Talmannen sålunda framställd:

Bifaller Ståndet BevillningsUtskottets aflätne Betänkande rörande förändringar uti 1812 års *Charta-Sigillata-Förordning*, likväl med undantag, dels af tillåtelsen till extra stämpling i Stockholm, hvilken såsom omöjlig att controllera, icke vidare bör äga rum, dels ock, att vid slutet af 21 §. rörande Bouppteckningar, följande ord såsom öfverflödige utlämnas: "*så vida icke begge exemplaren dro å stämplat papper skrifne*;" hvarföruan göres det tillägg, att då flere handlingar finnas, som enligt Förordningens föreskrift skola på 28 och 32 skillings stämplat skrifvas, således utom de öfriga, äfven dylika stämplat hädanester må inrättas?

Denna Proposition blef med *Ja* besvarad.

Föredrogs ånyo Särskildta Utskottets på bordet sedan den 5 Julii hvilande Utlåtande, i anledning af Herr *A. F. Tornerhjelm*s hemställan angående nödvändigheten af en fri utförsel af Skånes natur- och konst-älsker utan Tull, samt att densamma med större och mindre Fartyg må vara tillåten.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*. Utskottet har hvad begärdt blifvit, mot visse villkor, i anseende till Tullen tillstyrkt. Det nämnes väl utskieppning af hvad vi ha öfver, men jag må väl fråga, ha vi något öfver? Skulle man trodt att detsamma Utskott, som icke kunnat inse nödvändigheten af Spannmåls-införsel, kunnat se nödvändigheten af Victualiers utförsel. Den stunden synes ej ännu vara inne, då Sverige kan umbära något af sine Victualier. Önskligt vore att den ene provincens öfverflöd kunde fylla den andras brist — en högst nyttig varu-circulation skulle derigenom uppkomma, och jag kan så mycket mindre tillstyrka den ifrågavarande fria utförseln, som flere Medborgare än Landtmannen behöfva lefva; då f. d. Konungen vistades i Skåne, fann han skäl tillåta oxars utförsel derifrån — verkningarne blefvo ock snart synliga, hälst sedan Engelska Flottan äfven kom att vistas och provianterade på kusten. Det pris som en gång kan obtineras vill en säljare gerna sedermera soutenera. Man vet att nyligen omkring 400 StällOxar kommit ånda från Skåne, och att transporten hit upp för dem kostat 5000 R:dr B:co — penningar äro på sådant sätt spridde, och mången landtman har således erhållit en liten förtjenst, hvilken för honom

icke kommit i fråga, om oxarne blifvit till Köpenhamn öfverförde. Med mina Patriotiska tänkesätt är en sådan exportationsrättighet oförenlig, och vid åtankan på framtiden, anser jag mig icke kunna för närvarande bifalla Utskottets Betänkande.

Härmed instämde Herr StadsMajoren *Limelius*.

Herr CommerceRådet *Santesson*. Just för det ändamåls vinnande, som Herr Major *Westin* önskar, att vi må hafva tillräckligt för Landets behof, och äfven kunna allt mer och mer producera derutöfver, tillstyrker jag för min del, att Utskottets betänkande bifalles; ty enda och rätta vägen att öka production och uppmuntra Lagårds-skötseln, som framför alla andra behöfver och förtjenar det, är att locka dertill med en fri och utsträckt afsättning, om ock derigenom för en tid prisen skola något höjas; desto mera väckes industrien.

Härmed instämde Herr Lagmannen *Schenström* och Herr Lagmannen *Nolleroth*.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh*. Den rättigheten Skåne i sednare åren haft till oxars utförande, har verkat en stor tillökning och gjordt possessionaterna omtänksamme att genom stallning betydligt öka sine och landets tillgångar af denne vara. Vissa tider har dock denna försäljningsrätt uppdrifvit priserne, men i det hela och i allmänhet, har den för Skåne varit ganska nyttig.

Herr Talmannens härefter framställde Proposition till bifall af Betänkandet, blef med allmänt *Ja* och blott ett *Nej* besvarad.

Då nu å nyo föredrogs Särskilta Utskottets den 5 Julii afgifne och förleden gårdag på bordet lagda Betänkande i anledning af erhållen återremiss i frågan om nytt Reglemente för *Judiska Nationens* här i Riket varande medlemmar, begärde Herr CommerceRådet *Egge* ordet och yttrade: "Det torde förtjena att anmärkas, att, sedan de öfrige Riks-Stånden icke funnit för godt att bland sig upptaga Judarne, desse företrädesvis blifvit till Städerna hänviste, att få med Rikets gamle Svenske Borgare dela både Näringar och yrken, äfven som nyttan af de Inrättningar och Stiftelser der blifvit af ålder med samlad möda och kostnad verkstälde.

För min del, och anseende det angående Judarnes inflyttande år 1782 utfärdade Reglemente vara hinderligt att i någon den minsta mon nedsätta de förmåner och vilkor, under hvilka de nu i Riket varande Judar inkommit, hemställer jag ödmjukast, om icke Särskildta Utskottets Betänkande må afslås samt till Kongl. Maj:t må framföras Riksens Ständers underdåniga önskan, att ingen af Judiska Nationen må hädanefter till Riket få inkomma och sig bosätta."

De fleste af Ståndets Ledamöter instämde med Herr CommerceRådet *Egge*, och Herr Handels-

mannen *Stabeck* tillade, att de Judar, som begagnade tillåtelsen att stadna qvar i Riket, ändock borde uti Riksens Ständers Bank deponera hälften mot hvad Utskottet i afseende på inflyttningarne föreslagit, men hvarvid Herr CommerceRådet *Santesson* anmärkte, att om Judar äro oss nyttige borde ingenting af dem betalas, och att i annat fall deras penningar ej borde kunna förvärfva eller bibehålla dem vid någon Medborgare-rättighet.

Proposition begärdes och Herr Talmannen framställde den sålunda:

Afslår BorgareStåndet Särskildte Utskottets nu uppläste Betänkande, med det tillägg att hädanefter *Judar*, ej vidare måtte tillåtas i Riket inkomma.

Denna Proposition blef med *Ja* besvarad, hvarefter genom ProtocollsUtdrag, de Resp. Med-Stånden om beslutet, vördsamt och vänligen underrättades.

Föredrogs ånyo Lag- samt Allm. Besvärs- och Oeconomie-Utskottens Betänkanden i frågan om en fri *Virtualie-handel*, uti hvilket ämne Kongl. Maj:t under den 24 sistl. Maji, dess Nådiga Proposition afgifvit.

Herr CommerceRådet *Egge* anförde: I dessa dagar har Ståndet lemnat bevis af värden om egne rättigheter och jag anser möhneren om eg-

ne rättigheter alltid förutsätta agtning för andras, hvarföre och då på de fläste orter i Riket Victualiehandeln icke är fjettrad, jag bifaller Utskottets betänkande, förenande likväl dervid en oförgrip- lig önskan att nya Gårdfarihandlande till eget och Jordbrukets skada härigenom icke måtte komma upp.

Herr Handelsmannen *Wigander* uppläste följande anförande. "Emot Höglofl. Lag- och Oe- conomieUtskottens tillstyrkte frie Victualiehandel i allmänhet, har jag ingenting att påminna vidare än så vidt den angår torr SaltsjöFisk, saltad sill och strömming, hvilka varor, sedan Sillfisket i BohusLän upphört, nu mera ej kunna sägas vara Landets produkter. Handel med desse varor ut- gör vissa Städers, isynnerhet i Bergslagerne, nästan enda Handelsgren, och i den stund den blir upp- läten till Allmogon, att fritt och utan afgifter id- ka, måste dessa Näringsidkare, i Städerne upp- höra med en sådan Handelsrörelse, och följden deraf är ganska påtaglig att Städerne skulle nalka sin upplösning.

Då ändamålet med samhälls-ordningen är, å ena sidan att gifva frihet åt hvarje behörig man att idka ett lofligt näringsfång, och å andra sidan att förekomma sjelfsväld, och att ingen obehörig må skada den förre i sin Händtering, för hvilken han skattar till Staten och Staden; Så kan jag ej in- se någon billighet i förslag, hvarigenom Landt- mannen, utan afgift blifver berättigad att drifva Handel med ofvannämde KöpmannaVaror; Och jag kan ej eller finna, att Landtmän skulle bli be-

låtne med en inrättning, som nödvändigt skulle förorsaka, att denna Handel med Sill, Strömming och torr SaltsjöFisk, skulle upphöra i Städerne, hvarest den hittills påräknade tillgången icke mera finnes. Jag hemställer således, att Höglofl. Utskottet måtte vidare betrackta detta angelägna ärendet och tillse, att Städerne i Bergslagerne isynnerhet måtte bevaras från undergång."

Herr Rådmannen *Sundblad* uppläste följande anförande: "I afseende på Höglofl. Lag- och OeconomieUtskottens tillstyrkan af en fri Victualiehandel, kan jag, ehuru flere städer finnas, hvars hufvudsakliga handel består i Spannemål och Victualievaror, ej bestrida, enär frågan rör ej mindre än allmänt väl; men hvad beträffar den föreslagne handeln med saltad Sill, Strömming och torr Saltsjöfisk, kan jag ej annat än på det högsta bestrida, såsom icke hörande till Jordbrukets upphjelpande, och afsigten med den fria Victualiehandeln. Jag anhåller därför om återremiss, med förmodan, att Höglofl. Utskottet räcket göra afseende härpå, och icke alldeles bereda desse Städers oundvikliga undergång och upplösning.

Herr Borgmästaren *Hambreus* uppläste ett så lydande anförande:

Med min föresats att så skrift- som muntligen icke utan synnerlig anledning öka Vällofl. Ständets Protocoller, enär jag vanligen funnit förefallne ärenden af upplystare Personer tillräckligen utredde, — är det ock nu jag tror mig ej

böra lämna ett stillatigande samtycke till det, som emot min öfvertygelse strider.

Höglofl. Lag- samt Allmänna Besvärs- och OekonomieUtskottet hafva uti samfäldt afgifne Betänkandet, funnit sig, till Landbrukets upphjelpande, böra tillstyrka sådan utöfning af Victualie- och annan med Landtmanna-varor gemenskap ägande Handel, att den måtte sträcka sig till icke blott Handlande och Landtmannen, utan äfven andra å Landsbygden boende sjelfskattskrefne Inbyggare.

Långt ifrån att vilja klandra en med sakens natur enlig och i kraft af gällande Författningar nyttjad Frihet för Landtmannen, att å hvad Inrikes ort som helst sine egna och Grannars Landmannas-Producter föryttra; hade man likväl icke kunnat föreställa sig, att sakna allt afseende på det Borgerskap, hvilket för Handeln både tillkommit och i så dryg mon måtte skatta samt utom densamma sin existance alldeles skulle förlora.

Då nu denna på Städernas Privilegier grundade Handelsrättighet genom åtskilliga KonungaResolutioner och sluteligen genom Kongl. Försäkran af den 23 Febr. 1789 och 114 §. i Regeringsformen af den 6 Junii 1809, högtidligen bekräftad blifvit; så synes den af Höglofl. Utskotten tillstyrkte utvidgning af Landthandeln och i och med dersamma högst betydliga inskränkning af Städernes Handelsrättighet vara af den beskaffenhet, att sådant icke bordt komma under hufvudsakelig pröfning,

ning utan såsom Privilegii-fråga vara underkastad det primitiva afslag, om Proposition hvartill jag i grund af Regeringsformens stadgande får ödmjukast anhålla.

Men för att äfven visa att jag icke blott på denna rättighet utan äfven på billig rättvisa i det hela fotat min öfvertygelse, torde äfven tillåtas mig med några ord fästa Herr Direct. och Talmannens samt Högtråde Ståndets uppmärksamhet vid sjelfva saken. Ifrån den Landsort, der betydlig del af Rikets Victualier och andre Landtmanna-varor produceras samt dels af Städernes Handlande som å hemorten derutaf göra upphandling, dels ock af Allmogen sjelf bortföres till Hufvudstaden eller andra aflägsna Orter och der föryttras; har jag aldrig hört skälig klagan af Allmogen om trög afsättning i hemorten, som icke haft samband med en vida trögare å sluteliga afsättningsstället; och visar erfarenheten ej sällan att derstädes lägre anbud blifvit gjorde, än hvartill varan förut blifvit såld eller kunnat föryttras.

Om nu en Landtmanna-vara, som genom krigs-conjuncturer eller andra tillfälligheter blifvit nog öfverdrifvet uppstegrad, varder vid ordsakens upphörande nedsatt till sitt förra pris, så beror ett sådant varans stigande eller fallande icke af mängden utaf afnämare till transportereringen och sluteliga försäljningen, utan egentligen af varu-tillgången och verkliga behovet i det hela betraktadt.

Men enär icke blott genom lång och be-
Borg. St. Prot. N:o 175. 176. *Andra Del.*

svärlik transport, utan äfven genom *mängden* af de personer, som dertill användas, varan i mon af omkostningarne dervid skall stiga, så blifver detta en säker tillökning å varupriset, hvilken likväl kommer sluteliga afnämaren till last, dock utan att den som producerat varan, äger att deraf räkna sig något till godo. Således och då genom ständiga tillfällen till ej mindre ordentelige Handlandes täflan sins emellan, än Landtmannens egen frihet att färdas med sin och grannens afvel, ringaste monopoliskt tvång icke kan äga rum; inser jag för ingen del någon till Landtbrukets upphjelpande bidragande nytta af den föreslagne fria Landhandeln, fast mera lika obehagliga följder, som bruket och missbruket af Västgöthe och andra kringfarande så kallade Handlare, hvilka alla Landsorter i Riket redan i hög grad öfversvämmat och oaktadt alla klagomål icke så lätt kunna utrotas.

Mätte Svea Rike snart kunna upå *behöfliga Jordbrukare* till producerande af Landtmanna-varor i den mon det redan i förtid vunnit sig Handlande deraf."

Herr Borgmästaren *Örnberg* yttrade, att om Victualie-handeln hädanefter skall blifva så fri som Utskottet tillstyrkt, så borde åtminstone de 11,000 R:dr försvinna, hvilka nu såsom Salu-accis af Städerna utgöras.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*. Jag har kanske ej rätt kunnat fatta meningen af Utskottets Betänkande; Victualie-handeln har vis-

serligen alltid varit fri, så vida ej meningen är, att en hop människor nu skulle färdas landet omkring för att uppköpa Victualier. Må vi aldrig komma till den ytterligheten att Landtmannen skall befatta sig med utminuteri.

Det är sant att Sverige bör vara en handlande Stat, men alla människor i Sverige, böra derföre icke vara handlande. Städerna, som draga en så högst betydlig del af Statens onera, skulle derigenom till landets allmänna förderf ruineras.

Måtte den nu ifrågavarande Victualie-handeln ej förvandlas till en gårdshandel, och åtminstone icke lösdrivare utan verkliga hemmans-ägare få sig med densamma befatta, till undvikande för oss alla, att i en mängd Concourser efter Bonddrängar blifva inblandade. Jag upprepar ännu en gång, har något tvång belastadt Victualie handeln, då man ofra sedt Allmogen utminutera på gator och gränder af desse produkter, utan att man sagt någon ting åt dem; — än mer, jag kan citera bönder som från Blekinge infört flere skeppslaster Fläsk. Då nu denna tillförsel och den deraf uppkommande tillgång likväl är högst tillfällig, men fruktan för en sådan oförmodlig påförsel alltid måste afhålla de Societeter, som med Victualier handla, från att göra och hålla stora upplag, då vill jag fråga, om den åsyftade nyttan verkligen på det nu ifrågavarande sätt bast kan vinnas.

Det var en tid, då man äfven ropade på fri Spannmålshandel, men jag hemställer om den uppfylt landets behof och svarat mot allas önskningar och

förhoppning. Om nu äfven efter några år den fria Victualie-handeln skulle föranleda till ansöknin-
gar hos Riksens Ständer, om låne- understöd för
Ladugårds-skötseln m. m., så blifver det visst led-
sammt att till en frihet, medförande sådane följder,
hafva varit bidragande. I alla fall, gör jag nu det
uttryckliga förbehåll, att den åtminstone ej må få
föranleda dertill, att löst folk kunna i lättja till-
bringa sin tid på landsvägarne, för att under pre-
text af Victualie-handel, köpa och sälja allehanda
öfverflöds- articlar, hvarigenom den rättighet, som
man för öfrigt ej skulle missunna den verkliga
Landmannen, kunde, till verklig prejudice för Stä-
derne och skada för landet i allmänhet, urarta.

Härmed instämde Herr Carduansmakaren
Malmberg och Herr Äldermannen *Gerle*.

Herr Lagmannen *Noréus* anförde: Jag
kan icke annat än fästa min uppmärksamhet vid
de tvifvelmål, Herr StadsMajoren *Westin* synes
hysa om de nyttriga följderna af den fria Spanmåls-
handeln, som genom Konung Gustaf III:djes vi-
sa författning beviljades. Jag har ansett och skall
alltid anse den såsom ett af denne Konungs Stor-
verk och såsom Grundvalen för den allt ifrån den-
na tid, med hvarje år, till Fosterlandets varaktiga
nytta, stigne odling af dess jord och en på li-
ka sätt, fortskridande förbättring i dess skötsel
och deraf följande tillökning i dess production.
Det blifver ock alltid en af de mest gifna sannin-
gar, att en sådan Näring som åkerbruket, hvilken
för sitt bestånd ej nödgas strida emot sin egen na-
turliga beskaffenhet, för sin förkofran hufvudsak-

ligen behöfver frihet och upplösning af gamla fjättrar. Den kan icke underkastas några Reglementariske förordnanden, nödige törhända för andra Naringar, som icke innebära Jordbrukets sjelfbestånd. På desse grunder, har det länge utgjort vålsinnade medborgares önskan, att Handeln af Victualier, så nära förenad med Jordbrukarens sanna fördel, bort njuta en lika frihet som Spannmåls-handeln. Redan vid 1800 års Riksdag väcktes denna fråga, och öfverlämnades af Ständerna till Kongl. Maj:t, som deröfver infordrade dess Befallningshafvandes och CommerceCollegii underdåniga Utlåtanden, hvilka nästan alla förenade sig om rättvisan deraf, och om den tillväxt uti landets odling, som d-rigenom otvifvelaktigt skulle uppkomma. För egen del är jag öfvertygad, att Spannmåls- och Victualie-Handeln på en och samma gång bort lämnas fria, och att verkningarne af den förra, ehuru högst tillfredsställande för hvarje Svensk man, dock blifvit återhållna genom tvånget för den senare. Jag tillstyrker således för min del, att Handeln af Victualie-varor måtte försättas i samma tillstånd, som Spannmåls-handeln, och att såsom en följd deraf, det icke eller må vara någon Jordbrukare förment, att på landet uppköpa de Victualier af alla slag som der produceras, för att dem sedermera fritt och obehindradt i Städer och på Landet försälja. Genom denna frihet anser jag ock den stadga och det förhållande i priser uppkomma, som till JordbruksNäringens förkofran alltid böra åga rum emellan alla deraf uppkommande alster.

Herr CommerceRådet *Santesson* yttrade:

Af alldeles enahanda öfvertygelse med Herr Lagmannen *Noréus*, är jag om den stora nyttan, som Spannmåls-handelns frigifvande har hittills gjort landet och Victualie-handelns framdeles skall likaledes göra; och då jag erkänner Lag och Allmänna BesvärsUtskottens ådagalagde bemödande lika mycket att förvara Städernas enskilte rättigheter dervid, som att försvara Landmannens naturliga rätt, — förenar jag mig helt och hållit med CommerceRådet *Egge*, och anhåller af Herr Talmannen om Proposition till bifall af Utskottens Beräkande, med det tillägg eller förbehåll som CommerceRådet *Egge* föreslagit.

Herr Grosshandlaren *Tråss* och Herr Handelsmannen *Linström* förenade sig med Herr Borgmästaren *Örnberg*, äfven som Herr Sockerbagaren *Lundgren* med Herr Rådmannen *Hamnström*, hvilken yrkade, att under den för Landtmannen tillåtne Victualie-handel icke må innefattas rättigheten till salt fisks och gråsidors m. m. afyttrande, såsom icke varande Landtmanna producter.

Herr Assessoren *Darin* anmärkte, att liksom Jordbrukaren vore berättigad att föryttra sine producter, så vore det äfven Fiskaren allena som borde sälja sina producter.

Herr Borgmästaren *Ullberg* anförde: Fri Victualie-handel utöfvas redan öfver hela Riket, och i vissa provincier vida utöfver den gräns Utskottets Beräkande föreskrifvit. Sålunda har Jemtlands Allmoge vanligen alla år besökt Norrige,

då communication med detta Rike varit öppen, och derifrån hämtat sill och torrfisk, som sedermera uti Rikets varma provinser blifvit i mindre partier försåld, utan att der varande Städers Borgerskap af sådan handel någonsin funnit sig fördeladt. Dessutom har hvar och en af Allmogeen redan laglig rättighet att sjelf, eller genom sin granne, hvar som helst, afyttra sin gårdsafvel, hvilken rättighet äfven i många år varit i vidsträcktaste måtto begagnad. Om högtärade Ståndet derföre nu skulle bifalla Betänkandet, sker derigenom på ena sidan ingen uppoffring af hirtills odelta rättigheter, och å den andra vinnes ingen annan fördel, än den, som af praxis redan varit stadgad. Jag tillstyrker sådant bifall såsom både rättvist och för Städerna sjelfve nyttigt, och jag skulle kunna tillägga motivet af en blott klokhets-maxime. Man har nu liksom vid nästan alla föregångna Riksmöten väckt frågan om en så kallad allmän Närings-frihet, den BorgareStåndet, såsom ännu ensamt skattgifvande för sådan frihet till Statens underhåll, nödvändigt måste bestrida, så vida en total omskapning uti samhälls-ordningen dermed tillika åsyftas. Uri detta bestridande har man sett förbi dess verkliga ordsaker och trott sig finna ett ensidigt försvar af illiberala grundsatser, hvilka likväl minst böra tillräknas BorgareStåndet, då af denna Riksdags Handlingar och Beslut det skall blifva uppenbart, att Ståndet icke allenast medgifvit allt hvad med dess bestånd och tidens förhållande är förenligt, utan ock sorgfälligt undvikit allt, som till sådan förebräelse kunde föranleda.

Om salu-accisen i Städerne anses med förvarande ämne åga någon gemenskap, kunde, efter några värda Ledamöters redan yttrade mening, sedan Utskottets Betänkande blifvit gilladt, frågan derom öfverlemnas till BevillningsUtskottet att inse, i hvad mån samma accis-afgift må kunna ned-sättas.

Herr Borgmästaren *Kjellander* instämde med Herr Borgmästaren *Ullberg*, äfvensom Herr Borgmästaren *Norström*, hvilken dock derjemte förklarade, att han icke om samma motiver kunde sig förena, och att, enär meningen af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition icke kan vara att berättiga Landmannen i handels-ärenden fara by och by emellan, den nu ifrågasatte rättigheten icke är annan än öfverensstämmande med den som hittills utan åtal och förnärmande varit utöfvad, och att man ej lär behöfva frukta att Kongl. Maj:t utsträcker Allmogens nu sökte rättigheter på sådant sätt, att någon ny Gårdfari-handel derigenom uppkommer.

Herr Directeuren *Widell* ansåg fri Victualie-Handel, ej vara nyttig, att dömma af det förhållande som i Halland uppkom under den tid som Engelska flottan vistades i Skårgården, och hvilken då orsakade en ovanligt dyr tid på alla matvaror i den orten.

Herr Rådmannen *Sundblad* återopade hvad han redan anfört och yrkade Proposition till afslag på Betänkandet.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-*
lin: Om jag rätt fattat Utskottets Betänkande,
äro Städerna bibehållne vid utminuterings-rättighe-
ten, och då finner jag icke hvarföre den omnäm-
de salu-accisen skulle försvinna.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nord-*
lindh: Rättigheten för Landmannen att afyttra
sina Producter synes vara grundad på en naturlig
billighet, likväl att en sådan rättighet icke tillåtes
med så obestämde villkor, att den föranleder till
missbruk, och förvandlar nyttige Jordbrukare till
kringresande skojare, hvilka mångla med hvad
hålst, som kan gifva dem någon vinning.

Herr Borgmästaren *Hambréus*: Om ordet
Jordbrukare nyttrjas, skulle hvem som helst för-
värfa sig en liten jordlott, och under detta sken
gifva sig till Land-handlare, hvadan Borgmästaren
äfven på denna grund åberopade hvad han förut
emot Utskottets Betänkanden anført.

Åtskillige hördes yrka på Proposition, hvil-
ken af Herr Talmannen med anledning af den
hållne öfverläggningen sålunda framställdes:

Bifaller Ståndet, Utskottets Betänkande angå-
ende den fria VictualieHandeln, dock med det för-
behåll och tillägg, att inga andre personer än verk-
liga Hemmans-ägare få sig med denna handel be-
fatta, och inga kringfarande köpsvänner tillåtas gö-
ra Gårdfari-uppköp, men Städernas Handlande,
hädanefter som hittills obetagit, att genom utsänd

Handels betjening af Landtmannen betinga och uppköpa Victualier.

Denna Proposition blef med *Ja* besvarad.

Herr Borgmästaren *Gezelii* anhållan, om rättighet att från Riksdagen afresa, blef i anseende till dess sjuklighet bifallen.

Herr Talmannen och Ständer åtskildes klockan half 3.

Plenum klockan 5 e. m.

Föredrogs LagUtskottets sedan förlidne gårdag på bordet hvilande Utlåtande angående ansvar för åverkan å Trådplanteringar, i anledning af Kongl. Maj:ts i detta ämne aflätne Nådiga Proposition.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh.* Jag vill ej tilltro mig kunna vederlägga de skäl som uti Betränkandet innefattas, så mycket mindre som detsamma äfven öfverensstämmer med hvad Högste Domstolen därutinnan yttradt; men jag anser mig skyldig vitsorda den angelägenhet som föranledt Konungens Befallningshafvande i Malmöhus

Lån att genom kraftiga åtgärder söka förekomma de nidingsverk som på trädplanteringarne derstädes utöfvas, och hvars vårdande alltid skall blifva ett fruktlöst arbete, till dess någon lag stadgar ett nog betydligt ansvar för att afskräcka den vanartige.

Uppå Herr Talmannens härefter framstälde Proposition blef LagUtskottets Betänkande af Ståndet gillat och bifallit.

Föredrogs LagUtskottets, sedan förleden gårdag hvilande Utlåtande, i anledning af väckte frågor, rörande skärpning i straffet för Skogs-åverkan, och uti hvilken fråga inom Utskottet skiljaktige meningar sig yppat, och hvarvid 2 stånd stadnat emot 2, till följe hvaraf tvänne alternativer blifvit till Riksens Ständer nu hemstälde, hvaraf det första innehåller förslag till straffets skärpande, och det andra att i den delen skulle än vidare förblifva vid hvad hittills stadgadt varit.

Herr CommerceRådet *Nordlindh* och Herr Lagmannen *Schenström* yrkade, att det första alternativet borde antagas, hvaremot Herr Borgmästaren *Ullberg*, Herr Borgmästaren *Norström* och Herr Borgmästaren *Holm* ansågo det samma olämpligt, och att Lagens och Skogs-ordningens stadgande om Skogs-åverkan vore alldeles tillräckligt, af hvilken tanka, Herr Borgmästaren *Holm* ock nu yttrade sig, hafva varit i Utskottet.

Herr Lagmannen *Nensén* begärde Proposition att andra alternativet måtte bifallas, och som Ståndets Ledamöter förmärktes i allmänhet vara af olika tankar, skreds till votering, hvarvid Herr Talmannen framställde följande

Proposition:

Den som bifaller Utskottets första alternativ han skrifver *Ja*, den det ej vill skrifver *Nej*. Vinner *Nej* blifver Utskottets andra alternativ af Ståndet antagit.

De utdelte Voterings-sedlarne uppsamlades under 2:ne upprop, och en af dem aflades enligt Riksdags-ordningens föreskrift, hvarefter vid de öfriges öppnande befunnos 17 *Ja* och 17 *Nej*, och som rösterna således voro lika, öppnades den aflagde sedeln, hvilken befants innehålla ett *Nej*, till följe hvaraf LagUtskottets andra alternativ, var af Ståndet bifallit.

Föredrogs Allmänna Besvärs- och Oeconomie-samt Särskilta Utskottens under 14 Julii meddelte samt sedanden 10 på bordet hvilande Betänkande i anledning af väckt fråga om inskränkning uti Halländska och Bohusländske Allmogens Seglations-frihet.

Herr Assessoren *Darin* anförde: "Då jag å ena sidan vördar de Höglofl. Utskottens sorgfällighet vid upptagandet af de betänkligheter jag

haft den äran framställa egenteligen mot Bohus-Länske Allmogens och Skärgårds-Inbyggares år 1811 erhållna frihet till utrikes Seglation med egna båtar och mindre än 15 Lästers fartyg; måste jag, å den andra utbedja mig, att vid resultatet och de dertill antagna grunder få göra följande anmärkningar.

Höglöfl. Utskotten hafva såsom troligast antagit att nyssberörde Seglationsfrihet blifvit medgifven såsom ett ersättningsmedel för den förlust allmogen tillskyndats genom Sillfiskers upphörande, i afsigt att den måtte på detta sätt hämta fördel af de båtar och fartyg, som egenteligen för Sillfisket blifvit anskaffade. Men det har då icke varit någon af Höglöfl. Utskottens Herrar Ledamöter bekant, i hvad högst betydlig mån verkan af denna frihet blifvit utöfver ändamålet utvidgad. Om endast de båtar blifvit till utrikes seglation använde, hvilka annars skulle onyttiga blifvit genom förlusten af Sillfisket, så skulle seglationen varit verkligen obetydlig; men knappt var tillåtelsen gifven, förrän en sådan mängd af nybyggda båtar tilkom, att antalet af de förra mångdubblades, och i stället att dessa voro till det högsta af 200 à 300 tunnor sills drägt, voro de fleste uppbyggda dubbelt större, ja, ända till 30 à 40 svåra Lästers drägt; Och detta bevisar dels huru säkert Allmogen påräknat SkärgårdsBevakningens otillräckelighet, dels hvad intrång Städernes Rederier derigenom lidit, enär desse, såsom högre skattdragande, måst se sig utträngde från fragthandeln, som dock är en verklig Landtmanna-näring.

Höglofl. Utskotten hafva väl ej tilltrött sig att bedömma, huruvida de försigtighetsmått, som Höglofl. Kongl. Com. Collegii Kungörelse af den 9 April 1811 föreskrifver, kunna anses tillräckliga till utestängande af de missbruk, som dock i denna skärgård och med denna sort af fartyg, medgifvas kunna lättare föröfvas, och här torde tillåtas mig att upplysa, med exempel, som min egen erfarenhet vid handen gifvit, att då, i anledning af åberopade Kungörelsens 4 punct, skeppare blifvit till Sjö-TullsRätterne inkallade att genmäla om Seglationsbrott, det icke sällan genom Correspondancen om dessa Skeppares inkallande blifvit upplyst, att de vid passens uttagande riktigt uppgifvit både namn och hemorter, och således icke kunnat med kallelserna anträffas: Hvilket tyckes ytterligare bevisa Seglationsfrihetens skadlighet, särdeles då Allmänna rösten nu påkallar yttersta sorgfällighet om utestängandet af Luren-drägeri och Tullförsnillning. — Jag medger hvad Höglofl. Utskotten sig yttrat, att de af mig föreslagna inskränkningar icke skulle utestänga missbruken af den fria Seglationen; men de skulle säkert verkligen försvarat dem, samt derjemte gifvit någon slags upprättelse åt de förfördelade Stadsmanna-närings, med hvilken denne så utvidgade Seglations-rättigheten då blefve förenligare.

Jag hoppas icke förgäfves framställa dessa anmärkningar till Högtråde Ständets upplysta uppmärksamhet."

Herr Grosshandlaren Åberg anförde: Den

förtjenst som Skärgårdsboerne genom frakter mellan Norrige och Sverige vunnit och kanske till $\frac{1}{2}$ million inbringat, har för dem varit ganska betydlig, och jemte det, att de utom denna förtjenst skulle varit försänkta i armod, är saken att betrakta såsom en National-vinst, hvadan jag tillstyrker att Betänkandet måtte bifallas.

Dermed förenade sig Borgmästaren *Ullberg*.

Herr CommerceRådet *Egge*: Med afseende på den förmån som tillflyter en mängd af individer genom denne Seglationsfrihet, och den fördel som Staten i och med detsamma härigenom tillskyndas, finner jag, lika med Herr Grosshandlaren *Åberg* betänkligt, att tillstyrka någon ändring uti hvad Utskotten nu föreslagit.

Herr Assessoren *Darin* yttrade, att om enskilda fördelarne af den fria Seglationen må anses såsom en National-vinst, har den utan tvifvel genom det synbara missbruket, blifvit förknippad med en oberäknelig National-förlust, utom den känbara skada vissa Städer deraf lidit genom den öfverhand tagande Skärgårdshandeln. — Men om det liberalare tänkesättets fördjan är, att utan afseende lämna hvad så uppenbart länder till Borgerliga Näringsens intrång och Städernas förlust, återstår mig blott att önska dessa anmärkningar i Protocollet förvarade; sedan ett yrkande af återremiss, i afseende på ärendernas myckenhet och Riksdagens snarare slut troligen icke kunde vinna bifall.

Herr Handelsmannen *Ekman* instände häruti, med tillägg, att denne Allinoge, åtminstone

borde betala lika onera som Båtskeppare i Städerna.

Åtskilliga af Ståndets Ledamöter yrkade proposition till bifall af Betänkandet och hvilken, af Herr Talmannen framställd, med *Ja* besvarades.

Föredrogs Allmänna Besvärs- och Oeconomie-samt Särskilda Utskottens Betänkande, hvilket sedan den 10 Julii legat på Bordet, angående medel och utvägar till *Hamp-planterings* befrämjande.

Herr Borgmästaren *Norström* anförde: Frågan om *Hamp-plantering* i Städerna är icke nu första gången väckt. Något generelt förordnande lär dock aldrig med någon förmån kunna vidtagas i en sak som måste rättas efter Localn och olika Jordmoh. Kanhända att en sådan plantering skulle kunna verkställas uti de större Städer, men i Småstäderna tviflar jag att sådant går an, åtminstone kan i Lindes Stad ej något i denne väg uträttas.

Herr Rådmannen *Sundblad*. Flere försök hafva uti Askersund blifvit gjorde till vinnande af ett så nyttigt ändamål som *Hamp-planteringen*, men alla hafva så olyckligt afloppit, att man är öfvertygad det denne växt icke triffes der, och som det således vore utan ändamål att derå använda kostnad och bemödande, så anhåller jag att ingen skyldighet må oss i denne del åläggas.

Herr

Herr Rådmannen *Kjellander* yttrade, att den vid Carlstad befintliga svaga sandjord ej medgifver någon hamp-plantering. Skulle den duglige jorden borttagas i sådan afsigt, så skulle äfven en minskning af foder uppkomma, som för Carlstad i anseende till dess skjutsnings-skyldighet vore högst tryckande.

Härmed instämde Sockerbagaren *Lundgren*.

Herr Borgmästaren *Kjellander* och Herr Lagmannen *Rönqvist* yttrade, att den donationsjord, hvilken finnes vid de städer för hvilka de representera, icke, enligt skedde försök, vore för hamp-planteringen tjenlig.

Herr Borgmästaren *Zellinger* förmodade, att i alla fall den Svenska Hampan ej skulle blifva så god, som i synnerhet för vissa ändamål erfordras. LandbruksAkademien borde om tjenliga försök, gå i författning.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlind*: Utskottens Betänkande innehåller icke något åläggande, och lär derföre kunna gillas. Men då Städerna, åtminstone de fleste, äro i saknad af tjenlig jord, lär frågan i hvad den rörer dem, komma att förfalla. Arbetslönerna äro äfven i Städerna dyrast. Annorledes förhåller det sig med en stor del Säterier, hvarest arbetslönerna ofelbart äro minst och hvarest Hamp-planteringen med största förmånen synes kunna införas.

Borg. St. Prot. N:o 177. 178. *Andra Del.*

Härmed instämde Herr CommerceRådet *Cronius* och Herr Lagmannen *Nolleroth*.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*. Jag äger väl icke någon gällande kunskap uti Landtbruket att åberopa, men jag skulle nästan tro att all Svensk jord vore passande, om den för denna särskilta växt apteras och skötes. Men om också Stadsjorden i sin natur vore tjenlig, skulle just derföre denna odling bli ett åliggande för Rikets Städer? — Jag kan nämna Bondhemman, hvarest Hamp-stånden växt till omkring 4 alnars höjd. Men hvad gödsel och hvad arbete fordras icke till vinnande af denna produkten? Man bör i alla fall hoppas, att genom en fortfarande fred, behovet af hampan, skall bli mindre hädanefter, äfvensom att odlingen deraf genom medborgares fria vilja och i förhållande till lokalen skall ökas.

Herr Äldermannen *Gerle* yrkade Proposition till bifall å Betänkandet, och densamma, af Herr Talmannen framsteld, blef af Ståndet med *Ja* besvarad.

Föredrogs ånyo Allmänna Besvärsoch Oeconomie-Utskottets sedan den 5 Julii på bordet hvilande Betänkande, i anledning af yrkadt förbud emot löpande *Assignmenters* utgifvande af enskildte personer m. m.

Herr Handelsmannen *Wigander* begärde ordet, samt tillkännagaf, att målet redan blifvit från

Präste- och Bonde-Ståndet återremitteradt, och uppläste derefter följande anförande: "Med Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottets Betänkande instämmer jag i allt öfrigt, utom den af Utskottet tillstyrkta rättighet för Assignanter, att hädanefter få ställa sina skrifna Assignationer till Sedelhafvaren, eller ordres.

Att förekomma den olägenhet Private Assignationer åstadkomma, genom det de göras löpande, och i allmänna rörelsen circuleras, anser jag alla andra motiver, icke tillfyllest gälla, om ej utgifvaren förbjudes att göra dem löpande och tillåtas att endast dem till viss man ställa.

I den ort, hvarifrån jag är, har Assignerings-industrien stigit till den högsta grad. Efter nummern på de i allmänna rörelsen löpande Assignationer, är uttrönt, att en enda person uppdrifvit den samma till 500,000 R:dr årligen; När man känner huru många särskildta Assignanter finnes i denna ort, är lätt att inse den olägenhet denna rättighet gjort på det allmänna, och i synnerhet för denna ortens innevånare, der dessa Assignationer nästan utträngt Statens mynt. Lättheren att genom förfalskning af löpande Assignationer bedraga Allmänheten, är ådagalagd genom en häktad och uti Fahlu Läns fängelse insatt person, hvilken ibland Allmänheten utspridt sådane af honom förfalskade sedlar. Utom detta exempel, kunna flera framvisas, i den händelse sådant finnes nödigt.

Jag får ödmjukast anhålla, det Betänkandet blifver återremitteradt, med anmodan att Utskot-

tet måtte göra den ändring att i stället för *Sedelhafvaren* eller *Ordres*, endast *viss man* måtte ut-sättas."

Herr Borgmästaren *Kjellander* anförde:

"Att förbjuda utgifvande af *Assignmenter*, är det samma som att förbjuda löpande skuldsedlar. Då ingen Lag kan hindra det sednare, följer af sig sjelft, att det förra måste vara tillåtit. Oberäknelige följder till skada för allmänna rörelsen, skulle eljest uppkomma; och då det beror på hvar och ens välbehag och godsfinnande, att i betalning godkänna och emortaga en *assignment*, den må vara skrifven eller graverad, hvilket är och blir enahanda, då *assignantens credit*, men icke sjelfva *picturen*, gör den användbar och gällande, kan jag för min del icke godkänna *Utskottets* Betänkande, utan får anhålla om proposition, att det samma må helt och hållit afslås.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*. I en fråga sådan som denne, kan jag icke vara stillarigande, och har hitills knappt kunnat tro, det vara en värd *Ledamots* mening att på allvare söka vinna ändring uti våra *Assignerings-rättigheter*, hvilka i det hela ej anörunda än såsom växel-affairer äro att anse. De exempel af skada och missbruk som uppgifvas, böra, om de ock voro grundade, ej kunna föranleda något generelt förordnande, i ett ämne som med lätthet uti handel har ett så väsenteligt sammanhang. Hvem inser ej bekvämligheten af att kunna assignera på penningar som man å annan ort äger att lyfta, det skul-

le stundom nästan vara omöjligt att disponera andra medel i en vidsträckt rörelse. Från Fahlun kan man hit insända den validabla varan koppar, jag har sjelf köpt af den, och ej fått misstycka att man derifrån genast assignerat på mig, jag hoppas ock, att ingen haft rättighet dermed vara missnöjd, då jag redeligen betalt det drague beloppet. Att af numror dömma till quantiteten af de Summor som på detta sätt löpa, kan vara ganska fautivt; man är icke förbunden att vid sådan numerering följa vanlig ordning, icke en gång förbunden att nyttja någon nummer. Hvad angår den invändningen att Assignationerne borde vara skrifne och icke stuckne i koppar, för att äga mera säkerhet emot förfalskning, så kunde samma anmärkning, om den vore grundad, gälla om alla våra Banko- och Riksgälds-Sedlar. — Hvem kan hindra att assignera på Riksens Ständers Bank, sedan man der öppnat räkning? Dessa Assignationer ställas ju till Sedelhafvaren och kunna vara löpande. Ingen form och försigtighet hindrar förfalskningar, det förspörjes så väl i anseende till vårt som andra Länders Sedelmynt. De Valuter som efter år 1761 utspriddes, äfvensom våra RiksgäldsSedlar, hafva båda i sin natur blott varit invisningar. Att vidare upprepa historien af Penninge- och Växelfaffairer tjenar visst ej till något ändamål, då jag hoppas att det Høgtärade Ståndet, i alla fall är öfvertygadt om oskadligheten och nödvändigheten af en obehindrad Assignations frihet. Det efterdömet som England i detta fall lämnar, kan göra alldeles tillfyllest. Där som här och annorstädes, kan någon gång en Handlande bli banquerott och från hvars obestånd andras förluster då uppkomma; —

Men skulle man för sådane händelser, hvilka genom icke någon författning kunna förekommas, väl vilja afhända oss en sådan fördel som fri assignerings- och växel-rätt medför, vi skulle i det fallet lämna ett exempel, som jag må säga, icke vore ett policeradt Land värdigt och som visserligen skulle vara det första uti en handlande Stat.

Med hvad Herr Borgmästaren *Kjellander* anført förenade sig Herr CommerceRådet *Santesson*, Herr Assessoren *Arosenius*, Herr Lagmannen *Rönqvist*, Herr Handelsmannen *Lundberg*, m. fl.

Herr Borgmästaren *Hambréus* yttrade, att han ansåg missbruk med skrifne Assignationer lika så väl kunna inträffa som med de graverade; hvarföre ätven de förre borde förbjudas.

Herr Borgmästaren *Norström* instämde ätven med Borgmästaren *Kjellander*, och tillade att Valeurerne af Assignationerne i allmänhet borde ökas utöfver 5 R:d., och att så mycket mindre skäl till klander kunde vara, som det vore ett fel att emottaga hvad man icke vore nöjd med, och invisningar, om hvars godhet man icke vore öfvertygad.

Herr Karduanmakaren *Holmgren*. Jag instämmer till alla delar med Herr Handelsmannen *Wigander*, och har, ehuru boende i Sala, blifvit fullkomligen öfvertygad, samt af erfarenheten undervist om skadligheten af de ifrågavarande Assignationerne. Den invändningen, att man icke

är förbunden emottaga ett sådant mynt, är af intet värde, då man besinnar att Allmogen stundom efter 2 à 3 dagar på Torget, ändå icke i Fahlun kunna erhålla något annat mynt, och hvilket de således blifva nödsakade att emottaga. På sådant sätt utsprider det sig bland Allmogen, och de rona ofta mycken svårighet att kunna till förväxling detsamma använda, hvilket icke alltid utan uppgäld kan ske. Att genom utgifvande små Assignationer skapa sig en fond, den man i sjelfva verket icke äger, och att till egen fördel utsprida den bland en Allmänhet, kan hvarken öfverensstämma med författningar eller samhällsordning. Jag yrkar att en sådan sjelftagen rättighet måtte afskaffas, och är dertill äfven föranledd genom hugkomsten af de Assignationer som *Korssberger* i Fahlun innan sin Concours utgaf, och på hvilka nästan hela Vestmanlands Allmoge förlorade.

Herr Borgmästaren *Ullberg* förenade sig med Herr Borgmästaren *Kjellander* och Herr StadsMajoren *Westin*, och ansåg, det ingen lag hvarken borde eller kunde förbjuda assignationers utgifvande, enär sådan Lag aldrig kan handhåvas, och det ofelbart beror på hvars och ens omdöme att Assignationer emottaga eller icke, samt yrkade att Herr Talmannen måtte göra proposition; hvarefter, och då detsamma till bifall af Betänkandet framställdes, den blef med *Nej* och *Ja* besvarad.

Herr Handelsmannen *Wigander* begärde votering.

Sedan Voteringssedlar blifvit utdelte, framstälde Herr Talmannen följande

Proposition:

Den som bifaller Allm. Besvärs- och Oeconomie-Utskottets nu upplästa Betänkande om vissa inskränkningar uti den nu ifrågavarande assigneringsrättigheten, han skrifver *Ja*. Den det ej vill skrifver *Nej*. Vinner *Nej* är Utskottets Betänkande afslagit.

Under tvänne upprop insamlades Voteringssedlarne, en aflades, enligt RiksdagsOrdningens föreskrift, och befunnos de öfrige innehålla 13 *Ja* och 26 *Nej*, till följe hvaraf således Utskottets Betänkande var ogilladt.

Upplästes och lades på bordet följande från Utskotten ankomne Betänkanden, nemligen:

Från *Constitutions Utskotet* af den 10 Julii:

1:o angående ny redaction af 37 §. uti Regeringsformen,

2:o om förändring uti Regeringsformens 38 §.,

3:o om förändring i 4 §. Regeringsformen, att i stället för ordet *eller* mellan frälse och ofrälse, ordet *och* måtte införas,

4:o angående tillägg uti Regeringsformens 38 §.,

5:o rörande första mom. uti 56 §. Regeringsformen,

6:o om tillägg uti 38 §. RiksdagsOrdningen,

7:o om ett nytt moment i 14 §. RiksdagsOrdningen,

8:o om tillägg uti 29 §. RiksdagsOrdningen,

9:o förslag till ny redaction af 38 §. RiksdagsOrdningen,

10:o angående Representations-frågan.

Från *Stats Utskottet* af den 6 Julii:

1:o i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Stats-Verkets tillstånd och behof, till afskrifning af 5283 R:dr 3 sk. 5 r:st., som af Stats-Verket blifvit RiksgäldsContoiret ersatte för de, till ett lika belopp utaf Bevillnings - uppbörden i Stockholms Stad skedde afdrag till aflöning af Mantals- och Uppbörds-Commissarier,

2:o angående väckt fråga om Stockholms Stads-Cassas befrielse från den Stadens Kröno-Uppbörds-Verk åtföljande Ordinarie aflöning, och att denna må varda på Kronans Stat öfverförd.

Från *Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet* af den 6 Julii:

1:o om befrielse för Skeppare och förbönder att vid Tullkammare uttaga förpassningar å Lan-

dets egne varor, som ifrån Uppstäderna till Stapelstäderna försändas,

2:o i anledning af väckt fråga om en fri TackjernsHandel,

3:o om Båtsmans-fördelningens återställande,

4:o i anledning af återremiss på Utskottets Betänkande om ersättning för den Soldat, som under arbetet vid Götha Canal skadat sig och blifver till krigstjenst oduglig.

Ankom och upplästes följande

"Utdrag af Protocollet, hållit hos Högv. PrästeStåndet vid Urtima Riksdagen i Stockholm den 11 Julii 1815.

S. D. Sedan PrästeStåndet uppå de grunder, att Rikets Academier enligt deras Constitutioner och Grundförfattningar, som århundraden igenom bibehållits orubbade, alltid varit och ännu äro oberoende af både Landshöfdinge och Magistrat, att de i alla afseenden hafva sina egna Jurisdictioner, eller egna Domstolar och Executor, samt att Taxeringar af alla under den Akademiska Jurisdictionen lydande Personer, i alla tider blifvit för rättade under deras Rectorers anförande, icke kunat antaga BevillningsUtskottets, uti 4 Art. 4 §. 4 mom. af BevillningsStadgan uppgifna Förslag till

förändradt Taxerings - sätt vid Akademierna, har PrästeStåndet, som redan under 1809 och 1810 årens Riksdag, uti denna sak rönt sina upplyste MedStänders aktning för Akademiernes Grundförfattningar och Privilegier, trott sig böra särskildt lemna de öfrige Resp. Stånden del af Ståndets till BevillningsUtskottet remitterade önskan, att stadgandet uti 1812 års BevillningsFörordning 5 Art. 4 §. 7 mom. angående Akademiska Taxeringar, må i stället för ofvanberörda 4 mom. införas; med vördsam och vänlig inbjudning att uti denna anmärkning med PrästeStåndet instämma. Ut supra.

Ex Protocollo

J. U. Almquist."

Lades på Bordet.

Herr Talmannen och Ståndet åtskiljdes här-
efter kl. 10 e. m.

In Fidem

Carl Magn. Robrahm.

Den 14 Julii.

Plenum klockan $\frac{1}{2}$ 9 f. m.

Upplästes ankomna ProtocollsUtdrag:

— från Höglofl. Ridd. och Adeln samt Hög-vördiga PrästeStåndet af den 7 Julii, angående bifall till ConsritutionsUtskottets Betänkande, i anledning af Herr *Spaldencreutz's* motion om ändringar i instruction för Riksens Ständers Justitiæ-Ombudsman;

— från Höglofl. Ridd. och Adeln särskildt af den 11 Julii, innehållande bifall till StatsUtskottets Betänkanden om prolongation med afbetalningen på de tvänne Lån, Hans Excellence Herr Grefve *Ruuth* från RiksgäldsContoiret innehar, medel till Kassernbyggnad i Ystad, errättning för inqvartering, fortfarande bidrag af Statens medel till Södertelje Kanal-inrättning, Kronohemmanet Lindö i Södermanlands Län, Fjärdingsmäns aflöning och indragning af deras Boställen, tillökt anslag för Kongl. Bibliotheket, Postfrihet för sådane Tidningar som lånda till allmän upplysning, ersättning af den förlust allmänna Barnhus inrättningen, genom Storfurstendömet Finlands afträdande, fått vidkännas, Mantalsskrifvare-provision i Wermland för åren 1812 och 1813, tillökning i Utskottets betjening samt betalning för tillfälligt

skrif-biträde, GeneralAssistanceContoitet, anslag af medel till tryckning af Samlingar i historien med dervid gjordt tillägg, remiss till Utskottet af RiddarhusUtskottets Memorial om ersättning åt RiddarhusCassan för af densamma till RiddarhusCantsliet förskutne medel, men återremiss af Utskottets Betränkanden om lindring uti Båtsmans-indelningen i Blekinge och understöd af allmänna medel för utgifvandet af skriften Svensk Botanik; återremiss till BevillningsUtskottet af dess Memorial om allmänna Bevillningen; bifall till: Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets Memorial angående förändring i Kongl. Enskiftes-förordningen den 2 Febr. 1807; ändring i Kongl. Förordningen om Stängselskyldigheten, rättelser och tillägg i samma förordning, LagUtskottets Memorial om tillägg i 9 Cap. 6 §. HandelsBanken, ändringar i ConcoursStadgan, samt det i Betänkandet om skärpning i straffet för Skogsåverkan främst framstälde alternativ, men återremiss af Utskottets Betänkande om ansvar för åverkan å Skogs-planteringar; bifall till Allmänna Besvärs- och Ekonomi- samt Särskilda Utskottets Betränkanden om medel och utvägar till Hamp-planteringens befrämjande, inskränkning i Bohus- och Halländska Allmogens Seglations-frihet; bifall till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets Betränkanden rörande upphandlingar för Kongl. Majts och Kronans räkning, vissa öfverklagade olägenheter för BåtsmansRotehållare, Gottländska Allmogens skyldighet att underhålla Strandridare Boställsbyggnader m. m.; inbjudning till sine MedStånd att instämma uti Höglofl. Ridd. och Adels beslut, det Friherre *And. Cederströms* till BevillningsUtskottet afgifne Be-

villningsförslag m. m., måtte på Riksdags-kostnads-medlen tryckas; äfvensom Utlåtande i anledning af väckt fråga om förhöjning i arfvoden för Ståndens Cantslier;

— från Högvärldige PrästeStåndet af den 7 Julii, innehållande: bifall till ConstitutionsUtskottets Betänkanden att hvila till nästa Riksdag, angående tillägg i 81 §. Regeringsformen, tillägg uti åtskillige § §. af Regeringsformen, hvilka blifva en följd af Riksens Ständers beslut om granskning af JustitiæOmbudsmans Diarier, skyldighet för alla inom BondeStåndet som bebo och äga Frälsehemman att deltaga uti erläggande af Riksdagsmannararfvode för BondeStåndets Fullmäktige; bifall till samma Utskotts Memorial i anledning af granskningen öfver JustitiæOmbudsmannens Diarier; bifall till StatsUtskottets Betänkanden angående sättet att controllera de till RiksgäldsContoiret från Lånen inkommande Summariske redogörelser för Allmänna Bevillningen och öfrige RiksgäldsContoirets fonder, nya Låneanslag å Sundhets Collegii-Stat, Lönförbättring för LandsStats-betjeningen, ersättning för Bohus, Carlstads och Elfsborgs Låns invånares besvär och lidande under sista Fåltåget, till BankoUtskottets Utlåtande om Låne-biträden af Banken för Uddevalla och Götheborg m. fl. Städer; till BevillningsUtskottets Betänkande om grunderna till Bevillningen; till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets Utlåtanden om Gränse-tullarne mellan Sverige och Norrige samt Landttull-inrättningen i Riket, löpande Assignationers utgifvande af enskildte personer, MarkegångsTaxornes upprättande m. m. med ett af Ståndet dervid gjordt

undantag; till Särskilda Utskottets Utlåtanden rörande fri utförsel af Skånes Natur- och Konst-alster samt inställande af all Sjöhandel tills Våxel-coursen hunnit till alpari;

— från Hedervärda BondeStränder af den 11 Julii, om afslag å Särskilda Utskottets Betänkande angående Medlemmarne af Judiska Nationen här i Riket, med tillägg att Judar hädanefter icke vidare må tillåtas inkomma i Riket.

Justerades följande ifrån ExpeditionsUtskottet inkomne förslag till underdåniga Skrifvelser, angående:

1:o Controllen af de till RiksgäldsContoiret från Länen inkommande Redogörelser,

2:o Nya Löne-anslag å SundhetsCollegii Stat,

3:o ersättning af den förlust i årlig inkomst Allmänna Barnhuset genom Storfurstendömet Finlands afträdande, måst vidkännas.

4:o Skuldebrefs uppvisande vid Lagsökning,

5:o Rättighet för invånarne i Rikets Provinser, att hvar som helst inom Riket söka sig arbete,

6:o Rättighet för Allmogen att i Sträderne få försälja sina varor i öppna bodar och stånd, och

7:o Vattenverk och tiden för Dämluckors tillslutande om hösten.

Upplästes och lades på bordet följande ankomne Beträkanden:

från *Constitutions Utskottet*

1:o af den 12 Julii, om tillägg uti 46 och 56 § §. Riksdags ordningen,

2:o likaledes, angående bestraffnings-sättet af brott emot Tryckfrihets-Lagen,

3:o af den 13 Julii, om förslag till en ny §. emellan 37 och 38 § §. Regeringsformen,

4:o likaledes, om tillägg vid slutet af 60 §. Regeringsformen,

5:o likaledes, om förändring i Tryckfrihets-förordningen,

6:o likaledes, om den i Tryckfrihets-mål inrättade Jurys afskaffande vid nästa Riksdag, i den händelse den finnes icke uppfylla dess ändamål eller vara svarande emot Nationens lynne,

7:o likaledes, om decharge för StatsRådets Ledamöter, Föredragande och Konungens Rådgifvare i Commando-mål;

från

från *StatsUtskottet* af den 13 Julii, angående:

1:o StatsRegleringen, med Project till Riks-Stat för 1816 och påföljande år till nästa Riksdag,

2:o StatsVerket, i hvad som rörer tredje Hufvud-titeln,

3:o Mantalsskrifvare - provision i Norrbottens Län;

från *Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottet*:

1:o af den 6 Julii, angående Folks- och Ar-
bers skolors inrättande i sammanhag med Allmän-
na Fatigvården,

2:o af den 8 Julii, i anledning af återremiss
från Ridd. och Adeln, PrästeStänder och Bonde-
Ständer, uti frågan om Husbehofs Bränvinsbrän-
ningen och dermed gemenskap ågande omstän-
digheter,

3:o af den 12 Julii, om förändring i sättet
att värdera Jord och Fastighet å Landet efter den
så kallade Banco methoden;

från *Särskilda Utskottet*

af d. 13 Julii, om betalningens beräkande
och utgifvande till Utskottets Secreterare, Cants-
lie- och Vakt-betjening.

Föredrogs å nyo ConstitutionsUtskottets följande den 10 Julii afgifna och sedan den 11 på Bordet hvilande Memorial med förslag till ändringar i Grundlagarne, neml.:

1:o i 4 §. Regeringsformen,

2:o i 28 §. d:o d:o,

3:o i 37 §. d:o d:o,

4:o i 38 §. d:o d:o,

5:o i 56 §. d:o d:o,

6:o i 14 §. RiksdagsOrdningen,

7:o i 29 §. d:o d:o,

8:o i 38 §. d:o d:o, och

9:o i samma §. rörande omröstning inom ConstitutionsUtskottet;

Hvilka alla förslag antogos att hvila på Bordet till nästa Riksdag för den behandling, 56 §. Regeringsformen föreskrifver.

Då nu å nyo föredrogs ConstitutionsUtskottets den 11 Julii på Bordet lagda Memorial af föregående dag, rörande utarbetning af förslag till en förbättrad *Representation*, biföll Ständer hvad Utskottet hemställt om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i afseende på härtill nödiga Statisti-

ska upplysningar och lät för öfrigt vid samma Betänkande bero.

Föredrogs Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Memorial af den 6 Julii, som den 11 lades på bordet, angående en fri Tackjerns-handel; och lät BorgareStåndet vid detsamma bero.

Föredrogs ånyo Allmänna Besvärs- samt OeconomieUtskottets Betänkande angående väckt fråga om befrielse för Skeppare och förbönder, att vid Tullkamrarne uttaga förpassningar å landets egna varor, som ifrån Uppstäderna till Stapel-städerna försändas.

Herr Rådmannen *Hamnström* anförde: "Höglofl. EkonomiUtskottet har ej med den grannlagenhet som bordt, lemnat uppmärksamhet till mitt Memorial, likasom den Kongl. Förordning de sjelfve åberopat dat. den 30 Nov. 1810, samt derpå följande Nådiga förklaring af den 30 Mars 1814, hvaruti bestämt anföres: Att de skeppare, hvarifrån fart till Östersjön äger rum, skola taga tullpass; straxt derpå följer: Jern och Metaller som från Bruk föres till väg landvägen eller uti mindre insjöar, som ej med saltsjön har gemenskap, *Städder och Vågar emellan*, böra vara försedde med dubbla fragt- eller forsedlar. Stockholms Mälare-våg, har ju alltid blifvit benämnd efter dess verkliga beskaffenhet af InsjöVåg. Des-

se anledningar gifva mig ordsak begära målet till återremiss, och att, jemte hvad nu anført blifvit, ytterligare granskning af mitt den 5 Maji lemnade Memorial samt uppgifne anmärkningar måtte vinna billigt afseende; då en Skeppare från Uppstads-våg inlastar Bruks-effecter, nödgas han lösa tullpass; samma Skeppare med samma fartyg lastar några famnar från Stadens område utan Tullpass; Vågpasset åtföljer alltid ett Uppstads-fartyg, då han på det senare kan segla utan både Våg- och Tullpass, beviser icke detta onödigheten här-af, så mycket heldre som ingen Tullbetjent är närvarande hvarken vid in- eller aflastningen, hans enda göromål är en afskrift af Tullpasset, nog bör hvarje upplyst man finna, att vinningen för passlösen är Tullbetjentens, och utgiften derför samt tidspillan Skepparens. Vidare får jag anföra att Höglofl. Utskottet icke gjort något afseende på det förderfliga utvisitations-bevisets afskaffande, som på intet sätt är gagnande för controlln. Jag kunde anföra många inom kort tid af denna ordsak inträffade förluster, alla lika oskyldiga den, hvilken jag härjemte har äran framlägga. I afseende till sin obetydenhet kan han anses som ett ringa exempel, då man med säkerhet bör förmoda, att inom Sverige på tio års tid, med och utan Domstolarnes åtgärd minst 100,000 R:dr oskyldigt blifvit tagne af laglydiga undersåtare, hvilka dels af okunnighet, dels af felande skrifkännedom fått vidkännas betydliga förluster för denna så ogagnande formalité, och hvarvid Kongl. Maj:t och Kronans säkerhet ej på det aldraminsta betryggas, endast gör en högst betydlig sportel för Tullbetje-

ningen. Jag utbeder mig således hos Herr Directeuren och Talmannen Proposition till återremiss.

Herr Borgmästaren *Norström* yttrade: Den ifrågavarande påskriften rörande sådane varor, hvilka på våra insjöar försändas, anser jag både ofverflödigt och obilligt, och tror att Beräklandet i denna del bör afslås med tillägg, att som målet är af den beskaffenhet, att man i anseende till rättelse derutinnan bör vända sig till Kongl. Maj:t, man också i underdånighet hoppas, det Kongl. Maj:t i Nåder finner för godt uti författningen ändra hvad i detta fall felaktigt finnes.

Herr Lagmannen *Noréus*: Utskottets mening synes vara att högsta möjliga kontroll skulle bibehållas, men Utskottet lår icke hafva varit i tillfälle att noggrant undersöka huruvida ändamålet vinnes genom hvad föreslagit blifvit, eller om ej saken på detta sätt förvandlar sig till ett tryckande onus, i stället för att medföra nytta och säkerhet både åt Staten och NäringsIdkare. Utskottet hade likväl bordt billiga orsaken till den gjorda motionen. I anseende till Metallerne synes åtminstone ej kontrollen behöfva ökas, då jemte Bruksboken, den nu ofta utgöres af flere Våg-räkningar, ehuru väl räkningen på StapelstadsVåg borde göra tillfyllest.

Herr CommerceRådet *Santesson*: Afslag på Beräklandet har den påföljd, att någon underdånig skrifvelse icke till Kongl. Maj:t nu kommer att afgå. Jag anser således lämpligare att remiss blifver till Ståndets enskilda Utskott, med de nu

gjorde anmärkningar, hvilka hufvudsakligen gälder på ut, att i anseende till våra inhåmska tillverkningar icke sådane controller åläggas, att NäringsIdkaren besväräs onödigtvis och nästan värre än tillåfventyrs Lurendrågaren.

Härmed instämde Herr Rådmannen *Kjellander*, Lagmannen *Noréus*, Lagmannen *Schenström*, Sockerbagaren *Lundgren*, Rådmannen *Sundblad* och Borgmästaren *Hellman*, hvarefter Herr Talmännens Proposition om remiss till Ständers enskilda BesvärsUtskott, för underdånig ansöknings uppsättande blef med Ja besvarad.

Föredrogs Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottets på bordet hvilande, förnyade Utlåtande i anledning af återremissen på samma Utskotts förut, samt under den 1 Junii, afgifne Betänkande angående den väckte frågan om Götha Canal Bolags-förpligtande, att då någon RoteSoldat i och för arbetet derstädes blifver oduglig till vidare Krigstjenst, ersätta kostnaden till annan karls anskaffande.

Herr CommerceRådet *Santesson* yttrade: Hvad Utskottet derom anfört, att Soldaternes högre aflöning och bättre vård vid Götha Canal, borde betraktas, såsom varande utan allt sammanhang med Soldats rotarne, lär i närvarande fråga ej vara den rättaste tillämpningen af mina ord. Jag anförde sådant endast som ett skäl, att emellan denna och andra arbets commenderingar så myc-

ket mindre någon skillnad måtte göras, och att icke sådant inträffar, gör jag mig förvissad, då, enligt Utskottets tillstyrkande, Riksens Ständer uti underdånig skrifvelse skola öfverlemna saken till Kongl. Maj:t, hvilken icke lär underlåta att derpå i Nåder göra det afseende, som densamma förtjenar.

Uppå Herr Talmannens derom gjorde Proposition lät Ståndet vid Utskottets Betänkande bero.

Upplästes ånyo Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottets sedan den 11 Julii på bordet hvilande Betänkande, rörande den om *Båtsmansfördubblingens* återställande, väckte fråga.

Herr Borgmästaren *Ullberg* yttrade: Med Höglofl. Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottets Betänkande kan jag icke instämma, och anser att Utskottet icke bordt upptaga en fråga som är så rakt stridande emot det beslut vid 1810 års Riksdag i Stockholm, hvilket innehåller Ständernas första bifall till Beväringens åtagande, likväl med det uttryckliga villkor, att vargerning, utom den stående, och all fördubbling för alla tider skulle upphöra. Enär således detta blifvit såsom ett vilkor för Conscriptionens antagande förbehållit och medgifvit, så skulle någon sådan förändring som den, hvilken nu är ifråga, kunna leda till upplösning af ett beslut, hvilket, om det en gång behöfver gagnas, kan vara af de viktigaste följder, och om

man framdeles genom detsamma kunde hoppas den ordinaira Krigsmagtens förminskande, skulle det ofelbart i väsentlig måtto bidraga till Landets uppkomst.

Herr Borgmästaren *Norström*: Höglofl. Utskottet synes hafva misstagit sig om egenskapen af de återopade contracterne. Det med Städerne afslutade, löper väl snart till ända, men i alla fall existerar det för närvarande och utgöres för Båtsmanshållet 10 R:dr. Efter 1812 års stadgande om beväringen hade väl denna afgift bordt upphöra, men har icke destomindre fortfarit. Det nu ifrågavarande Beränkandet bör efter min tanka afslås.

Herr CommerceRådet *Santesson*: Det synes vara största skäl för Städerna att undgå den så kallade fördubblingen, enär Beväringen af dem utgöres, och jag anser det man borde inbjuda MedStånden att uti beslutet derom nu instämma.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-
lin*. Jag förenar mig med hvad Herr Borgmästaren *Ullberg* och Herr CommerceRådet *Santesson* anført, och anser Stockholm, som underhåller flere corpser och har flere onera att utgöra framför alla Rikets Städer dertill berättigadt. Stockholm är ock den enda Stad som utgjort fördubblingen in natura, men har icke dermed under si-
sta Kriget varit besvärad, hvadan Utskottets, uti nu afgifne Beränkande angående Båtsmanshållet i Städerne, förekommande uppgifter, så vidt tillampningen angår Stockholms Stad, icke finnas med rätta förhållande öfverensstämmande.

Proposition yrkades, och hvilken härefter af Herr Talmannen sålunda framstältes:

Ogillar och afslår BorgareStåndet det nu uppläste Allmänna Besvårs- och OeconomicUtskotters angående Båtsmans-fördubblingens återställande, afgifne Berånkande, hvilket dessutom, i afseende på Stockholms Stad, som är den enda hvilken fördubblingen in natura alltid utgjort, men under sista kriget ej dermed varit besvårad, icke finnes med rätta förhållander öfverensstämmande; hvarjemte BorgareStåndet, lika med Hedervärda Bondeståndet gör gällande sitt vid 1810 års Riksdag gjorde förbehåll, att genom Bevåringens utgörande skyldigheten till Båtsmans-fördubblingens uppsättande upphör.

Denna Proposition besvarades med *Ja*, och blefvo de Respective MedStånden om beslutet, genast genom ProtocollsUtdrag, vördsamt och vänligen underrättade.

Föredrogs ånyo, Högvördige Präste-Ståndets ProtocollsUtdrag af den 11 Julii, och instämde BorgareStåndet uti det beslut, att med bibehållande af Rikets Akademiens hittills brukeliga taxeringsätt, 5 Art. 4 §. 7. mom. af 1812 års BevillningsFörordning, må uti den nu blifvande införas i stället för 4 Art. 4 §. 4 mom. i det nu antagne nya *BevillningsFörslaget*.

Herr Lagmannen *Nensén* begärde likväl här-

vid sin reservation i Protocollet, och anförde det han vore öfvertygad att viktiga skäl föranledt BevillningsUtskottet till det förslagne nya stadgandet, och att han själf kände de flere olägenheter som den för Akademierne hittills tillåtna särskilta Taxerings-Comité medfört både i afseende på ärendernas skyndsamma gång och enstämmighet i behandling. Herr Lagmannen anmärkte derjemte olikheten af det beslut Ståndet redan fattat i anseende till Taxerings-Comitéernas organisation och befattning i Fahlun.

Härmed instämde Herr Lagmannen *Noréus*.

Föredrogs ånyo StatsUtskottets sedan den 11 Julii på bordet hvilande betänkande, i afseende på en uti Kongl. Maj:ts till StatsUtskottet aflåten Nådiga Proposition den 1 Mars 1815, angående Stats-Verkets tillstånd och behof, till afskrifning i Riks-Staten föreslagen Summa af 5,283 R:dr 3 sk. 5 r:st Banko, som af Stats-Verket blifvit Riksgälds-Contoiret ersatt för de till ett lika belopp utaf BevillningsUppbörden i Stockholms Stad skedde afdrag till aflöning åt Mantals- och Uppbörds-Commissarier.

Herr Borgmästaren *Norströmyttrade*: Med bifall till detta Betänkande, borde man äfven för ena den önskan, att Embetsmännen vid de öfrige Städernes Uppbörds-Verk, äfven blifva med någon tjenlig aflöning ihogkomne.

Herr Grosshandlaren *Åberg* erinrade om den

skillnad, som i desse frågor derigenom uppkommer, att uppbörden i Stockholm är vida större än på något annat ställe, och att Embetsmännen der, icke genom remiss-lagen m. m. kunna hafva någon fördel, då penningarne genast insättas, hvar på sine räkningar.

Herr Lagmannen och vice Talmannen *Landberg* anmärkte, att någon fråga i förenämde afseende icke blifvit väckt, och att hvad HufvudStaden angår förhållandet är helt olika. Stockholm fordrar en särskildt Länstyrelse och Uppbörds-verket har ej sammanhang med municipal - styrelsen derstädes.

Herr CommerceRådet och Riksdaren *Wege lin.* Om tiden nu vid Riksdagens slut möjligen tillät, så borde visst den nu ifrågavarande motionen till StatsUtskottet remitteras, men då deras göromål redan hufvudsakligen lära vara slutade, så skulle sådant ej leda till något ändamål. Bättre att anmärkningen förvaras i Protocollet såsom en anledning att på nästkommande Riksdag den må i vanlig ordning väckas och behandlas.

De fleste af Ståndets Ledamöter som alla instämde uti billigheten af Herr Borgmästaren *Norströms* hemställan, förenade sig derom att frågan vid nästa Riksdag borde förekomma, och blef Herr Talmannens härefter framsälda Proposition, till bifall af det nu uppläste Betänkandet, med *Ja* besvarad.

Föredrogs ånyo StatsUtskottets sedan den 12 Julii på bordet hvilande Betänkande derom, att Stockholms StadsCassa måtte befrias från den Stadens KronoUppbörds-verk åtföljande Ordinarie aflöning, och denne varda på Kronans Stat öfverförd.

Herr Borgmästaren *Norström* förnyade dess, redan i anledning af förra Betänkandet gjorde ånran, och blef, uppå Herr Talmannens Proposition, det nu upplästa äfven bifallit.

Sedan Höglofl. Ridderskapet och Adeln, under den 22 Junii, uti BorgareStåndets den 12 beslutade tillägg i underdåniga skrifvelsen om Commitén till reglering af Statens Embeten och Tjenster instämt, på det sättet, att till Rikets Ständers Ledamöter i denna Comité borde förordnas en Fullmäktig i Banken och en uti RiksgäldsContoret för hvarje RiksStånd; så fann BorgareStåndet för godt att nu med Höglofl. Ridderskapet och Adeln deruti sig förena, och hvarom Utdrag af Protocollet genast meddeltes.

Upplästes ånyo Ståndets Enskildta Besvärs-Utskotts sedan den 5:te Julii på bordet hvilande Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid dess Betänkande rörande åtgärder emor Utländske Skeppares och SkeppsRederiers missbruk med Svenska Flaggan och Svenska Skepps-Dokumenters begagnande.

Herr CommerceRådet *Santesson* anförde dervid, dels att den af Utskottet föreslagne undersökning, huruvida, utom Kofferdi - Skeppare, äfven alla andra, som hafva Borgarerätt, verkligen utöfva borgerlig näring, var utöfver gränsen af det ämne, Utskottet egentligen fått till sig förvist och behandlat, hvarför ock, i Herr CommerceRådets tanka, det af Utskottet sålunda gjorda tillägg borde från saken skiljas och i dess närvarande skick försvinna, dels ock, att i 4 och 5 punkterne borde bland Utländske Skeppare tillsättas *jemväl Pommerske*, och att Herr CommerceRådet icke kunde frångå sin förr gjorde anmärkning, det fartyg, för hvilka Utländske Skeppare i Sverige vinna Burskap, må åtminstone till hälften, vara annan, förut väl känd, Svensk Borgare tillhörig.

Med gillande af hvad Herr CommerceRådet *Santesson* anfört, fann Ståndet nu för godt att i allt öfrigt bifalla Utskottets den 21 April afgifna Betänkande och de tillägg, det sednare Utlåtandet innehåller; i följd hvaraf Utskottet skulle anmodas att på de såmedelst bestämda grunder en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t föreslå.

Med anledning af Herr Borgmästaren *Ullbergs* nu gjorde motion, uti hvilken flere Ledamöter äfven instämde, beslöt BorgareStåndet, att till StatsUtskottet öfverlämna, att för verkställighets befordrande å Rikets Ständers Beslut, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om

inrättande af Allmänna Arbets- och Corrections-
hus i Riket, nödiga medel anslå.

Såsom en följd af den underdåniga ärkänsla, BorgareStänder redan under den 7 innevarande Juli, genom ProtocollsUtdrag yttrat för det sätt, hvarpå Kongl. Maj:t i Nåder låtit använda de Bartholemiske medlen, beslöt BorgareStänder, äfven för sin del, lika med Höglöfl. Ridderskapet och Adeln, att en sådan, hos Rikets Ständer, säkerligen gemensam erkänsla, borde uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t frambaras.

Herr Borgmästaren *Kjellander* hemstälte, att som löne-tillökning vid denna Riksdag åt Rikets samtelige Embetsmän blifvit beviljad, en sådan äfven måtte tilläggas Riksens Sränders Justitiæ Ombudsman och dess Expedition; hvarvid Herr Assessoren *Arosenius* och Herr Grosshandlaren *Åberg* upplyste, att frågan derom redan förevarit uti StatsUtskottets Riksgälds-fördelning, hvadan vidare öfverläggning i detta ämne uppskjutes tills berörde Utskotts Betänkande inkommer.

Herr Assessoren *Arosenius*, hvilken under Borgmästaren *Norströms* frånvaro blifvit vald till Suppleant i BankoUtskottet, anmodades att i sådan egenskap, derstädes än vidare deltaga uti göromålen,

då någon af BorgareStåndets Ledamöter vore frånvarande eller sjuk, och hvilket sistnämnde nu inträffade med Äldermannen *Lychou*.

Efter skedd anmälan företrädde HofCansleren, Riddaren och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Orden m. m. Friherre *G. af Wetterstedt*, och öfverlemnade

1:o Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition af den 12 Julii, angående betalningen af de i anledning wtaf Högstsallig Hennes Maj:t EnkeDrottningens arf uppkommande skulder.

2:o Kongl. Maj:ts, derom under den 28 Junii aflätne Nådiga skrifvelse, att Kongl. Maj:t intill nästa Riksdag ansett sig föranlåten uppskjuta den sluteliga handläggningen, i anseende till den Lag, hvarom 1812 års Ständer gjort hemställan, rörande Vatten-verks ägares förpligtande, att för sine Inrättningar taga lösen, då de genom dämning hindra landets uppodling.

Afträdde och utbeledsagades.

Förenämde Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition remitterades till Stats-Utskottet, och den sistnämde Nådiga skrifvelsen, lades till handlingarne.

Herr Talmannen och Ståndet afgick kl. $\frac{1}{2}$ 2 till

RiksSalen, dit Kongl. Maj:t i Nader låtit kalla Riksens Ständer att sig i dag infinna, och skulle Plenum vidare fortsättas på eftermiddagen kl. 6, då val till StatsUtskottets vanliga förstärkning med 21 Ledamöter, till utgörande af den Nämnd hvilken kommer att besluta i händelse sådane skiljaktigheter emellan RiksStånden uppstå, som enligt Regeringsformens 69 §. fordra detta förstärkta Utskotts handläggning, äfven skulle förrättas, och hvilket anslogs.

Plenum kl. 6 e. m.

Upplästes och till Protocollet aflämnades, Kongl. Maj:ts i dag hållne Nådiga Tal på RiksSalen så lydande:

Välborne, Ädle och Vålbördige, Årevördige, Vördige, Vällärde, Åreborne, Förståndige, Vålaktade, Hedervärde och Redelige, Gode Herrar och Svenske Män!

Sedan J, Gode Herrar och Svenske Män, under den 7 i denna månad till Min sanction i underdånighet öfverlemnadt af Eder antagne, från de trenne sista Riksdagarne hvilande, lagligen beredda förslag till förändringar i Grundlagarne, har jag efter att hafva inhämtat Mitt StatsRåds underdåniga

dåniga tankar, deröfver stadnat i följande beslut: Till den förändrade, och af Eder antagne Redactionen af 4:de, 20:de, 35:te, 49:de, 53:dje, 61:ta, 69:de, 70:de, 93:dje, 97:de och 103 §. §. i Regeringsformen, 2:dra, 14:de, 19:de, 21:sta, 23:dje, 31:ste, 33:dje, 34:de, 56:te, 57:de, 63 och 64:de §. §. i Riksdagsordningen, jemte 5:te § 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 och 8:de Momenterne af TryckfrihetsFörordningen, har Jag härmedelst velat lämna mitt Nådiga bifall.

Med antagande af det tillägg J föreslagit i 42 §. af RegeringsFormen, har Jag likväl icke kunnat undgå att anmärka en omständighet, som undfallit Eder. Det nya stadgandet i förenämde §., att StatsRådet, vid tillfälle af Konungahusets utgång på manliga sidan, må styra Riket, intill dess Riksens Ständer hinna sammankomma, *ett nytt Konungahus utkora och den valde Konungen Regeringen tilltrddt*, står i uppenbar motsägelse mot hvad den derpå följande 94 §. innehåller, der uttryckeligen bestämmes, att vid den siste Konungens död, Riksens Ständer skola utkora ett nytt Konungahus och *förordna huru Rikets styrelse föras må*, intill dess den valde Konungen kan densamma emottaga.

Det är således nödvändigt, att denna §. sättes i öfverensstämmelse med den nu mera förändrade 42 §.; och att förslaget dertill vid denna Riksdag beredes, för att vid den nästkommande lagligen afgöras.

Borg. St. Prot. N:o 181. 182. *Andra Del.*

Deremot har jag icke funnit skäl att antaga någon förändring i 29:de § af Regeringsformen och 75 §. i Riksdagsordningen.

Ehuru jag med Eder, gode Herrar och Svenske Mån, delar öfvertygelsen om nyttan af tillägget vid 28 §. af Regeringsformen: "att ingen må till Civile Ordinarie Dominare Embeten förordnas, som ej fyllt 25 år," har jag likväl, med erkännande af grundsatsen, hvilken utan något bestämt stadgande för framtiden kan tillämpas, till de af af Eder i bemälte §. antagne förändringar ej kunnat gifva min sanction.

Likaledes har jag ej kunnat bifalla det tillägg, som af Eder blifvit föreslaget vid 74 §. af Regeringsformen. Instämmande fullkomligen med Rikets Ständer i den, af Grundlagarne tillräckligen bestyrkta grundsats, att äfven all slags förplägning, gifven vid ett uppkommet krig, åt Trupper, under tåg eller marche, bör de lefvererande af Statsmedlen efter fulla värdet godtgöras, är det ej sjelfva förbindelsen till denna ersättning, som jag, genom mitt förnekade bifall till det föreslagna tillägget, velat förminska eller ifrågaställa. Jag har endast fäst min uppmärksamhet vid det i förenämde 74 §., i fråga om sammanfattning af ätliga varor till tågande Trupp, redan fastställd stadgande, att denna gärd genast med penningar skall betalas. Då lika ovillkorligen skyndsamma betalningstermin nu tillämpas äfven på Truppens förplägning, skulle genom ett bifall dertill, oundvikliga tillfällen sig förete, då genom en tvungen afvikelse från §:s ordalydelse, Lagens helgd blefve

bruten och dess anseende förminskadt. Med de knappa tillgångar, som vanligtvis finnas, vid tillfällen af ett hastigt inträffadt Krig anser jag en ytterligare utsträckning af hvad 74 §. i detta fall stadgar, endast ledande till onödiga tvister, föraneldda af en gifven rättighet, å ena sidan, och dess ej ögonblickliga uppfyllande, å den andra.

För Eder kommer nu att uppläsas, Gode Herrar och Svenske Män, redaction af de §. §. i Grundlagarne, som enligt mitt och Edert sammanstämmande Beslut böra förändras, och hvilka efter att sålunda hafva vunnit full kraft af Lag, behörigen skola blifva till allmän esterrättelse kungjorde.

Jag förblifver &c.

Enligheten med Høga Originalen intygar
G. af Wetterstedt.

Med anledning af detta Kongl. Maj:ts Nådiga Svar uppå Riksens Ständers underdåniga skrifvelse, angående de af dem antagne förslag till förändringar i Grundlagarne, fann BorgareStåndet för godt, att med anledning af hvad Kongl. Maj:t om det i *Regeringsformens* 42 §. beslutade tilläggs motsägelse, mot 94 §. i Nåder anmärkt, till ConstitutionsUtskottet öfverlämna beredande af ett sådant förslag, hvarigenom dessa §. §. må till öfverensstämmelse bringas.

Följande ankomna Beträkanden upplästes;

Från Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomisUtskotten.

af den 4 Julii, angående en allmän handelsfrihet samt Product-Placatets upphäfvande,

Från Allmänna Besvärs- och EkonomisUtskottet, af den 12 Julii angående:

1:o medel till Svenska Klädesfabrikernas upphjelpande,

2:o jemkning i den med de årliga och Kungshästarne skedde förvandling i Sjette fögderiet i Upsala Lähn,

3:o förändrade bestämmelser i afseende på lefvereringen af hö och halm, och

4:o inrättande af Arbets- och Uppfostrings-hus för DahlAllmogen.

Lades på Bordet.

Upplästes och lades på Bordet följande

"Memorial.

Sedan Vålloff. BorgareStåndet till dess Kansli-Utskott under den 2:dra i denna månad öfverlemnade Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse af den 21

förutgångne Junii, angående Förslag till en ny reglering af Städernes Klassifikation jemte bifogade genomdragne Handlingar, med uppdrag till Utskottet att i sammanträde med KansliDirektionen och den förstärkning af Vällofl. Ståndets Ledamöter, som lämplig anses, ärendet skyndsamt företa till sådan handläggning, som Nådiga Skrifvelsen föranleder; så har Utskottet till en början genom anslag anmodat Ståndets samtelige Herrar Ledamöter att till Utskottet inkomma med hvad de i detta ämne, hvar för sin Stad, kunde hafva att anföra. Och, — då Utskottet och Direktionen, vid i dag hållet gemensamt sammanträde, inhämtat den särdeles vidlyftighet, målet eger och KansliDirektionens samt Kongl. KommersCollegii Betränkanden äfven särskildt utmärka, hvilken ock lär komma att ännu vidare ökas med Städernes Herrar Fullmäktiges ytterligare anföranden, — samt Utskottet och Directionen, förmodligen lika med Vällofl. Ståndet, anse ämnet för Städerna och Rikets Borgerskap af den vigt, att en nogare granskning bör iakttagas än den, som kortheten af tiden för innevarande Riksdags snart förestående slut medgifver, — hafva Utskottet och Direktionen, enär också i allmänhet en mogen och fullständig pröfning till sin nytta och inflytelse öfverväger den skyndsammare, så framt denna, såsom nu, ej med lika mognad och fullständighet kan ske, trott sig ega fullkomlig anledning att till Vällofl. Ståndet vördsamt hemställa, om icke med Utskottets och Direktionens handläggning vid detta mål må till nästa Riksdag anstå, hvaremot Utskottet och Direktionen våga i underdånighet hoppas Kongl. Maj:t i Nåder desto mindre

hafva att påminna, i händelse Välloff. Ståndet skulle tackas härom i underdånighet anmäla, som saken BorgareStåndet och Städerne ensamt rör.

Stockholm den 14 Julii 1815.

På KansliUtskottets vägnar

A. J. Wigander. Pehr Zellinger.

På KansliDirektionens vägnar

And. Fredin. Gust. D. Wilcke.

Clas Arvedson.

Det utsatte valet företogs och blefvo till Ledamöter uti det förstärkte StatsUtskottet genom de fleste rösterna kallade, följande Ståndets Medlemmar, hvilka efter Städernas ordning antecknades, nemligen:

Herr Rådmannen *Fredin.*

Herr CommerceRådet *Wegelin.*

Herr Grosshandlaren *Wilcke.*

Herr Fabrikören, Capitenen *Fougt.*

Herr StadsMajoren *Westin.*

Herr Jouveleraren *Holmer.*

Herr Handelsmannen *Lundberg.*

Herr Lagmannen *Rönqvist.*

Herr CommerceRådet *Egge.*

Herr Lagmannen *Noréus.*

Herr Handelsmannen *Wigander*.
Herr CommerceRådet *Möller*.
Herr Assessoren *Darin*.
Herr Lagmannen *Schenström*.
Herr Rådmannen *Hamnström*.
Herr Carduansmakaren *Malmberg*.
Herr Borgmästaren *Kjellander*.
Herr Borgmästaren *Ullberg*.
Herr Borgmästaren *Norström*.
Herr Sockerbagaren *Lundgren*.
Herr Borgmästaren *Örnberg*.

Till Suppléanter.

- Herr Lagmannen *Nensén*.
- Herr Grosshandlaren *Elfstrand*.
- Herr Handelsmannen *Linström*.
- Herr Rådmannen *Sjöbohm*.
- Herr AdvocatFiskalen *Cramér*.
- Herr Handelsmannen *Ekman*.

Men som de sistnämde 4 Ledamöterna hvar-dera århållit 22 röster, och Suppleanternes antal, tillsammans icke är öfver fyra; alltså skulle lottning bland dem verkställas i händelse ej annorledes öfverenskommes.

Herr Talmannen och Ständer åtskildes kl. 9 e. m.

In Fidem

Carl Magn. Robsahm.

Den 17 Julii.

Plenum klockan 9 f. m.

Upplästes ankomna ProtocollsUtdrag, neml.:

— från Höglofl. Ridd. och Adeln samt Heder-
värda BondeStänder af den 14 Julii, innehållande:
bifall till ConstitutionsUtskottets Memorial, om
en förbättrad NationalRepresentation och, att hvi-
la till nästa Riksdag, om förändring i 28, 37,
38 och 56 § §. Regeringsformen samt 14, 29 och
38 § §. RiksdagsOrdningen, till StatsUtskottets
Beräkande angående afskrifning af en föreslagen
summa 5,283 R:dr 3 sk. 5 r:st. Banko m. m.,
till Allmänna Besvär- och EkonomiUtskottets Me-
morialer om befrielse för Skeppare och förbönder
att vid Tullkamrarne utaga förpassningar å Lan-
dets egne varor som ifrån Uppstäderna till Stapel-
städerna försändas, och en fri Tackjerns-handel:
remiss till StatsUtskottet af Kongl. Maj:ts Nådiga
Proposition om betalningen af de i anledning ut-
af Högstsallig Hennes Maj:ts EnkeDrottningens arf
uppkommande skulder; bifall till Särskilda Utskot-
tets Beräkande om upphäfvande eller förnyande
af förbuden emot bruk af öfverflödigt Silfver, och
angående aflönings utbekommande för Utskottets
Cantslie och betjening; — från Högsvördiga Prä-
steStänder samt Hedervärda BondeStåndet af den
11 och 14 Julii, om en Tacksägelse-adress till

Kongl. Maj:t för Barthelemejska medlens användande, och tillägg vid StatsUtskottets Betänkande om medel till tryckning af Historiska Samlingar;

— från Höglofl. Ridd. och Adeln särskildt af den 11, 14, 15, 16 och 17 Julii, angående: bifall till Högvärdiga PrästeStänders anmärkning och förbehåll vid 4 Art. 4 §. 4 Mom., af BevillningsStadgan om Academiska Taxeringarne, instämmande i BorgareStändets beslut om Revision af de under Kongl. SeraphimerGillets öfverstyrelse ställde Hospitals- och Lazarets-räkenskaper; gillande af StatsUtskottets Betänkande om befrielse för Stockholms StadsCassa från Stadens KronoUppbörds-verks aflöning, öfverlemnande till Kongl. Maj:t angående Bevillningen för Dannemora Bergslags Jern-tillverkning: återremiss till ConstitutionsUtskottet, af dess Betänkande om förändring i 4 §. Regeringsformen, och remiss till samma Utskott af en Ledamots anmälda anmärkning emot föredragande i StatsRådet: återremiss till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottet af dess Betänkande om Båtsmans-fördubblingens återställande; samt vidare, att Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse angående Riksens Ständers hemställan 1812, om uppdämningar genom vattenverk blifvit laggd till Handlingarne, att Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om Arbets- och Corrections-hus samt LagUtskottets Betänkanden deröfver blifvit, i hvad som angår medels anslående, öfverlemnade till StatsUtskottet; hvarjemte Höglofl. Ridd. och Adeln förklarar sin aktning öfver Läkare-Sällskapets nit för Vettenskapens framsteg och sin erkänsla för Sällskapets visade vedermäle af sin uppmärksamhet.

— från Högvärdiga PrästeStåndet af den 2, 11

och 14 Julii med bifall till: ConstitutionsUtskottets Betänkande om ny redaction af 28 §. Regeringsformen; StatsUtskottets, om StatsVerkets inkomster och beräkning i RiksStaten till nästa Riksdag, medel till Kassernbyggnad i Ystad, prolongation med afbetalningarne på 2:ne af Hans Excellence Grefve *Ruuth* i RiksgåldsContoiret innehafvande Lån, lindring uti Båtsmans-indelningen i Blekinge, fortfarande bidrag af Statens medel till Södertelje Kanal, tillökt anslag för Kongl. Biblioteket, Löne-tillökning för Penninge-lönragande Embets- och Tjenstemän, Mantalsskrifvare-provision i Wermeland för 1812 och 1813, Fjärdingsmåns aflöning och indragning af deras Boställen, ersättning för inqvartering m. m., ersättning åt Allmänna BarnhusInrättningen, om Recognitions-skogarne, Krono-hemmanet Lindö, GeneralAssistanceContoiret, om aflöning för en extra Cancellist i Utskottet samt skrifvarehjelp; afslag å Särskilda Utskottets Betänkande om Medlemmarne af Judiska Nationen, med tillägg att inga Judar vidare finge i Riket inflytta m. m.; återremiss till LagUtskottet af dess Utlåtande om förändring i Domstolarnes antal och organisation, till BevillningsUtskottet af dess förslag till en förnyad CharræSigillatæ-förordning, till StatsUtskottet af dess Betänkande om understöd af allmänna medel för utgifvande af skriften Svensk Botanik; bifall till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets Betänkande om vissa öfverklagade svårigheter för BåtsmansRotehållare, till ExpeditionsUtskottets om renskrifvare-hjelp och arvode för tryckningen af återstoden af Bihanger; anmodan till ExpeditionsUtskottet att uppsätta Constitutorial för Herr ExpeditionsSecreteraren Friherre *L. A. Manner-*

heim att vara JustitiæOmbudsman och för Herr CommerceRådet *O. Zenius* att vara Suppleant; hvarjemte Högvärddiga Ståndet instämt, med Höglofl. Ridd. och Adeln, att Särskilda Utskottet måtte uppdragas i en korrt framställning upptaga de Ekonomiska Mål, som till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning och åtgärd böra öfverlemnas, men att Ståndet icke kunde instämna uti dess inbjudning att Tjenstehjons uppsägning borde förlängas och flyttningstiden förändras; äfvensom Ståndet instämt uti ett förökadt arfvode m. m., för Ståndens Cantzelier; vidare att Ståndet godkänt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets Betänkande om en fri Victualie-handel med det af Borgare-Ståndet dervid gjorde tillägg, ansett frågan om en allmän Handels- och Näringsfrihet icke kunna, i den ordning den blifvit väckt, upptagas, afslagit det af Höglofl. Ridd. och Adeln vid StatsUtskottets Betänkande om PensionsStaten efter H. M. EnkeDrottningen gjorde ytterligare tillägg af 4009 R:drs anslag; samt Högvärddiga Ståndets Utlåtande angående den jemkning och eftergift i dess lönings-villkor, hvarpå anspråk inom Bonde-Ständer blifvit gjorda;

— från Hedervärda BondeStåndet af den 7 och 14 Julii, innehållande bifall till ConstitutionsUtskottets Memorial, om decharge för StatsRådet och föredragande, jemkning i Tryckfrihets-lagen, sedan inrättningen af Jury blifvit fastställd, tillägg i Grundlagarne i anledning af det beslutade tillägget i JustitiæOmbudsmans instruction, tillägg i 81 §. Regeringsformen, förslag till ny redaction af 4 §. Regeringsformen, hvilka 3:ne senare Memorial

skola hvila till nästa Riksdag, äfvensom på samma sätt Utskottets Memorial om beräkning af Riksdagsmannas arfvode inom BondeStåndet; bifall till Höglof. Ridd. och Adels inbjudning om tryckning af Friherre *Anders Cederströms* till BevillningsUtskottet ingifne Bevillnings-förslag; gillade af Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets Utlåtande om rättigheten till sandtägt och timmers huggande till väglagning, om jemkning uti råntan af Såg- och Mjöl-qvarnar samt utvidgad rättighet till Husbehofs - Mjölqvarnars anläggande med dervid gjort förbehåll; bifall till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets Utlåtande angående ersättning för de RoteSoldater, som under arbete vid Götha Kanal varda skadade, förändring i sättet af värdering i fastighet på landet; återremiss af StatsUtskottets Betänkande om Stockholms Stads befrielse från Stadens KronoUppbörds-verks aflöning.

Lades till Handlingarne.

ExpeditionsUtskottet hade insändt förslag till underdåniga skrivelser till Kongl. Maj:t angående:

- 1:o Saltpetter-Näringars tillstånd,
- 2:o Mantalsskrifvare-provision i Wermeland för åren 1812 och 1813,
- 3:o KronoHemmanet Lindö,
- 4:o tillägg i 9 Cap. 6 §. HandelsBalken,

5:o förklaring öfver 3 §. af 1798 års Kongl. Förordning angående Lagsöknings- och Utmåtnings-mål,

6:o Högsta Domstolens Ledamöters fortfarande förtroende och bibehållande vid sina Embeten.

Godkändes.

Sedan Högvördiga PrästeStåndet genom ProtocollsUtdrag den 7 i denna månad inbjudit Höglofl. Ridd. och Adeln samt BorgareStåndet att utlåta sig huru vida de ville inståmma uti Hederwärda BondeStåndets i frågan rörande tillökning uti de Kongl. och Fursteliga Hofvens Stats-summor gjorda tillägg, samt Höglofl. Ridd. och Adeln, enligt nu uppläst ProtocollsUtdrag af den 11 Julii, funnit sig icke kunna frångå sitt i laglig ordning redan i detta ämne fattade Beslut, så ville äfven BorgareStåndet gifva Resp. MedStånden tillkänna, att det, vid sitt bifall till StatsUtskottets i ämnet afgifna Betänkande, för sin del ansett tillägget förfalla, så mycket mera som någon tillgång för dessa nya anslag ej i StatsRegleringen finnes, hvilket beslut Ståndet nu ej eller fann anledning att fråntråda.

Å nyo föredrogos ConstitutionsUtskottets särskildta Memorial af den 13 Julii, hvilka den

14 lades på Bordet, angående åtskilliga föreslagna förändringar och tillägg:

1:o i 37 och 38 § §. Regeringsformen,

2:o i 60 §. Regeringsformen,

3:o i 46 och 56 § §. RiksdagsOrdningen,

4:o i flere § §. af Tryckfrihets-förordningen, och

5:o om den i Tryckfrihets-mål inrättande Jurys afskaffande vid nästa Riksdag, i händelse den finnes icke uppfylla dess ändamål eller emot Nationens lynne vara svarande;

Och antogos dessa Memorial att hvila till nästa Riksdag, för att, enligt 56 §. Regeringsformen, behandlas.

Äfven gillades och godkändes Constitutions-Utskottets anmälan uti ett den 14 Julii på bordet lagdt och nu åter föredraget Memorial af den 12 dennes, rörande nödvändigheten af anmodan till LagCommittéen om uppmärksamhet i Lag-förslaget på bestraffnings-sättet af brott emot TryckfrihetsLagen.

Vidare föredrogs ConstitutionsUtskottets Memorial af den 13 Julii, som den 14 lades på

Bordet, angående granskningen öfver StatsRådets Protocoll och decharge för dess Ledamöter och föredragande samt för Konungens Rådgifvare i Commando mål; och fann Ståndet för godt bifalla icke allenast att en sådan *decharge* må meddelas, utan ock hvad Utskottet för öfrigt hemställt och tillstyrkt.

Föredrogos och biföllos följande den 14 Julii på bordet lagda Betänkanden:

Från *StatsUtskottet* af den 13 Julii, angående

1:o Stats-Verket i hvad som rörer Tredje HufvudTiteln, innefattande FörsvarsVerket till Lands och Sjöss,

2:o StatsRegleringen i allmänhet och Project till RiksStat för 1816 och påföljande år intill nästa Riksdag,

3:o ersättning för 1812 års Mantalsskrifnings-Provision i Norrbottens Län.

Från *Allmänna Besvdrs- och Oeconomie-Utskottet*

1:o af den 6 Julii om inrättande af Folk- och Arbets-Skolor,

2:o af den 12 Julii, om jemkning å den med de årliga och Kungshästarnes i Sjette Fögderiet af Upsala Län skedde förvandling,

3:o af samma dag, om förändrade bestämmelser i afseende på levereringen af hó och halm,

4:o af samma dag, om inrättandet af arbets- och corrections-hus för Dahl-allmogen;

Afven som Ståndet lät bero vid samma Utskotts Memorial af den 12 Julii, i anledning af väckt fråga om förändring af sättet att värdera Jord och Fastigheter å Landet.

Uti Memorial af den 13 Julii, som den 14 lades på bordet, hade Särskildta Utskottet hemställt om utbetalning af Utskottets Cantzlies och Vakt-Betjenings aflöning, hvilken, vid nu ånyo skedd föredragning, bifölls.

Föredrogs ånyo Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottets, sedan den 14 Julii på Bordet hvilande Utlåtande, uti det från Höglofl. Ridder-skaper och Adeln, Högvärdige PrästeStåndet och Hedervärda BondeStåndet den 15 Junii till Utskottet återremitterade mål, angående husbehofs-brännvins-bränningen och dermed gemenskap ägande omständigheter.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nord-lindh* hemställte, att Betänkandet skulle läsas uti ett sammanhang innan någon öfverläggning börjades, hvaremot

hvaremot flere andra af Ståndets Ledamöter ansågo
Betänkandet punktevis böra företagas.

Vid första punkten begärde Herr Directeur
Flyborg ordet, och uppläste ett så lydande an-
förande:

"Höglöf. Allmänna Besvärs- och Oeconomie-
Utskottet har uti 5 puncten af Utlåtandet, före-
slagit, det 2 §. 1 mom. uti Kongl. Kungörelsen
den 9 October 1812 måtte i så måtto ändras, att,
vid bestämmandet af Bränvinstillverknings-rättigheten
i Städerne, personalen borde förhöjas och den be-
räkningsgrund följas, att, för 120 mantalsskrifne
personer af Man- och Qvinkön måtte få begagnas
en panna till femtio kannors storlek o. s. v.

Öfvertygad att Högtråde Ståndet icke från-
går sitt till Betänkandet af den 26 sistlidne Maji
lemnade bifall, för att godkänna ett förslag, som
länder till förminskande af Städernes förut nog myc-
ket inskränkta bränvinsbrännings-rättighet, vill jag
likväl icke underlåta, att emot de skäl Högl. Ut-
skottet för ofvansagde förslag anført, göra de an-
märkingar, hvartill jag tror mig äga anledning.

Att, genom Städerne lemnad rättighet att he-
la året igenom, efter nu gällande beräkningsgrund,
tillverka bränvin, consumptionen af ved så betyd-
ligt skulle kunna ökas, att priset derå, till dryg
känning för de fattigare invånarne, uppstegrades,
kan jag icke föreställa mig, när hvad Höglöf. Ut-

Borg. St. Prot. N:o 183. 184. *Andra Del.*

skottet i 1:sta puncten äfven medgifvit, tillverkning af bränvin under de fyra sommarånaderne sällan lär ske eljest, än när något hastigt inträffande opåräknadt behof sådant påkallar. Uti min hemort verkställes dessutom bränvins - bränningen med stenkol, och kan någon trädförödning således der uti ifrågavarande fall ej äga rum.

Den farhåga, som hos Höglofl. Utskottet uppstått, att, genom en Städernes större Bränvinsbränningsfrihet och deraf uppkommande öfverflödigare tillgång på Bränvin, fylleri och utsväfningar skulle tilltaga, anser jag ogrundad. Vissheten att se sig befördrad till straff, skall uti Städerna till det mästa återhålla invånarne från att med starka drycker öfverlasta sig, då deremot på Landet, der Policen icke är eller kan vara så sträng, fylleriet har mera fart och måste ansenligen ökas, om, på sätt som sker på vissa ställen i Skåne, ingen dräng låter städja sig utan förbehåll att få afverka flere Tunnor af Löningsåden."

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-*
lin yttrade. Den förut föreslagne bränningstiden synes närmare öfverensstämma med Landtmannens så kallade husbehof, då deremot den nu tillstyrkte rättigheten synes förvandla bränvins - tillverkningen till Näringsfång, och således ej mera öfverensstämma med den principen som från början varit lagd.

2, 3 och 4 puncterne upplästes.

Efter uppläsandet af 5 puncten, angående Städernes bränningsrättighet och pannerymd, anförde

Herr StadsMajoren *Westin*: Höglofl. Utskottets förnyade Utlåtande i denna fråga, är ett förnyadt vedermäle af den ogenhet, hvarmed Städernas deltagande uti allmänna förmåner stundom betraktas. Jag igenkänner dessa ränkesätt och beklagar det välde, de ännu äga uti allmänna ärenders behandling. Om den saken är afgjord, att det är nyttigt att bränna — om dranken, den ovärderliga dranken, nödvändigt ärfordras åt kreaturen — om den bidrager till deras förökelse och tillväxt m. m., hvarföre skulle allt detsamma icke lika inträffa för Städerna? hafva dess invånare icke ladugårdar att underhålla och folk att föda? hafva de ej samma medborgerliga rätt att förvandla sin spannmål som Landtmannen? Är det välmening att de ej skola förströa den eller sig sjelfve, eller är det afund? Berala icke Städerna skatter och utskylder — och sker det icke i större proportion än någonsin på landet — är deras tillvarelse icke en af alla Nationer i verlden vitsordad sanning, eller är det endast i Sverige man gjordt den stora upptäkten att de böra uteslutas från att dela öfrige Medborgares rättigheter. Visa mig ett Land, hvarest man till Landbrukets och Boskapsskötselns upphjelpande trodt sig böra öfverlemna Allmogen Bränvinsbränning. — Intet är det i Frankrike, intet i England, intet i Holland, i hvilka Länder Boskapsskötseln dock så florerar, intet är det en gång i Ryssland, hvars kalta klimat gör Bränvins nyttjande åtminstone lika nödigt som hos oss. — Att bränna i 8 månader ryckes vara tillräckligt, och man äger äfven medel att förvara dranken att under de öfrige 4 månaderna användas. — Att Städerna ej få nyttja någon panna under 50 kannor och att dertill för-

dras en personal af 120 mantalsskrifne personer — till 60 kannors pannerymd 180 — till 70 en personal af 270, till 80 af 360 och till 90 kannors panna en personal af 450 personer, innefattar ju Städernas synbara lidande i detta fall, i jemnförelse med landet, åt hvilket Utskottets Betänkande dessutom velat förvara en oinskränkt Bränningstid. Af desse och flere skäl yrkar jag att Betänkandet måtte afslås.

Herr Borgmästaren *Norström*. Jag åberopar hvad jag vid förra öfverläggningen i detta ämne derom hade äran anföra, att det är besynnerligt att 3 Stånd skola kunna och vilja tillerkänna sig en fördel som de förneka sine öfrige Medborgare, som dock med dem draga en tung del af den allmänna Bevillningen. Kan någon ting vara obilligare än att i Städerne icke skall få gagnas enahanda bränningstid och lika små pannor som på landet, och huru orimligt att kalla sådan bränning för husbehofs, som måste idkas i så stor panna, att försäljning blir nödvändig. Jag hyser likväl den underdåniga förströstan att Kongl. Maj:t ej bifaller hvad Utskottet om personalen föreslagit och anser att denna omständighet borde genom särskild ansökning, hvilken det enskilda Besvärs-Utskottet kunde anmodas författa, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas.

Härmed förenade sig Herr Handelsmannen *Lundgren*, äfvensom Herr Rådmanen *Hamnström*, hvilken yttrade: Städerna draga enahanda onera som landet, i skjuts, väglagning, Båtsmanshåll, Inqvartering m. m. Stadsjorden är liten men

efter afkastning så mycket högre beskattad. Personalen efter 1812 års författning är väl den knappaste som möjligen kan antagas. Öfverträdelserne finnas alltför få i Staden mot på landsbygden, och det är från landet som det i Städerne öfverflödige Bränvinet ankommer och föryttras.

Herr StadsMajoren *Limnелиus* ansåg att ändamålet bäst skulle ernås om hvarje Borgare egde rättighet att begagna liren panna, då han för sitt husbehof funne sådant vara nödigt.

Herr Rådmannen *Kjellander* anförde: "Som mig tyckes MedStänderna afundas den Bränvinsbrännings-rättighet som varit Städerne tillåten, är jag af den tankan, att de Städer som hafva jord, böra få i likhet med landet, bränna bränvin efter värdet, och hvilket väl icke lärer möjligen kunna nekas, helst Städerne för sin jord med skjuts och och öfriga onera, om ej mer, visst icke mindre, än Landet äro betungade."

Herr Lagmannen *Nensén* yttrade: "Uti sakens närvarande skick, anser jag tjenligast att BorgareStåndet, som redan godkänt och bifallit Utskottets i detta mål afgifne Betänkande, förblifver vid dess då fattade beslut, och endast nu derom sine Respective MedStänder underrättar."

Herr AdvocatFiscalen *Cramér* anförde: "Jag instämmer till alla delar med Herr Lagmannen *Nensén*. Jag tror mig blott böra anmärka den motsägelse, som innefattas i Höglofl. Utskottets yttrande, rörande Städernas bränvins-tillverknings-rätt."

I Betänkandets första punkt förklarar Höglofl. Utskottet, sig vilja gå Riksens Höglofl. Ständers önskan till mötes och föreslå, att husbehofs-bränvins-bränning må hela året igenom vara tillåten, under den förmodan, att tillverkning af bränvin under sommarmånaderne sällan lär ske. I femte punkten af Betänkandet förekommer det resonnement, att då den eftré hittills gällande författningar, Städerna medgifne rättighet till bränvinsbränning ofullkomligt svarade emot deras husbehof, så trodde Utskottet sig böra tillstyrka, att, vid bestämmandet af bränvins-tillverknings-rättigheten i Städerna personalen borde till en tredjedel förhöjas, emedan om bränvins-bränningen under hela året komme att tillåtas, Städerna blefvo i tillfälle att öka bränvins-productionen till en tredjedel. Huru detta *raisonnement* kan stå tillsammans med den förmodan Höglofl. Utskottet uti första punkten yttrat, torde blifva lika svårt att förklara, som orsaken hvarföre, då fråga endast är om husbehofs-bränning, inskränkning i pannerymden eller något annat försvårande icke i anseende till landet blifvit föreslaget, med hänsigt till den vidgade brännings-tiden och derigenom supponerade tillökning i production.²²

6:te, 7, 8, 9, 10, 11, 12 och 13 puncterne upplästes, hvarefter af Herr StadsMajoren *Westin* anmärktes obehörigheten deraf, att de orden: *Krögare och Närings-Idkare* blifvit satta i jämnförelse med hvarannan och förblandade, äfvensom Herr StadsMajoren *Limnethius* ansåg, att det nyttjade ordet *skänkning* borde försvinna och försäljning i dess ställe nyttjas.

Herr Borgmästaren *Kjellander*. Då jag i svaret på anmärkningarne i anledning af Utskottets förra Betänkande, saknar allt afseende på hvad, rörande vittnens behörighet uti mål angående öfverträdelser af Bränvinsbränning blifvit af Borgare-Ståndet tillagt, och denne omständighet är hufvudsaklig, så vore min tanka att MedStånden nu skulle inbjudas att om samma beslut sig förena.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh*. Jag hade innan föredragningen börjades, granskat det nu punctevis uppläste Betänkandet, och som en följd deraf hade jag ock trodt att det i ett sammanhang kunnat uppläsas, och att hela öfverläggningen sedermera kunde inskränkas till hvad Herr Lagmannen *Nensén* nu redan yttrat; Jag anser icke eller Herr Borgmästaren *Kjellanders* anmärkning nu böra vidare motiveras, utan tror tjenligast vara att Ständer utan alla tillägg ovilkorligt förblifver vid sitt redan i detta mål fattade beslut.

Flere af Ståndets Ledamöter hördes häruti instämma.

Herr Carduansmakaren *Holmgren* anförde. Som vid öfverläggningen uti Högtråde Ståndet den 15 Junii, i anledning af Allmänna Besvärs- och och Oeconomie-Utskottets Betänkande rörande Städernas Bränningsrättighet, jag väl haft äran anförde de alldeles särskilda omständigheter som i anseende till Sahla Stad sig förete; men Högtråde Ståndet icke desto mindre samma Betänkande utan återremiss bifallit; så har jag likväl icke erhållit någon

åtgärd i anledning af min motion, hvadan jag nu vid detta tillfälle, då Utskottets förnyade Betänkande i anledning af de öfrige Ståndens återremiss fördrages, förnyar min förra begäran, under förhoppning att uti saken, genom Ståndets enskilda Besvärs-Utskott måtte till Kongl. Maj:t någon underdånig ansökning inlemnas, eller mig anvisning lemnas huru jag i sakens närvarande skick må kunna erhålla en sådan rättelse som med egen och hemmavarande Medbröders önskan öfverensstämmer.

Åtskillige af Ståndets Ledamöter yrkade på Proposition, hvilken med anledning af den hållna öfverläggningen af Herr Talmannen härefter sålunda framställes:

Förblifver BorgareStåndet vid det beslut, som Ståndet redan genom ProtocollsUtdrag af den 15 sistl. Junii, sine Resp. MedStänder, om antagandet och gillandet af Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottets under den 26 Maji i samma ämne aflåtna Betänkande, meddelat, till följe hvaraf således de förändringar på hvilka det nu uppläste ytterligare Utlåtandet har afseende, blifvit af BorgareStåndet ogillade och afslagne; och finner Ståndet, att MedStändernes bifall till sistnämde Betänkande, om sådant inträffar, föranleder BorgareStåndet, att hos Kongl. Maj:t ingifva underdånig ansökning om den rättelse som med Städernas behof af husbehofs-bränning och en billig fördelning af gemensamma fri- och rättigheter vore förenlig, i hvilket afseende ärendet då till Enskilda Besvärs-Utskottet remitteras; samt att Herr *Holmgren*,

är obetagit i och för Sahla Stad, och med afseende på den för husbehofs-bränningen derstädes befintelige olika grund, att med särskilt underdånig ansökning vända sig till Kongl. Maj:t.

Denna Proposition blef med *Ja* besvarad.

Föredrogs ånyo Lag- samt Allmänna Besvärsoch Oeconomie - Utskottens under den 4 Julii afslätne, samt sedan den 10 på Bördet hvilande Betänkande, angående en allmän *Handels- och Næringsfrihet*.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin* begärde ordet och anförde: "Närvarande tidehvarf, särdeles utmärkt genom ovanliga och starka framställningar, åsyftande snarare en förvillad tillämpning af den sanna upplysningens ändamål med derpå beroende ordningars och rättigheters jemnvigt, i hvad den har ett direct inflytande på Statens ordningar, — synes likväl denna upplysning mera böra befordra beståndet af sjelfva grundvalens bestånd, nemligen: den *Lagbundna Frihetens*, hvarå Medborgares inbördes skyldigheter och rättigheter med deraf härflytande ordningar ovilkorligen bero,

Den sanskyldiga Upplysningens mera viktiga och kraftfulla tillämpning lämnar, vid jemförelsen af de såkallade *liberala* grundsatsernas användande emot de *illiberala*, anledning äfven till följande reflection:

Uti de Stater, hvars Jordmån redan uppnådt en större och gifvande fruktbarhet, hvars rikedom på Folk och armar är öfvervägande, hvars större politiska inflytelse derigenom äfven på andra *Med. Stater* är afgjord, där stora Arméer och Sjömagter understödja Handeln med öfriga Oeconomiska grenar, oberäknade Colonier m. fl. dessa större Staternes resourcer, — i sådana Stater, — där säger jag är användandet af en olimiterad Näringsfrihet både nödvändig och nyttig; men deremot uti en Stat, som suckar öfver arbetshänders otillräckelighet för sitt Åkerbruk, — olycklig följd af lidne krig och saknande alla en större Stats förut uppräknade stora fördelar, där synes en varsammare tillämpning af de liberala principerne böra inskränkas till en *grundad ordning*, utan att öfvergå till en oordning; med en *grundad ordning* fäster man sig visserligen icke vid Ordet Skrå-Ordning, såsom numera endast till sjelfva benämningen existerande, men visserligen icke i dess vilsetagna egenskap — Således bör en Stat med de i alla afseenden ännu högst svaga resourcer med varsamhet äga *liberala Systemerne i sigte*, såsom grundande en viss Theorie, men tillämpningen deraf bör ske med yttersta varsamhet i samma mån som Statens krafter sådant tillåta, till beredande af en efter Statens förmåga lämpad Näringsordning, der skickligheten vinner första afseendet, utan att behöfva hindras af de origtigt klandrade ordningarnes band; då skall, enligt sådana Ordningars nödvändiga bibehållande, industrien säkrast befordras, alla Classer, med deras redan ägande obetagne friheter, kunna täfla och tryggas i deras industrie, och så-

krast derigenom kunna frambära nödvändige, nyttige och fullgode alster med en tillika säker beredd utväg, att utan afvund på Skicklighetens framsteg kunna utgöra den Skatt, Staten både nu och hädanefter så väl behöfver.

I sammanhang med det föregående, upplästes nu ånyo Lag- samt Allmänna Besvär- och OeconomieUtskottens Betänkande angående *Produkt-Placatets* upphäfvande.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin* yttrade:

Då efter Konung Carl den XII:s omväxlande Vapenlycka, Sverige vid denne Monarks fränfälle befants i den mäst förtviflade ställning, blottat på penningar och folk, tvang den verkliga, men ej diktade allmänna nöden, Rikets Ständer att upptänka och vidtaga sådane medel hvarigenom Riket småningom kunde återföras till sitt fordna välstånd, och ibland flere patriotiska och kloka författningar, som i det tidehvarfvet vidtogos, kan väl ingen i lycklig verkan jemföras med 1724 års Kongl. Förordning, som nu bär namn af *Productplacat*, hvilken igenom 1726 års tillägg blifvit ännu mera verksam, båda äro en imitation af Englands namnkunnige NavigationsAct af 1660, på hvilkens principer alla Englands industrie-grenar nu mera äro bygde. Denne Act har upplyftat England till större makt och anseende än något annat folkslag ännu hunnit, som gjort dem ej allenast till Herrar öfver Hafven, utan satt dem i

stånd att leda de mäktigaste Staters Styresmän efter sine intressen och besolda deras härar.

Detta folkslag, kloke i råd och mäktige i gerningar, huru skulle väl den där anses som fin-ge det infall projectera upphäfvandet af Navigations-acten?

Hos oss rådplägas om undervigt i vår handel, den hade efter våre olycklige krig och dåraktige förbrukande af andre nationers fåfångor och ofverflödsvaror, varit vida större än den ännu verkeli-gen befinnes, hade detta placat ej gifvits. Riksens Ständers särskilte Utskott har uppgifvit förskräc-kande Summor; med säkerhet kan tagas för gif-vit, att de år som product-placater såsom trängan-de följd af krigen varit suspenderat, minst en million Riksdaler för Riket derigenom gått för-loradt, som blifvit en vinst för främmande, och att på det hela, då i fredstider Rikets producter få med egne skepp utföras, dessa derigenom erhålla ett förökat värde minst till en fjerdedel, dels ige-nom de utgående frakter, dels genom skeppens återlastar, som aldrig ägt rum om de ej med last kunnat utkomma, att förtiga den märkeliga för-tjenst som med Svenska skepp på främmande Sta-ter göres genom frakter dem emellan, sedan de en gång kommit ut, och har Riket vid ett enda tillfälle härå så märkeligen vunnit, att dess för-störde financer efter förra Pommerska kriget, kun-nat derigenom helt och hållit på en gång retable-ras, så att en på många år ovanlig syn, Rikets handel dess inbyggare emellan med Speciemynt af stadgat värde kunnat drifvas, hvaraf lemningar

ännu finnes i Bankens hvalf och utgör grundämnet till vårt framtida hopp, att ännu en gång få sådant ridehvarf återställt.

Utom tusentals medborgare, som genom skeppsbyggeri hafva sitt bröd, blifva tillärde och öfvade till denna nyttiga sysselsättning och alla dermed gemenskap ägande vettenskaper, förädla Landets skogar och jernmanufactur på ett märkligt sätt, Landets barn uppammas till Sjöväsendet, för att i behofvets stund begagnas till Rikets försvar både på stora och lilla örlogsflottan. Svårliken skulle våra hjälpsamma grannar, som emedlertid fådt begagna vår sjöfart sig till nytta, finnas så liberale att erbjuda sine Matroser till vårt försvar då det behöfdes.

Under öfverläggningarna för några dagar sedan om Bohusländska Allmogens seglationsfrihet med öppna båtar utrikes orter emellan, af samma Höglofl. Utskott tillstyrkt, upplystes att blott genom dem Riket ansenligen vunnit; skulle man då nu mera ej vilja encouragera sådane utvägar till förtjenst för hela Riket häldre än att genom olyckelige fantasier afvika från bepröfvade Statsprinciper, under hvilka andre Stater uppnådt sådane fördelar, eller skulle man tro att vår nation genom så förvända och deremot stridande principer skulle vinna trefnad och välstånd. Konung Gustaf den III:djes Städerne och Borgerskapet 1789 gifne försäkran innehåller tydeligen, att det så kallade productplacatet skulle alltid i sin kraft och verkan återställas då det under krigstillstånd blifvit suspenderat, så snart ordsakerne dertill upp-

hört; detta är således ostridigt ett BorgareStåndet gifvit Privilegium, lika heligt med de andre Ståndens, — men gifves väl någon paragraph i de öfrige respective Ståndens privilegier, som är så gemensam för alla Rikets inbyggare, då hvar och en äger i Lagarne grundad frihet att reda i skepp? det borde snarare kallas ett privilegium eller skydd för hela Svenska Nationen emot främmande, och detta privilegium åstunda Svenska Medborgare få upphäfvit.

I anledning af hvad jag haft äran anföra är mitt tillstyrkande att Betänkandet helt och hållit afslås såsom stridande emot BorgareStåndets och hvar Svensk mans privilegier.

Herr Grosshandlaren *Träss* uppläste följande anförande:

”Vid Höglofl. Lag- samt Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottens afgifne Betänkande öfver ingifne Memorialer af Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Hedervärda BondeStåndet, om en allmän Näringsfrihet, samt upphäfvande af Product-Placatet; får jag utbedja mig Högädle Herr Directeuren och Talman samt Högtråde Ständer om tillåtelse att afgifva mina tankar.

Hvad Höglofl. Utskottet i sitt Betänkande uti 1, 2, 3 och 4 §. anfördt, kan jag ej hafva något att vidröra, men vid 5 §. rörande Products-Placatets tillstyrkte hvilande, får jag äran afgifva följande:

Mig synes som Höglofl. Utskottet ej betraktadt Product-Placatet med den noggranhet om nyttan, som det för Riket verkligt är; då Höglofl. Utskottets Betänkande utgått från de föremål, att befordra Näringarnes lif, har visserligen Product-Placatets bibehållande varit ett ibland de ömna föremål Höglofl. Utskottet i min tanka bordt fästa sig vid.

De skäl Högtråde BorgareStåndets Herrar Ledamöter afgifvit hafva således ej varit nog kraftiga källor såsom bidragande medel att afhjelpa en tryckande underbalance, utan endast utvidgande af inhemsk production och en fri afsättning af Landets tillverkningar kunde skyndsamt dertill bidraga.

Jag vågar fråga om ej SkeppsRederierne och Sjöfarten bidragit till Rikets fördel; igenom fragters förtjenande skall utländske penninge-behofven, underbalance och en tryckande cours afhjelpas; då Svenska SkeppsRederierna får begagna all fördel af active Handel är det stora källor till välmåga för ett land, som vet att rätt dem begagna.

Sverige kan räkna sig bland de Nationer, som hafva en considerabel Handelsflotta, som är tillräcklig för utförande af Landets producter; huru har den tillkommit om ej genom uppmuntringar från Regeringarne och försäkringar, om uteslutande af främmande Nationers deltagande i utförande af egna produkter, utan att det befaras det afsättningen hindras eller täflan derom upphört, fastmera ökat prisen så till Landtmannen, att Skepps-

Redaren oftast beräknat som förtjenst fragt för sitt Skepp, hvarigenom ej allenast de fragter som oftast stigit vida öfver Trä-lastens värde stannat qvar i Riket, utan ock har Handels-Flottan tilldanat sjömän, som uti Krigstider för Riket varit att tillgå till bemannandet af Örlogs- samt Skärgårds-Flottorna. Allt detta har Product-Placatet tillskyndat Riket, och skulle, denna skatt utan hjälp och skydd lemnad, all flit och omtänka snart försvinna, skeppsvarfven förfalla och mången Medborgare, som tryggt sig vid de försäkringar som Kongl. Maj:t nådigst med helgd af Privilegier den 23 Febr. 1789 lemnat Rikets Borgerskap se sig bragte till tiggarestafven den stund Product-Placatet blef hvilande och utländningen afseglade med Sverges nog redan medtagna skogar.

En mångårig erfarenhet talar bäst hvad nytta Product-Placatet bidragit till Rikets välstånd — se vi icke Engelsmannen, med hvilken styrka försvara de icke sin Navigations-act, och hvarföre skola de skänka utländningen som visst ej skänker oss något af sine Tull- och Skepps-umgälder.

Flera skäl kunna anföras för nyttan af Product-Placatets bibehållande, och snarare ännu ytterligare inskränkningar än någon eftergifvenhet deruti, då endast högst få enskildta personer, som drifva commissions-handel, i vissa fall derpå skulle förtjena om det upphäfdes, men Landet inom gariska kort tid röna en skada, som århundraden ej skulle kunna ersätta.

Man bör således lefva trygg dervid, att vår välgörande Regering, som utmärkt den fastaste föresats att befordra allt hvad till Sveriges uppkomst kan bidraga, delar ömt dess faderliga omsorg till alla Rikets Näringars trefnad och bestånd.

Jag anhåller hos Högädle Herr Directeuren och Talmannen om Proposition till afslag å Hög-
löfl. Lag- samt Oeconomie-Utskottets Betänkande i
den Punct som rörer Product-Placatet, såsom un-
der Privilegier bevaradt."

Uppå Herr Talmannens Proposition beslöt
Sränder att, med anledning af de nu uppläste Betän-
kanden, särskilte Expeditioner skulle författas, för
att vid nästa Plenum justeras samt till MedStånden
afgå, innehållande en omständlig utveckling af grun-
derne för BorgareStåndets fri- och rättigheter i af-
seende på Handels- och Näringsfriheten samt Pro-
duct-Placatet.

Herr Borgmästaren *Sturnegk* hemstälde, att
som StatsUtskottet njutit ett väsentligt biträde af
Herr StatsCommissarien och Riddaren *Widegren*
under innevarande Riksdag, honom äfven måtte
tillerkännas något arvode, svarande emot vidden
och vigten af dess göromål, samt den tid han för
Riksens Ständer nu uppoffrat, hvilka ej lära under-
låta att honom på ett värdigt sätt derföre belöna.

Herr Lagmannen och vice Talmannen *Landberg* erinrade att frågan härom endast rätteligen kan väckas i StatsUtskottet, och Ståndet förklarade, att den gjorde motionen nu borde dit remitteras.

Justerades det återstående af Protocollerne för den 5, 7, 9 och 10, äfvensom Protocollet för den 11 Julii.

Herr Borgmästaren *Sturnegk* begärde och erhöll tillstånd att lämna Riksdagen.

Sedan fortsättning af detta Plenum blifvit utsatt till i dag kl. 6 e. m., för läsning af de från Utskotten inkomne Beträkanden, så åtskiljdes Herr Talmannen och Ståndet nu kl. $\frac{1}{2}$ 3.

Plenum kl. 6 e. m.

Till justering upplästes följande ifrån ExpeditionsUtskottet ankomna förslag till underdåniga skrivelser, angående:

1:o fortfarande bidrag af Statens medel till befrämjande af SöderTelje Canal-inrättning,

2:o medel till Kassern-byggnad i Ystad,

3:o vissa öfverklagade olägenheter för BåtsmansRotehållare;

Hvarjemte justerades den §. af RiksdagsBeslutet som innefattar Grundlagsförändringarne.

Godkändes.

Upplästes StatsUtskottets den 15 Julii afgifne Utlåtande i anledning af Ståndets återremiss af dess Betänkande angående Lofås Silfver-verk.

Bifölls.

Vidare upplästes LagUtskottets, uti Protocolls-Utdrag den 6 Julii, afgifne Utlåtande i anledning af de anmärkningar Ståndet gjort vid dess Betänkande att någon del af Boets tillgång i Sterbhus måtte användas till uppfostrings-hjelp för minder-åriga barn, äfvensom angående försäljning och in-teckning af omyndiges fasta gods; och lät Ståndet vid detsamma bero.

Ståndets Cantzlie-Utskotts hemställan uti Memorial af den 14 Julii, som samma dag lades på

bordet, om uppskof till nästa Riksdag med det af Kongl. Maj:t i Nåder infordrade Utlåtande i frågan om Städernes Klassification, blef nu, då Memorialet å nyo föredrogs, af Ståndet bifallen, i följd hvaraf underdånig skrifvelse härom till Kongl. Maj:t skulle uppsättas.

Upplästes och lades på bordet följande Berekanden:

Från *Stats- och Banco-Utskotten* af den 15 Julii:

angående Götha Kanal-arbetets fortgång och ytterligare befrämjande,

från *StatsUtskottet* af den 15 Julii:

1:o i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående understöd för Hjelmare Slussverk,

2:o i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om utbetalning af de efter Högstsalig Hennes Maj:t EnkeDrottningen, f. d. Kongl. Familjen i arf tillfallne Summor,

3:o om medels anslående för Svenska Theatern;

från *BancoUtskottet* af den 13 Julii:

1:o i anledning af väckt fråga huruvida ett för Götha Canal - Verks fortgång oundgängligt biträde kunde från Banken meddelas,

2:o i den återremitterade frågan angående
Malinö DiscontVerks utlåning i 3 Procents Rever-
ser på 3 månaders förfallotid;

från *BevillningsUtskottet*

af den 16 Julii ytterligare om Allmänna Bevill-
ningen med Bilagor;

från *Lag Utskottet*

af den 13 Juli ytterligare, om förändring i Dom-
stolarnes antal och organisation;

från *Allmänna Besvdrs- och Ekonomi-Utskot-
tet* af den 18 Julii:

1:o i anledning af väckte frågor, rörande än-
dring i hvad författningarne om Håll- och Gäst-
gifveri-Skjutsen stadga, samt angående förhöjning, i
skjutslegan,

2:o i anledning af gjorde anmärkningar vid
Utskottets förut afgifne Betänkande om Gårdfari-
handeln,

3:o af den 15 Julii, om ändring i allmänna
Enskiftes-Stadgan i afseende på delning af Skogs-
mark;

från *Expeditions Utskottet*

af den 15 Julii, angående bestämmande af dag till
nästa Riksdag;

från *Sdrskilda Utskottet* af den 15 Julii

1:o i anledning af erhållen återremiss af dess under den 17 Junii aflätne Betänkande angående de Ekonomiska ärenden, hvilka, i händelse af Rikens Ständers bifall, böra till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning i underdånighet öfverlemnas,

2:o i anledning af erhållen återremiss på Betänkandet rörande den öfverklagade förlägenheten i allmänna rörelsen och om medel till dess afhjelpande.

Herr Talmannen och Ståndet åtskiljdes kl.
 $\frac{x}{2}$ 10 e. m.

In fidem Protocolli

Carl Magn. Robsahm.

Rättelser.

Sid. 1389 rad. sista står; monheten — läs: monheten
— 1390 — 5 — till eget — läs: egen.

Den 20 Julii.

Plenum klockan 8 f. m.

Upplästes ankomna ProtocollsUtdrag:

— från Höglofl. Ridd. och Adeln af den 17 Julii, innehållande: bifall till ConstitutionsUtskottets Memorial, rörande anmodan till LagCommittéen om uppmärksamhets fästande på bestraffnings-sättet af brott emot TryckfrihetsLagen; — antagande att hvila till nästa Riksdag af ConstitutionsUtskottets förslag om tillägg uti 46 och 56 §§. RiksdagsOrdningen, en ny §:s införande emellan 37 och 38 §. Regeringsformen, förändringar af Rättegångs-sättet uti Tryckfrihets-mål, i fall den antagne Jury icke skulle befinnas lämplig, tillägg vid slutet af 60 §. Regeringsformen, och förändringar i TryckfrihetsLagen, — öfverlemnande till nämnde Utskott af Kongl. Maj:ts Nådiga Tal på RiksSalen den 14 i denna månad, samt frågan om af Hans Excellence Herr Grefven och LandtMarskalken förnekad Proposition till remiss af det innom Höglofl. Ridd. och Adeln framstälde yrkande, om åläggande för ConstitutionsUtskottet att upplysa hvarföre samma Utskott vägrat en af dess Ledamöter att bifoga särskildt yttrande i frågan om decharge för StatsRådet; — remiss till StatsUtskottet om vedergällning för StatsCommisarien *Widegren*; — bifall till StatsUtskottets

Beräkanden om Stats-regleringen i allmänhet och project till RiksStat intill nästa Riksdag, Mantals-skrifvare-provision för 1812 i Norrbottens Län, Lön-tillökning för penninge-löntagande Civila Embets- och Tjenstmän; — bifall till Lag- samt Allmänna Besvärs- och EconomieUtskottets Memorial, om en allmän Handelsfrihet m. m.; — antagande af sistnämnde Utskotts Memorial om medel till Svenska KlådesFabrikernes upphjelpande, ersättning åt rotarne för Soldaterna, som vid Götha Canal blifva till Krigstjenst oduglige, förändrade bestäm- melser i afseende på Hå och Halm, jemnkning i förvandlingen af årliga, och Kungshästarne i sjette Fögderiet af Upsala Län, inrättandet af arbets- och uppfostrings-hus för Dahl-Allmogen, Folk- och arbets-skolors inrättande i sammanhang med Fattigvården; — afslag å Lag- samt Allmän- na Besvärs- och EconomieUtskottets Memorial och ProtocollsUtdrag om Luderplatser och Allmänna skallgångar; — läggande till Handlingarne af All- männa Besvärs- och EconomieUtskottets Betänkan- de, om förändring af sätter att värdera Jord och Fastigheter å Landet efter Banco-metoden; — ä- rerremiss af sistnämnde Utskotts Betänkande om Håll- och Gästgifveri-skjutsen; — samt anmodan till StatsUtskottet, att på RiksStaten anslå nya lö- ner för 2:ne Ledamöter i Götha HofRätt; — från Högvördiga PrästeStåndet af den 14, 16, 17 och 20 Julii, innefattande: underrättelse att Constitu- tionsUtskottets förslag till ändringar och rättelser i Regeringsformens 4, 28, 37, 38 och 56 §§. samt RiksdagsOrdningens 14, 29 och 38 § §., en ny §:s införande emellan 37 och 38 § §. Regeringsformen, tillägg vid slutet af 60 § Rege-

ringsformen, tillägg uti RiksdagsOrdningens 46 och 56 § §. samt att vid nästa Riksdag afskaffa Jury, blifvit antagne att hvila på Bordet till nästa Riksdag; — bifall till ConstitutionsUtskottets Memorial, i afseende på förslaget om en förbättrad Representation samt om anmodan till LagCommitteén att fästa uppmärksamhet på bestraffning af brott emot Tryckfriheten; — remiss till sistnämnde Utskott af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition och Skrifvelse, i anledning af Norriges Rikes Stor-Things svar på den föreslagne RiksActen; — öfverlemnande till ConstitutionsUtskottet att bereda likstämmighet emellan 94 §. Regeringsformen, och det beslutna tillägget uti Regeringsformens 42 §.; — återremiss af samma Utskotts Memorial angående tillstyrkte förändringar i Tryckfrihets-Lagen samt förrättad granskning af StatsRåders Protocoll sedan sista Riksdag; — bifall till StatsUtskottets Betänkanden om f. d. Kongl. Famillens arf efter Högstsalig Hennes Maj:t EnkeDrottningen, understöd för Hjelmare Slussverk, Löfås Sillver verk, Sockholms Stads KronoUppbörds-verks ordinarie aflönings uppförande på Kronans Stat, afskrifning i RiksStaten för 5,283 R:dr 3 sk. 5 r:st., som blifvit använde till aflöning åt Sockholms Stads Mantals- och UppbördsCommissarier, ersättning för 1812 års Mantalsskrifnings-provision i Norrbottens Län, RiksStatens 3:dje Hufvudtitel, samt StatsRegleringen och project till RiksStat inrill nästa Riksdag, med förbehåll af öppen talan i mål, som med sistnämnde ämne åga gemenskap, — remiss till StatsUtskottet, af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om de efter Högstsalig Hennes Maj:t EnkeDrottningen uppkommande skulder, —

återremiss till samma Utskott i frågan om medels anslående till Svenska Theatern, — godkännande af BevillningsUtskottets Memorial, i anledning af Friherre *A. Cederströms* Bevillningsproject; — bifall till LagUtskottets Betänkanden, om tillägg vid 9 Cap. 6 §. HandelsBalken, forum i mål som röra väglagning och Kronoskjuts samt ändring i Concours författningarne; — antagande af förra alternativer i Betänkandet om skärpning i straffet för åverkan; — återremiss till samma Utskott af Betänkandet om ansvar för åverkan å Träd-planteringar; — bifall till sistnämnde samt Allmänna Besvärs- och EconomieUtskottens Utlåtanden, om rättelse och tillägg i Kongl. Förordningen om stängsel skyldigheten, samt om enskiften; — godkännande af Allmänna Besvärs- och EconomieUtskottets Betänkande rörande en fri Tackjerns-handel, befrielse för Skeppare och förbönder, att uttaga förpassning å inhemska från Uppstäder till Stapelstäder försända varor, Skånska Allmogens leverering af den Stockholms Barnhus tillhöriga tionde Spannemål, och allmänna upphandlingar för Kronans räkning; — återremiss till sistnämnde Utskott af dess Betänkande om Båtsmans-fördubblingens återställande; — bifall till samma Utskotts samt Särskilda Utskottets gemensamma Betänkanden, om inskränkning i Halländska och Bohuslänska Allmogens Seglations-frihet, samt medel och utvägar till Hamp-planterings befämjande; — underrättelse att Högvärddiga Ståndet icke ansett sig kunna lemna bifall till Lag- samt Allmänna Besvärs- och EconomieUtskottens Betänkande angående en allmän Handelsfrihet och product-placatets upphäfvande; — bifall till Allmänna Besvärs-

och EconomicUtskottets Betänkande om Husbehofs brännvins-bränningen, med undantag af 5:te punkten, angående Städernes brännvins-bränningsrättighet, hvarvid borde följas samma proportion som efter 1812 års förordning; — bifall till Särskildta Utskottets Memorial, om en fri Kolhandel, förbud emot bruk af öfverflödigt silfver, försäljning af confiscerade varor, samt utbetalande af Utskottets Cancellies och Vaktbetjenings-aflöning; — återremiss till samma Utskott af Betänkandet om förlågenheten i allmänna rörelsen; — instämmande uti Höglofl. Ridd. och Adels beslut att anmoda BevillningsUtskottet inkomma med förslag till grunder vid förhöjande af Tull-afgifterne, till förekommande af utländska öfverflöds-varors införsel; — samt förklarande att PrästeStåndet, med frångående af sitt beslutna tillägg, i afseende på anslagen för de Kongl. och Fursteliga Hofven, förblef vid sitt bifall till StatsUtskottets derom afgifne Betänkande; — från Hedervärda BondeStåndet af den 17 Julii innehållande samma beslut, som Höglofl. Ridd. och Adeln, i afseende på de föreslagne ändringar och tillägg i Grundlagarne; — öfverlemnande till ConstitutionsUtskottet af Kongl. Maj:ts Nådiga Tal på Riksalen den 14 Julii; — bifall till StatsUtskottets Betänkanden, om StatsRegleringen, ersättning för 1812 års Mantalsskrifnings-provision i Norrbottens Län, 3:dje Hufvud-titeln i RiksStaten, anslag af medel för Läns Lazaretterne, Lag- samt Allmänna Besvärs- och EconomicUtskottens Utlåtanden om en allmän Närings-frihet och Product-placatets upphäfvande, Allmänna Besvärs- och EconomicUtskottets yttranden angående Folk- och Arbets-Skolors

inrättande, och medel till Svenska KlädesFabriker-
nes upphjelpande; — återremiss af sistnämnde Ur-
skotts Betänkande om Håll- och Gästgifveri skjut-
sen, m. m.; — tillkännagifvande om Ståndets be-
slut i frågorne om Gårdfari-handeln och Husbehofs
brånvins-bränningen; — underrättelse om instäm-
mande uti Höglof. Ridd. och Adeln samt Borga-
reStåndets tillägg uti underdåniga skrifvelsen angä-
ende Reglering af Statens Embeten och Tjenster,
samt uti remissen till StatsUtskottet, angående verk-
ställighet af beslutet om Arbets- och Corrections-
hus; — och förklarande att Ständer icke funnit
skäl frångå sitt om flyttnings-tiden ragne beslut.

Lades till Handlingarne.

Expeditions-Utskottet hade insändt förslag till
underdåniga skrifvelser, angående:

- 1:o ersättning för inqvartering,
- 2:o Fjerdingmäns aflöning och deras Bostäl-
lens indragning,
- 3:o Bevillningen för Dannemora Bergslag,
- 4:o organisation af en Comittrée till reglering
af Statens Embeten- och Tjenster,
- 5:o förordningen rörande enskiften,
- 6:o en PensionsCassas inrättning för CivilSta-
ren, och

7:o tiden och sättet för Markegångs-taxornas upprättande samt Riksens Ständers Justitiæ-Ombudsmans befattning med deras granskning, m. m.

Hvilka förslag godkändes.

Likaledes upplästes och godkändes ExpeditionensUtskottets insände förslag till Constitutorial för ExpeditionensSecreteraren m. m. Friherre *L. A. Mannerheim* att vara Riksens Ständers Justitiæ-Ombudsman, och CommerceRådet *O. Zenius*, att vara Justitiæ-Ombudsmannens Suppleant.

Justerades:

Utdrag af Protocollet hållit hos Vällofi.

BorgareStåndet vid Urtima Riksdagen i Stockholm den 17 Julii 1815.

S. D. BorgareStåndet har tagit i öfvervägande hvad de sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskotten anfört uti derasden 4:de i denna månad afgifna Betänkande uti frågan om den så kallade Näringsfriheten; och har BorgareStåndet anmärkt vid formen af detta Betänkande, att, sedan Högvärdige PrästeStåndet och BorgareStåndet funnit denna fråga, såsom rörande sistnämnde Stånds privilegier, icke kunna, emot Regeringsformens föreskrift, till behandling uppragas i det skick, densamma nu blifvit väckt och till Riksens Ständer inkommit, utan borde således förfalla, och

nyssnämnde 2:ne Stånds Ledamöter uti de sammansatta Utskotten i följd deraf förklarar, det de, emot deras Stånds sålunda vidtagna Beslut, ej ansett sig kunna uti någon öfverläggning i ämnet deltaga eller yttrande deruti meddela, hafva icke dessmindre Ledamöterne af 2:ne öfriga Stånden, nemligen Höglofl. Ridd. och Adeln samt Hedervärda BondeStåndet samma fråga till afgörande företagit; men som Grundlagens esprit bjuder, att Ledamöter af Utskott skola samfällt deltaga åtminstone i öfverläggningen om ärendernas beredning och utarbetning, och samma Grundlag icke medgifver rättighet för ett eller annat Stånds Ledamöter, att, i sig gifvande egenskap af Utskott, särskildt pröfva och till afgörande hos Rikens Ständer framställa ämnen, hvilka röra det 3:dje eller 4:de Ståndets enskilda Fri- och Rättigheter, hvilket förhållande likväl vid denna fråga inträffat; alltså, och då på sådan grund BorgareStåndet icke kunnat till hufvudsaklig pröfning upptaga det af Höglofl. Ridd. och Adeln samt Hedervärda BondeStåndets Ledamöter, utan medverkan af de 2:ne öfriga Stånden, afgifne Betänkande, har icke heller BorgareStåndet funnit skäl, att frångå dess i detta ämne den 28 Junii redan fattade beslut.

Då likväl frågan om oinskränkt Näringsfrihet ej allenast blifvit med värma omfattad och af de tvänne Respective RiksStånden, som deröfver sig yttrat, framställd med den utförlighet af theoretiska satser, hvilka någon gång kunna hänföra omdömet till motsägelse af erfarenhetens bevitnade sanningar, utan ock hos Allmänheten väckt

en, efter BorgareStåndets tanka, mindre förtjent uppmärksamhet i anseende till samma frågas förmenta inflytelse på Statens välfärd och medborgares rättigheter, anser BorgareStåndet, både af aktning för MedStänder och för egen tillfridsställelse, sig böra öppet förklara, att då Spannmålshandeln är, hvad den bör vara, fullkomligt fri, och victualie-handeln, äfven vid denna Riksdag af samtliga RiksStånden är förklarad lika oinskränkt: då Lander har rättighet att hålla behöfliga Socken-Bruks- och Säteri-handtverkare; då Landmannen äger ej allenast för eger behof fabricera allt hvad honom godt synes, utan ock till Städerna fritt införa och afytura sina producter: då Fabriker nu mera utan hinder kunna på Landet anläggas: då hvarje Svensk man äger rättighet, att reda i skepp, och Ridderskapet och Adeln särskildt, att exportera sina egna effecter, och dessutom hvarje Ridderman samt Statens Embetsman, försedd med Konungens Fullmagt, kan och bör till ContingentBorgare på Grosshandel antagas, enär han i laglig ordning derom sig anmäler: då ändtligen vid Landmanna-nåringarne i vårt land ännu icke finnes så stort öfverflöd af arbetare, att någon enda individu skall kunna nämnas, som blifvit näringslös, derföre, att han, såsom obehörig till inmängande i Borgerliga yrken, derifrån blifvit tillbakavist, utan den allmännaste klagan deremot föres öfver bristande händer vid Jordbruket; och då alla dessa förhållanden, styrkte af både erfarenhet och bestämda lagar, icke torde kunna bestridas; är det för BorgareStåndet ännu icke uppenbart, hvilka stora Riksgagneliga fördelar skulle tillskyndas de 2:ne respective MedStån-

den af den så ofta påyrkade oinskränkta Näringsfriheten, om dermed icke åsyftas en fullkomlig upplösning af BorgareStåndet såsom integrerande del af Rikets nuvarande och af våra Grundlagar fastställda Representation, samt undanrödjande af alla de reglementariska föreskrifter, hvilka till bibehållande af ordning i Ståderne, till att bestämma BorgareStåndets plats i Samhället, och den grund, hvarest Ståndet utgör sina betydliga Krono- och Stads-urskylder, blifvit af Sveriges framfarne Regenter, med de öfrige Ståndens då odelade bifall utfärdade, och hvilkas vishet i afseende på Statens construction lika litet torde böra ställas i fråga då de lämpas på Borgare, som på något annat Stånd.

För att blifva representerande Ledamot af Ridderskapet och Adeln fordras antingen Bórdens rätt, eller Konungens Nåd, att till Adelsman vardas upphöjd. — För att blifva representerande ibland PrästeStåndet, fordras, utom innehafvande Embete, många prof innan man dertill kan antagas, och hos BondeStänder fordras, utom ägande rätt endast till Krono-Skattejord, äfven den egenkapen, att aldrig hafva haft någon offentlig tjenst-befattning. — BorgareStåndet ensamt skulle, genom det föreslagna frihets-systemet, hädanefter blifva satt i nödvändighet, att, utan urskillning af mera eller mindre dugliga subjecter, ibland sig emottaga hvilken som helst sig dertill behagade anmäla, som alltså med detta Stånd genast skulle dela alla deras genom flit och mödor samlade och gjorda vackra inrättningar till understöd för sådane dess egne

egne medlemmar, som dertill äro lagligen berättigade, som skulle deltaga uti och snart ensamne styra Städernes economiska angelägenheter, välja och tillsätta deras Magistratspersoner och öfrige Tjenstemän, samt innan kort tid äfven blifva deras Riksdags - Representanter. — Och hvad är det som till förekommande af sådane oredor Borgare-Ståndet nu fordrar att bibehålla? — Endast det reglementariska, som föreskrifver sättet och lärotiden, för att blifva en närande medborgare, så att detta Samfund också hädanefter måtte komma att utgöras af, i sina yrken kunnige och i sin lefnad välfrägdade personer; och har det väl funnits eller finnes det ännu någon Svensk man, som är hindrad att härtill dana sig?

BorgareStåndets privilegier äro icke personliga. Detta Stånds Ledamöter förvärfva sin ej afvundsvärda rättighet med arbete och möda ifrån deras första ungdomstid, och när denna rättighet är vunnen måste dock dess innehafvares hela framtida utkomst vara grundad på en stadig omtanka och arbetsflit. För denna rättighet erlägga de både till Stat och Stad icke obetydliga utskylder, och tryggt i medvetandet af uppfyllda pligter, kan BorgareStåndet yttra, att det aldrig eftergivit något af sina respective Med-Stånd i nit och uppoffring, då i stunder af allmän våda Rikets behof påkallat redlige medborgares hjälp och understöd; hedrande skall ock för detta Stånd i alla tider blifva den mängd af kostbara inrättningar, utom deras egna samhällen, till allmän nytta,

Borg. St. Prot. N:o 187. 188. *Andra Del.*

hvilka genom deras faders sparsamma hushållning blifvit stiftade och grundlagde och ännu af Ståndets medlemmar oafbrutet stiftas.

Enär alltså ingenting finnes i BorgareStåndets privilegier och rättigheter, som skadar Samhällets trefnad och välstånd, och Ståndet dessutom vid nästförflutne Riksdag hos Kongl. Maj:t underdånigst anhållit, att hvad som genom tidernas förändrade skick kan finnas mindre nyttigt och lämpligt i det reglementariska för dess sammansättning skulle öfverses och förbättras; Ståndet äfven har sig bekant, att en Comité på Konungens Nådiga befallning dermed är sysselsatt; så förmodar Ståndet, att dess respective Med-Ständer ej skola anse för skrå-anda, hvad som har sin grund i billighet och de förhållanden, som Lagen emellan medborgare utstakat. — För sin del hvarken vill eller skall BorgareStåndet af sina Med-Stånd begära sådane eftergifter eller uppoffringar, som skulle förnärma deras lagliga rättigheter, öfvertygadt derom, att första vilkoret för sann frihet är lydnad för Lag, aktning för andras rätt och ordning i allt. Ut supra.”

Justerades

”Utdrag af Protocollet hållit hos Vällof.
BorgareStänder vid Urtima Riksdagen
uti Stockholm den 17 Julii 1815.

Jemte åberopande af hvad BorgareStåndet uti särskildt denna dag afgifvet Protocols-Utdrag anført, rörande det sällsamma behandlingssätt, hvaruppå

frågan om så kallad allmän Näringsfrihet blifvit uti det sammansatta Lag- samt Allmänna Besvär- och OeconomieUtskottet pröfvad och af tvenne Stånd afgjord, då PrästeStåndet ansett denna fråga vara af privilegii-natur och BorgareStåndet i densamma icke deltagit, finner BorgareStåndet sig desto mindre kunna godkänna det af Höglofl. Ridderskapets och Adels, samt Hedervärda Bondeståndets Ledamöter uti ofvanberörde Utskott afgifna Utlåtande af den 4 i denna månad, om det så kallade Product-Placatets upphäfvande, som de derom utkomne Författningar, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Försäkran den 23 Febr. 1789 utgöra en del af BorgareStåndets privilegier, hvilka utan samtliga Riks-Ståndens öfverenskommelse och Konungens bifall, hvarken kunna jemkas eller förändras.

Vid läsningen af meranämnde Betänkande har det icke undfallit Ståndets uppmärksamhet, huru ringa kännedom deruti röjes om rätta grunden till de Författningar, hvilkas tillvarelse och efterlefnad såsom Riksförderfliga, blifvit framställda. — Kongl. Förordningen den 10 November 1724, eller det egentliga så kallade Product-Placatet innehåller, att främmande ej måge, med egna eller andra utrikes befraktade Fartyg, vid confiscation af Skepp och Gods, hitföra andra, än deras egna Landsproducter; och Kongl. Förklaringen öfver samma Förordning den 28 Februarii 1726 innehåller, utom nyssnämde stadgande, förbud för främmande att emellan inrikes hamnar frakta Svenska producter, samt att Svensk man ej må med främmande fartyg hitföra andra producter, än sådana, som tillhöra det land, hvarifrån det fraktade Fartyget är hemma.

Då dessa stadgar tillkommit af det reciproqua förhållande, som emellan alla sjelfständiga Stater, hvilka drifva activ handel, alltid ågt rum, och hvartill England genom dess navigations-act långt förut gifvit anledning, lär det alldraminst af någon Svensk man böra missbilligas, att dess Regering igenom en sådan Författning velat bestämma Nationens värdighet äfven i commercielt afseende. Den redbara nytta, Riket medelst denna anstalt vunnit genom ökad tillgång på öfvade Sjömän för Flottornes behof, genom uppmuntrade inhemska Skeppsbyggerier, och genom en mera utsträckt och lönande frakt-handel, som på ett så betydligt sätt godtgjort de förluster, hvilka genom exporternas minskning dessa sednare åren uppkommit, erkännes dessutom af alla, som uti enskilda medborgares förkofran kunna inse samhällets styrka och försvar.

En af Regeringen vidtagen ytterligare och med Product-Placatet ingen gemenskap ägande åtgärd till Svenska Sjöfartens uppmuntran, är skillnaden emellan Tull-umgälder för fria, halffria och ofria Fartyg, hvilken skillnad, såsom äfven en motsvarande följd af andra Nationers dylika Författningar, icke eller torde för allid böra upphävas, så länge vårt Fädernesland på ett så ärofult sätt som för det närvarande, intager ett rum ibland Europas sjelfständiga Stater.

Slutligen har Borgare-Ståndet äfven skolat anmärka, det rättigheten att reda i Skepp icke är i Ståndet förbehållen, utan tillhör hvarje Svensk man,

Skepps-Clarerare och Handelsbetjenter endast derifrån undantagna.

Och beslöt BorgareStåndet, att dessa anmärkningar sina respectiva MedStånd vördsamt och vänligen meddela. Ut supra."

Föredrogs ånyo StatsUtskottets under den 15 Julii afgifne, samt sedan den 17 på bordet hvilande Utlåtande, i frågan om medels anslående för *Svenska Theatern*.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh* yttrade. Under öfverläggningarne inom StatsUtskottet, rörande detta ämne, har jag icke kunnat instämma med pluraliteten om det då fattade beslutet, att hänvisa Theaterns behof af understöd till något anslag af öfverskottet på de Bartelemejske medel, hvilket, utan all Ständernas åtgärd, Kongl. Maj:t ågt att i sådant ändamål disponera, om han i Nåder så för godt funnit. En sådan anvisning kan jag ej finna tillkomma Riksens Ständer sedan den ifrågavarande Fondens användande redan blifvit till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemnad.

Herr Lagmannen och vice Talmannen *Landberg* instämde häruti med tillägg, att alla Statens ultramarinske medel äro genom Riksens Ständers formeliga Beslut af år 1812 alldeles skilde från Svenska Stats-Verket.

Herr CommerceRådet *Santesson*. Jag har i Utskottet varit af samma tanka som Herr CommerceRådet *Nordlindh*, och inser nog samt de flere skäl som tala för sjelfva saken. — Men då 9:de HufvudTiteln är anslagen för landthushållningsmål samt anvisningen på de Bartelemeiske medlen olämplig, så ser jag ej, sedan StatsVerkets utgifter redan äro af StatsUtskottet reglerade, och ingen tillgång der öfrig, och hela öfriga tillgången blifvit öfverflyttad på 9:de HufvudTiteln för krigsmakten, att något kan vinnas genom återremiss, om ej, att StatsUtskottet, uti ett förnyadt Betänkande, kunde alldeles utesluta den nu gifne anvisningen samt helt och hållit öfverlemna målet till Kongl. Maj:t.

Häruti instämde Herr Borgmästaren *Kjellerander*.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*. Både det värde en National-Theater och des bibehållande ofelbart äger, äfvensom Theaterns förbindelser att liqvidera handverkare och de som derstädes äga att fordra, samt nödvändigheten att der till finna utvägar, anser jag föranleda målets återremitterande till StatsUtskottet.

Herr Borgmästaren *Norström*. Jag för min del, kan icke finna någon återremiss vara af nöden, utan tror att man vid StatsUtskottets Betänkande kan låta bero; jag kan icke eller neka min förundran öfver den benägenhet jag hos en och annan af Ståndets Ledamöter tror mig märka, till befrämjande både af återremiss och af sjelfva hufvudfrågans framgång, i en tid

då Stats-verket saknar utvägar till bestridande af de nödigaste utgifter. Många skola naturligtvis finnas som hafva ett directe interesse af Theaterns bibehållande, om också dess värde för sjelfva Nationen vore litet eller intet; — hvilken mängd af Embets- och Tjenstemän skola icke i afseende på densamma underhållas; men att för några få personer göra undantag från generelle principer finner jag alsingen anledning.

Herr Borgmästaren *Ullberg* yttrade:

”Offentliga nöjen äro uti en folkrik Stad, sådan som Stockholm, lika nödvändiga, som god tillförsel på födo-ämnen. — De förra äro mera uti Styrelsens hand, än enskilda lustbarheter, och kunna derföre mindre missbrukas; men det är icke blott af detta skäl, som jag önskar att Statens tillgångar medgåfvo ett rundeligt anslag till Theaterns understöd. Det är för den verkliga nytta en god Theater alltid medför åt språk, seder och den allmänna bildningen. Det var en tid och den är ännu icke mycket aflägsnad, då vi begynte att få en National - Theater, då Svenska Snillen och Svenska Konst-idkare njöto uppmuntringar ifrån Thronen och af ädle Medborgare, hvilkas plats i samhället gjorde deras bifall ärorikt att förvärfva. Vidskepelens och mörkrets period kom efter denna, men som dessa villor alltid bära fröet till deras egen förstöring, så försvunno snart dessa moln och morgonrodnaden till en gladare dag för både konst och vetenskap har redan framträdt. Sedan Konungen grundat Rikets heder och anseende genom lysande krigsbedrifter och de mest ärofulla

tractaters afslutande, lärer han äfven täckas sträcka sin hulda omvårdnad till Sveriges Sång-Gudinnor och deras Prästerskap, på det Svenska namnet må blifva lika aktadt och frejdadt genom Lärdomens yrken, som genom vapnens och diplomatiens bragder. — I sådant afseende vågar jag tro, att en verklig National-Theater är af största vigt, men dertill fordras både Svenska författare och Svenska skådespelare, och till dessas både tilldanande och uppmuntran fordras medel, emedan Vitterhetens tillstånd i vårt land ännu sällan tillåter dess idkare att vara desintresserade för hvad man kallar utkomst. — Jag begär derföre, att Höglofl. Stats-Utskottet måtte få sig uppdragit att nogare tillse, om icke möjligtvis någon tillgång af Statsmedlen kunde gifvas, att till detta efter min tanka, högst nyttiga ändamål anordnas. — I alla fall och om det blott skulle komma att bero af Kongl. Maj:ts Nådiga frikostighet af de under Hans enskilda disposition ställda medel, såsom de föreslagne Barthelemeiska, anser jag olämpligt att derpå gifva direct inbifning, då en ändring uti det, om desse medel, vid 1812 års Riksdag, fattade beslut, skulle derigenom kunna synas vara åsyftad. Men om några medel på Stat till förenämnde ändamål nu kunna anslås, finner jag likaledes nödigt att erinra, det redogörelse derföre, lika som för andra Statsmedels användande, borde Riksens Ständers Revisorer föreläggas, på det man hädanefter måtte slippa det obehagliga spectaclet af långvariga och intrasslade rättegångar om Theater-Cassans förvaltning, fleråriga balancer, obetalda arvoden och mera dylikt, hvarmed den läsande allmänheten af tidens ströskrifter blifvit undfågnad.”

Herr CommerceRådet *Egge*: En någorlunda kännedom af vår egen historia, våra vetenskapers och vår litteraturs tillväxt, återkallar minnet af den store Konung, som upphöjde Fäderneslandet till det värde, hvilket endast genom förståndets och smakens odling kan vinnas. Nyttige hafva de undervisningar varit han oss lämnat, och National-Theatern har stadgat en smak och gifvit vitterheten en riktning som redan länge förmått att motstå de mest barbaresque anfall. — National-lynnnet har värdigt blifvit uppmanadt att bibehålla förfädrens ära och dygd, och vi hafva ej stått tillbaka vid jemnförelsen med andre Europas hyfsade Folkslag. Skall man då nu upphöra att inse nyttan af detta stora verks fortsättning, och äger då icke mer vår upplysning ett värde vida utöfver beräknandet af de utgifter som här äro i fråga. Skola vi sakna utvägar att vårda och underhålla, hvad våra Förfäder haft utvägar att uppbygga och fullborda, och hafva vi ej gjort mången uppoffring som efterverlden skall ställa i jemnförelse med den hvilken man här tilläfventyrs skulle vilja vägra; — och huru skall man då bedömma en Nation, som på smakens och odlingens fält frivilligt går tillbaka, liksom utan värn för den sköfving en härjande, förskämd och urartad vitterhet kanske står färdig att utbreda. Hvarje litteraturens vän, hvarje vän af vår National-ära skall finna viktigt, att man fortfar uppmana och uppmuntra de Författare och Snillen som än finnas bland oss. I anledning af allt detta förenar jag mig med Herr Borgmästaren *Ullberg*.

Uppå Herr Talmannens härefter gjorde Pro-

position blef StatsUtskottets nu uppläste Betänkande återremitteradt.

Föredrogs ånyo StatsUtskottets Betänkande af den 15 Julii, som sedan den 17 hvilat på Bordet, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition angående understöd för *Hjelmare Slussverk*.

Herr Rådmanen *Hamnström* yttrade: "Med fullkomlig tillfredsställelse bifaller jag Höglofl. Utskottets Betänkande, förvissad att Kgl. Maj:t i sin vishet rätt bedömmar, så väl förra Bolagets förbindelser, som dess redan i underdånighet aflemnade oegennyttiga förvaltning, den jag önskade för nästblifvande Riksens Ständer må till sitt närmare förhållande göras känd. Med tillförsigt inser jag, att Kongl. Maj:t derefter genom de anslagna medlen gör på detta Slussverks bibehållande det afseende, detsamma förtjenar."

Herr CommerceRådet *Santesson* anförde: "Jag har alltid nitälskat, för nya Canalers och Communicationers öppnande inom vårt fädernesland, såsom i min öfvertygelse det mest verksamma medel, att lifva rörelsen i landet, att befordra Åkerbuket och alla Nåringars fortkomst och förkofran. Så mycket mera måste jag göra det för bibehållandet af de redan existerande gamla Canaler och Communicationer, hvaraf *Hjelmare Slussverk* är det äldsta i landet, — dit rörelsen sålunda från längre tider dragit sig, och i synnerhet de senare åren bevisat sig hafva alldeles outhärligt be-

hof af denna Canal. StatsUtskottets förmenande, ägande hinder för tillstyrkande af anslag innan skedd undersökning, kunde väl till en del häfvits af den redan hållna undersökning hvarom Kongl. Maj:ts Proposition förmåler. Men jag tror dock, att den af Kongl. Maj:t anbefallde nya grundliga, skall bättre och säkrare leda till målet, som ej bör blifva blott uppehållande för en kort tid, utan försäkrande om möjligheten för längsta framtid, af Verkets bestånd, så mycket mera nödvändigt, som torde hända, fel vid anläggningens början är det hufvudsakligast vållande till dess nuvarande förlågenhet, hvarefter kommande Riksens Ständer visst ej lära underlåta göra allt möjligt afseende på för landet så vigtig sak, och emedlertid lärer Kongl. Maj:t äfven med anledning af det beslut Riksens Ständer med bifall till StatsUtskottets Betänkande nu gifva, visst icke underlåta att lemna Verket allt nödigt biträde."

Herr Borgmästaren *Norström*: Jag yrkar ingen återremiss af detta ärende till Utskottet, öfvertygad att Kongl. Maj:t med landsfaderlig ynnest och bevågenhet omfattar detsamma, men jag gör blott den anmärkning, huru besynnerligt det förefaller mig, att för en Canal som redan gagnat, än gagnar och alltid skall gagna en af våra största Bergslags-orter äfvensom hela landet kring Hjelmaren, StatsVerket inga directa anslag kunnat göra, då för andra Canaler, hvilkas verkställighet och värde bero af idel förhoppningar, man finner utvägar till Millioner.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*:

Den alfvarsamma Konnng Carl IX, samlade till sina öfriga Storverk, såsom Gôrheborgs anläggande m. m., åfven den odödliga förtjensten att hafva grundat Hjelmare Slussverk. Dess fullbordande har varit en ära för hans minne, och det skulle nu vara vänåra för oss, att lämna denna nyttiga anstalt till det förfall, hvarmed den i brist af understöd hotas. Ändamålet synes likväl kunna vinnas, på sätt, StatsUtskottet föreslagit, och jag tillstyrker derföre att dess Betänkande härom måtte bifallas.

Åtskillige Ledamöter yrkade Proposition till bifall af Betänkandet, och densamma, af Herr Talmannen framsteld, blef af Ståndet med *Ja* besvarad.

Föredrogs ånyo Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottets sedan den 14 Julii på bordet hvilande Utlåtande, i anledning af väckt fråga om medel till Svenska KlädesFabrikernas upphjelpande.

Herr Assessoren *Arosenius* yttrade: Höglof. Utskottets nu uppläste Betänkande ådagalågger nästan en fullkomlig obekantskap med det i-frågavarande ämnet, hvars utredande likväl vore af mycken vigt. All hemställan om förbud emot utländska klädens införande, synes öfverflödig då ett sådant förbud redan existerar, och dess upphäfvande ofelbart innefattar de Svenska KlädesFabrikernas totala undergång. Såsom Representant för den största Fabriks Stad i Riket, kan jag ej

underlåta att taga liflig del i en angelägenhet, hvilken på en gång rör allmänt och enskilt väl, och jag hoppas att Högtråde Ståndet inser nödvändigheten att afslå ett Betänkande, som leder från ändamålet af de inhemske Fabrikernas upphjelpande, hvilket så länge varit ett ämne för Rikens Ständers, äfvensom hvarje enskilt Patriots, uppmärksamhet och bemödande.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*: Om Krigshändelser någon gång gjort nödvändigt, att för en eller annan orsak emottaga partier af utländska kläden, är sådant en helt annan sak, men såsom Svensk Medborgare och NäringsIdkare, farsar jag om den dag kunde inträffa, då genom förbudets upphäfvande mot utländska kläden, det beskydd som våra inhemska Fabriker hittills genom detsamma åtnjutit, skulle upphöra. Se på Engelska Nationen, icke behöfver den frukta andras medräflan, men icke tillåter den hos sig några utländska klädens införande. Kanske har England millioner Får, men anser ändå angelägit att till Får-afvelns än vidare uppmuntran, med tull belasta den inkommande Spanska ulln. Någon egentlig jemnförelse mellan oss och England kan väl icke äga rum, men vår uppmärksamhet bör ägnas åt de efterdömmen derifrån lånas till nytta och förmon för eget Fädernesland.

Herr CommerceRådet *Santesson*: Till hvad de Ledamöter yttrat, som nyss talat, får jag lägga, att med fortfarande af ännu existerande förbud å införsel af klåde, hvaraf vi hittills kunnat tillverka blott en ringa del af behöfvet, och med

försvärande eller upphäfvande af likaledes än gällande tillåtelse, att införa ull, utom hvilken rudimateria någon ökning af Klädes-tillverkningen ej heller lärer blifva möjlig, skall, under förutsättning, att sådane förbud och författningar ock verkeligen kunna samt skola handhafvas, ganska visst Svenska Nationen snart försättas i lika oklädt tillstånd, som våra första föräldrar, hvilket likväl i vårt klimat torde vara nog betänkligt.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh*: Ehuru jag nu mera icke representerar för någon Stad, hvarest KlädesFabriker drifvas, sedan i Malmö den ena blifvit förstörd af våld, och den andra genom conjuncturens verkningar blifvit nedlagd, så kan jag dock icke tillstyrka något som skulle leda till de öfriges förfall. Jag anser, att ärendet derföre nu borde till Kongl. Maj:t i underdånighet helt och hållet öfverlemnas, på sätt, redan vid 1812 års Riksdag blifvit beslutadt.

Herr Äldermannen *Gerle* yrkade, att Betänkandet borde afslås, hvaruti Herr Rådmannen *Fredin* jemte åtskillige af Ståndets Ledamöter instämde, med begäran om Proposition, hvilken af Herr Talmannen sålunda framställdes:

Afslår BorgareStåndet det nu uppläste Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottets Betänkande, med afseende på de derutinnan förekommande missledande grunder, och då ärendet redan

vid 1812 års Riksdag, blifvit till Kongl. Maj:ts i underdånighet öfverlämnadt.

Denna Proposition blef med *Ja* besvarad.

Efter skedd anmälan förekom HofCanzleren, Riddaren och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Orden, m. m. Friherre *G. af Wetterstedt*, och öfverlemnade:

1:o Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse af den 19 Julii, angående Norriges StorTings gifne ensträmmiga bifall åt förslaget om Konungens Myndighets-ålder m. m.

2:o Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer i anledning af Norriges StorTings svar på den föreslagne RiksAkten, till bestämmande af de, genom föreningen emellan Sverige och Norrige uppkomne Constitutionelle förhållanden.

Afträdde och utbeledsagades.

Förstbemälte Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse lades till RiksdagsHandlingarne, och ofvannående Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition remitterades till ConstitutionsUtskottet.

Föredrogs ånyo Särkiltra Utskottets under den 15 Julii meddelte samt sedan den 17 på bordet hvilande ytterligare Utlåtanden, innefattande:

1:o den del af Särskildta Utskottets under den 17 Junii afgifne Beräkande som angår de Ekonomiska årender, hvilka, i händelse de af Riksens Ständer gillas, böra till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning i underdånighet öfverlämnas, och

2:o en kortt öfversigt af de anmärkningar som blifvit gjorde vid Utskottets förbemälte Beräkande af den 17 Junii, angående den öfverklagade förlågenheten i allmänna rörelsen, och om medlen till dess afhjelpande; äfvensom i sammanhang härmed ånyo upplästes, BankoUtskottets den 4 Julii meddelte Utlärande, i anledning af Särskildta Utskottets nyssbemälte Beräkande, af den 17 Junii, rörande de delar deraf som angå Lånebidrag från Riksens Ständers Bank.

Med antagande af hvad Särskildta Utskottet uti de ifrågavarande ämnen i öfrigt tillstyrkt, förenade sig härefter Ständer angående följande omständigheter, äfvensom att vid de till Kongl. Maj:tt, i anledning deraf, afgifvande underdåniga hemställanden, följande borde iakttagas, neml.:

1:o att till dess Nådiga godfinnande helt och hållit öfverlämnas, huruledes med rättigheten till införsel af *utländsk Spanmål* samt tull-afgifterne på densamma, hädanefter kommer att förhållas, till vinnande af sådane föreskrifter, hvilka leda till ändamålet och bidra till den inhemska Spannmåls-productionens förökande, samt beståndet af Rikets öfrige Näringar.

2:o att i anseende till *Brännvins-tillverkningen*,
hvarom

hvarom Ståndet redan fattat och särskilt meddelat sitt beslut, der stadgande må äga rum, att utförsel af Bränvin hädanefter, äfvensom af såd, må vara tillåten i de fall som Utskottets Betänkande upptager, samt att all införsel af utländskt Bränvin alldeles förbjudes, äfvensom införsel af utländska ölsorter.

3:o Att angående *Victualie-handeln*, då den redan genom Riksens Ständers beslut blifvit fri, någon vidare åtgärd nu icke äger rum, än till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlämna, att i anseende till Tull-regleringen på inkommande Victualier sådane föreskrifter kunde vidtagas, att den inhemska Ladugårds-skötseln och productionen deraf befordras.

4:o Att Utskottet på ett berömvärdt sätt, ådagalagt nödvändigheten af activ handel samt ett verksamt handhafvande utaf nu gällande förbud, emot införsel och förtullning af sådane *Manufactur* och *Slögde-varor*, som i Fäderneslandet kunna åstadkommas, äfvensom att anhållne och förbrutne dömda utländske Manufactur-varors försäljning till qvarblifvande i Riket, må upphöra.

5:o Att hvad Utskottet föreslagit i anseende till *Hampa*, *Lin* och *Ull* samt flere till beklådnad eller andra behof tjenlige Artiklar äfvensom angående insamling af horn, tagel, borst, hår och lumpor, gillas och antages.

6:o Att i anseende till de Svenska *Stenkohlens*
Borg. St. Prot. N:o 189. 190. *Andra Del.*

och den å desamma föreslagne Tull-förhöjning, Ståndet vill sitt yttrande meddela, i sammanhang med granskningen af StatsUtskottets Betänkande om exportations-premier och publikt Lån m. m., för Skånska Stenkohls-grufvan.

7:o Att genom lättade tull-afgifter importen af åtskillige rudimaterier, hörande till de inhemske Fabrikernes drift, befordras, och att deremot tull-afgifterna ökas på utländske dels beklådnads, dels för-tårings-artiklar.

8:o Att Ståndet med Utskottet instämmer angående nyttan af *Tull-specialernes* meddelande genom trycket i sammandrag vid hvarje månads slut, äfvensom att *Confiscations-mål*, hådanefter endast måge upptagas och afgöras vid de ordinarie Domstolarne.

9:o Att till Kongl. Maj:t öfverlemnas, i anseende till *TullStyrelsen* och *bevakningen* fatta de beslut, Kongl. Maj:t i Nåder anser lämplige för ändamålet samt till förekommande af tull-försnilling; men att Ståndet anser betänkligt i underdå-nighet tillstyrka, det TullJagterne bemannas med Kronans manskap och befäl, äfvensom Ständer ej inser nyttan af Utskottets förslag om Tull-berje-ningens försättande på, så kallad, Militärisk fot.

10:o Att Ståndet med Utskottet instämmer, angående nödvändigheten af ändringar och förbättringar, i de rörande *Vexel-handeln* utgifne författningar, grundade på senare tidens erfarenhet.

11:0 Att Ståndet förklarar sin önskan, det sådane författningar vidtagas mot *ypplighet och öfverflöd*, som på ett nog kraftigt och afgörande sätt kunna bidra till ett så stort ändamål, som det ifrågavarande, och hvilket med Rikets styrka eller vanmägt, har ett oskiljaktigt sammanhang, samt att till Kongl. Maj:t med anledning af Utskottets Betänkande, i underdånighet hemställas, det Han i Nåder täcktes i detta afseende stadga, hvad för Svenska Folkets behof, i afseende på klimatets beskaffenhet kan vara lämpligt.

Med Utskottet instämmer Ståndet i öfrigt till alla delar angående vigten och nyttan af en *StatsEkonomisk Journals* utgifvande, samt att högre och lägre Embetsverk erhålla Kongl. Maj:ts Nådiga befallning att meddela de handlingar, hvilka för redactionen erfordras, och anser Ståndet att den Person, hvilken utgifvandet af Journalen skall anföras, bör väljas af samma Nämnd som innan Riksdagens slut utväljer Ledamöterna i TryckfrihetsCommitén, men att i händelse denne Journals *Utgifvare* afgår innan nästa Riksdag, dess efterträdare då af TryckfrihetsCommitén nämnes.

Sluteligen och beträffande inrättandet af ett Riksens Ständers *LåneContor på Fastigheter* och om MagazinsDirectionens förseende med nödiga medel till upphandling af Spanmål, anser Ståndet i afseende på det Financielle i dessa omständigheter, sig nu endast böra åberopa dess under den 7 Julii meddelte yttrande, i anledning af BankoUtskottets förenämde Betänkande den 4:de i samma månad, och det då gjorde förbehåll, att sig vida-

re få urlåta, angående sättet och villkoren för sådane Låne-bitrådets meddelande, enär BankoUtskottet med yttrande om det Reglementariska för Disconterne inkommit; äfvensom hvad consumtions-afgifterna angår, Ståndet i sammanhang med BevillningsUtskottets förslag till allmän Bevillning sig deröfver yttrat.

Och skulle detta allt genom Utdrag af Protocollet de Resp. MedStånden vördsamt och vänligen meddelas.

Föredrogs ånyo BankoUtskottets den 17 Julii på bordet lagde Memorial, af den 13 i samma månad, i anledning af återremiss å Utskottets Betänkande om Malmö Discont-verks utlåning i 3 procents Reverser på 3 månaders förfallo-tid.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh* begårde ordet och uppläste följande yttrande: "I öfverensstämmelse med sanningen och det förhållande hvar sakkunnig och opartisk man inom Skåne skall vittsorda, har jag redan uppgifvit, att Malmö DiscontDirection, för att under en allmän penninge-förlågenhet rådda en mängd Medborgare från undergång, vidtagit, i saknad af andre tillgångar, utvägen med de så ofta och mycket omtalte Obligationer, stälde att betalas efter 3 månaders förlopp med 3 procent ränta; jag har förklarat att DiscontDirectionen ansett sig af Reglementer berättigad till denna åtgärd; jag har sagt och kan åberopa Stockholms Börs att derom vitt-

na, det desse sedlar aldrig der varit underkastade
agio, utan villigt kunnat växlas mot skillnaden
mellan 3 och 6 procent i räntan, och hvaraf följt,
att lån i sådane Obligationer varit graverade med
9 à 10 procents ränta, då efter, hvad allmänt är
bekant, 12 procent och deröfver för penninge-lån
bjudits; jag har ej förnekat att desse Obligationer,
särdeles innan utvägen att använda dem i
Stockholm blef känd, varit i orten underkastade
ett skamligt ocker, som ej stått i Directionens
magt, att förekomma; jag har också förklarat, att
de större lånen tillkommit antingen under den tid
då penninge tillgången genom insättningar var så
stor, att sådane biträden kunde beviljas utan för-
fång för Låntagare af mindre summor, eller ock
nu senare gifvits i Obligationer, egentligen till
personer som för lefverantser ågt Krono-fordrin-
gar. Att nu ytterligare uppehålla Högtråde Stån-
det med ett vidlyftigare ådagaläggande af desse
förhållanden vore utan ändamål, men i anledning af
Höglofl. BancoUtskottets yttrade förmodan, att om
DiscontVerket från början sjelf emottagit sine o-
förfallne sedlar som Capital-afbetalning å deruti ut-
gifne lån, så skulle de troligen kunnat medföra en
undsättning för orten, deras misscredit förekom-
mas och ockret förebyggas; må mig tillåtas den
reflection, att om Discontens Borgenärer, vid åter-
fordrandet af sine insatte Capitaler, velat i stället
för penningar, i betalning åtnöjas med nya Re-
verser för de förfallne, i detta icke tänkbara fall,
men uti inret annat, skulle en sådan operation va-
rit möjlig; ty att Disconten ej fått in annat mynt
än sine egne sedlar, och det samma dag de blif-
vit utgifne, om förfallne lån dermed kunnat be-

talas, är lätt att inse, och lika fattligt att utgifvandet deraf då varit högst öfverflödigt.

Svårt har jag att förklara mig BancoUtskottets mening med den till Rikets Höglofl. Ständer gjorde framställning af Malmö DiscontDirections Låne-operationer, i ändamål att sätta Riksens Ständer i tillfälle att kunna vidtaga de åtgärder som anses vara med lag förenliga; om, efter hvad jag kan förstå, den lag Riksens Ständer åga tillämpa är Regeringsformen, deraf 90 §. är så lydande: (§:n upplästes) så måste Riksens Ständers åtgärd i detta fall vara ingen, och den BancoUtskottet vidtagit ej med Grundlagen förenlig; häraf må likväl ingen draga den slutsats, som skulle jag yrka att de rättelser i Discont-styrelsen, hvilka kunna finnas nödige, eller det ansvar Directionen kan hafva sig ådragit, icke måtte stå att vinna. — BancoUtskottet har sig öppet ännu, lika som vid frågans början, att genom Herrar BancoFulmäktige hos Kgl. Maj:t i underdånighet söka och erbålla hvad i sådant afseende kan vara nödigt, och ehuru Utskottet medgifvit Obligationernes fortfarande till nästa års slut, skall jag ingalunda bestrida Utskottet hvad förklaring eller tillämpning det behagar göra, i anledning af den decharge som Utskottet omförmålt vara Directionen meddelt, jag vill endast begära, att i Original få förevisa detta så lydande document;

Undertecknade å Riksens Höglofl. Ständers Banco- och Private Actie-Ågares vågnar, förordnade Revisorer till öfverseende af Malmö Discont-verks förvaltning och räkenskaper för år 1814,

hafva härmedelst och i kraft af Bolagsstämmo-beslutet under denna dag, velat lemna DiscontDirectionen frisägelse för nu och tillkommande rider, för allt klander af hvad namn det vara må, i anseende till förenämnde af oss granskade och godkände förvaltning och räkenskaper. Malmö den 14 Junii 1815.

På Riksens Höglofl. Ständers Banks Vägnar.

G. Brakel.

På Private ActieÅgares Vägnar.

G. Gyllenkrok. L. J. Bager. J. B. Kock.

och härvid foga den anmärkning i förbigående, att frågan om Discont-förvaltningen var i BankoUtskottet väckt långt förrän Bankens Revisor affärdades, försedd med Utskottets sårskilda instruction; jag skall ock anhålla, att af den till BankoUtskottet ingifne Revisions-berättelsen, få uppläsa följande: (en del af denna berättelse upplästes), för att härmed visa att dechargen som efter Bolagets beslut är gifven, blifvit af Revisorerne, Bankens och ActieÅgarnes, gemensamt tillstyrkt; men att i Protocollet intaga det loford Directionen här fått, skulle för starkt contrastera med de BankoUtskottets Memorial åtföljande särskilte Utlåtanden, hvori Herr DomProsten Doctor *Wahlén* ställt i fråga DiscontDirectionens redlighet vid Reglementets efterlevande, fastän han mera misskundsam än Herr Prosten *Fróberg*, icke med honom fordrat lagligt ansvar, och undersökning för att finna i hvad mer eller mindre mon Directionen

kan hafva *deltagit* i de olycklige verkningarne af sitt vänskapsfulla biträde emot de penninge-nödstälde. Både mine Religions-begrepp och naturanlag göra mig oförmögen, att kunna sjelf se, ån mera att söka förmå andra att upptäcka bedrägeri, der de finna ett godt uppsåt såsom handlingens orsak, om ån verkningarne anses missräknade; minst skulle jag som Nationens ombud kunna af min tillfälliga magt, låta mig föras till sådan glömska af min pligt, att jag skulle bland allmänheten utkasta tvetydiga syftningar mot Medborgares heder och redlighet; allt sådant skulle jag icke kunna göra, äfven som jag ej kan såsom *DiscontDirecteur*, låta ågga mig till den dårskap, att sjelf yrka undersökning för att, som det såges, öfvertyga BankoUtskottet, hela världen och särdeles provinsen Skåne, att alla steg jag vidtagit i penninge-vägen varit *oskyldige*, laglige och bidragande att frälsa sitsnämnde landskap, eller med andre ord, att jag och de öfrige Directörerne icke deltagit i det ocker som 3 månads Obligationerne varit underkastade, hvilket ännu tydligare, efter grundtexten öfversatt, vore att visa det vi icke äro, hvad Svenska ordet skurkar rätteligen utmärker: — den oskyldige har efter min troslära och lag-princip i sitt goda samvere ett öfverlägset skydd mot individuella anfall af illvilja eller oförstånd, och påkallar ej lagens försvar förr, ån dess handlingars riktighet blifva, i den ordning lagen stadgar, i fråga satta; enär detta sker, och en sådan åtgärd har jag aldrig motsagt, skall *DiscontDirectionen*, utan anspråk på ofelbarhet, men med lugn känsla af de renaste afsigter, trotsande hvarje åklagare af dess redliga och oegennyttiga

handlingssätt, oförfäradt gå Lagens fordringar till mötes; emedlertid tror jag DiscontDirectionen berättigad påstå, det hvarken BankoUtskottet eller Provincen Skåne i fråga satt Directionens åra och redlighet, som alltså icke eller mot dem tarfvar något försvar, hvars ådagaläggande deremot inför hela världen, förutsätter sådane anspråk på ryktbarhet, som ej tillkomma DiscontDirectionen, hvars bemödanden aldrig haft denna höga riktning, äfvensom enskilte fördelar af conjuncturens begagnande ej ingått i dess beräkning.

Detta afsteg från egentliga ämnet hoppas jag tillgifves mig, då anledningarne ej äro sökte utan gifne. Vid saken för så vidt den, efter hvad jag förmodar, af Högtärade Ståndet till pröfning företages, må mig tillåtas ännu yttra, att då den framställning som blifvit gjord om Skånes behof, att i närvarande allmänna trångmål biträddas, beklageligen ej verkat till en vidsträcktare undsättning än en tillökt Assignerings-rätt af 100 tusen R:dr, som Höglöfl. BankoUtskottet tillstyrkt, är jag fullt försäkrad, att detta Högtärade Stånd med dess bifall hårtill, villigt ådagalägger sin önskan att åtminstone i någon mon vela komma nödstälde Medborgare till lårtnad i dess tryckande bekymmer."

Herr Borgmästaren *Norström*. Jag vill tro att den hjälpsamhet som onmtalas, har någon del uti Malmö Disconts långt utsträckt biträden, men jag kan ej inse, att den varit berömvärd, enär genom densamma nästan en hel landsort, åtminstone en myckenhet enskilta medborgare, kommit i lidande och förlägenhet. Jag tror ock, att

det i alla hänseenden blifver oriktigt utgifva löpande assignationer utan att för dem äga valuta, och att Reglementets föreskrift om utlåningar till 3 p:Ct aldrig bordt på sådant sätt förstås. Likväl har jag ej varit bland dem i BancoUtskottet som yrkat ansvar på Directionen, utan fast håldre bland dem, som med ogillande af hvad skedt är, funnit att det gjorde misstaget borde så vidt möjligt blifver genom den nya tillgången af 100,000 R:dr, rättas. Må dock sådant ingalunda leda derhän, att Directioner som emottaga förtroendet att förvalta allmänna och enskilda Fonder, taga sig anledning att lämna utan uppmärksamhet de föreskrifter och Reglementer hvilka till deras esterrättelse blifvit meddelte, under förhoppning att sådant af vederbörande ändå blifver öfversedt. Revisionen af Malmö Discont har egenteligen granskat ziffran, och det är ej troligt att med de anledningar som i afseende på förvaltningen nu lämnas, hädanefter något godkännande eller öfverseende gifves åt sådane brister hvilka nu äro i fråga. Verkan af de hittills skedde Revisioner borde ock rätteligen bedömmas endast i förhållande till den befattning de med ärendernas granskning ansett sig tillhöra, och således ej eller kunna lägga hinder i vägen för nu skæende anmärkningar. En ytterligare återremiss torde i anledning af det nu uppläste anförandet äfven kunna äga rum.

Herr Lagmannen *Noréus*. Efter afhörandet af BancoUtskottets utlåtanden uppkomma många anledningar att befara, det Malmö Discont-Direction öfverskridit Reglementerne i afseende på utgifvandet af ifrågavarande 3 p:Cts sedlar. Att Directio-

nen dertill kunnat föranledas af en svår penningeförlägenhet i Skåne, vill jag icke bestrida, äfvensom att denna nöd ännu svårare skulle låta känna sig, om Directionen skulle komma att sakna det biträde, hvarigenom den, med afseende på Låntagarnes belägenhet, blifver i tillstånd att småningom rätta sitt misstag. Jag anser således nödigt, att de projecterade 100,000 R:dr öfverlemnas till Discont-Directionens disposition, men jag fäster dervid det förbehåll, att desse medel egentligen användas, för att indraga denna ovanliga myntsort.

Herr CommerceRådet *Santesson*. "Jag har mig intet bekant, men tviflar, att Malmö Discont-Reglemente, mera än något för de andre Discont-terne, förbinder upptaga Lån mot lindrig Ränta på viss tid eller annat än till betalning vid anfordran, och då finner jag intet heller anledning benämna Directionens förfarande i denna del för lagbrott; ej heller finner jag utredt förhållandet med de omtalade större LåneSummor på enskilda händer, och å hvad slags pant de gifvits, för att kunna bedömma om dervid Reglementet öfverskridits eller intet. Hvad det förra beträffar, är mitt omdöme, att första utgifvandet af 3 p:Cts Reverser på längre tid, till ett betydligt belopp, och blott inlösbare på stället, var oförsigtigt, såsom lätt medförande agiotage; äfvensom jag ej kan dölja, det jag anser, att, så snart agiotage verkligen visade sig, Direction bordt söka indraga dylika sedlar, utan afseende på det behof Orten kunde hafva af Lån äfven med så känbare vilkor, som Lån uti dylika papper innefattade eller medförde. Men jag kan derjemte ej undgå finna, att Directionen, hvars

åtgärd också i desse delar förre åren blifvit lemnad utan anmärkning af så väl Bankens som Actie-ägares Revisorer, utan i stället njutit både decharge och beröm för dess hela förvaltning, derutaf saknat all anledning att vidtaga förändring härmed till minskning af så väl lämnande Lånbiträde till Orten, som af vinsten till både Banken och Actie-ägare; och enär dertill kommer, att vid nu hållen Revision, till hvilken jag känner att Banco-Utskottet behörigen instruerat Bankens Revisor att undersöka och åtala förhållandet i de ofverklagade hänseenden, denne funnit sig föranlåten gifva Directionen en så ampel decharge som den nu af Herr CommerceRådet *Nordlindh* meddelade, måste jag för min del anse, att han, som på stället både varit i tillfälle och skyldig taga närmaste kännedom om förhållandet, fått alldeles nöjaktig och tillfredsställande förklaring deröfver. Har BancoUtskottet anledning tro motsatsen, må det ankomma på detsamma sjelf, att deröfver fordra förklaring af dess Revisor. Till Högstärade Ståndet hemställer jag vådan af ett sådant prejudicat, som eljest skulle härmed gifvas deruti, att en ordentlig samt i laglig ordning erhållen decharge ej skulle anses giltig och fria för eftertal och ansvars påståenden, såsom här varit i fråga.

Om jag varit Ledamot af BancoUtskottet, hade jag, i stället för 100,000 R:dr ökad Creditiv, tillstyrkt 3 eller 400,000 R:dr, men ock deremot yrkat, att genast alla de ofverklagade 3 p:Ct Sedlarna å längre tid indragas, som utan ett så betydligt creditiv nu ej kan ske, men hvarvid Banken intet risquerar, och ett så stort belopp för en tid

utsläppte Sedlar skulle ej heller öka Sedelstocken, utan blott remplacera desse 3 p.Cts Reverserne, som böra ju förr desto häldre upphöra.”

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-
lin.* Ofta komma stora verkningar från små anledningar; och hvem skulle väl kunna beräkna följderna deraf, om Riksens Ständer tillåta sig fränkänna all kraft åt verkställigheten som följt af en vid föregående Riksdag gifven lag. Revisorerne, som granskat Malmö Discont-förvaltning, hafva med Riksens Ständers Rätt fullgjort detta sitt uppdrag, och deras decharge måste således inför Riksens Ständer göra Directionen tillfyllest.

Herr Borgmästaren *Kjellander.* Man har med skäl fäst sig dervid, att lån till större belopp ända till 80 å 90,000 R:dr blifvit af Directionen lemnade åt en person, emot hypotheque i fast egendom; men man måste erindra sig, att sådane lån för längre tid tillbaka beviljades, hvarå sedermera betydliga afbetalningar blifvit infordrade, att penningar då voro i mera öfverflöd, och lånsökandes antal vida mindre, så att Directionen häraf kunnat äga anledning till dylika försträckningar. I alla fall, om ån Directionens åtgärd varit klandervärd, visar sig nu det förhållande: att Directionens förvaltning och räkenskaper, enligt Reglementet, af Revisorer årligen skola granskas; att revisionen i år likasom de föregående åren blifvit för rättad af deputerade så väl för Banken som de private Actie-ägare, och att desse Revisorer, med det största vitsord om nit och ordning vid förvaltningen och räkenskaperne, lämnat Directionen

decharge till och med för nästledit år 1814. Vid ett sådant förhållande, finnes intet lagligt skäl, att tillstyrka något åtal emot Directionen för dess åtgärder, och får jag således för min del hemställa, att BancoUtskottets Utlåtande, endast i hvad som rör den ytterligare Discont-rätten på 100,000 R:dr, af Högtråde Sråndet gillas och antages.

Herr AdvocatFiscalen *Cramér*: Jag instämmer äfven i samma tanka, och anser vådligt för Riksens Ständer, att rygga en decharge som i laga ordning blifvit å deras vägnar, Malmö Discont-Direction gifven, men är densamma utan skälig anledning utgifven, då borde Revisorerne derföre ansvara.

Herr Lagmannen *Noréus*. Uti Herr CommerceRådet *Santessons* yttrande, att hvad som icke i ett Discont-Reglemente blifvit förbjudit för Directionen bör anses tillåtit, kan jag icke instämma, och jag anser mig icke behöfva anvisa till några exempel, för att bevisa vådan deraf. Prófningsen deraf måste dock tillhöra den tillförordnade Revision, och jag finner mig således böra tillägga full kraft åt den derefter meddelte decharge, ehuru ett misstag ofelbart blifvit begångit emot Reglementets både innehåll och mening.

Herr Assessoren *Arosenius*. Angående Malmö Discounts 3 p:Cts Sedlar, har man under Riksdagens lopp, tämligen allmänt hört både raisonneras och déraisonneras. Af den som tror sig finna misstag hos Directionen, ville jag väl uppläsa hvad skilnad det rätteligen kan anses vara

emellan corporationers och enskilda personers rättighet att utgifva dylikasedlar. Denne sistnämde lär ej kunna sättas ifråga, så länge någon vill taga emot dem; och så länge icke något Reglemente specielt förbjuder de förre att göra dylika operationer, ser jag ej hvilken annan tillvitelse kan göras Directionen för det den begagnat denna utväg, än på sin höjd att den varit oförsigtig.

Herr Borgmästaren *Holm*: Denna interlouchion, föranleder mig till den reflexion, att det skulle vara olyckligt om Riksens Ständers Bank började företaga sig utgifvande af ett Sedelmynt, hvarför den saknade Valuta, ehuru den, efter det nyss uppställde argumentet dertill skulle vara berättigad. Disconten kan ej högre anses, än som en utgrening af en sådan anstalt, och bör då på enahanda sätt betraktas. Hvad Malmö Discont angår, så upphör, efter Revisorernes godkännande af förvaltningen, all vidare fråga derom; men hela detta ämne torde böra hvila intill dess Banco-Utskortet utlåtit sig om allt det reglementariska som vid all Discont-rörelse hädanefter bör iakttagas, på det man ej, genom någon slags åtgärd i desse ämnen, må binda sig i afseende på den derom blifvande reglering.

Herr Borgmästaren *Norström*: Den tid, Revisionen i Malmö verkställdes, var det väl icke möjligt, att förutse eller känna alla de olyckliga eller obehagliga följder som för landet, genom 3 pr:Ct. sedlar skulle inträffa, således kan jag icke eller finna, att något bedömande i detta fall tillhört Revisorerne, eller att ansvaret i alla fall

kan drabba dem eller sträckas utöfver räkenskaperne. Ingalunda kan ett Bolags utgifne sedlar, uti den nu förevarande frågan, betraktas lika med enskiltas rättigheter och skyldigheter. Som privat man beror jag af mig sjelf, men då Kronan anförtrot mig en förvaltning, är min ovillkorliga skyldighet att observera och efterlefva Reglementernas innehåll.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*: Jemförelsen emellan enskiltas och Corporationers rättigheter till sådane Reversers utgifvande, som nu för Malmö Discont äro i fråga, kan jag för min del icke godkänna, — jag fäster mig ock för närvarande hälst vid utfinnandet af medel till den uppkomne förlägenhetens afhjelpande och att kunna skilja landet från de fatala 3 p:Ct. sedlarne. Intet kan man säga, att de varit utan all kritik, men den har varit lika löslig som den, hvilken äfven angått en annan berömd Discont inom Riket. Hvad BancoUtskottet nu föreslagit lär ej kunna extenderas, men jag föreslår åtminstone att dess Betänkande måtte gillas, äfvensom att den till Directionen af fullmyndiga Revisorer utfärdade Decharge, måtte anses gällande. Man kan så mycket mindre anklaga så beskaffade Revisorer, som Riksens Ständer, hvilka sjelfva under Riksdagarne äro Revisorer antingen i massa, eller genom Deputerade, då skulle inför en kommande Riksdag kunna ställas till rätta för nu verkställd allmänna ärenders granskning och sine nu fattade beslut.

Herr

Herr Assessoren *Arosenius*: Då en värd Ledamot nyligen upplyst, att Disconter böra anses som utgreningar af Riksens Stränders Bank, och efter enahanda principer förvaltas, så finner jag mig afväpnad att vidare argumentera i detta ämne; jag erkänner mina ringa kunskaper som ej tillåta mig inse hvarken värdet eller rättheten af desse principer, och tror det vara bäst, att hvad som nu talat blifvit, må förvaras till kommande tidens bedömande. Männe ej Disconternas Directioner äfven kunde befatta sig med utgifvandet af småsedlar, då deras styrelseform m. m. kan rättas efter Banko-grunder, och männe ej desse sedlars formulair skulle kunna vara lämpligt eller dertill föranleda.

Herr Lagmannen och Vice Talmannen *Landberg* uppläste i anledning af Herr CommerceRådet *Nordlindhs* anförande, Regeringsformens 72 §. med förklarande, att ehuru Herr Lagmannen högeligen ogillade Malmö Discont-Directions åfvan anmärkte förfarande, ansåg han likväl helgden af en mellankommen decharge hindra all vidare åtgärd i afseende på Directionens lagliga tilltalande.

Herr CommerceRådet *Egge* anförde: Jag kan för min del icke tillbakahålla det förklarande att jag anser Malmö Discont-Direction hafva öfverträdt det densamma föreskrifna Reglemente, både i anseende till vidsträckta, längre tid stående, Utlåningar till enskildta personer och i synnerhet det af Banco-Utskottet åtalade utgifvandet af

Borg. St. Prot. N:o 191. 192. *Andra Del.*

3 p: Ct. sedlar såsom Lån, i stället för Contanter af Assignationer på Banquen; Af hvilken anledning jag i öfverensstämmelse med Höglofl. Utskottet finner, att detta ärende bör hos K. Maj:t genom Banko-Fullmäktige i underd. anmälas till framdeles rättelse och förekommande af den oreda och skada, allmänheten genom ett sådant förfarande kan tillskyndas, och det afseende K. Maj:t själf derå kan räckas fästa.

Hvad det ökade biträdet till Disconten angår, förenar jag mig med pluralitetens beslut.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh*: Som DiscontDirecteur förklarar jag att jag ingalunda önskar Högtråde Ståndets afseende på den erhållne Dechargen, och som Stånds Ledamot anhåller jag om proposition till bifall å Utskottets förslag af den tillökta Assignerings-rätten, med Utkottet lemnad rättighet att, till vinnande af den åtgärd som i afseende på Discont-förvaltningen kan finnas nödig, genom BancoFullmäktige hos Kongl. Maj:t göra anmälan.

Sedan åtskillige Ledamöter yrkat på Proposition, blef densamma af Herr Talmannen sålunda framställd:

Bifaller BorgareStåndet, en extra biträdes-summa från Banken till Malmö Discont af 100,000 R:d. intill 1816 års slut, äfvensom att i följd af Revisorernes, åt DiscontDirectionen redan meddelte Decharge, all fråga om ansvar för Directionens förvaltning till och med 1814 års slut samt

för de ifrågavarande Reversernes utgifvande bör förfalla; BancoUtskottet dock öppet lämnadt att om det Reglementariska af Discont-rörelsen i Riket, med särskilt Utlåtande inkomma.

Denna Proposition besvarades med *Ja*, hvarvid likväl Herr Borgmästaren *Norström* begärde sin reservation antecknad.

Plenum skulle vidare fortsättas i dag e. m. kl. $\frac{1}{2}$ 7, hvilket anslogs, hvarefter Herr Talmanen och Ståndet nu åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3.

Plenum kl. $\frac{1}{2}$ 7 e. m.

Föredrogs ånyo BevillningsUtskottets den 16 Julii afgifna och den 17 på bordet lagda Memorial, i anledning af anmärkningar emot Betänkandet och förslaget till en ny *Bevillnings-stadga*, hvarefter och sedan granskning, punctevis blifvit verkställd, Ståndet fann för godt att bifalla Utskottets första förslag till Bevillnings-stadgan, med de förändringar det sednare Memorialet innehåller, undantagande i anseende till

II. Art. 6 §.

och det där föreslagna frikännande från Bevillningsafdraget, å räntorne för de 6 procents Lån, RiksgäldsContoret uppburit, och hvilket frikännande Ständer icke ansåg böra äga rum, samt i anseende till hvad

IV. Art. 3 §. 18 mom.

innehåller, angående tiden för Debetsedlarnes utfärdande i Stockholm och Götheborg, hvilka Städer Ständer ansåg böra från det allmänna stadgandet, i detta hänseende undantagas; och skulle Respective MedStänder, genom ProtocollsUtdrag, som nu genast expedierades, vördsamt och vänligen inbjudas, att i dessa af Städerna gjorda förbehåll, instämma.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-*
lin för Stockholm, och Herr Jouveleraren *Hol-*
mer för Götheborg, jemte flere af Ståndets Ledamóter ansågo detta sistnämde undantag, så mycket mer nödvändigt, som endast genom Debetsedlars nog tidiga utdelning de Skattskyldiga i dessa folkrika Städer, kunna i allmänhet vinna underrättelse om taxerings-beloppet innan målet i PröfningsCommitén förekommer, och således äga tid och rådrum till besvär's anförande, i fall till missnöje finnes skälig anledning och hvartill fatalierne i annat fall så lätt kunna förloras, som erfarenheten hittills ofta besannat.

Herr StadsMajoren *Westin* begärde ordet och yttrade. Sedan BevillningsUtskottets arbeten

vid denna Riksdag nu kunna anses fullbordade, och de samma vunnit ett nästan odeladt bifall, kan jag ej tillåta mig dölja, att vi egenteligen hafva en värd Ledamot af det Högärade Ståndet att derföre tacka. Herr Borgmästaren *Örnberg* nit för saken, hans rådighet i besluten och hans oupphörliga bemödande att efter gifven grund, utreda detta inveklade ämne, har fört oss säkrare och förr till målet än, åtminstone jag, vågat hoppas. Om Bevillnings-stadgan svarat emot Ståndets väntan, så hemställer jag, det Herr Talmannen på våra vägnar ville betyga honom Ståndets tacksamhet och förbindelse.

Åtskillige hördes häruti instämma, med begäran att Ståndets erkänsla måtte förklaras Herr Borgmästaren *Örnberg* och samtelige Ledamöterna af BevillningsUtskottet.

Sedan Herr Talmannen härefter fullgjort denna Ståndets anmodan, yttrade Herr Borgmästaren *Örnberg*, det han af den honom i detta fall visade uppmärksamhet vore alldeles öfverraskad, att han räknar densamma för en ljuf tillfredsställelse, men att han ej kan tillärkänna sig någon större heder af Bevillnings-stadgan, än hvarje annan af Utskottets Ledamöter derföre tillkommer.

Efter uppläsning af Höglofl. Ridderskapets och Adels ProtocollsUtdrag för den 17 i denne månad om Grundlagarnes titulerande vid skeende omtryckning och deras benämning i Eder och an-

dra officiela handlingar, fann BorgareStåndet för godt att till alla delar uti Höglofl. Ridderskapets och Adels beslut instämma.

Föredrogs Höglofl. Ridderskapets och Adels ProtocollsUtdrag af den 14 Julii, hvarigenom Med-Stånden inbjudas att instämma uti Höglofl. Ridderskapets och Adels beslut om flyttningstiden för tjenstehjon; men BorgareStåndet fann för sin del icke skäl, att denna inbjudning antaga, utan förblef vid sitt i ämnet redan meddelte yttrande.

På samma grund som Högv. PrästeStåndet uti ProtocollsUtdrag af denne dag yttrat, fann äfven BorgareStåndet för sin del sig icke kunna antaga Höglofl. Ridderskapets och Adels under den 11 i denna månad gjorde inbjudning om tryckning å Riksdagskostnadsmedlen af Herr Baron *And. Cederströms* Bevillningsförslag med tillhörande Värderings-method och öfrige handlingar.

Föredrogs ånyo StatsUtskottets, under den 15 Julii afgifne och sedan den 17 på Bordet hvilande Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, angående utbetalningen af f.d. Kongl. Famillens arf efter Högstsalig Hennes Maj:ts Enke-Drottningen.

Bifölles.

Upplästes StatsUtskottets inkomne Betänkande af den 18 Julii och förslag till reglering af åtskillige omständigheter, hvilka äga gemenskap med Rikets Penningväsende m. m.; och blef detta Betänkande öfverlemnadt till BancoUtskottet, med anmodan, att deröfver skyndsammoligen sitt Utlåtande afgifva.

Till afgörande föredrogs LagUtskottets den 13 Julii afgifna samt sedan den 17 på bordet lagda Memorial, i anledning af Betänkandet om förändring i Domstolarnes antal och organisation; och biföll BorgareStåndet dervid hvad Utskottet alternativt föreslagit, att frågan i hela sin vidd öfverlemnas till LagCommiténs ytterligare bearbetande i sammanhang med de andra delarne af Lag-Verket och Rättegångs-Ordningen, så att förslaget må kunna på enahanda sätt, som de öfriga Lag-Projecten fullbordas och till allmän granskning utgå.

Föredrogs ånyo Allmänna Besvärs- och Oeconomic-Utskottets sedan den 17 Julii på Bordet hvilande Betänkanden

I:o i anledning af anmärkningarne vid Betänkandet af den 1 Junii, om yrkad inskränkning uti *Gårdfari-handeln*; och hvarvid Ståndet beslöt att bifalla det först afgifne Betänkandet med de förändringar, det sednare innehåller,

2:o i anledning af väckt fråga om ändring i allmänna Enskiftes-stadgan, i afseende på delning af Skogsmark.

Bifölles.

Föredrogs Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskottets, under den 10 Julii aflåtne samt sedan den 17 på bordet hvilande Betänkande, i anledning af Motioner om ändring i Författningarne rörande Håll- och Gästgifveri-skjutsen, samt om förhöjning uti skjutslegan m. m.

Herr Handelsmannen *Stabeck* uppläste följande anförande:

"Riksdags-Ordningens 34 §. stadgar, att *brister i de allmänna hushållnings-anstalterna må anmärkas och förändringar deruti föreslås*. Det var i anledning deraf som jag i detta Stånds Pleno uppläste ett Memorial, som sedan det bevisat omöjligheten att för de Reservskyldige som ligga utmed stora stråkvägarne på sätt som hittills öfligt varit utgöra skjutsnings-besväret, föreslog en sådan förändring häruti som skolat gjort detsamma om icke drägeligt åtminstone möjligt, hvilket Memorial till Oeconomie-Utskottet remitterades i den af sigt, att Höglofl. Utskottet skulle fäst ett sådant afseende derpå, som vigten af dess innehåll vid ett nogare öfvervägande torde kanske hafva förtjent; — Att Höglofl. Utskottet samma åsidosatt inhämtas af de Betänkanden som öfver detta vig-

tiga ämne blifvit affattade och härstädes uppläste, hvilket i stället för att de, enligt min tanka, bordt med ziffran hafva vederlagt hvad jag med ziffran solklart bevisat, inskränkt sig till ett blott raisonnement både för och emot, utan att sjelfva saken derigenom blifvit hulpen eller något hopp mera öfrigt för dem som ligga under ofvanskrifne Reserv, att deruti finna någon lindring. Som jag är sjelf en ibland dessa olyckliga, i anseende dertill att jag är ägare till 2:ne hela Hemman belägna i Örebro Län och under Fellingsbro Reserv-Lag, torde mitt beifrande i detta ärende finnas ursäktligt; för dessa Hemman drager jag dessutom alla de onera, skatter och utskylder som snart låter sig tänka, bestående deruti, att jag håller Hussar, häst, mundering och Soldat, jag betalar augment- och hemmans-räntor till flera hundra procent, jag erlägger allmän Bevillning, jag låter årligen göra dagsverken till Kongsöhrs Kungsgård, jag låter laga broar och vägar, jag tager emot täta och starka inqvarteringar, jag aflönar Präst, Klockare, By- och Bro-Fogde &c. &c., med ett ord att säga, så finnes icke ett enda kappland jord som icke är så onererad och betungad att jag såsom dess brukare och ägare, med hvad flit, arbete och hushållning som helst, dock icke är i stånd utan med yttersta ansträngning af omtänka försörja mig och de mina; att då äfven dertill inköpa 2:ne par hästar hvarje annat år, och desamma jemte drängars föda och underhåll för intet annat gagn och i intet annat ändamål, än att dag och natt året igenom transportera resande främlingar ifrån alla verdens luststrek, utan att knappast nog erhålla en sådan betalning derföre, som motsvarar värdet af hvad

som åtgår till blott skoning för hästar och dräng, skall ofelbart leda till en sådan utarinning, att dessa hemman sluteligen komma att stå öde; och något begrepp om större brister i de allmänna hushållnings - anstalterne låter sig väl icke gerna tänka.

I forntiden, då man såsom ett onus lade skjutsningsbesväret på största delen af jorden, enligt hvad Höglofl. Utskottet anförer, så kanske man då trodde sig hafva upptäckt klimatet vara så mildt och jordarterne så fruktbärande här i landet, att, derest man icke dragit tiden och frukten af arbetsförmågan derifrån, så hade öfverskotten af lifsmedel blifvit talrikare än att jorden i samma mån hunnit producera Consumata. Men som nu erfarenheten bestyrkt att en slik farhåga icke är att befara, utan att snarare verkligt motsatsen inträffar, anser jag det vara högst oriktigt att såsom ett onus lägga skjutsnings-besväret på jorden. Jag anser äfvenledes, att det är mycket lycksaligare att lefva bland ett folkslag, hos hvilket allmän välmåga, oberoende och sjelfbestånd äger rum, än bland ett utfattigt, enerveradt och utarbetadt, som till inga slag af uppoffringar hvarken äro villiga eller mäktiga.

Med åberopande af Rikets gällande grundlagar, hvars anda och natur är att lämna åt hvarje inbyggare ett lika beskydd till person, ära och gods, tror jag mig äga rättighet ifrån det rum och ställe, hvaruti allmänna förtroendet mig försatt och hvarifrån jag nu leder min talan, yrka en sådan förändring i skjutsnings-besväret, att på de så kallade

skjutskyldige åtminstone en lika fördelning hädan-
efter må komma att äga rum, så vida jag skall
finna mig förbunden att låta mina hästar och dräng,
oftare möta vid något ombyte för att utgöra Reserv-
skjuts; anhållandes att detta mitt anförande måtte
såsom min reservation i Högtråde Ståndets Proto-
coll intagas."

Herr Borgmästaren *Hambréus* yttrade sig:
att, vid jemförelse af Herr *Stabecks*, till styrko
för sitt yttrande, nu andragna skäl med det Riks-
dagsmanna-förtroende, han äfven åberopat, föreföll
detta Herr Borgmästaren så mycket mera underligt,
som han, under medvetenhet deraf, att Herr *Stabeck*
vore Representant endast för Sigtuna Stad, tillika
af egen erfarenhet vid hitresan till Riksdagen fått
lära känna den verkliga tyngd samma stad af
skjutshållningen syntes hafva, då Borgmästaren ic-
ke utan svårighet kunde få sig en enda häst och
för resan med densamma efter isvågen öfver Skarf-
ven till Rotebro, som utgör på sin höjd 2 mil,
måste betala Två R:dr Riksg. — Herr Borgmästaren
ville deraf sluta till trovärdigheten af Herr *Sta-
becks* anförande, och ansåg sig ej böra uppehålla
Ståndet med vidare vederläggning, utan anhöll om
Proposition till bifall af Allmänna Besvärs-Utskot-
tets Betänkande, derigenom den nu gällande all-
männa skjutslegan blefve bibehållen.]

Herr Talmannens härefter framstälde Propo-
sition till bifall af det uppläste Betänkandet blef med
Ja besvarad.

Upplästes och lades på bordet, följande ankomenne Betänkanden, nemligen:

från *Constitutions - Utskottet* af den 19 Julii angående

1:o granskningen af StatsRådets Protocoll,

2:o gjord anmärkning emot föredragande i StatsRådet,

3:o Utskottets vägran att till Ståndet bifoga de i Utskottet yttrade särskildta tankar, i anledning af granskningen öfver StatsRådets Protocoll,

4:o stridigheten emellan 42 och 94 §. §. Regeringsformen,

5:o ny redaction af 29 §. Regeringsformen,

6:o förändring af 41 §. Regeringsformen;

ifrån *StatsUtskottet*, rörande

1:o förslag till reglering af åtskilliga omständigheter, hvilka äga egenskap med Rikets Penningsväsende m. m.,

2:o Exportations-premier och publikt Lån m. m. för Skånska StenkolsGrufvan,

3:o restantierne å RiksgäldsContoirets medel i Götheborgs och Bohus Län,

4:o den summa, som för Stats- och Riks-

gälds-Verkens behof erfordras, att genom allmän bevilning utgöras,

5:o Rikets utländska gäld,

6:o den utländska gäldens indragande och inlösen.

Likaledes upplästes och lades på bordet 2:ne från Högvördiga PrästeStåndet ankomna Protocolls-Utdrag af denna dag, angående:

1:o inbjudning till MedStånden om instämmande i det beslut, att åt 2:ne af hvar RiksStånd utsedde Ledamöter uppdraga, att under Justitix-Ombudsmannens ordförande hålla noggrann tillsyn och ansvara derföre att Riksdags-beslutet och Bevillnings-Förordningen blifva riktigt och i enlighet med de af Riksens Ständer justerade Expeditioner utfärdade, och

2:o om bestämmande af dagen för nästa Riksdag.

Herr Talmannen och Ståndet åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem

Carl Magn. Robsahm.

Den 21 Julii.

Plenum klockan 8 e. m.

Upplästes och lades på bordet följande Betänkanden, Utlåtanden och Memorial:

från *Constitutions Utskottet* af den 20 Julii

1:o i anledning af Norriges StorTings svar på den föreslagna RiksActen,

2:o i anledning af gjord anmärkning angående förtydligande af 3 Art. 5 §. 1 mom. i Tryckfrihets-Lagen,

3:o angående förändring af ordet *eller* till och uti Regeringsformens 4 §. i frågan om StatsRådets tillsättande;

från *Stats Utskottet* af den 18 och 19 Julii, angående

1:o liquiderandet af skulderne efter sista krig,

2:o verkställd Revision af Subsidie-räkningarne,

3:o RiksStåndens Cantzliers tillökte aflöning;

från *Stats- samt Allmänna Besvärs- och Oe-*
conomi-Utskotten af den 15 Julii, rörande

1:o lindring i Båtsmanshället uti Sveriges Nor-
ra Provinser,

2:o Enskiftes - medlen för Skåne och Skara-
borgs Län samt odlings understöd för Bohus Län,

3:o uppmuddring af Clara och Fateburs Sjö-
arne samt Rörstrands och Carlbergs vikarne,

från *BevillningsUtskottet* af den 18 och 19
Julii, angående

1:o grunderne för Kongl. Maj:ts rätt att, ef-
ter sig företeende omständigheter, förhöja tullen på
öfverflödiga utländska varor,

2:o gjorde anmärkningar vid den föreslagna
Chartæ Sigillatæ Förordningen,

3:o den Summa af 4,337,349 R:dr 14 sk. 5 r.
Banco, som under namn af Bevillning uppå diver-
se Titlar efter Utskottets förslag utgå bör såsom
allmän beskattning;

från *BankoUtskottet* af den 15 Julii

i anledning af väckt fråga, huru vida Bankens in-
teckning uti Kungsholms KronoBränneri, kunde
anses hinderlig för dess användande till Cur- och
Sjukhus;

från *LagUtskottet* af den 15 Julii

om straffets skärpande för åverkan å Skogsplante-
ringar;

från *Allmänna Besvärskommittén* och *Oekonomi-Utskottet*

1:o af den 12 Julii, i anledning af anmärkningarne vid Betänkandet om Allmänna Skogshushållningen,

2:o af den 15 Julii, i anledning af väckt fråga om en ny Landtmåteri-Taxa,

3:o af samma dag, angående vidtagande af medel till fabrikernas upphjelpande,

4:o af samma dag, rörande en ny och allmän reglering af de uti Riket nu antagne särskilte vigtsorter,

5:o af samma dag, angående förslagen om en Post- eller Forvagns inrättande å de större Landsvägarne,

6:o af den 17 Julii, om jemkning uti extra Roterings-skyldigheten,

7:o af den 19 Julii, angående Finska handeln och förbud i allmänhet mot vissa varors införsel i Riket;

från *Allmänna Besvärskommittén* och *Oekonomi- samt Särskildta Utskottet* af den 18 Julii,

angående frågan om den visse Städer beviljade oinskränkta Nederlagsfrihet.

Upplästes och lades på bordet Bevillnings-Utskottets Memorial af denna dag, angående föreskriften uti 2 Art. 6 §. 1 mom. om den ränta, Låntagaren förskottsvis bör erlægga af ett lånfånget capital med rättighet att detsamma af Långifvaren återfå, och angående en deraf nödvändig förändring i BorgenärsEden uti Concourser; hvarjemte Ståndet beslöt remiss till Lag-Utskottet att, i anledning af detta Memorial, med förslag till en sådan förändring inkomma.

Föredrogos 2:ne Protocols-Utdrag från Lag- samt Allmänna Besvärs- och Oeconomie-Utskotten af den 19 Julii,

1:o i anledning af BorgareStåndets anmärkningar vid Utskottens Betänkande angående vattenuppdämningar,

2:o i anledning af BorgareStåndets anmärkningar vid Betänkandet rörande en utvidgad Handels- och Seglations-frihet emellan innevånarne i Blekinge och Skåne;

Och lät BorgareStåndet, vid hvad Utskotten uti dessa ProtocolsUtdrag sig utlätit, bero.

Herr Talmannen och Ståndet åtskiljdes klock. $\frac{3}{4}$ till 11 på aftonen.

In Fidem

Carl Magn. Robrahm.

Borg. St. Prot. N:o 193. 194. *Andra Del.*

Den 22 Julii.

Plenum klockan 8 f. m.

Upplästes ankomne ProtocollsUtdrag:

— från Höglofl. Ridd. och Adeln af den 20 Julii, innehållande bifall till Särskildta Utskottets Betänkanden om förlägenheten i allmänna rörelsen m. m. med åtskilliga undantag;

— från Högvördiga PrästeStåndet af den 20 och 21 Julii samt denna dag, angående: bifall till ConstitutionsUtskottets Utlåtande, i anledning af Norriges Rikes StorThings svar på den föreslagne Riks-Acten, till StatsUtskottets Betänkanden, om ytterligare aflöning för RiksStåndens Canzlier, likaledes i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Propositioner, angående Rikets utländska gäld och densamma indragande och inlösen, med inbjudning till MedStånden om en stor Deputation att inför Hans Maj:t Konungen och H. K. H. KronPrinsen yttra Rikets Ständers underdåniga vördnads-betygelse och tacksägelse för de i detta afseende Svenska Folket beredde fördelar och välgärningar; återremiss till Stats- och BankoUtskotten, af desse Utskotts gemensamma och BankoUtskottets särskildta Utlåtande, om Görha Canal, samt till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottet, af dess Betänkande, rörande sökt jemnkning i extra Roterings-skyldighe-

ten, och instämmande uti remiss till StatsUtskottet, om anslående af arfvode för StatsCommissarien *Widegren*, samt deruti, att Grundlagarne vid omtryckningen och sedan de lagligen gjorda förändringar uti dem blifvit intagne, må alltid behålla sin Titel och sitt först erhållna datum m. m.; remiss till StatsUtskottet om anslående af Löner för 2:ne nya Ledamöter uti Kongl. Götha Hof-Rätt; godkännande af BevillningsUtskottets, i anledning af återremiss, å nyo afgifne Project till BevillningsStadga endast med den af Högvördige Ståndet enhälligt såsom nödig ansedda ändring, att *Fonden till fromma Stiftelser må vara befriad ifrån Bevillnings-afdrag för deras utlånta Capitaler*, och med förbehåll, om utlåtande öfver tvänne inom Ståndet gjorda, men i projectet icke upptagna anmärkningar;

— från Hedervärda BondeStåndet, åfven af den 20, 21 och denna dag, innehållande: bifall till Expeditions-Utskottets insände förslag till Riksens Ständers underdåniga skrifvelse, rörande tiden och sättet för Markegångs-taxornes upprättande, likväl med reservation, i afseende på de af Ståndet vid årendets förehafvande gjorde förändringar och tillägg, till StatsUtskottets Betänkanden af den 15 och 19 Julii, angående understöd för Hjelmare Slussverk verkställd Revision af räkenskaperne öfver erhållne Subsidier, medels anslående för Svenska Theatrarne, arfvoden för Ståndens Notarier och Kanslister jemte tractamente för extra ordinarie Kanslisterne, samt i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, om utbetalningen af de efter Högstsalig Hennes Maj:t EnkeDrottningen, före detta

Kongl. Famillen i arf tillfallne summor; till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets Utlåtande om förändrade bestämmelser i afseende på lefvereringen af Hö och Halm, och väckt fråga om jemnkning i den med de årliga och Kongshästarne i sjette Fögderiet af Upsala Lån skedde förvandling; ogillande af samma Utskotts Betänkande, om Arbets- och Uppfostrings-hus för Dahl-Allmogen; bifall till BancoUtskottets Utlåtande uti hufvudsaken, i anledning af anmärkningar vid Betänkandet, angående den af Malmö Discont-verk skedde utlåning i 3 procents Reverser på 3 månaders förfallorid; godkännande under vissa förbehåll, af BevillningsUtskottets senare förslag till ny Bevillnings-Stadga, jemte dess den 16 Julii meddelde Utlåtande öfver de af samtliga RiksStånden vid förra förslaget af den 1 Julii gjorde anmärkningar; underrättelse, att Hedervärda BondeStåndet förblifvit vid sina förut fattade beslut, i anseende till StatsUtskottets Utlåtande öfver anmärkningar vid Betänkandet, om Lofs Silfververk, LagUtskottets i anledning af återremisser uti frågan om Domstolarnes antal och organisation, samt BankoUtskottets i anledning af väckt fråga, huruvida Bankens inteckning uti Kongsholms Krono-bränneri egendom kunde anses hinderlig för dess användande till Kur- och Sjukhus, att Hedervärda BondeStåndet ansett ingen åtgärd äga rum vid Betänkanden, från ConstitutionsUtskottet, angående en hos Höglofl. Ridd. och Adeln anmäld anmärkning mot föredragande i StatsRådet, äskad förklaring af ConstitutionsUtskottet, hvarföre det samma vågrat en af sina Ledamöter, att i frågan, rörande decharge för StatsRådet, vid Utskottets

Memorial bifoga ett särskildt yttrande m. m., och öfver Högvärdige PrästeStåndets återremiss af Utskottets Memorial, angående förrättad granskning af StatsRådets Protocoll sedan sista Riksdag, från BevillningsUtskottet, rörande Herr Öfversten och Riddaren *Drufvas*, om allmänna Bevillningen, ytterligare afgifne anförande, att Hedervärda Bondeståndet infordrat BankoUtskottets Utlåtande öfver StatsUtskottets den 18 Julii, afgifne Betänkande och förslag till reglering af åtskillige omständigheter, hvilka åga gemenskap med Rikets penninge-väsende m. m., att Hedervärda Ståndet låtit bero vid dess förut fattade beslut, i frågan rörande straffets skärpande för åverkan å Skogsplanteringarne i Skåne, återremitterat Stats- och BancoUtskottens Betänkande, angående Götha Canal-arbetets fortgång och ytterligare befrämjande, jemte BankoUtskottets särskildta Memorial, om understöd för detta Canal-verk, remitterat till ConstitutionsUtskottet, Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Rikets Ständer, i anledning af Norriges Rikes StorThings svar på den föreslagne RiksÅcten, jemte Kongl. Maj:ts samma dag aflåtna Nådiga Skrifvelse, angående det af Norriges Rikes StorThing, gifne enstämmiga bifall åt förslaget om Konungens Myndighets-ålder m. m., instämt med Höglofl. Ridd. och Adeln angående Grundlagarnes titel vid omtryckningen m. m., att Hedervärda Ståndet i afseende på Särskildta Utskottets tvänne Betänkanden om förlägenheten i allmänna rörelsen, dels åberopade sine förr i somliga delar fattade beslut, dels ock ville i andra delar framdeles sig utlåta, och att Ståndet bifallit ConstitutionsUtskottets senaste Memorial, i anled-

ning af Norrska StorThingets svar på RiksAkten; äfvensom slutligen var meddeladt ett Protocolls-Utdrag, om besluter öfver BesvärsUtskottets Betränkande om allmänna Skogs-hushållningen, samt Lag- och BesvärsUtskottens om svedjande.

Alla dessa ProtocollsUtdrag lades till Handlingarne,

Justerades slutet af Protocollet för den 11 Julii, samt återremisserne ur de senare Protocoller.

Vidare upplästes och godkändes Expeditions-Utskottets förslag till underdåniga Skrifvelser, angående:

1:o Lefverering af Hå och Halm,

2:o vedergällning till Särskildta Utskottets Cantslie- och VaktBerjening,

3:o ersättning för 1812 års Mantalsskrifvareprovision i Norrbottens Län, och

4:o underdånig racksägelse-adress till Kongl. Maj:t, i afseende på förvaltningen af de Barthelemejska-medlen.

Föredrogs Stats- samt BankoUtskottens under den 15:de Julii meddelte, samt sedan den 17 på bordet hvilande Utlåtande, angående *GöthaCanal*, samt allmänna medels anslående till befrämjande af dess fortsättning.

Herr Borgmästaren *Holm* begärde ordet och uppläste följande anförande: "Historien om Götha Canal underrättar oss om dess upphof och fortgång, om dess värde samt om Statens och Bolagets ömsesidiga intressen och förbindelser.

Föremålet för närvarande undersökning är då således blott, huruvida Staten fullgjort sitt åtagande, om den bör iklåda sig något nytt, och i hvad mon det, med dess intresse och närvarande belägenhet kan verkställas.

I förra afseendet är det otvifvelaktigt, att Staten rikligen uppfyllt sin förbindelse emot Bolaget; — den enda omständighet som möjligen kunde komma i fråga, vore, att Bolaget måst sakna Arbets-biträde af Kronans manskap, under inträffat krig; men utom det, att Staten ej förbundit sig att lämna arbetsmanskap vid andra tillfällen, än då omständigheterna sådant kunnat tillåta, och någon ärsättning följaktligen ej kan äga rum, annorlunda, än genom ett frivilligt medgifvande; så lär en dylik ersättning i alla fall ej kunna bestämmas förr, än Canalen blifver färdig och der- efter utrönt, hvad Canalen i årlig behållen inkomst gifver. Denna inkomst, som Bolaget i och för kriget får uppbära ett eller flere år senare, hade naturligtvis så långt förut kunnat utgå, om ej krig

inträffat. Det är således räntan för denna behållna inkomst för berörde tid, som Staten kunde årsärta; — och något vidare kan den i lagligt och rättvist afseende aldrig tillförbindas.

Förgäfvets skall man bjuda till att påbörda Staten den skyldighet, att hålla Actie-ägare skadeslösa för deras gjorde tillskott, sedan calculerne och kostnads-förslagen befunnits oriktiga. Staten har ej uppgjort desse calculer, och ännu mindre gått i borgen för dem. Sjelfva benämningen ger tydligt tillkänna, att de icke innefatta en matematisk visshet, hvilken i detta fall ej stått i mensklig förmåga att ernå, — Staten sjelf har betraktat dessa calculer såsom sådane, meddelat allmänheten de samma, och hvar och en får skylla sig sjelf, om han betraktat dem ur annan synpunkt, — huru skulle då Staten kunna vidkännas en sådan ersättning, utan att återfordra den af de Herrar och Män, som vid 1809 års Riksdag inför Konung och Ständer framlade dessa calculer, och i grund deraf verkade till det Beslut, som nu utgör föremålet för Nationens uppmärksamhet.

Höglofl. Stats- och BankoUtskotten hafva yttrat, att Götha Canal skall i framtiden direct och indirect tillskynda Riket högst vigtiga fördelar. Men grunderne för detta yttrande äro ej uppgifne, och jag vet således ej, om Canalen kan medföra någon slags fördel, relativt till hvad den kommer att kosta. Det är sant, att enligt de calculer, som förmådde Riksens Ständer och Konungen år 1809, att besluta Canal-anläggningen, visade

sig verkliga fördelar för Riket; och det var denna utsigt, som förmådde ett så stort antal Medborgare, att deltaga med sina penningar uti denna anläggning; — Men man måste noga beräkna, att fördelarna grundade sig på då varande calcul, att Canal-byggnaden endast skulle kosta 1 millien 600,000 R:dr; hvaremot den nu företedde calculen upptager kostnads-förslaget till 6 millioner; — och hvem går i borgen, att icke äfven detta förslag kan behöfva tillökning?

Å ena sidan bör betraktas, att af Canal-inkomsten måste afdragas: 1:o Årliga löner och arfvoden till Directionen, dess Tjenstemän och betjening: 2:o Underhållet af 57 st. Slussar, och det arbetsfolk som vid dessa Slussar skola betjena: 3:o Årliga reparationer, förändringar och oförutsedda utgifter, och 4:o Fem procents ränta till Actie-ägarna för deras insatta capital. Huru mycket är sedan kvar till ränta för Statens medel, eller till afbetalning å Capitalet?

Å andra sidan bör ock considereras, att Canalen sällan kan gagnas halfva året, i brist på öppet vatten: Att om afgiften för fartyg, som passera Canalen, blir dryg, så upphör Canal-farren; blir den åter lindrig, så förslår den ej till behofvet.

Uti Högloff. Utskottens Betänkande finnas 2:ne alternativer i frågan, huruvida Canal-Bolagets Direction, sedan miss-calculen i kostnaden blifvit uppträckt, rätteligen förfarit, då Directionen utsträckt Canal-arbetet å hela linien, utan att anmäla förhållandet hos Konungen. För min enskilda del hade

jag önskat, att Directionen, som haft en länge vidsträcktare befattning, än blott att requirera och aflöna arbetare, i rättan tid anmält en så vigtig upptäckt, och icke använt hela fonden till ett arbete, som skulle blifva alldeles onyttigt, om ej nya tillräckliga understöd kunde påräknas till dess fullbordande; — Men då detta ämne, hvartill äfven hör den frågan: huruvida Wenerns och Weterens sammanbindning bordt först ske, och om detta kunnat verkställas med de tillgångar som redan blifvit använte, torde behöfva jemte saken i sin vidd att nogare öfvervägas; så önskade jag, att Höglofl. Utskotten måtte sättas i tillfälle, att med grundliga skäl och uppgifter öfvertyga Riksens Ständer om de fördelar, som Götha Canal i framtiden kan tillskynda Riket, sedan så mångdubblade större kostnader erfordras till dess fullbordande. — Tilltro sig Utskottens Ledamöter, hvilka närmast äro i tillfälle att bedömma Statens belågenhet och tillgångar, att i Nationens namn tillstyrka, att dess yttersta kraft ovillkorligt bör sträckas till Götha Canal; så tror jag för min del att Riksens Ständer ej böra vägra dem deras förtjenta vitsord inför Nationen, hvars rättvisa Dom endast följer dem, som bidraga till beslutet i detta vigtiga ämne. — Men om Utskotten, vid närmare öfvervägande, finna vidt aflågsna utsigter till möjlig säkerhet för Statens medel, eller att Canalen ej kan upprätthålla sig sjelf i framtiden, utan måste njuta understöd ifrån Staten; — då måtte ingen tvekan kunna uppstå för ett afgörande steg, att häldre välja en mindre, upphörande, än en större fortfarande, förlust.

Man har i denna fråga äfven åberopat det skäl, att Riket ej borde blottställa sig för andra Nationers oblida omdöme öfver arbetets nedläggande. — Jag tror, att detta omdöme ej bör rådföras vid våra enskildte öfverläggningar, i Oeconomiska ämnen; — Men om ej så är, så kan det ej bli af annat innehåll, än att Svenska Folket, missledt af felaktiga och oriktiga förslager, påbegynt en Canal-inrättning, som det vid mögnare öfverläggning, funnit onyttig, öfverstigande dess krafter, och derföre måst öfvergifva.

Detta omdöme kunde i annat fall bli af sådan lydelse: Att Svenska Folket, för att fortsätta ett Canal-arbete, som, efter all möjlig beräkning, ej kan gifva någon återberalning, mindre någon vinst, beslutade tillskjuta millioner af Statens medel, i samma ögonblick, — då Staten behöfde förbättra sitt representativa mynt, — då allmän klagan hördes om förlägenhet i allmänna rörelsen, — då tusenderals familjer, i synnerhet bland Jordbrukare, kämpade med armod och undergång, — då berörde tillskott kunnat användas till productiva rörelsens upphjelpande, hädre än att dermed öppna en graf för armodet, den efterkommande måste underhålla till en bedröfvelig åminnelse, och — då man tvekade i valet emellan en verksam och en med snäckans gång enlig Lagskipning, emellan ett oafbrutit och försvåradt skydd af Lagarne, endast för att bespara en obetydelig kostnad, som erfordrades till en så naturlig och nyttig reform.

Jag behöfver blott åberopa, att min öfverty-

gelse i sjelfva saken, ensam ligger till grund för desse anmärkningar; -- Men om något ytterligare motiv skulle komma i fråga; så igenfinnes det uti det nästan allmänna missnöje, som, någon tid i synnerhet, yttrat sig öfver Canal-anläggningens tillkomst. Den skonsamhet i omdöme och uttryck man är skyldig 1809 års Ständer, hvilka med ringa uppoffring å Statens sida, med varma omfattade ett då så lysande företag, fruktar jag att vi ej kunna påräkna, om vi på denna inrättning använde qvarlevorna af Statens krafter, sedan det lysande företaget visat sig ur annan synpunct. Om ett Folks allmänna röst bör respecteras; så bör sådant främst iakttagas af dess egna organer."

Med Herr Borgmästaren *Holm* förenade sig Herr Borgmästaren *Örnberg*, Herr Äldermannen *Gerle*, Herr Capitenen och Fabrikören *Foug* t m. fl.

Herr CommerceRådet *Santesson* anförde:

"Då Herr Borgmästaren *Holm* förklarar dess tvifvelsmål uti den nu förevarande frågan om Götha Canal egentligen härleda sig från den mindre fullständiga utredning han funnit uti Stats- och Banco-Utskottens Betänkande, i synnerhet öfver af Canalen väntande nytta och fördelar för hela Landet, och jag deraf föranledes tro dess tvifvelsmål eller betänkligheter möjligen kunna häfvas, utan återremiss, af de upplysningar, hvilka i denna del här kunde gifvas, anhåller jag att få besvara det hufvudsakliga, som uti Herr Borgmästarens anförande förekommit.

Jag icke allenast medgifver hvad Herr Borgmästaren nämnt om ofullständigheten uti Stats- och Banco-Utskottens betänkande, utan åberopar ock Herrar Ledamöters af dessa Utskotten vitsord, att jag både uti Beredningen och Utskottens Plenarykat ett fullständigare utredande och besvarande af de viktigaste punkter, såsom om Canalens verkliga nytta, om orsaken till skiljaktigheten i det första och det nu uppgjorda Förslag, om skälen för Canalens byggande på en gång i båda Provinserne m. m.; men derå gjordes intet afseende, utan förklarades tillräckeligt och utförligt nog, hvad som Betänkandet nu innehåller. Likväl torde den omständighet få lända Utskotten till någon ursäkt, att de under Riksdagen dels af CanalDirectionen, dels af andra i tryck utgifne Skrifter, om Götha Canal, hvilka äfven blifvit uti alla Stånden utdelade, tämmeligen fullständigt hafva både upplyst och utredt desse m. fl. till detta ämne hörande omständigheter och hufvudfrågor.

Herr Borgmästaren anser, att Staten har uppfyllt dess förbindelser till CanalBolaget. Jag bestrider ej heller detta, sedan nu nyligen Kongl. Maj:t också afgjort den gamla långsamna frågan om vissa Skogstrakter för Canalens behof, hvilkas undvarande allt hittills likvist, utom svårigheten att anskaffa nödigt Virke, vållat Bolaget en kostnad af ej mindre än 150,000 R:d. B:co, hvarföre en billig ersättning nu beror på Riksens Ständers afgörande; Likväl torde å andra sidan ock få anmärkas, att Bolaget äfven fullgjort sina förbindelser, som af Riksens Ständer voro bestämde till ett bidrag af 1 million R:d. B:co; dem har bola-

get ej allenast fullt ut, utan med 256,480 R: d. därutöfver inbetalt, och dermed på driftigast möjliga sätt och oaktadt alla de svårigheter dervid mött nästan alla åren fortsatt CanalArbetet, hvilket derigenom ock hunnit både bevisa sig möjligt i utförningen och till en icke obetydlig del äfven redan utfördt.

Beträffande vidare det förra kostnads-förslaget, så, om å ena sidan det kan sägas hvad Herr Borgmästaren *Holm* ock anført, att detsamma icke var uppgjordt af Staten, så är å den andra dock lika visst att det intet var uppgjordt af Bodelaget, som då icke ens existerade. — Förhållandet var, korteligen sagt, detta: 1809 års Riksens Ständer anhöll, efter gifven anledning igenom väckte Motioner, inom detta Stånd af Borgmästare *Gezelius*, och inom Höglofl. PrästeStåndet af Biskop *v. Rosenstein*, underdånigst hos Kongl. Maj:t om denna vid flere äldre Riksdagar redan beslutade Götha Canals utförande, såsom ett för hela Landet högst viktigt och nyttigt företag, och att detta af Kongl. Maj:t måtte uppdragas åt enskilda personer, hvilke till deras förmögenhets användande häruti skulle animéras igenom alla möjliga och skälige fördelar. Kongl. Maj:t befallde vid erhållande af Riksens Ständers underdåniga skrifvelse härom, dat. 10 October 1809, oförtöfvadt upprättande af ett kostnads-förslag, sådant det då kunde erhållas; för detta ändamål var ingen annan Person att tillgå än i de samma dagar från Norrige återkomne Majoren *Sam. Bagge*, som, förut ej kännare af lokalen, reste till stället, och efter de mätningar samt provisionelle utstakningar, som af Englands Canalbyggare *Thom's*

Telford året förut blifvit gjorde, författade det-
samma på grund af den tidens Arbets- samt Varu-
priser och med afseende på den uti Riksens Stän-
ders skrifvelse till Canalens utförande föreslagna
upplåtelse af Arbetsmanskap *emot skdlig Sold.* —
Detta förslag, uppgående till inalles circa 1,600,000
R:d, åberopade sedan Kongl. Maj:t uti dess nådi-
ga svar till Riksens Ständer af 10 Nov. det sam-
ma år, under framställning, att af endast Canalen
kunde de blifvande Entrepreneurer eller private
Deltagare troligen intet vänta sig någon afkastning
motsvarig ett så stort Capital, utan måste något
annat mera vinstgifvande dermed förenas, för att
kunna lemna förhoppning om en sådan skälig af-
kastning, till hvilken ända Kongl. Maj:t ock fö-
reslog Riksens Ständer att dermed förena en Di-
scount-inrättning, hvars vinst enligt provisionelt upp-
gjorde Calculer borde försäkra blifvande Actieägare
om en billig Ränta under Byggnadsåren, och om
en skälig vinst efter den tiden. Detta insågo ock
Riksens Ständer, instämde med Kongl. Maj:t der-
uti till alla delar, och lemnade ett sådant under-
stöd, som enligt deras godkännande af nämde be-
räkning ej allenast gjorde ett större tillskott af
Private deltagare än circa En million R:d. obehöf-
ligt, utan ock föranlät den förmodan, att vin-
sten i framtiden möjligen kunde uppgå till 9
Procent och deröfver, i hvilket sednare fall Rik-
sens Ständer anslogo $\frac{2}{3}$:delar af ett sådant öfver-
skott till allmänt behof.

Då det var på desse Beräkningar och Calcu-
ler, hvilke efter anbefald uppgörning framlades

för Allmänheten, som en mängd Private grundade sin Speculation, och antecknade sig som deltagare, tror jag visserligen det med mera skäl kan sägas, att desse blifvit inlockade uti företaget af Staten, än, hvad mången nu tror, att de brustit uti sitt fullgörande emot Staten, hvilken enligt hvad förut är sagt, aldrig kan utsträcka sin rätt till påstående om Canalens utförande af Bolaget längre än hvad den En Million R:d. räckte, hvartill Contractet dem förbundit: En annan sak är, hvartill Actieägare sins emellan kunna tvinga hvarandra i och för den gjorda teckningen. Men äfven detta tvång kan aldrig blifva farligare för Actieägare, än att de uppoffra det redan inbetalta, och dermed upphör ock allt anspråk, enär alla Actieägare heta *Innehafvaren*. Detta förhållande upplyser nogsammt hvarföre, utom Statens kraftiga och tillräckeliga Biträde, hvarken fullbordan eller ens fortsättning af Canalbyggnaden kan ske, när den återstående kostnaden vida öfverstiger både hvad Actieägare teknat sig, huru man än vill anse förbindelsen af denna teckning, och hvad möjligen af dem kan åstadkommas. Resultatet här af blir emedlertid onekeligen, att, om Staten vill hafva Canalen gjord, är det å ena sidan lika angeläget för Staten att både sjelf bidra dertill, och animera Bolaget att fortsara dermed, som å den andra nödigt för Actieägare, om de skola kunna göra någon räkning på hvad de redan tillsläppt, att de, äfven vidare fortsara med inbetalning och verkställning af hvad de sig en gång på sådant vilkor förbundit.

Nu till den af Tit. *Holm* ifrågasatta, eller åtminstone till närmare utredande framstälde directe och indirecte Nyttan af Götha Canal.

Lika med af alla andra Canaler är första och Hufvudsakliga nyttan och ändamålet med denna *Lättad Transport*. Man betänke blott skillnaden i besvärlighet och kostnad af Land. emot Sjö-transport, hvilken skillnad allmänt anses minst förhålla sig som 20 till 1. — Man erinre sig omöjligheten, att forsla betydligt lång Landsväg grofva och stort utrymme fordrande varor; dem saknad, man blott för denna orsak måste öfverallt, der Sjö-Communicationer fela, erfara af många Articular, som voro både behöflige och nyttige, och den svårighet, att blifva af med andra, som ligga till last; så skall visst hela vigten af en lättad transport genast inses. Sådan transport-lättnad angår ej blott redan i desamme orter kände och vanligtvis öfver Land transporterande varor, utan ock alla sådane hvilka för sin aflägsenhet, grofhet och föga primitiva värde, ej landväg kunna forslas; och hvem vet hvad articular, allt hittills okände, blott härigenom skola framkomma? Hvad förmåner bör man alltså ej hoppas och påräkna af Götha Canalens öppnande communication emellan ej blott de Provincer den passerar, neml. Öster- och Vester-Göthland, ej heller med tillägg blott af dem, hvars stränder sköljas af de insjöar Canalen sammanbinder, såsom Småland, Nerike, Wermeland och Dal, utan ock emellan alla öfrige från dem sjöleds tillgängelige Provincer, och igenom Wermelands Älfver ganska nära intill Norrska gränsen.

Borg. St. Prot. N:o 195. 196. *Andra Del.*

Gottlänningen får således en gen och lätt väg ända dit med sin säd, och Smäländningen kan för sin Ladugårds afkastning i smör och ost snart finna utväg till afsättning i Stockholm, som ännu i denna stund måste taga sine fleste behof från Finland. — Huru mycket och vidsträckt skall då icke detta *befordra afsättning* af Landets Producter. Nu onyttige skogar och uti dem till förruttelse liggande 1000:detals Träd, af hvilka ofta ett enda på sitt ställe skulle vara värdt 100 R:dr, kunna igenom öppnande Segelleder änteligen framskaffas och begagnas till Landets egna behof eller till Export; vår Säd och andra Landtmanna-Producter, hvilke ofta hittills ej kunnat utköras till afsättningsort för nära fulla värdet, blifva genom tillfället för Sjö-transport nu först af värde för deras odlare, och så vidare med allt annat; men den här af animerade *Odling och Åkerbruks-förbättring*, vinner ock i annat hänseende af de tillfällen igenom Canalen blifva för uttappning af Mossar och sankängar (i Westergöthland ensamt utmed Canal-Linien till flere 1000:de Tunnelands vidd) som derförutan kanske aldrig, men åtminstone icke utan en öfverdrifven kostnad lårit sig göra; och denna odling skulle dock blifva svår, långsam och icke lönande, om ej igenom Canalen lemnades tillfälle att hämta kalk för gödning från antingen Wenerns eller Weterens Stränder. För *Ängsförbättringen* bereder Canalen det aldraypperligaste medel igenom ängsvattnings-tillfällen åt sidorne, en sak som hittills varit hos oss föga både känd och använd. Hvad vinst för Åkerbruket och Boskaps-skötseln ligger icke vidare uti de besparade Milliontals Hästedagsverk, som hittills åtgått till de nu mera öfver-

flödige blifvande Landfororne; i desse för Landtbruket mindre nyttige kreaturens ställe födas oxar, kor och får, till en vida mer directe nytta för våra behof. Men äfven flere Näringar än Landtbruket vinna; hvad *nya Tillverkningar och Fabriker uppstå* icke igenom blotta tillfället att transportera än Rudimaterier, än Tillverkningar sjöleds och säkert i afseende på varans vård och conservation? Allt detta är redan bevisadt igenom verkningarne af de Slussar och Canaler vi i Sverige äga; de Fabriker och förädlingar, som deraf blifvit en följd, verka redan synbart till fördel på vår Handelsvåg, och med hvarje år skall detta förbättras och ökas.

Hvad nu blifvit uppräknadt, är dock blott oeconomiskt och financiellt; i sammanhang dermed men uti än viktigare hänsigt, är Götha Canalen nyttig, nödig och outhärlig i *militairiskt afseende* och för vårt försvar. Vi behöfva ej minnas många år tillbaka, för att inse nödvändigheten af en annan communication emellan Sveriges Östra och Vestra kuster, än den rundt omkring Skåne, igenom Sundet. Kunna vi, i fall ett sådant någonsin mera inträffar, (och bör man någonsin under Fredens lugn förgäta möjligheten af nya krigsstormar?) väl blunda för angelägenheten af den förëning utaf Sveriges och Norriges sjöstyrka, hvilken endast igenom Götha Canal skall blifva möjlig? Faran må heta oss från hvilken sida som hälst, så blir denna förenings-linie alltid af ett oskärbart värde för vårt försvar, för vår existence! Måtte den dock aldrig behöfvas, åtminstone icke innan Canalen blir färdig; beviset af dess behöflighet kunde då blifva oss nog dyrt; men äfven utom den-

na förnämligaste nyttan af Canalen i krigstid hafva vi erfarenhet, och den icke eller urminnes, hvad värde en sådan genväg i dylika tillfällen har för Landet och dess innevånare. Den lindriga Slussafgift af några få skilling per Tunna eller Skeppund, som Kronan efter Trollhätte Canals- och Slussverks-Taxa skulle hafva betalt för dess Transporter under senare åren, om ej Kongl. Maj:t uti Trollhätte Bolags Privilegium fritagit Kronan derifrån, likasom uti Götha Canal Bolags Privilegium också är förbehåller, har under desse åren efter deröfver likafullt hållen noga beräkning uppgått till ej mindre än 14,000 R:dr. Hvad vida större Summa utgör då icke Kronans besparing af forlön? Kan- ske är ej för mycket tilltagit, att säga 10-dubbelt nämn debelopp. Men den tunga Landet annars skulle haft af densamma Kronoskjuts, uppgår dock till många gånger beloppet af Kronans för densamma gifvande ersättning, och det torde med visshet kunna sägas, att Landets vinst af Trollhättan endast å desse Kronans transporter derigenom uppgår nära, om ej öfver, en Million R:dr. Dömmom här- af till det gagn Götha Canal i sådan hänsigt skall göra! Monne ock ej Sverige och enskilte Svenske Medborgare skulle, i fall Götha Canal då varit färdig, haft besparad största delen af den kanske mångom ej till beloppet tänkbara eller troliga Summa, som passagen eller rättare Gatuloppet igenom Sundet under de nyss förflutne åren kostat dem i värdet af deras borttagna Skepp och Egen- dom? och vill jag dertill ännu lägga de orimligt höga Assurance - Premier, som vi kunnat bespara, och de betydliga afgifter, som med glädje skulle till Sverige blifvit betalte af främmande Coopvaer-

die-Flottor, så vore det visserligen ej öfverdrifvit att påstå, det Canalen af desse i sådant fall besparade förluster och vundne inkomster redan hade varit till stor del af hela sin kostnad ersatt.

Af allt det nu anförda, hoppas jag så väl alla tvifvelsmål om Canalens nytta, som fruktan att den en gång färdig ej skall blifva underhållen och begagnad, böra vara häfne. För det senare kunna vi dock äfven rådfråga andra Länders erfarenhet. Englands förste Canal byggdes år 1759. Sedan har antalet af större och mindre Canaler, som genomskära dess land, vuxit till det antal och den mängd, att ett blott ögnakast på Englands och Skottlands Canal-Charta ingifver förundran, huru alla desse, nära lika tätt med Landsvägarne på många ställen i vårt Fädernesland, kunnat på den korta tid af 56 år utföras; och ändå arbetas der jemt och samt på flere nya, och ännu har man ej hört en enda af dem öfvergifven eller förfalla. Men äfven inom Sverige hafva vi erfarenhet, huru Rörelsen dragit sig till och efter de öppnade Canaler och Segelleder. Huru illa klagas ej, då hvart eller hvartannat år Trollhätte Canalen för blott 8 a 10 dagars tid stänges, till nödig tjärning och ansning af slussportarne, m. m. Högtråde Ståndet har för få dagar sedan förehaft frågan om Hjälmare Slussverks behöfliga understödjande; jag hoppas och är öfvertygad, att det icke lemnas att förfalla, men om så skedde, visserligen skulle det blifva den mest öfvertygande, fastän obehagliga, erfarenhet som kunde gifvas för nyttan och angelägenheten af sådane Canaler och communicationer, ej blott för närmaste Stad och ort, som ofta blifvit an-

fört, utan för Landet i gemen. Och sedan den af Götha Canal redan färdiga förening emellan Sjöarne Wertern och Wiken har första året 1814 gifvit en inkomst, efter Taxa af blott 4 sk. per Tunna eller Skepp., utaf 800 R:dr., och jag känner specielt att redan till dato detta år flere 1000:de Tunnor eller Skeppund gods af alla slag passerat Forsviks Sluss. Om ett par år skall man ändå se något helt annat, när blott $1\frac{1}{8}$ Mil emellan Hays-torp och Sjötorp återstå ogjorde af Wästgötha Canal-Linien.

Derföre är dock icke sagt, icke eller ens troligt, att sjelfva Sluss-afgiften för Canalens framtida passerande skall motsvara räntan af det nedlagda capital; i fall af ett flerårigt krig, som nyss omnämndes, skulle dock visst Resultatet äfven här af blifva öfver väntan. Men — i alla fall — när har man hört af landsvägars anläggande och underhålls-kostnad påräknas och erhållas någon directe afkomst och vinst, och äro de ej likafullt nyttige, nödige och deras kostnad ersatt hundra-fallt af den deraf uppkomna nytta för Näringarne? Jemförom värdet och afkastningen å de Hemman som äro närbelägne, med dem som äro aflägsne från vägar och communicationer, och monne icke allt detta i än större och synbarare förhållande skall kunna sägas om Canaler och segelleder?

Detta vare nog, kanske redan för vidlöftigt i detta tillfälle, sagt om nyttan af Canaler, sedan de blifvit färdige. Men, än om den skada deras byggande och anläggande förorsakar, är så bety-

delig, att den, tagen i behörig beräkning bör afstyrka i stället för tillråda Canal-anläggningen? ingalunda. Nyttan af sjelfva arbetet under anläggningen är påtagelig uti följande delar: alla penningar, som derföre utgifvas, stadna inom Landet och spridas på det mest välgörande sätt till Landets innevånare igenom beredande Arbetsförtjenst och afsättnings-tillfällen af dess producter utaf alla slag. De af Staten för Gótha Canal årligen användande några hundra tusende R:dr blifva i detta hänseende af mycket större nytta, än om de utlämnades i hvad utlåningväg som helst, utan att någonsin verka den skada, som lättheten att få lån ofta medfört. Öster- och Wester-Góthland skola visserligen ej ana svårigheten, som deras innevånare fingo erfara af saknad afsättning och förtjenst vid Gótha Canal, om dess arbete afstodnade. Utom beloppet af 3:ne laster säd och ett partie bränvin under år 1812 och 1813 införskrifna, då derå var total brist i Landet, har af de till Canal-arbetet redan åtgångne öfver 2 millioner R:dr, allt öfrigt stadnat inom Landet, dock med ytterligare undantag af kostnaden för de införskrifne engelska kunskaper, erfarenhet och skicklighet, hvilken kostnad dock visserligen utgör en ganska liten Procent å värdet af denna acquisition. Dessa kunskaper, skicklighet och öfning uti Sverige alldeles okända Arbets-metoder, med användande af nyttiga men förut här obegagnade Verktyg och Machinerier, Järnvägar &c. hafva redan blifvit spridde ej blott till de Tjenstemän, Verkmästare och Arbetare, som dermed vid Canalen sysselsatts, utan äfven längre och till hjälp för landets Näringar. Flere Bruk hafva på denna korta tid infört för sine be-

hof Jernvägar och andra inrättningar efter model-
lerne vid Canalen, och efter de råd och upplys-
ningar som Canalen dem berett igenom den erfä-
farenhet och skicklighet flere Tjenstemän der för-
värfvat. Många Svenska Ynglingar uppdragas vid
Canal- Arbetet och blifva för det Allmänna sedan
derigenom de mest nyttige Medlemmar. Ibland
sjelfva Arbets- Classen sprides hog och arbetsdrift,
smak för beting och arbetsförtjenster, hvars hem-
förande till alla Orter, derifrån Arbets- Commen-
deringarne erhållas, skall rikeligen ersätta alla de
olägenheter, man i afseende på desse Arbets- Com-
menderingar öfverklagat, i alla fall nästan utan skäl.

Denna omständighet, såsom en gifven fördel
af sådane allmänna företag, med klokhet och drift
verkstälde, är af mera vigt än man tror. Så haf-
va dessa arbeten äfven i andra Länder blifvit be-
dömde, då t. ex. Kon. Fredrich 2:dra i Preussen,
efter dess svåra krig och onckeligen dervid hårdt
påkännande af dess Nations krafter, genast derpå
började de största företag i dess Land med Cana-
ler, Vägar, Slottsbyggnad &c., anseende detsam-
ma både i afseende på deraf Undersåtarne i all-
mänhet tillflytande förtjenster, och på National-an-
dans lyfning, för ett det verksamaste medel, att
ock höja Nationens välmåga och krafter. Det lil-
la Dannemark, som redan i Öresund ägde och
begagnade monopolisk beskattnings-rätt af hela öf-
riga verldens Sjöfart och Handel på Östersjön, an-
såg sig dock med Kieler Canalens öppnande ej il-
la använda 2 $\frac{1}{2}$ Millioner R:dr Hamb. B:co, nu
motsvarigt 5 Millioner Svenskt Banco, och det
utan att dermed vinna någon särdeles communica-

tion inom dess eget land, enär nämnde Canals läge är, snart sagt, i gränsen af Riket.

Några ord i anledning af yttrandet om den korta tiden uti vårt klimat för inre segelleders årliga användbarhet: Jag anser just denna korta tid fordra, att segelleder desto mera derunder begagnas; och enär vi ej kunna umbära alla Vinter-Transporter, betaga följakteligen ej Canalerne hos oss Allmogen hela förtjensten af forslor, utan lämna den under den årstid, då Allmogen därför äger ledighet.

Jag återkommer till det första uppgjorda kostnads-förslaget, hvars origtighet eller betydelsen differerande belopp i jemförelse emot det nu uppgjorda Förslagets, väckt så stort uppseende, och föranlett den, äfven nu af den värde Ledamoten, som före mig talat, yttrade osäkerhet, om detta sednare förslag icke kan slå lika illa ut. Med åberopande af hvad jag nyss anfört, huru hastigt, och af en med Localen otillräckeligt bekant, samt med så stora företag visserligen främmande Person det förra blifvit upprättadt, bör jag nu dock rättvisa den afledne författarens både insigter och kunskaper i så måtto att det nya förslagets Belopp, tillagdt den verkliga kostnaden af det redan gjorda, det vill säga, oberäknadt sådane oförutsedde extra kostnader, som uti intet förslag kunna upptagas, ingalunda gör mera än något öfver 3 gånger, alltså långt ifrån 5 gånger, hvad det första calculerades; och denna skillnad är icke mera, än hvad hvar och en lärer hafva erfarit, som nu verkställer någon äfven vanlig Byggnad efter upp-

gjordt kostnads-förslag för 6 år tillbaka; hvad skall man då säga om en Canalbyggnad, hvars utförande till alldrabetydeligaste del beror på underjordiske förhållanden, omöjelige vid hvad undersökning som helst att beräkna med någon fullkomlig säkerhet? Erinrar man nu dertill, att det första förslag grundade sig på den skälige Sold, för hvilken Riksens Ständer och Kongl. Maj:t lofvat Bolaget ArbetsCommendering, och att denna skälige Sold, allt dittills varit 6 à 8 sk. om dagen, hvarvid den ock sedan förblifvit i flere år vid både SöderTelge Canal och andra dylika arbeten, men att i det ställe hvarje Dagsverk vid Götha Canal från första början på Kongl. Maj:ts befallning blifvit af Bolaget ersatt med 13 sk. 4 r. B:co, hvilket dertill med under alla åren, på lika hög befallning, utgjort för det mesta uti lifsmedel till alldeles enahanda pris som år 1810, oberäknadt allt hvad särskildt tillkommit igenom Extra Befäl, Spel och aflöning för Regn-, Helg- och Exercitie-dagar m. m., så att man gerna kan anse det verkeligen erlagde pris för hvarje dagsverk minst vara 4 gånger, hvad det vid Förslagets upprättande kunde och borde beräknas; och tillägger sedan, att den i Förslaget påräknade Canalbredd, till 42 fot på botren, i Reglementet ökades till 48 fot, som skiljer ej blott i primitiva Grafnings-kostnaden af de 6 foten, utan i den vida högre Transport-kostnaden af alla 42, med mera dylikt; så vågar jag tro, att Författarens minne i stället för tadel i och för dess oftanämde första Förslag, tvärtom såsom riktigt, och öfver all väntan rätt insläende i jämförelse till förändrade priser och tider, förtjent tacksamhet och aktning, och jag är glad åt detta

tillfälle att få yttra sådan min öfvertygelse. Visserligen kunna äfven hädanefter Arbeta-löner och andra priser stiga, dock är det mindre troligt, i anseende till den högd de redan hunnit. Men i så fall kan ock det nu gjorda förslaget, omöjliggen slå in.

Likväl bör jag ej dölja den förmodan, att de redan vundne och med hvarje dag allt mera och mera vinnande insigter och erfarenhet uti förut okände arbeten och Arbetsmetoder, samt till användande af hittills osedde verktyg och instrumenter, äfvensom allmänna öfning af sjelfve de arbetande skall ansenligen bidraga till, att kanske öfver väntan nedsätta verkliga kostnaden under den nu påräknade; i synnerhet skall detta inträffa, om tillräckliga medel och tillfällen till ett oafbrutit begagnande af ArbetsCommenderingar medgifva sjelfva Byggnads-tidens förkortande.

I afseende på hvad som yttrats, med anledning af Utskottens alternativt framställda fråga, om anmärkning emot Directionen för ej i rättan tid yppad Verkets Belägenhet, torde jag få tillfälle säga något, när sjelfva den frågan förekommer till afgörande i sin ordning. Visst är emedlertid, att Directionen underkastar denna fråga, som alla dess Handlingar, med största nöje den aldranogaste förnyade granskning; och säkert har ingen förvaltning gifvit sine åtgärder, och äfven misstag, hvilka äro oskiljaktige från menskligheten, och i en sådan hittills nästan alldeles okänd sak oundvikelige, mera publicitet än Götha Canal-Directionen gjort.

Och, hvad den omnämde Allmänna Opinions stämning emot sjelfva saken beträffar, så, ehuru jag för min del intet anser den vara gifven, fastän flere personer under Riksdagen, utan kännedom och insigt af sakens så väl vigt som beskaffenhet, och kanske med ej alltid så rena afsigter, sökt utsprida allt möjligt ondt, likt och olik, om detta företags både förvaltning och verkningar, glåder det mig att känna, det nästan allt hvad som blifvit sagt och invändt emot Götha Canal, likaså har blifvit sagt och invändt i England före och vid de förste Canalers byggande der, och hvad sades, skrefs och striddes icke om Trollhätte-Canalens utförande, för ej längre tid tillbaka än 22 år? Jag är viss på, att om Canal-arbetet nu varit så långt avanceradt, som det kunnat vara och såkert äfven hade varit, om allmänna ställningen ej hindrat detsamma, skulle Opinionen varit lika stark för, som nu emot detsamma; och 1 à 2 års upplefvande erfarenhet till den vi nu hafva skall besanna min förmodan. Det skall ganska visst gå med denna sak, som det gått med Opinionen emot och för conscription, hurudan var väl denna år 1809, 1812, och nu?

Jag har ändå förbigått, att något svara på den ofta klandrade byggnaden uti båda provincer på en gång. Utskotten hafva nog knapphändigt förbigått också denna omständighet. I korthet vill jag derföre anföra: att Riksens Ständer år 1809 med uttryckliga ord stadgade uti deras första anhållan hos Kongl. Maj:t om denna Canal, att arbetet i en plan och ett sammanhang måtte utföras, samt med möjligaste skyndsamhet; — att Kongl.

Maj: uti dess Privilegium itereradē denna föreskrift; och bestämde 8 å 10 års tid till *Canalens fullbordan*, under vilkor af erhållande behöflige Arbets-commenderingar; att ensamt detta förutsätter en absolut nödvändighet att bygga på en gång i båda provincer, enår 6 Slussar på ett ställe, 15 dito på ett annat, en Hamnbyggnad på ett tredje o. s. v., fordrar hvar för sig nämde tid; men hårtill kommer ännu, att jorden på flere ställen behöfver utdikas för att sjunka och stadgas i flere år, innan den blifver till gräfning tjenlig, att flere arbeten i den ena provinsen ej kunna ens begynnas, innan der är tillgång få diverse materialier dit ifrån den andra, att äfven den dryga kostnad ett sådant arbete, det första svenska i sitt slag, måste vidkännas af upplärande personer vid nästan alla de vigtigare arbeten, t. ex. Åltväggars formerande, eller så kallad puddling, lining, m. m., ja vid sjelfva Sluss-Murningen, hvartill hvarenda användande Murgesäll måst af våre till undervisning gagnade Engelsmän instrueras och inöfvas, — att denna dryga kostnad intet annorlunda eller rättare kan lindras och ersättas i längden, än att, i den mon sådane personer tilläras och blifva skicklige, att på egen hand employeras, arbetet äfven utgrenas och utsträcket till flere ställen, dervid åter flere andre också få tillfälle att af dem uppläras, att på detta vis tillgår med alla Canal arbeten, i andra länder, der localen medgifver, och fordrar sådant lika med här, och ganska visst skulle minst dubbel tid åtgå för hela Canalens färdigblifvande, om blott i hvardera provinsen i sänder skulle arbetas. Med allt detta har likväl aldrig uti Westergöthland något arbete försummats eller stått

tillbaka för det i Östergöthland, utan i den förstnämnda provinsen alltid användts så mycket folk, som kunnat employeras med de sena och betydliga arbeten.

Om ofvanuppräknade skäl från början talat för ett sådant tillvägagående med CanalByggnaden, hvad tala de icke numera för fortsättningen i enahanda väg, när härtill kommer i beträffande all den förlust och påföljd, som ett afstannande nu uti ena provinsen skulle medföra. Förfallandet af det redan helgrädda och halfgrädda, — afstannande med halfgjorda och knappast mer än började Slussar och Hamnbyggnader — total förstöring af flere kostsamma Qvaydammar, som nu finnas, men ej äro beräknade eller kunna stå mera än en kort tid, dock tillräcklig för behofvet, om arbetet ej afbrytes; — aflägsnande af annars snart väntade Communicationer på några ställen för rudimateriers och andra Canal-byggnads förnödenheters transporterande, — saknande utväg att använda många på Verkets bekostnad inlärde Ynglingar och Verkmästare, allt detta med mera, skulle ganska visst uppgöra förlusten å en i så måtto ändrande Byggnadsplan till aldraminst 2 millioner R:d. Nej, måtte man dock inse, att uti skyndsamma utförandet ligger en hufvudsaklig förmon både för framtiden, och för det närvarande, äfven i afseende på kostnadens förminskning derigenom! På annat sätt skola vi ju ock ej kunna hoppas, att sjelfve få upplefva och begagna frukten af de uppoffringar nu göras?

Jag anhåller om Högtråde Ståndets benägna

öfverseende med min vidlyfthet uti ett ämne, som jag medgifver af mig ansetts och alltid skall anses af de vigtigaste, till beredande och förkofrande af den allmänna och enskilda välmågan.

Herr Rådmannen *Kjellander*: Det är med denne, som med många andra saker här i verlden, man nödgas betrakta dem sådane de nu äro, och icke sådane de kunnat vara. Hvad Götha Canal angår, så vill jag blott nämna, det jag för min del önskar att den aldrig varit påfånt, än mindre börjad. Penningar, som kunnat till mera Riksgagneliga yrken användas, nedgrafvas där, och blott ur en enda synpunct kan man finna skäl att med arbetet fortfara, nemligen den, att för stor kostnad redan blifvit nedlagd för att öfvergifvas, och att penningarne till det mesta komma i den arbetande Classens händer och stanna inom Riket. Den förtjenst således härigenom tillskyndas en mängd fattigt folk, öppnar dem en utväg att till Staten kunna afbörda sina Krono-utskylder, hvilka i annat fall torde hafva varit för Staten förlorade. Min tanka är således den, att arbetet bör fullbordas, med den uppoffring Staten möjligen kan åstadkomma; för öfrigt har Herr CommerceRådet *Santesson* så omständligt afhandlar detta ämne, att jag har intet att nu vidare tillägga.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin* yttrade: Så kallade Canaler äro de senare århundradens uppfinning; hvarken de sinnrike Greker, eller tänkande och arbetsamme Romare, hafva lemnat några minnesmärken deraf; straxt efter med-

let af 17 seklet regerade en åregirig Furste öfver ett talrikt folk; törstig efter all slags åra, för att göra sitt namn högt aktadt hos sine undersåtare, och vidtfrågadt öfver hela världen, företog och verkstälde han den första märkvärdiga Canal, som Europa då sett. Denna Konung, understödd af en den skickligaste, ostridigt den kunnigaste Minister, Frankrike och kan hända någon Regent ägt, var äfven så lycklig, att finna en detta stora företag vuxen Ingenieur och fullbordade Languedockska Canalen på 15 år, med en kostnad af 13 millioner Livres i goda penningar, hvaraf invånarne i de provinser Canalen genomlopp, betalade 6, och Staten 7; Ingenieuren har vunnit efterverldens beundran, så mycket mer som han ej hade någon föresyn, att råtta sig efter.

Denna vida större än Götha Canal genomskår likasom i en triangel Frankrikes södra provinser, förenar Ocean med Medelhafvet från Bordeaux till Cetta, har så väl i mercantilt som krigiskt afseende fullkomligt svarat mot Stiftarens afsigter och skall säkerligen mer föreviga dess namn hos en tacksam efterverld, än dess många segrar och folk-förödande krig; märkligt att det eljest så industriösa nästgränsande England, ej vann någon efterfölgd häraf, (förmodeligen för uppfinningen var Fransk), förr än, nära 100 år derefter, en händelse tillskyndade detta land, en lika nyttig inrättning.

En ung Ädling hade i arf efter sina föräldrar, utom annan anseelig förmögenhet, erhållit

ett Landsgods, hvars förnämsta värde bestod uti ett outtömligt förråd af ypperliga Stenkols-minor, men som olyckligt voro så belågne, omgifne af höga berg och djupa dalar, att transporten för deras afsättning, blef, om ej omöjlig, dock så försvårad, att deras arbetande ej skulle kunna lämna någon behållning.

Ibland många ideer, som till desse svårigheters undanrödjande kommo i betraktande, uppstod snarare en önskning af möjlighet, att genom en vaten-ledning från minorne till den på 7 mils distance belågne stora och folkrika Fabriks-Staden Manchester få en säker afsättning på denna i England så stora nödvändighets-vara, hvaråst allt bränslie både för mat-tillredning, värme och ofantlige Eld-machiner fordrade inrättningens bedrifvande.

De mötte hindren blefvo en orsak till Englands stigande rikedom och fördelar. Lyckligtvis både för ågaren och England hade, likasom af Försynéns skickelse, en man med utomordentliga naturgäfvor uppvuxit; denne var ej någon theoretisk projectmakare, utan som med trågit arbete, på i England brukeligt vis, i 7 års tid lårt Qvarnbyggare-handtverket, i öfrigt så litet bevandrad i hvad man kallar Vettenskaper, att han knappast kunde skrifva sitt namn; under lårotiden hade han, genom ovanlige mechaniska snille-arbeten blifvit känd; — denne blef af Hertigen BridgeVater rådfrågad öfver möjligheten af en sådan Canal som han åstundade, och sedan han besett belägenheten, förklarade han densamma görlig, om nödige

Borg. St. Prot. N:o 197. 198. *Andra Del.*

medel dertill ville bestås, hvilka han dock lofvade, skulle med all möjlig sparsamhet användas.

Det var nödigt att till detta företag erhålla en ParlamentsAkt, som försäkrade anläggaren om fredlig besittning af alla de fördelar, han derigenom kunde erhålla, och sådan Akt var utomdessa så mycket nödvändigare, som Canalen skulle på flere ställen öfvergå stora landsvägen, och ingen i det landet tillåtes utan en sådan Act, hvarken ändra vattendrag, eller förändra landsvägar, vore det äfven öfver egne ågor; arbetet företogs med full ifver, men kunde ej undgå allmänhetens ömdöme att anses som ett af en oberänsam ungdom företagit, honom ruinerande, verk, och dess Byggmästare som en chimérist, så mycket mer som stora höjder och djupa afgrunder borde jämnas, och det förnämsta af allt vatten, syntes tryta; man förestälde sig det mansåldrar fordrades till dettas verkställande, penningar slösades så på arbetet, att Hertigens anseuiga förmögenhet medrogs, och han så fördjupades i skuld, att hans personliga säkerhet hotades; men dess Byggmästare, till hvilken han fattat fullt förtroende, öfvervann alla hinder af belägenheten; och Canalen var på 2 år färdig att nyttrjas; men Hertigen, som under byggnaden blifvit varse sin Byggmästares stora egenskaper, åstundade att få den ännu beqvämliare, och ledd till ett ytterligare afsättnings-ställe, hvarföre den äfven då skulle komma att gå öfver en segelbar flod, nödgades dertill begära en ny ParlamentsAct, likväl sjelf hissnande för företaget, trodde sig böra derom rådfråga en den största Architect England då ågde, och som på stället besåg belägenhe-

ten, yttrade sig: Jag har väl hört omtalas slott i luften, men aldrig tillförene sett hvar de skulle byggas. Det oagtrade företogs och fullbordades arbetet, på ett sätt som förvånade åskådarne, då de i luften blefvo varse en Canal, med beständig flytande pråmar, öfver en segelbar flod, der större fartyg med master af 45 fots höjd, och fulla segel obehindradt passera, sedan han likväl förut funnit samma Canal gå öfver landsvägen, der stora fracktvagnar om 20 till 24 fots höjd färdades. Ännu en olägenhet ville öfvervinnas, ett stort berg som låg i vägen, gjorde en något besvärlig landstransport från Kol-minorne till Canalens början; då det var för stort att bortsprängas, vidtogs den utväg, att underminera det på 750 famnars längd, till sådan bredd, att 2 pråmar på vissa ställen kunde mötas, och i öfrigt hål lika skorstenar der och hvar från bergets yta nedigenom höggos, för att insläppa nödig luft och dager; följderne af denna Canal, förnämligast inrättad för transport af Stenkol till vissa afsättnings-ställen blef dageligen mer och mer, opåråknadt andra varors transporterande, begagnad och en källa till Herrens och dess arfvingars ständigt tilltagande rikedomar, och Landsortens betjenande med en nödvändighets vara, som derefter till de fattiges bekvämlighet, och med deras välsignelser såldes till hälften mot hvad den förut kostat, eller till $\frac{1}{3}$ Rikde för en svensk tunna.

Detta företags lyckliga utförande gjorde flere förmögne Gods-ägare och Manufacturister uppmärksamma, och så hastigt blef Parlamentet besväradt med ansökningar om tillstånd till nya Cana-

lers anläggande, och sammanbindande med Hertigens, att innan 10 år derefter, voro en myckenhet anlagde och fullbordade, den ena djärfvare än den andra, hvarvid alltid Hertigens Byggmästare antingen employerades eller rådfrågades.

Då desse, utom bekvämlighet för landets inbyggare, vid anläggningen voro beräknade, att gifva i England laglig ränta af 5 procent, befants, att de med hvart års stigande revenue lemnade 8, 10 à 20 procent, till och med någon gång ända till 40 procent årlig vinst på särskilt privilegierade BolagsActier, blef snart lika begär att anlägga Canaler, som hos oss i senare tider att erhålla Discont-privilegier. Nu har det kommit så vida, att snart hela England efter 50 års förlopp finnes med Canaler genomskuret, och alla dess förnämsta Städer, satta i samband med hvaran; 2:ne stora Communicationer emellan Nordsjön och St. George Canal, samt på ett annat ställe tvärtigenom Skottland ifrån Nordsjön till Oceanen), hvarigenom på ett otroligt sätt National-industrien stigit, och producter utur jordens och bergens gömmor frambragte, hvarom man förut ej ägde något begrepp. Således har, blott att nämna 2:ne industriegrenar, deras stora Porcellainer- och GlasManufacturier uppkommit, och fått ej allenast rudimaterier, utan ock desse lätt transporterade till tillverknings ställena, och färdige, bekvämt derifrån förde inpå skeppen, för att från Englands talrika Hamnar till vidt aflågsne länder transporteras.

Säkerligen skulle Hertigens af BridgeVater, så väl som dess förträfflige Byggmästare Brind-

Leys namn, lika med deras arbeten, i ett tacksamt minne föras till senaste åldrar, såsom de hvilka tillskyndat deras fädernesland så stora fördelar.

Ett grannfolk, som till vår olycka ägde en Regent, som, påtagande sig en tjenares skepelse, hade äfven berest Frankrike, och der inhämtat nyttan af Languedocska Canalen, beslöt ock till någon del under sin lefnad, med otroligt arbete, som dess efterträdare sedermera med framgång fortsatt, ifrån detta ofantliga Rikets Asiatiske provinser, öppna en Vatten-communication ända till Östersjön, till detta Rikets obeskrifveliga nytta.

Vår krigiske Konung Carl XII, hade äfven i sinne att sammanbinda Sveriges inre provinser med Westerhafvet, och rådgjorde härom med vår stora Mechanicus *Polhem*, men Konungens fränfälle och Sveriges olyckor hindrade då verkställigheten. Så snart såren började läkas, tänkte likväl Svenska Patrioter på detta verks fullbordande; de ägde då ännu ej Englands erfarenhet, i denna slags byggnadskonst, hvarföre alla nitiska försök misslyckades, intill dess i senare tider, ett privat Bolag, under nuvarande vår älskade Konungs förmyndare-styrelse, honom till odödlig åra der till uppmuntrades. Då uppnåddes detta mål, och hvars lyckliga utgång väckte den håg till efterföljd, som förorsakade formerandet af project till Götha Canal.

De förmoner, som genom sådane vatten-vägars inrättande uppkomma, äro oberäkneliga: grofvaror, som svårligen och nästan alldeles icke bära

Land-transport, kunna då med lätthet föras från den ena provinsen till den andra, för exempel, jernmalm från en skogslös, till en annan skogsrik ort, kalk, som utom byggnings-, är ett så förträffligt gödnings-ämne, till ringa pris transporteraras; och skulle man vilja tro, en Canal i England, funderad endast för kalks transporterande, från en provins till en annan, ständigt täckt med flytande prämar, af denna vara, med flere oräknelige och förut på orten okände producter framkomma och blifva brukbar, utom den förmon att sådane arbeten äro en skola för att låra, och genom hemkomne arbeten i provincerne kringsprida nyttiga kundskaper, för exempel, huru att bearbeta och med mechanik helt lätt utur åkrar och ångar upptaga, och derifrån transportera stora stenar, med mycket annat, hvarom de förut ej haft någon idé; ålderstegne gubbar, och afskedade Krigsmän, likasom uppväxande gossar, kunna med förmon employeras till farkostens transporterande på sådane Canaler, och de sistnämde, som tillförene knappast sett en båt, oförmärkt tillvånjas, att i behofvets stund blifva skicklige ämnena till Rikets kusters försvar.

Jag medgifver gerna, att Götha Canals färdiggörande har mycket svårare hinder att öfvervinna än Frankrikes, i anseende dertill att vårt Climats hårdhet, och svåra vintrar gör arbetet vida kostsammare, om det skall äga bestånd.

Tiden då det företogs var kanske ej den tjenligaste, lika som medlen ej de lyckligaste, och hade jag 1809 varit medlem af Riksens Ständer,

hade troligen med min eljest ägande öfvertygelse om Canalens nytta, jag ansett denne då öfverstigande Nationens krafter, men, då den en gång är beslutad, mycket penningar och arbete därpå använde, kan min national-stolthet och kärlek till mitt fäderneslands framtida fördelar nu ej medgifva min röst undandragande, till allt skäligt bidrag för arbetets fortsättande, så mycket mer, som utom det förakt, vi hos utlänningen genom dess nedläggande ådrogo oss, skulle säkerligen för tillkommande tider sådant afskräcka alla stora och nyttiga företag till vårt Lands förhärlikande; i dess ställe, om arbetet krönes med framgång, kunde sådant verka till lika lyckeliga följder, som dem jag haft äran om England beskrifva.

Man klandrar och jag tycker med skäl att arbetet företagits på ~~för~~ många ställen på en gång utan fullbordan på mer än ett enda, som dock redan gifvit ett årligt revenue af 800 R:d, hvilket säkert ansenligen ökats, om arbetet i suite fortfarit, att förtiga det planens verkställighet på sätt som skedd, har orsakadt utan afkomst, en kostsam Inspection på flere ställen, med särskilte verkstäders inrättande, helt olika min Hertigs af Bridgevater fintlige Byggmästare, som på flytande prämar inrättade Smedjor och alla slags verkstäder för behöflige arbetare, hvilka medföljde Canalen i den mån den kunde begagnas. Märkeligt är, att då sådane arbeten företagas i England, hvaräst daglöner äro vida större än hos oss, och ej Soldater utan blott frivilliga arbetare nyttjas, kan en quadrat samns gräfning der verkställas för nära hälften emot här, hvilket har sin grund ut

beting, men ej uti dag- och års-löner, hvilka gifva interessen i arbetens fördröjande.

Man anmärker, att den nu varande allmänna nöden, vill göra allt penninge-understöd för närvarande omöjligt; mig har tyckt, att denna nöd förnämligast består uti en brinnande törst efter BancoLån, och nya Sedelmassors creerande, som säkerligen i framtiden visst medföra lika olyckeliga följder som förut, då ideala penningar till ideala behof uthändigades.

Understöd för Götha Canal bidrager i sin mon att släcka denna törst, genom småningom spridande af penningar inom landet, till tusentals arbetare, som af inhemiska produkter innan af-tonen, i det mesta förtärt hvad de på dagen förtjent. Äfven klagas, att då kostnads-förslaget 1809 uppgafs till 1,600,000 R:d., nu tarvas flera gånger denna Summa; någon del af denna misräkning kan härledas deraf, att med penningar nu uträttas mindre än för 6 år sedan, dessutom hvilken byggare har ej erfarit sådane miss-calculer.

I anledning af allt hvad jag haft äran anföra, blifver mitt tillstyrkande af bifall till det alternativet som Höglofl. Utskotten föreslagit, att Biträdet bör utgå till 1820 eller året efter sedan nästa Riksdag inträffar, på det att Riksens Ständer då måtte få erfara huru långt med arbetet avancerat, och om Bolaget gjort sig förtjent vidare understöd, till de fulla 10 år, som uti det andra

alternativet uppgifves, då jag är fullkomligt öfvertygad att med arbetet till slut kommer att förtfaras.

Herr Rådmannen *Hamnström*. Lika med Herr Rådmannen *Kjellander* önskar jag att utvägar måtte finnas och kunna användas till fullbordande af ett företag, hvilket ofelbart är både hedrande och nyttigt, och måtte Actie-ägarnes ingångne förbindelser icke eller blifva dem allt för kämbare! De penningar som i detta afseende användas, stadna inom landet, och öppna tillfällen för förtjenst, som för den angränsande orten, isynnerhet äro af värde. Det biträde år 1813, Canal-arbetet lämnade landets fattige inbyggare förekom hufvudsakeligen den nöd som annars hade inträffat. Vid Canal-arbeten skola dessutom män dannas, hvilka för alla Rikets provincier, isynnerhet Bergslagsorterna kunna blifva för framtiden af väsentelig nytta, äfvensom den lättade communicationen skall bidraga till ökande af alla slags productioner.

Herr Borgmästaren *Kjellander*: Jag bör ej dölja min förundran, att detta ämne, det viktigaste af alla, efter att flere månader hafva blifvit uppehållet hos Höglofl. Utskotten, nu först vid Riksdagens annalkande slut, blifvit ett föremål för Riksens Ständers behandling, och, oansedt tiden sålunda för de flesta är inskränkt, till en flygtig åsigt af ämnet, i alla dess detaljer, måste likväl ett resultat fattas, af hufvudsakligt inslytande på Statens framtida väl — hvarpå allmänna opinionen med spänd uppmärksamhet är fästad, och hvarom skiljaktige meningar, — understödde af flere ove-

dersägelige skäl och grunder, så ofta blifvit yttrade. — Må denna reflection mig tillåtas, såsom föranledd af den förmodan, att Höglofl. Utskotten kunnat och bordt med mera skyndsamhet ämnet utreda och sitt betänkande afgifva.

Boende nära Canal-linien, kan jag lika med hvarje uppmärksam åskådare, bestyrka den sanning, att detta Herculiske arbete, med den aldurstörsta ordning, nit och verksamhet besörjes — och att orten tillskyndas betydliga fördelar, genom den lifligare rörelse, som här af blifvit en följd, — genom yppade tillfällen för arbetsförtjenster och genom lättad afsättning å spannemål och andre Landets producter. Lika med de flere Ledamöter, som talat för Canalens fortsättning, kan jag således icke underlåta yttra den farhåga, att om arbetet skulle inställas, oberäknelige vådor inträffade för allmänna rörelsen särdeles, då Disconten i och med det samma borde upphöra och förtroendet för Riksens Ständers vidtagne åtgärder, snarare minskas än tilltaga hos Allmänheten, som en gång erhållit de kraftfullaste försäkringar af sine representanter om Canalens framtida nytta; men jag tror mig icke rätteligen uppfylla min Riksdagsmannas pligt, om jag icke lämnade uppmärksamhet åt de grundelige anmärkningar Herr Borgmästaren *Holm* framställt och Herr Commerce-Rådet *Santesson* lika grundeligen besvarat, isynnerhet, som Höglofl. Utskotten, på intet sätt närmare utvecklat skälen för sitt omdöme, att Canalen skall i framtiden tillskynda Riket, direct och indirect, särdeles vigtiga fördelar, hvartill, efter min öfvertygelse, Utskotten varit desto häldre

pligtige, som 1809 års Ständer för sitt beslut, föranleddes af då uppgjorde Kostnads-förslag till 1,600 000 R:d., hvilket åter, då Canalen efter nu vundne upplysningar icke kan fullbordas med mindre än 6,061,224 R:d., ovifvelaktigt bort gifva Utskotten anledning, att för Riksens Ständer framlägga de skäl och grunder, hvarpå Utskotten byggt sitt ofvannämnde yttrande, och således för allmänheten, efter de möjligaste beräkningar visa, att äfven med det ytterligare bidrag som erfordras, Canalen skall uppfylla det åsyftade ändamål, att blifva för Riket gagnelig. Då jag i följe häraf yrkar återremiss, sker sådant i afsigt, att Höglofl. Utskotten än vidare må lämnas tillfälle, att äfven ur sådana synpunkter betrakta ämnet, och att vinna bekräftelse på alla de upplysningar Herr CommerceRådet *Santesson* meddelat, i det hopp, att då hvar och en blifver öfvertygad om Canals Riksgagneliga ändamål, skall ock hvar och en, äfven om större uppoffringar erfordras, med sann glädje och tillfredsställelse, dertill bidraga.

Herr Borgmästaren *Örnberg*: Jag har redan förenat mig med Herr Borgmästaren *Holms* anförande, men kan ej underlåta att ytterligare anmärka, huru stötande för allmänna opinion, som dessutom icke torde vara sårdeles stämd för Canalen, det måste vara, att i en tid, då den allmänna nöden påkallat 300,000 R:drs nedsättning i Bevillningen, man skall anslå en dylik summa, till ett arbete hvars hela värde beror af fullbordandet, och hvars fullbordande i alla fall måste öfverlämnas åt framtiden. Utskottets andra alternativ upptager väl blott $\frac{2}{3}$ af ofvannämnde

summa, men manne ej genom sakens återremitterande någon ytterligare nedsättning kunde ägarum? Manne ej aflöningar och arfvoden kunna minskas? Manne ej Actie-ägare kunna uppoffra något års ränta eller förbindas till en starkare inbetalning? — Jag finner verkligen målet både förtjena och behöfva en närmare utredning, och föreslår därför återremiss; må jag därför icke af någon misskännas, att vilja strida emot det nyttiga af saken!

Herr Lagmannen och vice Talmannen *Landberg* anförde: "Nyttan af Götha Canals-anläggning bör icke blifva föremål för öfverläggning. Denna fråga var pröfvad och afgjord innan Rikens Ständer vid Riksdagen i Stockholm åren 1809 och 1810, kunde till det Octroyerade Bolaget, emot visse betingade ömsesidige förmoner och skyldigheter, öfverlemna verkställigheten af Canal-arbetet.

Genom Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition af den 5 sisl. April, och flere i RiksStånden väckte Motioner, utgör det för 5 år sedan påbörjade Canal-arbetets fortgång och ytterligare befrämjande medelst ett större bidrag eller penninge-tillskott ifrån Statens sida — det ämne inom hvilket öfverläggningarne böra ställas.

Uti tryckta Handlingar samt genom vidlyfrige discussioner uti sammansatte Stats- och BancoUtskotten och deras beredningar, äro alla de skäl, hvilka härutinnan kunna förekomma, det vare sig mot, eller med, — med den vidsträckther

framstälde och så allmänneligen kände, att någon ytterligare motivering för stadgande af hvars och ens slutliga tanka, ej vidare är af nöden.

Under förutsättande häraf och åsigt derå, att hvarken Regering eller Ständer kunna vara oberoende i finansiella operationer, så länge enskildte DiscontBolag finnas i landet, och att det nyttigaste företag hindras och skadas i dess fortgång, så länge det äger minsta sammanhang med någon bi-anstalt, som anses skadlig, — förblifver jag nu likasom i sammansatte Utskotten vid den öfvertygelse, att Götha Canal-arbete kan fortsättas och fullbordas genom ett ytterligare direct penninge-bidrag af Staten, eller Banken, utan att Canal-byggnaden derjemte behöfver fota sig på någon Discont-rörelse.

Man säger, att allmänna rösten talar mot Canal-anläggningen. — Jag tror det icke. — Anläggningen uppmuntrar arbetsfliten och lämnar den utväg till förtjenst. — Jag tror och flere med mig, att oviljan endast och allenast är riktad mot den med CanalByggnaden förenade Discont.

Att CanalBolaget, såsom vilkor för ytterligare bidrag af Staten, skall afsäga sig sin Discont-rörelse, förnärmar icke CanalBolagets eller Actie-ägarnes lagliga rätt, enär Staten, som äfven måste åga någon laglig rätt, emot sitt bestridande icke kan af Bolaget tillförbindas att göra några nya tillskott. Nytt tillskott förutsätter rättighet till ny öfverenskommelse.

På desse grunder anser jag för min del, att Höglofl. sammansatte Utskotten genom återremiss må sättas i tillfälle, att bestämdt utreda huruvida ej Götha Canal-arbete kan fortsättas och fullbordas, utan samband med någon Discont-rörelse, — emot full ersättning för Discont-vinsten, och tillräcklig tid för indragandet af dess utlåningar, samt ett särskildt årligt penninge-understöd af Banken uti 5 års tid eller till nästa Riksdag.

Härmed förenade sig Herr Lagmannen *Nensén* och Herr Carduansmakaren *Holmgren*.

Herr Assessoren *Arosenius* yttrade: Jag skulle anse alldeles öfverflödigt, att efter den fullständiga utredning af ämnet, som Utskottens Betänkanden innefatta, och efter de mångfaldiga samtal som deröfver förefallit inom våra enskilda kretsar, nu ingå i någon hufvudsaklig pröfning af alla de frågor, som blifvit väckta om detta företags nytta och möjlighet. Men då hela Svenska allmänheten är uppmärksam på våra beslut, anser jag mig vara skyldig mig sjelf att i våra Protocoll förvara en korrekt framställning af de motiver, som bestämma mig att nitälska för företagets framgång.

Jag har sökt göra mig reda för sammanhanget af den contradiction, att denna kostsamma anläggning kunde blifva af verklig nytta, ehuru föga eller iniet hopp finnes, att den någonsin skulle förmå inbringa ens, en måttlig ränta på det använda capitalet; en beräknings-grund som man antagit att vid alla Economiska företag vara den enda gällande. Det har dervid framställt sig för

mig, hvad visserligen icke eller undfallit någon af detta Vällof. Stånds Ledamöter, att en märklig skillnad eger rum emellan allmänna och enskilda Economien. Då nemligen i den senare allting reducerar sig till ofvannämnde uträkning, gifvas der emot i StatsEconomien föremål, som påkalla uppoffringar, utan att erbjuda någon omedelbar ersättning, men som icke dessmindre äro af högsta angelägenhet, i det de sätta den enskilda Economien i tillfälle att utvidga sig, och genom sina otaliga utgreningar tillskapa det helas vålstånd. Jag vill blott anföra en analogie, som åtminstone mågigt talat till mig. Jag frågar då: hvad kosta Sveriges Rikes Landsvägar? och hvad inbringa de? — Hela Gótha Canal, oaktadt alla dess förfärande kostnads förslag, innebår visserligen en ganska ringa utgift för det allmänna, emot hvad blotta underhållandet af dessa vägar kostar. Jag vill icke en gång tala om deras första anläggning, och hvilka uppoffringar derifrån varit oskiljaktige. Måtte vi vid detta tillfälle se sakerna i stort; icke fästa oss vid ett räknings-sätt, som endast är användbart i enskilda hushållningen. Våre fäder utgingo ej ifrån detta räknings-sätt, då de sammanbundo Hjelmaren med Östersjön, Wenern med Oceanen. De räknade icke på ränta i vissa procent, då de byggde Stockholms Slott, doterade Upsala Academie, uppoffrade åt Falu och Sala Bergslager en betydlig del af Statens inkomster.

Der är en bedröflig symptom af vår samtids syftning till egoisme, att man allt mer och mer blir döf för det sublima, och slaf af ögonblickets små-nytt. Om detta nu sker i Economiska ären-

der, huru nära äro vi ej den tidpunkt, då samma gift äfven skall verka på våra moraliska Stats-förhållanden, då all slags uppoffring skall synas orimlig eller obillig, och den heliga idéen af ett *Samhälle* skall försvinna för den råa känslan af personlighet!

Jag återgår till det speciella ämne, hvarom nu här är fråga. Jag medgifver gerna, att Götha Canal beslöts och börjades vid en tidpunkt, då Rikets yttre och inre tillstånd minst syntes gynna företaget. Men, mine Herrar! hurudan är nu vår belägenhet? Befriade ifrån utländsk skuld, med minskade contributioner, ökade och försäkrade tillgångar för Näringsfliten, allmän fred, förtroende emellan Regering och Folk, hopp om en stigande vålmåga: Säkert måtte det icke vara *me* som vi böra upphöra med ett företag, som ibland de minnesmärken vår samtid skall lämna åt kommande slägter, blott skall eclipseras af de underverk, hvarmed århundradets och nationens Ålskling förvånar oss och efterverlden.

Jag anhåller om Proposition till bifall på Utskottets Betänkande, med antagande af de alternativer som för verkets framgång äro mest gynnande.

Med Herr Assessoren *Arösenius* förenade sig Herr Grosshandlaren *Wilke*, Joveleraren *Holmer*, CommerceRådet *Esge*, CommerceRådet *Möller*, Grosshandlaren *Lamberg*, Handelsmannen *Lundberg*, Rådsmannen *Fredin*, Lagmannen *Rönqvist* m. fl.

Herr

Herr CommerceRådet *Santesson* anförde: Jag anhåller återigen att få yttra något, med erhållenen anledning af hvad någre Ledamöter nu anförte:

Att Götha Canals Styrelse och samtliga Tjenstemän ej gjort sig förtjente till någon beskyllning för att de sökt förlänga byggnads-tiden till enskilt förmon för sig, bevisas bäst af hvad de under denna svåra tid verkligen uträttat; och denna anmärkning vederlägger dessutom sig sjelf med den andra, förut omtalta, anmärkning mot dem för arbetets drifvande uti båda provincer på en gång, som väl mest af allt har motverkat onödigt tidsförlängning och utdrågt med fullbordandet.

Beträffande åter den sparsamt upptagne insättning af Actie ägare, så torde det vara tillräckligt att deremot anföras: att utaf Bankens från början medgifna Lån biträde eller creditiv 300,000 R:dr särskildt voro ämnade som egentlig Byggnads-hjelp, att den skuld derutöfver vid 1814 års slut visade sig i och för byggnaden till Discontfonden, ofelbart hade varit redan rembourserad igenom nytt Actie-tillskott, om Direction billigen ansett sig kunna eller böra upptaga något under förl. år, då ingen arbets commendering erhöles, men en till och med oförväntad tillgång på private arbetare, dock medtog 2 å 300,000 R:dr, än mindre har Directionen bordt och kunnat det i år, sedan det blef kändt, att Riksdag skulle blifva, och Directionen såg sig föranlåten för Kongl. Maj:t och Riksens Ständer yppa hela verkets ställning, samt afbida Kongl. Maj:ts och Riksens Stän-

Borg. St. Prot. N:o 199. 200. *Andra Del.*

ders Beslut derom. Ett infordrande på förhand under denna tid skulle ofelbart verkat den största inqvietude hos Actie-ägare, och troligen uteblifvande med insättning af de fleste, hvaraf följden blifvit den mest obehaglige för hela verket.

Hvad som är nämnt om allmänna nöden, tror jag mig förut hafva besvarat med de bevis, och efterföljande värda exempel jag uppgifvit, att sådane företag just äro de som närmast och bäst tjena till behofvens afhjelpande.

Äfven kan hvad jag berättat om Götha CanalBolagets så väl tillkomst som belägenhet bäst vederlägga, den yttran som gjorts om *ett enda Bolags så betydliga understödjande.*

Herrar Ledamöter af Urskotten skola kunna vitsorda, att de vid granskning af aflönings-listorna för Götha Canals Embets- och Tjenstemanna Stat funnit densamma ej öfverdrifven; jag medgifver gerna, att den för de senare år i allmänhet bättre än Kronans och Statens löner, men dermed har endast en länge, som oemotsägligen rikrig erkänd principe tillfyllest gjordts, som lyder: *En arbetare dr sin lön vörd*; och kanske här gifves få beställningar, där lönen, så väl får förtjenas, som af Göta Canals Embets- och Tjenstemän.

Actie-ägare i Södertelje äro ock åberopade, såsom de der helt annorlunda måst vidkännas uppfyllande af deras förbindelser; jag känner det af erfarenhet såsom dervid icke alldeles utan enskild

känning; men jag tror ock, att ingen af Högtråde Ståndet skall bestrida det tvångsmedel, någre få Actieägare vid en Bolagsstämma såmedelst gjorde alla de öfrige, för det mest uppenbara och oerhörda våld, som väl må blifva ett varnande exempel för andra, att taga sig till vara för slika magtspråk och deras verkan.

Hvad som är sagt mot Discont-rörelsen, hör egentligen icke hit, och skall ej blifva obesvaradt, när det ämne särskildt tvifvelsutän snart förekommer. Emedlertid är visst, att hvad som är yrkadt om Discontens öfvertagning af Staten, är lättare sagt än verkställt; och den förnämsta goda verkan deraf för Näringarne blefve troligen i stället den alldrasvåraste, synnerligast vid en tid, då de 2 andra privata Disconterne i alla fall måste upphöra.

Och, äntligen, skulle visst ingen Actie-ägare, eller deras ömbud i Direction, se något hållre, än att Staten utlöste dem helt från deras Actier, äfven med Obligationer på längre tid, hvarigenom Staten skulle erhålla fri disposition öfver både Discont och Canal.

Herr Handelsmannen *Linström*: Utan att ingå i detaillén af förevarande ämne, måste jag förklara, att jag ej kan bifalla Betränkandet. Stats-Utskottet har icke kunnat utfinna medel till deras betalning som gjort lefverantser till Kongl. Maj:tt och Kronan, utan dertill föreslagit ett tids utrymme, som måtte bevisa Statsverkets förlägenhet; och då man får tro att den upphör, då torde det

vara tids nog att anslå medel till utgifter som med Statens åligganden äro i ett mindre direkt sammanhang än liqviderandet af dess skulder. Jag vill då icke vara deremot.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wege-
lin*. Då man ofta hör anmärkas såsom förseende å Götha Canal Directions sida, att underrättelserne rörande Canalens fortgång och fullbordan samt angående de medel hvilka dertill skulle erfordras, blifvit allt för sent meddelte, så anser jag mig, skyldig att upplysa något om de orsaker som i detta fall vållat dröjsmålet. Det var icke nog att inse otillräckligheten af de anslagne medlen, det var äfven nödigt att vid uppgiften derom kunna säga till hvad belopp ett nytt understöd erfordrades. Då förslagerne i detta afseende uppgjordes, inträffade den olyckan, att Major *Bagge* på sin resa mellan Wester- och Östergöthland omkom, tillika med alla sina följeslagare och alla medförda papper, hvilka, lika så litet som hans person och sjelfva båten sedermera kunna återfinnas. Att godtgöra hvad som i anseende till Calculerna förlorades, var ej lätt, då man ingen ledning hade af de samlingar, som i detta hänseende redan blifvit gjorde, och förnyade anstalter fordrades för vinnande af samma ändamål. Öfver-Mechanicus Herr Directeuren *E. Hagströms* outtröttliga bemödande, har dock öfvervunnit alla dessa hinder, och han har uppgjort en beräkning, så noggran den möjligen på förhand kan göras, och jag tror att hvarje granskare skall finna sig tillfredsstäld, derföre att den icke lär kunna begäras fullständigare. Hans erkända och bepröfvade snille, är en borgen

för verkställigheten, och den sak-kännedom han förvärfvat och de grundeliga kunskaper, hvarpå han såsom Mechanicus redan gifvit de osvikligaste prof, allt lifvar och bekräftar våra förhoppningar om en lycklig utgång af detta stora företag efter de Calculer som nu för detsammas utförande blifvit af-lämnade. Med åliggande för Directionen att äfven uppgifva beloppet af de ytterligare anslag hvilka i och för Canal-arbetet erfordrades, har någon anmälan således icke förrän nu kunnat ske. Jag hemstår, att det uppläste Betänkandet måtte ånyo punktevis föredragas, hvarigenom man fortast skall komma till ett resultat i de olika åsigter, detsamma innehåller.

Herr Lagmannen *Noréus*: Götha Canal-Byggnad bör icke sakna understöd; Man är skyldig att bevillja det för att göra rättvisa åt den öfvertygelse som, år 1810, ledde Riksens Ständer att besluta detta stora företag. Det ansågs då, och måste ännu anses vara af en allmän och vidsträckt framtida nytta, och såsom sådant bör National-äran icke tillåta att det afstannar, innan det kunnat visa sin verkan. Kanske hade man bort iuse, att denna anläggning skulle öfverskrida ett enskildt Bolags krafter och att ett allmänt understöd förr eller sednare skulle komma i fråga; Men man bör icke eller underlåta fästa billigt afseende derå, att detta behof af understöd blifvit betydligt utsträckt genom inträffade omständigheter, dem Directionen, hvars nit och omtanka bör erkännas, icke kunnat förekomma. Arbetslönernas stegring till ett fördubbladt belopp, emot hvad det första förslaget upptager, Arbetets nyhet och vidd, ute-

blifvandet af påräknade ArbetsCommenderingar eller för Fäderneslandet viktige händelser, hvilka under bästa arbetstidens lopp verkat denna arbetsstyrkas återkallande, hvarigenom Directionen måst vidkännas en betydelig förlust vid afyttring af den Proviant som för hvarje års hela arbetstid varit påräknad och upphandlad, under högt uppjagade varupriser; Desse, jemte flera omständigheter, hafva beredt den belägenhet, uti hvilken Canal-Bolaget för närvarande sig befinner, och hvilken icke annorlunda än genom en allmän uppoffring kan underlättas. Man bör ock ihågkomma, att hvad man uppoffrar åter utsprides ibland den arbetande Classen, och för min enskilda del bör jag med tacksamhet ihågkomma huru, under 1813 års verkliga nöd i Dalarne, Canal-Directionen för Kon. Befallningshafvande i Länet öppnade ett tillfälle till arbetsförtjenst för en stor del af dess olycklige innebyggare. Detta företag återgifves således genom en spridd arbetsförtjenst den uppoffring det emottager och det hedrar verkställigheten deraf, att Riksdags-fullmäktige ifrån de Orter der arbetet fortgått, vitsorda dess nytta för allmänheten och dess önskan om fortfarandet deraf. Allmänt nyttigt och för framtiden kraftigt verkande måste jag äfven anse, att de dervid använde arbetare, samlade från åtskillige Orter i Riket, erhålla skicklighet och vana uti en tillförene nästan helt och hållet obaknad väg.

I möhn af stigande Production och deraf följande behof af lättade varu-transporter skall man, som jag hoppas, framdeles få se dylika företag, ehuru af mindre omfattning och vidd, sprida sig i Riket, och äfven, lika som i England, blifva

föremål för enskildtes bemödande. Desse sednare hafva på många ställen icke blifvit återhållna af andra orsaker, än bristande kunskap och saknad af skicklige arbetare att den verkställa. Desse uppkomna nu omärkeligen, och den stigande arbetsförmågan och skickligheten är en fortfarande alltid tillväxande fördel, som utgör ett af de gladaste föremål för den idoge medborgaren. Af desse skäl föranledd förklarar jag det vara en skyldig rättvisa och aktning för de beslut Riksens Ständer en gång fattadt, att understödja Götha Canal-Bolag med den föreslagna högsta Summan 300,000 R:d. om året. Men lika rättvist finner jag äfven att icke sträcka detta anslag längre än till nästa Lagtima Riksdag år 1820, eller den Riksdag som näst derefter infaller. Denna min öfvertygelse har samma grund, som mitt bifall till den anslag-na summan, neml. bibehållandet af Riksens Ständers i Constitutionen grundade rättighet, den jag för kommande tider lika litet vill finna för nära träd, som jag vill att deras en gång fattade beslut skall sakna styrka och stöd. Om proposition till Högstärade Ståndets bifall till de med desse grunder öfverensstämmande alternativter uti Utskottens Betänkanden, får jag hos Herr Directeuren och Talemannen anhålla.

Herr Lagmannen *Nensén*: Det är för ingen obekant, huru allmänna rösten är rämd, både i anseende till Götha Canal-arbetets fortsättning, isynnerhet på Östgötha linien, och emot den till Canalen hörande Discontrörelse, hvilken liksom medfört en beskattning öfver hela provincer. Allmänheten skall icke vara tillfredsställd om vi

underlåta att med yttersta noggrannhet behandla detta mål, och det skall visserligen både blifva nyttigt och upplysande, om detsamma med de gjorde anmärkningar till Utskottets ytterligare Ut-låtande nu återremitterades, och hvarvid, såsom grund för återremissen, Herr Lagmannen *Landbergs* yttrande kunde antagas, så att Utskottet i sitt afgifvande Betänkande hade anledning att urskilja hvad som rör Canalen och hvad som egentligen blott angår Canal-Disconten.

Herr Borgmästaren *Holm*: Man bör ej så lämna uppmärksamheten åt en sida, att man alldeles förlorar den åt en annan; — således är det icke nog, att vilja hafva målet fortskyndat, man måste äfven vilja ha det utredt, och jag anser i sådant afseende återremiss nödig, och kan derifrån icke afstå.

Uppå återremiss yrkade dessutom Herr Stads-Majoren *Linnelius*, anförande redan hafva sig bekant, att Hög. PrästeStåndet beslutit ämnets återremitterande.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Nordlindh* anmärkte, att om återremiss skulle äga rum, det vore angelägit att sådant icke skedde i och för något särskilt ämne, utan endast generelt, med de nu gjorde anmärkningar, samt förmodade, att Herr Lagmannen *Landberg* borde finna detsamma, under erinringen af de öfverläggningar Utskottet rörande detta mål förehaf, och hvilka han sjelf öfvervarit. Ståndet borde ock innan återremiss beslutes, punktevis yttra sig öfver

hvad Utskotten alternativt till Ståndets afgörande hemställdt.

Herr Lagmannen och Vice Talmannen *Landberg*: Det synes mig af mycken vikt, att Utskottet i ett ärende af den betydendhet i så många afseenden som detta, lämnas tillfälle att med ledning af RiksStåndens hufvudsakliga anmärkning afgifva ett Betänkande som kunde instämma med den i Stånden rådande tanke.

Herr CommerceRådet *Santesson*: Om så änteligen yrkas, så vill jag väl icke bestrida återremiss, men jag får ärinna Ståndets Ledamöter derom, att BancoUtskottet för det närvarande är nog sysselsatt med de brydsame öfverläggningarne om Reglerande för de 2:ne Disconternes remplacerande, hvilke i alla fall skola upphöra; att en nu å nyo väckande fråga om Götha CanalDisconts upphörande och öfverflyttande äfven på Banken, troligen skulle föranleda först till de långsammaste discursioner i Utskotten, om redan delibererade ämnen, och att, om Riksens Ständer sedan beslôro denna öfverflyttning, säkert flere veckors tid skulle erfordras till utarbetande af det förslag och Reglemente, som blifva följdor af en sådan total förändring i hela Discont-rörelsen, till hvad allmänt gagn lämnar jag dârhän.

Herr Borgmästaren *Kjellander*: Min mening med yrkandet på återremiss har ej varit annan, än att i en tid, då allmänna uppmärksamheten är synnerligen fästad vid Götha Canals-frågans behandling, man ej skulle efter de anmärk-

ningar som förekommit genast ingå i ett definitivt beslut, utan att Utskotten borde äga tillfälle deröfver sig närmare yttra, och att således återremiss icke kunde undvikas. Jag trodde äfven, att Utskotten skulle i svaret på återremissen kunna bekräfta de skäl Herr CommerceRådet *Santesson* till vederläggning af Herr Borgmästaren *Holms* yttrande i dag anført, och såmedelst gifva en ny styrka åt sjelfva saken, och det beslut Resp. Ståndet till Canalbyggnadens fortsättning — efter min förmodan lærer fatta.

Herr Assessoren *Arosenius*: Jag hemställer till Högstärade Ståndets eget eftersinnande, hvilka ypplysningar genom målets återremitterande kunna vara att vänta, och om det är troligt att Stats-Utskottet kan nu närmare bedömma saken än förra gången, och hvilka detaljer det än vidare skulle kunna meddela, hälst på en tiderymd af några få dagar som troligen för Riksdagsarbetet endast återsår. Att förlänga Riksdagen i och för detta mål, synes så mycket mindre kunna vara meningen, som jag tror att ingen sätter i fråga nyttan och nödvändigheten af Canalarbetets fortgång, och att man således i hufvudsaken redan är ense, äfvensom att vid Betänkandets företagande punktevis, man torde lätt kunna jemka tankarne tillsammans, om olikhet skulle yppa sig. Bifall till hvad nu är föreslagit lærer i alla fall blifva slutet af öfverläggningen, enär hufvudsaken oföränderligt alltid grundar sig på billighet och rättvisa, och såsom medel äfven nu påräknas till afhjelpande af den nöd som annars i flere landsorter skulle uppkomma. Jag anhåller således, att

de af Ståndets Ledamöter, som talt för återremiss, derifrån tackes afstå, och åberopar för öfrigt i sjelfva saken hvad jag redan haft äran anföra.

Häruti instämde Herr Lagmannen *Nolleroth*, Häradshöfdingen *Barthelson*, Handelsmannen *Stabeck*, Handelsmannen *Ekman*, Rådmannen *Kjellander* m. fl.

Herr CommerceRådet *Santesson*: Vid detta Alternativ, som rör mig personelt som Ledamot uti Directionen, anser jag mig lika som uti Utskotten och deras Beredning, hindrad att deltaga uti afgörandet, och blott åberopa öfrige värde Ledamöternes af Utskotten kännedom om upphofvet och upphofsmannen till denna framställning, äfven som att Utskotten för votering härom icke ens granskade de flere i min tanka fullt tillfredsställande upplysningar, jag hade att gifva dem utur flere års skriftelige underdånige berättelser till Kongl. Maj:t, utan förklarade sig redan vara tillräckeligen öfvertygade, att Directionen ej förtjent denna anmärkning. Jag har också desamma underdåniga Berättelser in Originali här tillhands, i händelse Hógtårade Ståndet af dem täcks taga kännedom. — En närvarande Ledamot af sammansatte Utskottens beredning fann ock, jemte en annan redan hemrest, genast från början denna fråga obehörig, och förklarade denna dess tanka uttryckel. till Protocollet.

Herr Borgmästaren *Norström*: Man har sunnit, att Directionen årligen till Kongl. Maj:t

ingifvit arbets-planer, som Kongl. Maj:t i Nåder fastställt, äfvensom den generelle öfversigt hvaraf tillräcklige slutsatser kunnat göras, men mången har trott, att Directionen särskilt bort gifva sjelfva förhållandet mera detaillerat tillkänna, hvilket, på sätt Herr CommerceRådet nu nämnt, likväl icke varit min tanka.

Herr Borgmästaren *Ullberg*: Regeringsformens 90 §. stadgar, att under Riksens Ständers och deras Utskott öfverläggningar och pröfning icke må komma frågor om enskildta Medborgares och Corporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon Lag, författning eller Inrättning, och det är af en så gällande anledning, jag tror att Ståndet icke med frågan om CanalDirectionens förhållande i oftabemälte fall, åger att taga befattning, utan att man genast bör punctevis skrida till öfverläggningen i sjelfva saken.

Härmed instämde Herr CommerceRådet *Nordlindh*, CommerceRådet *Cronius*, CommerceRådet *Möller*, Lagmannen *Rönqvist*, Grosshandlaren *Lamberg*, Jouveleraren *Holmer* m. fl.

Herr Talmannens härefter meddelte Proposition, att sammansatte Stats- och Banco-Utskottens Betänkande skulle punctevis företagas, blef af Ståndet bifallen; hvarvid Herr Borgmästaren *Holm* androg, att som Utskotten ej på något sätt utredt och bestyrkt Canalens nytta, och BorgareStåndet medelst en återremiss ej eller velat sätta Utskotten i tillfälle att ådagalägga en så huf-

vudsakelig framställning och bevisning, så kunde Herr Borgmästaren för sin del ej bevilja Götha Canal något slags vidare understöd, såsom ej för Riket bevisligen nyttigt; hvarföre Herr Borgmästaren förklarade sig ej kunna vidare deltaga i denna öfverläggning, hvarefter Herr Talmannen, i mohn af Betänkandets och de deruti innefattade Puncters uppläsande, framställde följande

Propositioner:

1:o Bifaller Ståndet, att i anseende till gjord anmärkning om underlåtenhet å CanalDirectionens sida, att behörigen anmäla de hinder, hvilka för arbetets fortgång inträffat, det alternativ i Utskottens Betänkande antages, som förklarar denna frågan böra förfalla.

Svarades *Ja*.

2:o Bifaller Ståndet, att Götha Canal Bolag, såsom vilkor för allt ytterligare bidrag till Canals fullbordan, bör underkasta sig skyldighet, att inrätta sin Discont-rörelse, enligt de föreskrifter som Riksens Ständer, med hänsigt på samhällets allmänna fördel, finna för godt meddela för blifvande Discont-rörelse i hela Riket.

Svarades *Ja*; hvarvid Herr Lagmannen *Landberg* likväl tillkännagaf, att han för sin del icke kunde frånträda den tanka, han förut yttrat.

3:o Då härefter Proposition skulle framställas, angående tiden för utgörandet af Bidraget till

Götha Canal, som Utskottens Beräkande alternativt innehåller antingen på 10 år eller endast till och med år 1820, begärde Herr CommerceRådet *Santesson* ordet och yttrade: "Af hvad uti Utskottens Beräkande är sagt med och emot hvardera af de nu i frågavarande 2:ne alternativer, anhaller jag få särdeles fästa Högstärade Ståndets uppmärksamhet på vigten och nyttan af ett bestämdt anslag, en gång för alla, så väl å Statens som Bolagets sida, derförutan saknar den förra säkerhet, och den senare både uppmuntran och nödtvång att utföra saken, med möjligaste skyndsamhet, hushållning, och i alla afseenden till största enskilda och allmänna fördel. Dessutom förfelas vid det första alternativet, på obestämd tid lemnande bidrag, den säkerhet Actie-ägare måste hafva om understödets räckande till behöfligt fullt belopp, hvarförutan ingen eller få Actie-ägare låra våga vidare insats. Och Staten förbinder sig dock tillika, efter den mening första alternativet innehåller, möjligheten till att ändå i 10 år, neml., i det fall att Urtima Riksdag blir 1819, och sedan ej förr än 1824 — utgifva, ett lika bidrag, utan att vara försäkrad, att det dermed är slut.

I anledning af hvad som är anført om BankoUtskottets yttrande, så kan detsamma så mycket mindre innefatta afstyrkande, som BankoUtskottet deltagit med uti alternativa beslutet, och icke heller är det så styliseradt, utan tvärtom blott ett förklarande, att om Riksens Ständer besluta ett bestämdt bidrag för 10 år, det ej tillkommer denna Riksdags BankoUtskott anslå dess utgående från Banken längre än till och med 1820, men

då blifvande Ständer, att säga, hvarifrån det sedermera skall tagas, som icke hindrar, eller ens nu af BancoUrskottet lärers förmodas annat än, att det då ock anordnas af Banken.

Herr Borgmästaren *Ullberg*: Det skall visserligen anses såsom ett underverk, att CanalVerket vid 1809 års Riksdag, uti Rikets då varande utblottade tillstånd, af Riksens Ständer kunde beslutas, åberopar jag i det afseendet mitt derom då afgifne yttrande; men sedan så mycket fruktbarande jord åt detta verk nu blifvit uppoffrad, och så stora kostnader derå redan använde, har Canalsens sak blifvit fäderneslandets, och är det således ej att befara det kommande Ständer skola underlätta befrämja densamma, eller att de mindre än vi, och föregående Ständer hafva den till ett föremål för omvårdnad och understöd; men ej kan jag inse något skäl för oss, att genom för tidiga beslut liksom vilja betaga dem pröfnings-rätten vid instundande Riksdag, och på sådant sätt lägga hinder i vägen för de åtgärder som efter då förekommande omständigheter kunna prövas nytte och nödige. Vid betraktande af de stora uppoffringar redan skedd och nu göras för Canal-arbetet, och det loford, som tillkommer Directionens bemödande för den goda sakens framgång, är det ej ränkhart, att ett för fäderneslandet så nyttigt företag skulle underkastas någon för detsamma skadlig inskränkning, och jag anser således, ingen ting i den delen vara af kommande Ständer att befara, men rättvisan fordrar deremot, att man ej träder deras beslutande rätt för nära, och Ståndets bifall ej utsträcket längre än till nästa Riksdag.

Herr Lagmannen *Nensén*, Äldermannen *Gerle* samt de fleste af Ståndets Ledamöter instående med Herr Borgmästaren *Ullberg*.

Herr Borgmästaren *Norström*. Antingen tiden utsättes till 6 eller 10 år, kan man för uppfyllandet af villkoren ingen säkerhet erhålla, allt måste öfverlämnas åt hoppet, och den förtröstan man äger om hushållningen på stället, hvilken, om han ock vore hurudan som helst, icke lär bli för någon sådan räfst underkastad, som till inskränkningar i det påbörjade arbetet föranleder.

Herr Lagmannen och vice Talmannen *Landberg* yrkade på Proposition och ansåg det vara orjenligt att genom antagande af det alternativ som utsätter 10 år, liksom utmärka ett misstroende till kommande Ständer och deras urskillning om Götha Canals nytta och nödvändighet.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*: Det är hvarken att vänta eller befara, att Nationen då skall öfvergifva ett företag, för hvilket den redan gjort så stora uppoffringar, men som allting här i världen finnes vara händelser underkastadt, så kunde äfven för Canalen hinder inträffa, hvilka kunde vålla arbetets inställande förrän de nu projecterade 10 åren vore tillända lufne. Det skulle således vara att inskränka Rikens Ständers rätt att vilja betaga dem öfverläggningsrätten vid nästa Riksdag, och kan ej något sådant af mig nu tillstyrkas, med mindre ej Directionen och Bolaget, alla för en och en för alla, skulle vil-

ja ansvara, det Canal-arbetet inom 10 års förlopp skulle vara fullbordadt.

Herr Lagmannen *Noréus*: Ehuru lifligt jag än deltagar i alla beslut hvilka befrämja Canal-arbetets fortgång, kan jag dock icke finna anledning betaga kommande Ständer vid nästa Riksdag, rättigheten att derom besluta, utan förenar mig i den delen med Herr Borgmästaren *Ullberg*, och anhåller om Proposition.

Åtskillige Ledamöter yrkade Votering öfver samma alternativer som i Utskotten till Votering varit framstälde.

Herr AdvocatFiskalen *Cramér* yttrade: Närvarande Ständer ega icke att för längre tid än till nästa Riksdag besluta om den Bevillning, som af Riket erfordras och bör utgå. — Ifrågavarande bidrag till Götha Canals fullbordan är väl icke af alldeles enahanda beskaffenhet som Bevillningen; men bidrags-summan skall emedlertid på ett eller annat sätt, directe eller indirecte af Statens tillgångar utgöras. Jag tror mig därför så mycket mindre böra bifalla dess fortfarande under bestämde 10 år eller längre, än till nästa Lagtima Riksdag inträffar, som reciproque säkerhet emellan Staten och CanalBolaget icke kan ega rum. Staten nemligen skulle förplikta sig å sin sida att under 10 år utgifva ett visst årligt understöd, utan att CanalBolaget å sin kan förbinda sig, än mindre ställa säkerhet därför, att ändamålet med det lem-

nade bidraget, Canalens fullfärdigande, under denna tid blir vunnet.

Herr Borgmästaren *Holm* tillkännagaf, det han, af skäl som redan i anseende till deltagandet uti öfverläggningen af honom blifvit anförde, icke eller nu kunde deltaga i den blifvande Votereringen.

Sedan Voterings-sedlar blifvit till Stråndets Ledamöter härefter utdelte, framstälde Herr Talmannen följande

Proposition:

Den som bifaller att bidraget till Götha Canal utgår årligen, ifrån och med innevarande år, till och med 1820, eller det år, då nästa Riksdag derefter infaller, han skrifver *Ja*.

Den det ej vill, skrifver *Nej*. Vinner *Nej*, kommer det årliga bidraget att fortfara uti 10 år.

Under tvänne upprop insamlades Voterings-sedlarne, en aflades enligt Riksdags-ordningens föreskrift, och de öfrige befunnos innehålla 32 *Ja* och 15 *Nej*.

4:o Vidare, och på Herr Talmannens Proposition: Att det ytterligare bidraget af Staten, hvarken för nästa eller något af de påföljande åren utbetalas innan Revisionen för det näst föregående året intygat byggnadens fortsättning med full drift efter den stadgade planen, och tillika, att det teckna-

de ActieCapitalet blifvit infordrat i den ordning Utskottens Beräknande upptager, neml.: 1815 10 procent, 1816 likaledes 10 procent, samt 1818 och 1820, hvarje år 10 procent; förklarade Ståndet dertill sitt bifall.

5:o Då härafter skulle afgöras, hvad Utskotten alternativt hemställt angående beloppet af det årliga understöder, anförde Herr CommerceRådet *Santesson*: "Enligt af Utskotten åberopade räkningar, är årliga behofvet för Canal-byggnaden minst 300,000 R:dr. Utskotten hafva ock förklarat, och alla inom Högfråde Ständer, som i dag yttrat sig, äfven annars emot saken, hafva dock instämt uti, att hvad för Canalen skall göras, må ske till dess skyndsammast möjligaste verkställande, såsom anticiperande dess väntade allmänna nytta och förminskande kostnader. Jag åberopar detta, och anhåller om Herr Directeurs och Talmannens Proposition till bifall på andra alternativen i denna punkt, eller 300,000 R:dr årligt belopp af bidraget."

Herr Talmannens Proposition: att Götha Canal erhåller ett årligt byggnads-biträde af 300,000 R:dr; blef af Ståndet med *Ja* besvarad.

Herr Talmannen framställde följande Propositioner:

6:o Att Banken och det Verk hvarifrån bidraget utgår, må tilläggas ovilkorlig rättighet att erhålla fullständiga upplysningar och förslag öfver det verkstälde och tillämnade arbetet, samt att anmärka allt, som finnes anmärkningsvärdt med rättighet att innehåll-

la anslagen, intill dess afseende göres å det, som till rättelse är uppgifvit.

7:o Att om under någotdera af de sex åren, allt påräknadt arbete icke skulle kunna utföras, den besparde summan må der påföljande året få begagnas, men att den del af anslags-summorne som år 1820 icke är till arbetets fortsättning disponerad, ingalunda må anses såsom en Bolagets ovillkorliga fordran.

8:o Att emot de nu föreslagne ytterligare biträden all af CanalBolaget uppgifven pretention å ersättning af StatsVerket helt och hållit försvinner.

9:o Att underdånig ansökning derom göres, det Kongl. Maj:t råckes förbjuda Gôtha CanalBolag vidare fortsättning af Discont-rörelsen, så vida ej Bolaget fullgör de vilkor hvilka detsamma i sådant afseende varda föreskrifne.

Dessa Propositioner blefvo med Ja besvarade.

Vidare föredrogs, i sammanhang härmed, BankoUtskottets särskilte, under den 13 Julii meddelte och den 17 på bordet lagda Memorial, angående Gôtha CanalVerk.

Herr KommersRådet *Santesson* uppläste följande anförande:

"Sedan Höglofl. Stats- och BancoUtskottens samfalta Betänkande, uti frågan om Gôtha Canal Arbetets befordrande och understödjande af Staten,

nu af Högtråde Ständet blifvit afgjort, har jag endast en hufvudsaklig anmärkning att göra vid BancoUtskottets enskilda Betänkande i öfverensstämmelse med mitt det förstnämde Betänkande åtföljande särskilda votum.

Högtråde Ständet har igenom dess Bifall till de sammansatte Stats- och BancoUtskottens Betänkande tydeligen ådagalagt dess stadgade öfvertygelse om Götha Canals *särdeles vikt för Riket*, äfvensom om *omöjeligheten för Bolaget, att med egne krafter och nu ägande Publique Biträden kunna fullborda densamma*, samt ansett, att till så väl uppfyllande af de åt Bolaget gifne löften, som iagttagande af Rikets värdighet och fördel, ett sådant ytterligare biträde bör lemnas, som å ena sidan fullkomligen uppfyller allt hvad af Bolaget skärligen kan förvntas utan att, å den andra, för mycket medtaga Rikets krafter eller föranleda till våda för dess finansiella ställning.

Detta af Högtråde Ständet enligt båda Utskottens förslag afgjorda och af BancoUtskottet i dess enskilda Betänkande medgifna Bidragsbelopp är visserligen högst betydligt och vida utöfver hvad någonsin för dylikt ändamål hittills uti Sverige på en gång blifvit gjort. Efter de af Utskotten granskade och godkände Förslager svarar detta bidrag, i 10 år fortsatt, äfven för behofvet, NB. med tillägg af den å Disconten calculerade vinsten, samt af å Actieägares totala rekening återstående Capital, R:dr 1,884,720, hvilkas successiva utgörande Högtråde Ständet, jemväl efter Utskottens förslag, ganska riktigt gjort till

ett uttryckeligt vilkor för Bidragets successiva meddelande.

Men, om uppfyllandet af detta vilkor, prestera-
randet af de 1,834,720 R:d. utaf Actieägare,
skall kunna påräknas, måste desse, om icke med
fullkomlig visshet, dock troligen och möjligen
kunna inse, att de för deras Capital, enligt ly-
delsen af dem gifna försäkringar vid Verkets bör-
jan, (uti Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse till Rik-
sens Ständer af den 10 November 1809, och Riksens
Ständers underdåniga svar af den 22 Februari 1810)
hafva att *påräkna någon afkastning under Bygg-
nadsåren, och en skålig vinst derå efter arbetets
fullbordan*, och att de åtminstone ej blottställas
för en alltför känbar saknad af sådan ränta, eller
förlust af deras Capital.

Den af Sammansatte Utskotten beräknade be-
hofs-summa, är Banco R:d. 2,912,504, eller nä-
ra 3 millioner. Antagom då, att härmed netto
behofvet fylls, då actieägare inbetala resten af he-
la deras teckning. Canalen blir då färdig. Under
de 10 à 11 åren, som, efter den för Byggnaden
påräknade tid, ännu skulle återstå af Bolagets rät-
tighet till Disconten bidrager afkastningen af bå-
da, Discont och Canal, att garantera Actieägare
Ränta å deras instuckna Capital, och möjligen en
sådan nedsättning af detsamma, att det vid Discon-
tens upphörande urgör inalles 2 millioner R:d.,
och å denna sistnämde Summa blir det då troligen,
som Canalen ensam, efter den tids förlopp, skall
skaffa dem afkastning.

För min del vågar jag hoppas, att Canalafkomsten efterhand och i en framtid skall blifva icke obetydlig; likväl torde beräknuandet deraf på förhand till 100,000 R.d. behållen årlig Revenue, efter afdrag af kostnader och underhåll, äfven blott ifrån och med år 1815, redan anses nog vågsamt; Men äfven detta skulle dock ej lämna tillgång för mera än 5 procents ränta å afväpnämde då resterande ActieCapital, mycket mindre hvad man billigen förstår med den *skåliga vinst*, de haft all orsak enligt förutnämde gifne förhoppningar att vänta sig; och är i alla fall intet något animerande till penningars förläggande på en, minst sagt, oviss beräkning i en tid, då mot fullkomlig säkerhet man allmänt klagar att ej till en bestämd högre laglig ränta, ja äfven öfver laglig ränta, kunna få låna Penningar.

Icke desto mindre bör man få hoppas, att, oagtadt denna mindre lofvande utsigt, Actieägare dels af redan gjorda Insättning å 40 Procent af deras tekning, dels af önskan att befordra den goda saken, och möjligen äfven i hoppet, att igenom den för byggnadens utförande allt mer och mer vinnande erfarenhet hos verkställarne, förbättrande arbetsmetoder, och framför allt igenom mest möjligt påskyndande af Canalens fullbordan något skall kunna sparas i den påräknade kostnaden, eller vinnas utöfver den calculerade afkastningen; Så vida denna NB. får användas, om icke hel och hällen och ensamt, äfven ifall den räcker längre, åtminstone först och främst till Actieägares skadeslöshållande.

Någon fruktan för motsatsen skall dock visst ej kunna undgå att uppstå hos Actieägare, af de uti BancoUtskottets enskilda Beräknande yttrade ord, att frågan om Räntheberäkningen efter Byggnadstidens förlopp, äfven som sättet för återbetalningen, bör få ankomma på blifvande Rikens Ständers pröfning, hvilket väl synes angå endast Ständernas ansvarighet till Banken för Capital och Ränta å dess förskott, men ock möjeligen kunde anses förutsätta, att sådant både ränta och capitals-återbetalning af sjelfva Canal-Bolaget framdeles skall äga rum, och att dervid följakteligen kunde blifva fråga antingen att dela Inkomsten af Canalen med Bolaget, eller måhända, att med förmonsrätt uttaga den framför Actieägare; i förra fallet skulle ofvanföre calculerade 100,000 R:d. årligt revenue ej nu gifva appearance åt Staten och Actieägare samfält af mera än högst 2 Procents ränta; men i senare fallet åt Staten ensamt af dess Capital å $3\frac{1}{2}$ Procent, men allsintet åt Actieägare, och återbetalning till Staten alltså äfven innefatta ej mindre än öfverlämnande af Canalen med total förlust af hela ActieCapitalet.

Sådan har dock visst icke Banco-Utskottets mening varit; Det har, som sagt, blott velat åt kommande Ständer öfverlämna, att om Bankens ersättande fatta närmare beslut. Flere af Högloflige BancoUtskottets Ledamöter hafva ock på min anmärkning härvid yttrat deras enskilte öfvertygelse, att omöjligen skall då fråga blifva om hvarken återbetalning eller ränta af CanalBolaget, med mindre en alldeles oväntad besparing af påräknade

kostnaden, eller ökning öfver förmodan af afkastningen, den skulle föranleda.

För min del vågar jag äfven fullkomligen hoppas, att kommande Riksens Ständer skola honorera och fortsätta 1809 och 1815 års Ständers välvilja för den goda saken; — att de således intet, efter att år 1809 hafva framlockadt både Industrien och Patriotismen, och att nu 1815 ytterligare, hvad jag på förhand vågar hoppas af Riksens Högloflige Ständers samfalta beslut, i likhet med Högtråde Ståndets redan fattade, hafva uppmuntrat och förmått dem än vidare använda sig för utförande deraf, skola, då verket en gång fullbordas, med fordrande återbetalning af biträdes-summan eller ränta derföre, skada eller totalt ruinera denna mängd Medborgare, förutan hvilkas, tidehvarfvet alltid hedrande ansträngning, dock hela saken hvarken 1810 kunnat börjas, eller nu fortsättas. Jag föreser fastmera, att då efter något, ej många år, Westgötha Canalen skall vara ganska nära färdig, redan den däraf allmänna glädje och båtнад skall finnas hafva lämnat och allt mer och mer lämna den bästa ersättning för både Capital och Ränta åt Staten och Näringarne; och att då blifvande Ständer skola finna Actieägare för deras använda förmögenhet och stådda risque, för tjente och berättigade åtminstone att skuldfritt njuta Canalsens afkomst. Den skall dock visserligen ej motsvara, än mindre öfverstiga, hvad fordom Konung och Ständer för blott förlags-gifvande mot Statens garantie, till ett vida mindre företag, TrollhätteCanalsens öppnande, gjort och än göra dem, fastän ej ens ändamålet då dermed yanns.

Allt detta hoppas och tror jag för min del; — men, kan man ock påräkna, att alla eller de fleste Actie ägare, af hvilka flere kanske redan med de utlagde 40 procenten gått sig nog nära, i öfvertygelsen att aldrig större andel skulle komma i fråga, skola hysa lika god tanka? Kan man vänta det, då farhogan redan verkat till den grad på dem, att Actier utbjudas och försålljas till ett allt för lågt pris mot deras kostnad? Kan man begära det, då de vid lycklig utgång och äfven med Riksens Ständers nu lemnande biträde, utan all ränta eller återbetalning, dock ej, enligt hvad här förut är visadt, hafva anledning vänta någon högre afkastning eller vinst, än hvad de nära, äfven med totalt förlorande af deras gjorde insats, för blott hvad de nu ytterligare skulle förbindas tillsläppa, kunde påräkna uti laglig ränta, igenom utlåning, men än mera igenom användande uti andra Näringar, der någon gång en högre vinst kan få hoppas lemna dem ersättning för denna förlust. Och är då inter tvärtem allt skäl befara, att utom en försäkran, som betager Actie-ägare den nämnda fruktan, de skola afskräckas från fortsättande af deras Actie-inbetalningar, och såmedelst äfven Statens bidrag ej få eller kunna begagnas, och alltså hela det viktiga ändamålet förfelas? Högtråde Ståndet har på de samfalte Utskottens tillstyrkan emedlertid beslutat sjelfva saken, och antagit behofver för hvad deras Betänkande visade, eller 3 millioner R:dr.

Jag vågar nu ock vara öfvertygad, att Högtråde Ståndet, alltid vandt att ej halft utan helt, både se, bedömma och åtverka, äfven i de tillfäl-

len, då uppoffring kommer i fråga, för Fäderneslandets sjelfständighet, ära och anseende, för Medborgares och Naringarnes vålgång och förkofran, skola finna, att, för det goda ändamålets vinnande, det är alldeles oundvikligt att med redan gifna uttryck af Högtråde Ståndets vilja, och med redan fattade beslut för dess verkställighet, på sårt båda Utskottens gillade Betänkande innehöll och Höglofl. BankoUtskottets enskilda äfven innefattar, förena den försåkran till Actie-ägare, att, om ock ej Riksens Ständer finna för godt nu förklara Bolaget för alltid fritt från återbetalning, och ränta till Staten, dock åtminstone det af Actie-ägare för sakens utförande gjorda och vidare görande bidrag alltid skal hafva förmons-rätt till säkerhet uti och minst laglig räntas njutande af Canalen, och att således, derest med kommande Ständer ej förmonligare öfverenskommelse härom träffas, hvarken ränta eller återbetalning till Staten af dess bidrag skall komma i fråga, förr än Actie-ägare för deras förskotter njutit laglig ränta, och äfven efter skuldens af- och återbetalning hafva utsigt att fortfarande njuta den; eller af annat än det öfverskott, som blir utöfver en sådan åt Actie-ägare från början lofvad årlig skålig vinst eller ränta å deras tillskjutande Capital. Och jag anhåller, att Höglofl. BankoUtskottets Betänkande, med blott denna anmärkning, blir af Högtråde Ståndet återremitterad till ny handläggning och skyndsammaste besvarande, i likhet med hvad redan från ett annat MedStånd skedr.

Häruti instämde Hr Grosshandlaren *Lamberg*.

Herr Lagmannen och vice Talmannen *Landberg*: Någon återremiss å detta Betänkande an-

ser jag icke lämplig, sedan Stats- och BancoUtskottens gemensamma i det hufvudsakliga vunnit bifall. Man har derigenom redan gjort hvad man kunnat göra för Kanalen, och man bör icke med en ny kraft-ansträngning, som än ytterligare rubbar primitiva villkoren, lägga hinder emot det hufvudsakliga ändamål, man äsyftar.

Herr StadsMajoren och Riddaren *Westin*: Nog kan man nästan i förhand försäkra Actie-ägare om den fördel Herr KommersRådet *Santesson* för dem nu yrkar; men det synes mig otjenligt att derom väcka fråga vid ett tillfälle, då nyss ett så kraftigt stöd för Kanal-inrättningens fortgång blifvit beviljadt.

Herr Borgmästaren *Ullberg*. Jag har nyss hört flera anmärkningar och motiver emot återremiss af Stats- och BankoUtskottens gemensamma Betänkande om KanalVerket. Desamma kunna också nu användas. Tillkommande Ständer böra icke förmodas mindre rättvisa än de nuvarande; och de förras rätt att vidtaga sådane åtgärder, som Statens bästa då fordrar, bör dem icke betagas, och icke i någon mon inskränkas.

Herr KommersRådet *Santesson*. Om Högstärade Ständer skulle afslå den billiga begäran jag framfört, måste Actie-ägare följagtligen se sig i belägenhet att icke ega något säkert hopp om något slags afkastning af deras utläggande Capital, enär Staten för dess Lån-biträde behöfver hålla sig troligen till hela Canalens revenue. Jag lemnar då till Högstärade Ståndet att besinna, om någon

fortfarande inbetalning af dem möjligen kan väntas; och uteblifver den, så är allt det nu gjorda, eller beslutade till Götha Canal, att anse som o-gjordt. Detta synes likväl förtjena Högrådade Ståndets uppmärksamhet, och jag får således förnya min anhållan om återremiss.

Flere af Ståndets Herrar Ledamöter hördes yrka Proposition, att i följd af besluter öfver Utskottens gemensamma Betänkande, äfven Banko-Utskottets särskilda måtte gillas i hvad detsamma dermed öfverensstämmer. Och, då denna Proposition af Herr Talmannen framställdes, blef den med *Ja* besvarad.

Vidare föredrogs StatsUtskottets gårdagen på bordet lagda Memorial, angående tillökt aflöning för Ståndskanslierne, hvilket bifölls.

ConstitutionsUtskottets samma dag på bordet lagda Utlåtande i anledning af Norriges Rikes StorThings svar på den föreslagne RiksAkten om de emellan Sverige och Norrige uppkomna Constitutionella förhållanden, föredrogs nu å nyo och bifölls.

Till Handlingarne lades ConstitutionsUtskottets från den 20 Julii på bordet hvilande Memo-

rial angående Herr Friherre *Stael von Holsteins* anmärkning mot föredragande i StatsRådet.

Föredrogos å nyo och biföllos samma Utskotts, äfven från den 20 Julii hvilande 2:ne Memorial:

1:o om jämkning af stridigheterne emellan 42 och 94 § §. Regeringsformen, och

2:o i anledning af Högvärdiga PrästeStåndets anmärkningar vid Memorialet om granskningen öfver StatsRådets Protokoll.

Att hvila till nästa Riksdag för den åtgärd, 56 §. Regeringsformen föreskrifver, biföllos, vid nu förnyad föredragning, följande Constitutions-Utskottets Memorial:

— om ny redaktion af 29 §. Regeringsformen,

— om förändring i 41 §. Regeringsformen,

— och om ny redaktion i 5 §. 1 Mom. af Tryckfrihets-förordningen.

Å nyo föredrogos ConstitutionsUtskottets den 21 Julii på bordet lagda Memorial i anledning af

Höglof. Ridd. och Adeln's återremiss å Utskottets förslag till den ändring i 4 §. Regeringsformen, att ordet *och* skulle sättas i stället för ordet *eller* mellan orden *Frälse* och *Ofrälse*; Hvarvid BorgareStåndet, med oförändradt bifall till hvad Utskottet sig urlåtit, fann, att, i händelse Höglof. Ridd. och Adeln icke skulle frångå sitt eget och foga sig efter MedStåndens i detta ämne fattade beslut, någon annan åtgärd icke återstod, än den omröstning uti förstärkt ConstitutionsUtskott, som 56 §. Regeringsformen föreskrifver, och till hvilken åtgärd BorgareStåndet ock för sin del ville, i sådant fall, hafva målet öfverlemnadt.

Föredrogos å nyo Stats- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottens gemensamma Urlåtanden, som gårdagen lades på Bordet, angående:

— Enskiftes medlen för Skåne och Skaraborgs Län samt Odling's-understöd för Bohus Län,

— och lindring i Båtsmans-hållet uti Sveriges Norra Provincer;

Hvilka biföllos.

Föredrogs åter StatsUtskottets, i anledning af anmärkningar inom detta Stånd emot Beträskandet af den 17 sistl. Junii, angående förhållandet med restantierne å Riksgäldskontorets medel

i Götheborgs och Bohus Län, afgifna ytterligare Utlåtande, som den 20 Julii lades på bordet; och fann BorgareStåndet för godt att det första Betänkandet bifalla samt, i följd deraf, vid det senare låta bero.

Då nu åter föredrogs BevillningsUtskottets d. 18 Julii afgifne och i går på bordet lagda Memorial, i anledning af anmärkningar vid Betänkandet och förslaget till förändringar i *Chartæ Siggillatæ* förordningen, fann BorgareStåndet för godt, att i afseende på den föreslagne *extra Stämplingen*, förblifva vid sitt redan den 11 i denne månad fattade beslut, att den icke borde äga rum, men lämnade i allt öfrigt sitt bifall till Utskottets första förslag, med de förändringar det senare Memorialet innehåller.

Föredrogs ånyo sammansatte Stats- och Allmänna Besvärs- samt OeconomieUtskottens, under den 15 Julii afgifne samt sedan den 21 på bordet hvilande Utlåtande i anledning af väckte motioner om uppmuddring af *Clara* och *Foteburs-sjöarne*, samt *Rörstrands* och *Carlbergs* vikarne, och hvilket ämne Utskotten funnit förtjena mycket afseende i betraktande af de olägenheter och äfven olyckor, som kunna uppkomma, om icke desse inom och nära sjelfva hufvudstaden varande träskartade sjöar och vattendrag blifva uppmuddrade,
eller

eller såsom lämpligt finnes igenfyllas, så att derifrån ej må spridas dunster och ångor, som förskämma luften och kunna åstadkomma farsoter.

Bifölles.

Upplästes BankoUtskottets den 21 Julii på bordet lagda ytterligare Utlåtande af den 15, angående Kungsholms Krono-brännerihus användande till *Cur-* och *Sjukhus*, och lät BorgareStåndet, vid sitt i detta mål redan meddelte bifall och beslut bero.

Föredrogos ånyo samt biföllos Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottets sedan den 21 Julii, på bordet hvilande Betänkanden.

1:o Af den 15 Julii, i anledning af Friherre *Wrangels* Memorial, om en ny Landtmäteritaxa, och

2:o af den 19 Julii, angående yrkad inskränkning af Finska handeln m. m.

Sedan Plenum blifvit utsatt att fortsättas i aftron kl. 6, hvilket anslogs, så åtskildes Herr Talmannen och Ståndet nu kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Borg. St. Prot. N:o 203. 204. *Andra Del.*

Föredrogs ånyo StatsUtskottets Memorial af den 18 Julii, som den 21 lades på Bordet, med bifogad berättelse af 3 StatsUtskottets Ledamöter, angående dem uppdragen samt verkställd Revision för Subsidie och andre medel som till KrigsFonden ingått för år 1814, och med anledning af hvilka räkningar, såsom riktige befundne, Utskottet tillstyrkt att decharge måtte till vederbörande öfverlämnas.

Herr CommerceRådet och Riddaren *Wegelin* yttrade: Aldrig hafva Sveriges annaler på en gång företedt så mångfaldiga och så lyckliga följder af Styrelsens visa omsorger, som de, hvilka handlingarne vid slutet af detta Riksmöte bevittra. Ibland desse handlingar skall det nu uppläste Betänkande af Höglofl. StatsUtskottet, intaga ett utmärkt rum, då det utreder huru Kongl. Maj:t med Hans Kongl. Höghet KronPrinsens medverkan beredt Sverige möjligheten, att utföra ett så årofullt och för fäderneslandets tillväxt och heder lika så båtande som kostsamma fälttåg, utan landets betungande. Detta känner väl redan hvarje Svensk Medborgare genom effecten, och välsignar sin Konung, utan att veta huru detta underverk skedt. Med så mycken större begärlighet skall Svenska allmänheten uti Riksdags-handlingarne emotse den undervisning, som genom detta Höglofl. StatsUtskottets förevarande Betänkande, komma till allmän kännedom. Men så viktiga desse handlingar åro,